

Aspectes del comerç a Catalunya en el segle XVI segons els llibres dels mostassas

BAJET, Montserrat

I S B N: 84-89727-64-3
Depósito Legal: S. 54-98

Servei de Publicacions
Universitat de Lleida

ÍNDIX GENERAL

FONTS I BIBLIOGRAFIA

FONTS DOCUMENTALS CONSULTADES

BIBLIOGRAFIA CONSULTADA

ABREVIATURES UTILITZADES

INTRODUCCIO

CAPÍTOL PRIMER

EL CONTROL DEL COMERC I DELS PRODUCTES A L'INTERIOR DE LA CIUTAT DE BARCELONA EN EL SEGLE XVI I LA INTERVENCIO DEL MOSTASSA

1. Plantejament

2. El context institucional de govern en el segle XVI

2.1. L'Administració reial fora del Principat

2.2. Institucions reials amb seu a Catalunya

2.2.1. Institucions polítiques

2.2.2. Institucions d'administració econòmica

2.3. Les institucions municipals

3. La població i el consum

3.1. La població a la ciutat de Barcelona

3.2. El problema del consum i els productes consumits

3.2.1. Productes de primera necessitat

3.2.2. Altres productes del mercat

4. Acció de les Institucions sobre l'activitat comercial

4.1. El control dels pesos i les mesures i la intervenció del mostassà

4.2. El control d'establiments comercials

4.2.1. Establiments comercials. Llicències d'obertura

4.2.2. Regulació dels dies festius i horaris comercials

4.2.3. Activitat de majoristes, mercaders i corredors

4.2.4. Salubritat dels productes i higiene dels establiments

5. Control de l'abastiment de productes

5.1. El problema de l'abastiment i la importació

5.2. Circulació i distribució de mercaderies

5.2.1. Regulació de l'activitat dels revenedors

5.2.2. Regulació de l'activitat d'altres detallistes

6. Política de preus

6.1. Plantejament

6.2. Mecanismes de control dels preus al mercat

6.3. Competències en la fixació dels preus

7. El control de la qualitat dels productes

7.1. Plantejament

7.2. Control de la qualitat dels productes en el mercat

8. Conclusions

CAPÍTOL SEGON

ANTECEDENTS HISTORICS DE LA INSTITUCIO I EXPERIENCIA JURIDICA DEL PASSAT. ESTRUCTURACIO ORGANICA DEL CARREC DE MOSTASSA DE BARCELONA DURANT EL SEGLE XVI

1. La figura del Mostassà

1.1. Plantejament

[1.2. L' Agoranomos](#)
[1.3. Els Edils Romans](#)
[1.4. L'Eparca Bizantí](#)
[1.5. Els Governadors de Zoco Musulmà](#)
[1.6. EL Govern del Zoco a Al-Andalus](#)
[1.7. El Muthasib a l'Est del Mediterrani](#)
[1.8. L'Espanya Medieval Cristiana](#)
[1.9. Conclusions](#)
[2. La figura del Mostassà a la Corona d'Aragó en els segles XIV, XV i XVI](#)
[2.1. Plantejament](#)
[2.2. Segles XIV i XV](#)
[2.2.1. Ciutats](#)
[2.2.2. Viles](#)
[2.3. Segle XVI. Permanència de l'ofici](#)
[2.3.1. Ciutats](#)
[2.3.2. Viles](#)
[2.3.3. Conclusions](#)
[3. Estructura orgànica del càrrec de mostassà de Barcelona durant el segle XVI](#)
[3.1. El nomenament](#)
[3.1.1. Creació i provisió del càrrec abans del Privilegi de Ferran II](#)
[3.1.2. El sistema de nomenament a partir del privilegi de Ferran II donat el 1498](#)
[3.1.3. La provisió del càrrec de mostassà de Barcelona en el segle XVI](#)
[3.1.4. La proposta. Idoneïtat de les ternes: Inhabilitacions](#)
[3.1.5. La designació i el nomenament](#)
[3.1.6. Jurament, caució i presa de possessió](#)
[3.2. Exercici de l'activitat de mostassà](#)
[3.2.1. Missió del mostassà com a oficial públic. Residència en el lloc del càrrec. Diligència en el compliment de les seves obligacions](#)
[3.2.2. Duració de l'ofici](#)
[3.2.3. Mitjans materials per exercir l'ofici](#)
[3.3. Deures i atribucions](#)
[3.3.1. Plantejament](#)
[3.3.2. Atribucions en la disposició de normativa](#)
[3.4. Atribucions de vigilància i control](#)
[3.4.1. Alguns casos d'actuació](#)
[3.5. Atribucions judicials](#)
[3.5.1. Caràcter i procediment de l'actuació judicial](#)
[3.5.2. Les penes que imposava](#)
[3.5.3. Quantia de les penes](#)
[3.6. Drets de l'ofici](#)
[3.6.1. Drets honorífics del mostassà](#)
[3.6.2. La Retribució del mostassà](#)
[3.7. Control de l'activitat de l'ofici de mostassà](#)
[3.7.1. Plantejament](#)
[3.7.2. Obligació de Purgar Taula](#)
[3.7.3. Comptes al racional de la ciutat](#)
[3.7.4. Suspensió del càrrec de mostassà](#)
[3.8. Autoritats subordinades i auxiliars: pesadors, afinadors, veedors](#)
[3.8.1. Els pesadors](#)

3.8.2. L'afinador

3.8.3. Auxiliars del mostassà, veedors o cònsols

3.8.4. Altres oficis vinculats al mostassà

3.9. Mostassàs que exerciren el càrrec durant el segle XVI

CAPÍTOL TERCER

EL LLIBRE DEL MOSTASSÀ DE BARCELONA. ANÀLISI DEL CONTINGUT DE LA REGLAMENTACIÓ I DE L'ÀMBIT D'ACTUACIÓ DEL MOSTASSÀ EN CADA SECTOR

1. Plantejament

2. El Llibre del Mostassà

2.1. Aspecte material

2.2. Contingut

3. Ordenances generals recollides en el Llibre del Mostassà

3.1. Festius

3.2. Falsificacions

3.3. Pes i mesura

3.4. Ordinacions de les places de la ciutat

3.4.1. Plaça del Born

3.4.2. Plaça Nova

3.4.3. Plaça de la Pescateria

3.4.4. Places del Blat, de les Cols, de la Boqueria, de l'Oli, del Pes de la Palla

3.4.5. Plaça de la Verema

3.4.6. Conclusions

4. Normativa alimentària

4.1 Normativa sobre el pa.

4.2. Normativa sobre el peix fresc i salat

4.3. Normativa sobre la carn

4.4. Normativa sobre els revenedors

4.5 Normativa sobre els taverners

4.6. Normativa sobre l'oli

4.7. Normativa sobre els especiers i confiters

4.8. Conclusions de la intervenció del mostassà en el sector alimentari

5. Normativa manufacturera i comercial

5.1. Classificació de les ordinacions manufactureres i comercials

5.2. Sector mixt

5.2.1. Normativa sobre els hostalers

5.2.2. El comerç de la palla

5.2.3. Normativa sobre el sabó, la cendra i la calc

5.3. Sector del combustible i de l'enllumenat

5.3.1. Normativa sobre la llenya

5.3.2. Normativa sobre el carbó

5.3.3. Normativa sobre les candeles de sèu

5.3.4. Normativa sobre les candeles de cera

5.3.5. Conclusions

5.4. Sector tèxtil

5.4.1. Normativa sobre els filaters

5.4.2. Normativa sobre els teixidors de drap de lli

5.4.3. Normativa sobre els fustaners

5.4.4. Normativa sobre els clanovers o matalassers

5.4.5. Normativa sobre els "sombrerers" i la confecció de jupons

5.4.6. Conclusions

5.5. Sector del metall

5.5.1. Normativa dels batifillers i oripellers

5.5.2. Normativa sobre els calderers i guaspers

5.5.3. Normativa sobre els argenters, esperoners, freners

5.5.4. Normativa sobre els estanvers

5.5.5. Conclusions

5.6. El sector de la pell, el cuir i el suro

5.6.1. Normativa sobre el suro

5.6.2. Normativa sobre els blanquers

5.6.3. Normativa sobre la venda del roldor

5.6.4. Normativa sobre els assaonadors

5.6.5. Normativa sobre els sabaters i els tapiners

5.6.6. Normativa sobre els beiners

5.6.7. Normativa sobre selles i arnesos

5.6.8. Normativa sobre els cervellerers i els broquers

5.6.9. Normativa sobre els cuirassers

5.6.10. Normativa sobre els carders

5.6.11 Normativa sobre els corretgers

5.6.12. Conclusions

5.7. Sector de la fusta

5.7.1. Normativa sobre els boters

5.8. Sector de l'espart

5.8.1. Normativa sobre els esparters

5.8.2. Normativa sobre els corders

5.8.3. Conclusions

5.9. El sector del transport

5.9.1. Normativa sobre els traginers

5.9.2. El lloguer de bèsties

5.10. Sector de la ceràmica

5.10.1. Normativa sobre els ollers

5.10.2. Normativa sobre els gerrers

5.10.3. Normativa sobre els rajolers

5.10.4. Conclusions

5.11. Conclusions sobre la normativa que regula les manufactures, el comerç i els serveis

GRÀFICS I ILLUSTRACIONS

CONCLUSIONS

APENDIX DOCUMENTAL

I MOSTASSÀS QUE EXERCIREN EL CÀRREC DURANT EL SEGLE XVI

II TRANSCRIPCIÓ DEL LLIBRE DE LA MOSTASSAFIA DE BARCELONA EN LA SEVA VERSIÓ ORIGINAL DE 1560

FONTS I BIBLIOGRAFIA

FONTS DOCUMENTALS CONSULTADES

INSTITUT MUNICIPAL D'HISTORIA

1.1 Fons Municipal

a) Consell de Cent

Registre de Deliberacions: 105 volums (1499-1600).
Registre d'Ordinacions: 12 volums (1499-1602).
Ordinacions especials: 13 volums (1349-1569).
Registre de Lletres Patents: 1 volum (1495-1519).
Plets i Processos: 2 volums (1559-1569; 1586- 1597).
Sentències i Provisions: 4 volums (diversos anys).

b) Consellers

Escriptures Vàries: 2 volums (1500-1569).
Oficials de la Ciutat: 3 volums (diversos anys).¹
Salaris: 1 volum (1546-1565).
Inventaris: 1 volum (1559-1584).
Bosses de Deliberacions: 10 carpetes (1509-1593).
Vària: 4 volums (diversos anys).²
Processos: 1 volum (1586-1599).

c) Diversos

Ceremonial: 1 volum (segle XVI).

d) Llibres manuscrits

Llibre Verd: 2 volums.
Libre de la Mostaçafia.³

1.2 Arxiu del Veguer

Verbals: 2 volums (1528-1535).
Notularum: 2 lligalls.
Caucions i juraments d'oficials: 5 lligalls (1403- 1606).
Sentències originals: 2 volums (1588-1594).

1.3 Arxiu Notarial

Judicials: 1 volum.
Sentències arbitrals i concòrdies: 1 volum.
Vària: 1 volum.

¹ Corresponent a les signatures C. IV.2; C. IV.9; C. IV.10.

² Corresponents a Vària-2, Llibre de causes i plets (1551-1554); Vària-19, Llibres de llicències per tenir hostal i taverna (1590-1610); Vària-23, Dades i rebudes de l'ordinari (1416-1516); Vària-25, Llibre de diversos agravis (1580-1597).

³ Corresponent a la signatura L-72.

1.4 Al·legacions Jurídiques i Documents Anàlegs

Cartes reials i reials ordres: 1 volum.
Bans, edictes i pregons: 1 capsa.
Ordres i circulars: 1 capsa.
Catalunya Reial Patrimoni i Batllia: 2 capses.
Barcelona Consell Municipal: 1 capsa.

2. ARXIU DE LA CORONA D'ARAGO

2.1 Reial Patrimoni i Batllia

Officialium B: 1 volum.
Diversorum: 2 volums.
Provisionum Verbalium: 1 volum.
Sententiarum: 1 volum.
Preconizationum: 1 volum.

BIBLIOTECA DE LA UNIVERSITAT DE BARCELONA

Consueta dels Consellers m.s. 65 fol. 15.
M.s. 753. II, 293.90
M.s. 753. II, 289.93

FONTS PUBLICADES

Bofarull F. de: "Ordinaciones de los Concelleres de Barcelona sobre los judíos". Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona. Nº 43, Barcelona 1911, pàgs. 97-102.

Bofarull Mascaró, P.: Colección de documentos inéditos del Archivo General de la Corona de Aragón, (CODOIN), Barcelona, 1847-1910. 41 volums.

Bruniquer, E. G.: Rúbriques de... Ceremonial dels Magnífics Consellers i Regiment de la ciutat de Barcelona, Barcelona, 1912-1913.

Capmany, A.: Memorias Historicas sobre la marina, comercio y artes de la antigua ciudad de Barcelona. Madrid, 1779-1792. Vol.I.

Constitucions i altres drets de Catalunya. Edició facsímil de la de 1704, Barcelona, 1973.

Dietari del Antich Consell Barceloní, Ajuntament de Barcelona, I.M.H., Barcelona, 1899-1975.

Duran i Sanpere, A; Sanabre, J.: Llibre de les Solemnitats de Barcelona, Barcelona, 1930.

Libre apellat Consueta, edició i notes de Valls Taberner, F. i Duran Sanpere, A., Barcelona, 1927.

Voltes Bou, P.: Cartas del Emperador Carlos I a la ciudad de Barcelona, Barcelona 1958.

BIBLIOGRAFIA CONSULTADA

Abadal, R. d': Pere el Cerimoniós. Barcelona, 1972.

Alberola, A.; Paternina, J.: Ordenanzas municipales Alicante, 1459-1669. Alacant, 1989.

Almela y Vives, F.: "El libro del Mustaçaf y la vida en la ciudad de Valencia a mediados del siglo XVI", Boletín Castellonense de Cultura, vol. 25, 1949, pàg. 1-24.

Alsina, C.; Feliu, G.; Marquet, Ll.: Pesos, mides i mesures dels països catalans. Barcelona, 1990.

Alvar Ezquerro, A.: "Fuentes para la historia urbana española en la edad moderna". Fuentes y métodos de la historia local. Actas, Zamora, 1991, pàg. 123-153.

Alvar, A.: "Las ciudades españolas". La vida cotidiana en la España de Velázquez, Madrid, 1989, pàg. 71-90.

Alvar, A.: La economía europea en el siglo XVI. Madrid, 1991.

Amelang, J. S.: La formación de una clase dirigente: Barcelona 1490-1714. Barcelona, 1986.

Amelang, J.: "El carrer de Montcada". L'Avenc, 18, 1979, pàg. 56-60.

Anglès, F.; Ventos, J.M.: "Pesos, Preus, Mides i Mesures en el comerç a la menuda del s. XVI". Institut d'estudis Tarraconenses Ramón Berenguer IV, secció de filologia i història literària, publicació núm.35. Tarragona, 1991, pàg. 9-110.

Arrieta, J.: El Consejo supremo de la Corona de Aragón (1494-1707). Tesis Doctoral inedita, Universidad de Barcelona, Facultad de Derecho, Barcelona 1987.

Aymard, M.: "Economie rurale, economie marchande". Cahiers de la Méditerranée. Actes des journées d'études Bendot (25-26 Avril, 1975). Niça 1976, pàg. 131-143.

Barceló, C.: El mercat de Vilanova i la Geltrú. Aproximació històrica. Vilanova i la Geltrú, 1991.

Batlle, C.: "La mentalitat i les formes de vida dels mercaders catalans medievals". Cuadernos de Historia Económica de Cataluña, vol. 21, 1980, pàg. 81-84.

Batlle, C.: La crisis social y económica de Barcelona a mediados del siglo XV. Vol. I-II. Barcelona, 1973.

Batlle, C.: "Esquema de l'evolució del municipi medieval a Catalunya". Separata. Estudis baleàrics. 31, 1988, pàgs. 61-71.

Batlle, C.: L'expansió baixmedieval. Segles XIII-XV. Història de Catalunya. Dirig. P. Vilar. Vol. III. Barcelona, 1988.

- Belenguer Cebrià, E.: La Corona de Aragón en la época de Felipe II. Valladolid, 1986.
- Beneyto, J.: "Las instituciones de los países de la Corona de Aragón". VIIIè Congrès d'Història de la Corona d'Aragó. València, 1973, pàg. 153-168.
- Bennassar, B.; Jacquart, J.: Le XVI siècle, Paris, 1972.
- Bennassar, B.: La España del Siglo de Oro, Barcelona, 1983.
- Bennassar, B.: "L'alimentation d'une ville espagnole au XVI. siècle. Quelques données sur les approvisionnements et la consommation a Valladolid." pàgs. 729-740
- Bernardo Ares, J. M. de: "Las ordenanzas municipales y la formación del Estado Moderno". Axerquia. 6, Córdoba, 1983, pàg. 65-83.
- Bofarull, F. de: "Ordenaciones de los concellers de Barcelona sobre los judíos en el siglo XIV". Bol. de RABLB. Vol. 6, 1911, pàg. 97-102.
- Bové, S.: Institucions de Catalunya. Barcelona, 1895.
- Braudel, F.: El Mediterráneo y el mundo mediterráneo en la época de Felipe II. Vol. I-II. Mèxic, 1987.
- Cabestany, Juan F.: "La creación del cargo de Mostassà por Pedro El Ceremonioso, en 1339". Divulgación Histórica de Barcelona, Vol.XIV, Barcelona 1974, pàgs. 43-45.
- Calasso, F.: Gli Ordinamenti Giuridici del Rinascimento Medievale. Milano, 1965.
- Canal, A.: Llibre de Ordinacions del Consell de la Vila de Granollers. 1448-1452. Granollers 1932.
- Carande, R.: Estudios de Historia. Barcelona 1989, vol. I,II.
- Carrera Pujal, J.: Historia política y económica de Cataluña, S. XVI al S. XVIII. Vol. I. Barcelona, 1946-1949.
- Carreras Candi, F.: Geografía general de Catalunya. Vol. I. Barcelona, 1913.
- Carreras Candi, F.: "Ordinacions urbanes del bon govern a Catalunya (segles XIII a XVII)". Boletín de la RABLB. Vol. XI, 1924, pàg. 292-375, XII, 1925, pàg. 37-295.
- Carreras Candi, F.: "Ordinacions de mostaçateria de Solsona". Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona, vol. XI, 1924, pàg. 319-334.
- Carreres Zacarés, S.: Higiene y sanidad medievales. Valencia, 1946.
- Castellà, G.: Llibre de la Mostaçateria, ordinacions de la vila d'Igualada S. XVI. Igualada, 1954.

- Chalmeta, P.: El señor del zoco en España. Madrid, 1973.
- Chueca, F.: Breve historia del urbanismo. Madrid, 1970.
- Codina, J.: "Microhistòria, si us plau". L'Avenc, 143, 1990, pàg. 36-40.
- Coromines, Joan: Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana, Barcelona 1985.
- Cortiella, F.: Una ciutat catalana a darreries de la baixa edat mitjana: Tarragona, Tarragona 1984
- Covarrubias: El tesoro de la lengua castellana, Barcelona, 1987. 1º edición 1611.
- Deyon, P.: Los orígenes de la Europa moderna: el mercantilismo. Barcelona, 1970.
- Domínguez Ortiz, A.; Vincent, B.: Historia de los moriscos. Vida y tragedia de una minoría. Madrid, 1979.
- Domínguez Ortiz, A.: "Viatjant per la Catalunya del segle XVI". L'Avenc, 39, 1981, pàg. 50-53.
- Domínguez Ortiz, A.: "Los conversos de origen judío después de la expulsión". Est. Hist. Soc. España. III, 1955, pàg. 226-431.
- Domínguez Ortiz, A.: El Antiguo Régimen. Los Reyes Católicos y los Austrias. Historia de España. Dirig. M. Artola. Vol. III. Madrid, 1978.
- D'Ors, J.A.: Derecho Privado Romano. Pamplona, 1989.
- Duran i Sanpere, A; Sanabre, J.: LLibre de les Solemnitats de Barcelona, Barcelona, 1930.
- Durand, G.: États et institutions. XVIème-XVIIIème siècles. París, 1969.
- Dyer, C.: Niveles de vida en la Baja Edad Media, Barcelona, 1991.
- Echevarría, M. A.: "Relaciones económicas y fiscales en la monarquía Hispánica, siglos XVI-XVII". Hispania, 179, pàg. 933-964.
- Elliott, J. H.: La rebelión de los catalanes (1598-1640). Madrid, 1982.
- Equip Broida: "Els àpats funeraris segons els testaments vers al 1400". Anuario de Estudios Medievales. Anex 20. Alimentació i societat a la Catalunya medieval. Barcelona, 1988, pàg. 163-268.
- Espuny i Tomàs, M. J.: "Les ordinacions del mostassaf de la universita de la vila i terme de Sabadell (1585-1621)". Quaderns d'Arxiu de la Fundació Bosch i Cardellach, LV, Sabadell, 1988, pàg. (55)3-(55)48.

Espuny i Tomàs, M. J.: Llibre de Privilegis de la Universitat de la Vila i Terme de Sabadell. Sabadell, 1988.

Ferro, V.: El Dret Públic Català. Vic, 1987.

Font Rius, J. M.: "Ordenanzas de reforma orgánica en municipios rurales catalanes. S. XVI-XVII". Anuar. Hist. Derecho Esp., XXXI. Madrid, 1961, pàg. 569-610.

Font Rius, J. M.: "Orígenes del municipio en Cataluña". Anuar. Hist. Derecho Esp., XVII. 1946, pàg. 229-585.

Font Rius, J. M.: "Origenes del Régimen Municipal de Cataluña". Anuar. Hist. Derecho Esp., XVII, 1946.

Font Rius, J. M.: "La Barcelona medieval a través de su municipio". Cuadernos de Arqueología e Historia de la ciudad. VI cursillo historia. 1964

Font Rius, J. M.: "Costumbres de Tárrega". Anuar. Hist. Derecho Esp., XXIII. 1953, pàg. 429-443.

Font Rius, J.M.: "la Comunitat local o veïnal". Symposium Internacional sobre els orígens de Catalunya, I. Barcelona, 1991, pàg. 491-576.

Font Rius, J. M.: Estudis sobre els drets i les institucions locals en la Catalunya medieval. Barcelona, 1985.

Font Rius, J. M.: "Génesis y manifestaciones iniciales del régimen municipal en Cataluña". Miscelánea Barcelonensis. XVI, 1967, pàg. 67-91.

Font Rius, J. M.: "La recepción del Derecho Romano en la Península Ibérica durante la Edad Media", Recueil de Mémoires et Travaux, vol. 6, 1967, pàg. 85-104.

Font Rius, J. M.: "Ordenanzas Municipales de una Villa Catalana: Olesa de Montserrat S. XVII". Liber Amicorum. Profesor Don Ignacio de la Concha. Oviedo, 1986, pàg. 191-203.

Font Quer, P.: Plantas medicinales, Barcelona 1988.

Fontana, J.; Ucelay Da Cal, E.; Fradera, J.: Reflexions metodològiques sobre la història local. Girona, 1985.

Galcerán Vigué, S.: La Indústria i el Comerç a Cerdanya. Barcelona, 1978.

Gallego Anabitarte, A.: "Notas histórico-jurídicas sobre Régimen Local español". Revista de Estudios de la Administración Local, vol. 166, 1970, pàg. 265-274.

Garbin, M. Invrea, G.: El control de calidad, Bilbao, 1979.

García, A.: "La Actuación Procesal del Mustaçaf". Aussa. 17, 1956, pàg. 301-310.

- García, A.: "El llibre del Mustaçaf de Vich". Aussa. 11, 1955, pàg. 18-24.
- García i Espuche, A.; Guàrdia i Bassols, M.: Espai i societat a la Barcelona pre-industrial. Barcelona, 1986.
- García Cárcel, R.: Historia de Cataluña. Siglos XVI-XVII. Vol. I-II. Barcelona, 1985.
- García-Gallo, A.: Manual de Historia del Derecho Español. II, Madrid, 1959.
- García Marín, J. M.: "Actitud metodológica e histórica de las Instituciones en Francia: una valoración de conjunto". H.I.D., 4, 1977, pàg. 49-107.
- García Marín, J.: La Burocracia Castellana Bajo los Austrias, Sevilla 1976.
- García Marín, J. M.: El oficio público en Castilla durante la baja Edad Media. Sevilla, 1974.
- García y García, A.: "Paleografía y Derecho en la Baja Edad Media". Las abreviaturas en la enseñanza medieval y la transmisión del saber. Barcelona, 1990, pàg.51-58.
- George, P.: Geografía urbana. Barcelona, 1977.
- Giralt, M.: "En torno al precio del trigo en Barcelona durante el siglo XVI", Hispania, vol. XVIII, (1958), n° LXX,
- Glick. T.: "Muhtasib and Mustasaf: A case study of institutional diffusion". Viator, 2, 1971, pàg. 59-81.
- González Jiménez, M.: El govern de les ciutats catalanes. Barcelona, 1985.
- González Sagrañes, M.: Enciclopedia de los gremios. Vol. I-II. Barcelona, 1915-1918.
- Gual Camarena, M.: "Un manual catalán de mercadería (1455)". Anuario Estudios Medievales (1). 1964, pàg. 431-450.
- Guenée, B.: Occidente durante los siglos XIV y XV. Los Estados. Barcelona, 1985.
- Hinojosa y Navajero, E. de: "Notas inéditas sobre historia institucional castellana". Cuadernos de Historia de España, vol. XVIII, 1952, pàg. 5-21.
- Ibarra, E.: El problema cerealista en España durante el reinado de los Reyes Católicos (1475-1516). Madrid, 1944.
- Ibarra, E.: El problema de las subsistencias en España al comenzar la Edad Moderna. La carne. Madrid, 1935.
- Iglesias, J.: Derecho romano. Instituciones de derecho privado. Barcelona, 1982.
- Iglésies, J.: El fogatge de 1553. Vol. I-II. Barcelona, 1979-81.

Jones, A.H.M.: "The cities of the roman empire", pàg.161, Recueils Societe Jean Bodin, La Ville, Bruxelles, 1954, pàgs. 135-174.

Jordi Gonzàlez, R.: "Notas sobre boticarios y drogueros a finales del siglo XVI. Testigos de un pleito 1587- 1589. Estudis Històrics i Documents dels Arxius de Protocols, VIII. Barcelona, 1980, pàgs. 171-222.

Jutglar, A.: "Barcelona en la obra de Pierre Vilar". Miscelanea Barcinonensia, vol. XV, 1967, pàg. 131-142.

Kamen, H.: La sociedad europea (1500-1700). Madrid, 1986.

Ladero Quesada, M. A.: "Las Ordenanzas locales en la Corona de Castilla como fuente histórica y tema de investigación S. XIII al XVIII". Revista de Estudios de la vida local. 217, 1983, pàg. 85-108.

Ladero Quesada, M. F.: "Consideraciones metodológicas sobre el estudio de los nucleos urbanos en la Castilla bajomedieval: notas para un modelo teórico de análisis". Fuentes y métodos de la historia local. Actas, Zamora, 1991, pàg. 47-55.

Lalinde Abadía, J.: La Jurisdicción Real Inferior en Cataluña. Barcelona, 1966.

Lalinde Abadía, J.: "La creación del derecho entre los españoles". Anuar. Hist. Derecho Esp., XXXVI. 1966, pàg. 301-377.

Lalinde Abadía, J.: Los medios personales de gestión del poder público en la historia española. Madrid, 1970.

Lalinde Abadía, J.: La institución virreinal en Cataluña 1471-1716. Barcelona, 1964.

Lalinde, Abadía, J.: "Las instituciones catalanas en el siglo XIV". Anuario de Estudios Medievales. 7, 1970, pàg. 623-632.

Lalinde Abadía, J.: Iniciación histórica al Derecho español. Barcelona, 1978.

Lapeyre, H.: "L'organisation municipale de la ville de Valance (Espagne) aux XVIème et XVIIème siècles". Annales de la Faculté des Lettres et Sciences Humaines de Nice. 9-10, 1969, pàg. 127-137.

Levi-Provenzal, E.: Sevilla a comienzos del S. XVII. El tratado de Ibn 'Abdun. Madrid, 1948.

Iglésies, J.: "Pere Gil, S.I. i la seva Geografia de Catalunya", Quaderns de Geografia 6I, 118-280

Lladonosa i Giró, J.: La cuina medieval catalana. Barcelona, 1984.

Lladonosa J.: Història de la Ciutat de Lleida. Barcelona, 1980

Loscertales, P.: Diccionario de Hª de España, vol. 1º, Madrid, 1968.

- Lozano, J.: El discurso histórico. Madrid, 1987.
- Lynch, J.: España bajo los Austrias. Imperio y absolutismo (1516-1598). Barcelona, 1975.
- Maravall, J. A.: Estado moderno y mentalidad social. Siglos XV a XVII. Vol. 1, Madrid, 1986.
- Maravall, J. A.: "L'aparició de l'Estat Modern", L'Avenç, 65, 1983, pàg. 54-57.
- Marçais, Georges: "Considerations sur les villes musulmanes et notamment sur le role du Mohtasib", Recueils de la Societe Jean Bodin, La ville, Bruxelles, 1954, pàgs. 249-261.
- Marcos Martín, A.: "Propuestas de investigación para una historia urbana". Fuentes y métodos de la historia local. Actas, Zamora, 1991, pàg. 155-166.
- Mas i Solench, J. M.: Mil anys de dret a Catalunya. Barcelona, 1989.
- Mateu Ibars, Josefina: Colectánea Paleográfica de la Corona de la Corona de Aragón. (s.XIII-XVIII), Barcelona, 1991.
- Mateu y Llopis. F.: "Fuentes documentales de carácter municipal". II Asamblea de Instituciones de Cultura de las Diputaciones Provinciales. València, 1965.
- Mauro, F.: Europa en el siglo XVI. Aspectos económicos. Barcelona, 1976.
- Merchan Alvarez, A.: "Notas sobre el gobierno y la administración de Sevilla durante la etapa austríaca: las ordenanzas de Sevilla de 1527". Actas de IV Symposium de Historia de la Administración. Madrid, 1983, pàg.?.
- Ministerio de Agricultura, Pesca y Alimentación: La alimentación en España 1989. Madrid, 1990.
- Miquel Rosell, F.: Inventario General de Manuscritos de la Biblioteca Universitaria de Barcelona. I-IV, Madrid 1958-1969.
- Miquel J.: "Omisión de línea y la prohibición de abreviaturas en Justiniano". Las abreviaturas en la enseñanza medieval y la transmisión del saber. Publicacions Universitat de Barcelona, Barcelona 1990.
- Molas i Ribalta, P.: Comerç i estructura social a Catalunya i València als segles XVII i XVIII. Barcelona, 1977.
- Molas i Ribalta, P.: Los gremios barceloneses en el siglo XVIII. Madrid, 1970.
- Molas i Ribalta, P.: Comerç i Estructura Social a Catalunya i Valencia als segles XVII i XVIII. Barcelona, 1977.
- Moles i Ribalta, P.: Edad Moderna (1474-1808), Madrid, 1988.

- Montagut, T. de: El Mestre Racional a la Corona d'Aragó. Vol. I-II. Barcelona, 1987.
- Montagut, T. de: "L'Administració Financera a la Corona d'Aragó, segles XIII-XV" L'Avenc n°139. Barcelona, 1990, pàg. 34, 51-53.
- Montagut, T. de: "El Baile General de Catalunya", Hacienda Pública Española, num. 87, Madrid, 1984, pàg. 73-84.
- Montagut, T. de: "Notes sobre l'ofici del Mestre Racional de la Cort en el s. XVI." Centralismo y Autonomismo en los siglos XVI-XVII, Homenaje al Profesor Jesús Lalinde Abadía. Barcelona 1989, pàg. 265-294.
- Mousnier, R.: Los siglos XVI y XVII. El progreso de la civilización europea y la decadencia de oriente (1492-1715). Vol. I-II Barcelona, 1981.
- Mutgé i Vives, J.: "L'abastiment de peix i carn a Barcelona". Anuario de Estudios Medievales. Anex 20. Alimentació i societat a la Catalunya medieval. Barcelona, 1988, pàg. 109-136.
- Nadal i Ferreras, J.: "El govern de Catalunya entre l'autonomia i el centralisme, segles XVI i XVII". Institut Municipal d'Història 1977, pàg. 49-58.
- Oliver i Esteller, B.: Historia del Derecho en Cataluña, Mallorca y Valencia. Código de las costumbres de Tortosa. Vol. I-IV, Madrid, 1876-81.
- Pagarolas, L.: "Els Arxius de Protocols font per a la història moderna". Manuscrits, 8, 1990, pàg. 285-323.
- Pedrals, X.: "La construcció de la història local al Principat: una perspectiva històrica". L'Avenc, 136, 1990, pàg. 35-40.
- Pirenne, H.: Les villes et les institutions urbaines. Vol. I-II. París, 1939.
- Polanyi, K.: Comercio y mercado en los imperios antiguos. Barcelona, 1976.
- Pons, A.: Libre del Mostassaf de Mallorca. Mallorca, 1949.
- Recueils de la Société Jean Bodin, La Ville. Première partie: Institutions Administratives et Judiciaires, Bruxelles 1954. Deuxième partie: Institutions Economiques et Sociales, Paris 1983. Troisième partie: Le Droit Privé, Bruxelles 1957.
- Reglà, J; Céspedes del Castillo, G.: Los Austrias. Imperio español en América. Vol III de Historia de España y America social y económica. Barcelona 1977.
- Reglà, J.: Felip II i Catalunya. Barcelona, 1955.
- Reglà, J.: Els virreis de Catalunya. Barcelona, 1956.

Riera, S.: "El mostassaf i el control del consum (S. XIII-XVIII)", L'Avenc, 60, 1983, pàg. 21-25.

Riera i Sans, J.: "La conflictivitat de l'alimentació dels jueus medievals (segles XII-XV)". Anuario de Estudios Medievales. Anex 20. Alimentació i societat a la Catalunya medieval. Barcelona, 1988, pàg. 295-311.

Riu, M.: Miscelània Pau Vila. San Llorenç de Morunys. Granollers, 1957.

Roca Traver, F. A.: "Mustaçaf de Castellón. Libre de Mustaçafia". Boletín de la Sociedad Castellonense de Cultura. 48, 1972, pàg. 33-64.

Roca Traver, F. A.: "Indice de las rúbricas del Libre de la Mustasaffia de Castellón". Boletín Sociedad Castellonense de Cultura. 48, 1972, pàg. 94-217.

Roca Traver, F. A.: "Libre de la Mustaçaffia de Castellón. Texto y notas". Boletín de la Sociedad Castellonense de Cultura. 49, 1973, pàg. 58-95.

Romeu de Armas, A.: Historia de la previsión social en España. Madrid, 1944.

Rosselló Vaquer, R.: Batles i Mostassafs de Felanitx S. XIV-XVI. Felanitx, 1972

Sagarra, Ferrán de: Sillografia Catalana. Vol. I. Barcelona 1916

Salavert, Vicent Ll.: "Notes sobre la sanitat municipal a la València dels segles XVI i XVII: les competències del mustassaf en matèria de mercats i conservació dels carrers." Afers, 5/6, (1987), pàgs.223-271

Sales, N.: Els segles de la Decadència. Segles XVI-XVIII. Història de Catalunya. Vol. IV. Dirig. P. Vilar. Barcelona, 1989.

Sánchez Adell, J.: "Paisaje urbano de una villa valenciana bajomedieval. (Notas y datos para una topografía de Castellón de la Plana, S. XIII-XV)". Bolletín Castellonense de Cultura, vol. LXVI, 1990, pàg. 291-332.

Sánchez Gonzalvo, A.: "La sanidad en el Castellón trecentista". Sociedad Castellonense de Cultura, 48, 1972, pàg. 246-273.

Sánchez Almela, E.: "La escribania del consell castellonense". Boletín de la Sociedad Castellonense de Cultura, LXVII, 1991, pàg. 467-497.

Sans Travé, J. M.: El llibre del Mostassaf de Montblanc. S. XVI. En prensa

Santamaría Arnáiz, M.: "La alimentación". La vida cotidiana en la España de Velázquez, Madrid, 1989, pàg. 305-336.

Serra Rosselló, J.: "Cronología de los Veguers de Barcelona". Documentos y estudios, vol. V. Instituto Municipal de Historia. Barcelona, 1961.

Serra i Puig, E.: "Els cereals a la Barcelona del segle XIV". Anuario de Estudios Medievales. Anex 20. Alimentació i societat a la Catalunya medieval. Barcelona, 1988, pàg. 71-107.

Serra Vilaró, J.: Història de Cardona. Tarragona, 1968.

Sevillano Colom, F.: Valencia Urbana Medieval a través del oficio de Mustaçaf. Valencia, 1957.

Sevillano Colom, F.: "De la Institución del Mustaçaf de Barcelona, de Mallorca y de Valencia". Anuar. Hist. Derecho Esp. XXIII, 1953, pàg. 525-538.

Sevillano Colom, F.: "Un manual mallorquí de mercadería medieval". Anuario Estudios Medievales (9) 1974-79, pàg. 517- 530.

Simon Tarres, A.: "La població catalana a L'època moderna. Síntesi i actualització." Manuscrits, nº 10, gener 1992, pàgs. 217-258.

Slicher van Bath, B.: Historia agraria de Europa Occidental /500-1850/. Barcelona, 1978.

Sobrequés i Callicó, J.: "La ciutat mediterrània de l'Edat Mitjana a la Revolució Industrial: el cas de Barcelona". Les ciutats catalanes en el marc de la Mediterrània. Curs d'Història de Catalunya, 6. Barcelona, 1984, pàg. 69-109

Tenenti, A.: La formación del mundo moderno. Barcelona, 1989.

Tintó i Sala, M.: Els gremis a la Barcelona medieval. Barcelona, 1978.

Torras i Ribé, J. M.: Els municipis catalans de l'Antic Règim. 1453-1808. Barcelona, 1983.

Torres Fontes, J.: "Privilegios a la ciudad de Murcia". Anuario de Historia del Derecho Español, vol. XIV, 1942-43, pàg. 530-546.

Torres Fontes, J.: "Fuentes para el estudio de la historia local". Fuentes y métodos de la historia local. Actas, Zamora, 1991, pàg. 27-37.

Tortosa Durán, J.: "El mercantilismo del siglo XVI y el Consulado de Mercaderes de Lérida". Separata. Revista Ilerda. XVIII, 1954, pàg. 55-92.

Touchard, J.: Historia de las ideas políticas. Madrid, 1974.

Udina Abelló, A. M.: El Consell de Cent barceloní. Barcelona, 1977.

Ulloa, M.: La Hacienda Real de Castilla en el reinado de Felipe II. Madrid, 1977.

Valdeavellano, L.: "El mercado: apuntes para su estudio en León y Castilla durante la Edad Media". Anuar. Hist. Derecho Esp., 8, 1931, pàg. 201-374.

Valdeavellano, L. García de: Historia de España. Vol. II. Madrid, 1952.

- Valdeavellano, L. G.: Curso de historia de las instituciones españolas. Madrid, 1975.
- Valverde Fernández, F.: "Aproximación metodológica al estudio de las ordenanzas gremiales de Córdoba". Axerquia, 14, Córdoba, 1985, pàg. 295-325.
- Valverde Fernández, F.: "Aproximación metodológica al estudio de las Ordenanzas gremiales de Córdoba". Revista Axerquia, 14, 1985, pàg. 295-325.
- Vázquez de Prada, V.: Historia económica y social de España. Los siglos XVI y XVII,. vol. III. Madrid, 1978.
- Verrie, F. P.: "Activitats mercantils en el món antic". El comerç en el marc econòmic de Catalunya. Barcelona, 1985, pàg. 9-24.
- Vicens Vives, J.: Ferran II i la Ciutat de Barcelona. Vol. I-II i apèndix. Barcelona, 1937.
- Vilar, P.: Catalunya dins l'Espanya Moderna. Barcelona, 1975.
- Vinyoles, T.: Les barcelonines a les darreries de l'Edat Mitjana (1370-1410). Barcelona, 1976.
- Vinyoles, T.: La vida quotidiana a Barcelona vers 1400. Barcelona 1985.
- Viollet, P.: Histoire des institutions politiques et administratives de la France. Vol. III. París, 1900-1903.
- Wallerstein, I.: El moderno sistema mundial. La agricultura capitalista y los orígenes de la economía mundo europea en el siglo XVI. Madrid, 1979.
- Xammar, I. P.: Civilis doctrina de Antiquitate et Religione..., Barcelona, 1668.
- Xammar, I. P.: De Officio Iudicis..., Barcelona, 1639.

ABREVIATURES UTILITZADES

ACA	Arxiu de la Corona d'Aragó
IMH	Institut Municipal d'Història Barcelona
DACB	Dietari del antich Consell Barceloni
LIMB	Libre de la Mostaçafia (de Barcelona) ⁴
Bruniquer	Bruniquer, Rúbriques de...
Reg. Del.	Registre Deliberacions

⁴ També Llibre de la Mostaçafia. I.M.H., signatura L-72.

Reg. D'Ord.

Registre d'Ordinacions

INTRODUCCIO

L'objectiu d'aquesta monografia és explicar la intervenció d'un oficial públic, el mostassà, en el comerç barceloní durant el segle XVI. També examinar l'organització, en aquell moment, d'una institució, la Mostassafia, i la normativa de què el mostassà, màxim representant d'aquesta institució, se servia per complir la seva missió.

Aquest estudi va dirigit també a omplir una de les vessants de la història: el coneixement de la història local, a través de l'estudi i l'anàlisi del comerç interior, i de les relacions de poder entre les autoritats que governaven el municipi.

A l'hora de començar la recerca, se'ns plantejaren successius interrogants, els uns al voltant de les limitacions que tenien els consellers quan havien d'intervenir en l'àmbit comercial, ja que tradicionalment ha estat propi del poder municipal reglamentar sobre el comerç; i d'altres sobre la naturalesa jurídica del mostassà, la seva dependència o independència respecte el municipi, i especialment el grau d'efectivitat amb què persistí aquest ofici de constitució medieval en el transcurs de la seva evolució i molt especialment durant el segle XVI.

Com ja se sap, l'ofici de mostassà no és un càrrec nou ni desconegut en el segle XVI, sinó que es tracta d'una magistratura sobre la qual s'han abocat molts i valuosos estudis, especialment pel que fa al període medieval.

Buscar respostes a aquestes preguntes fou un estímul al qual s'hi afegí un altre incentiu, la possibilitat de transcriure el Llibre del Mostassà, que permetria, malgrat la relativa abundància d'estudis sobre oficials reial inferiors, afegir nou material per al coneixement del tema. I alhora contribuir a fer possible una futura edició d'aquest text jurídic que se'ns ha transmès, mitjançant la utilització de la metodologia clàssica, que d'ençà de l'escola històrica del dret s'ha anat configurant pel que fa a aquest aspecte editorial del treball científic de l'historiador.

Si bé en un principi es pensava fer extensiu l'estudi del tema arreu del Principat, diverses raons han portat a circumscriure'l a la ciutat de Barcelona; la fonamental, la falta de monografies relatives a la institució objecte d'estudi, aplicades a poblacions concretes; subscrivim amb Lalinde que l'administració pública tendeix a ser més uniforme en els càrrecs més alts i es diversifica en els inferiors. Això justifica estudiar a fons i per separat, en els diferents territoris de la Corona d'Aragó, les magistratures inferiors, després establir paral·lelismes i trobar els trets comuns.⁵

Metodologia emprada

Els nostres coneixements es recolzen fonamentalment en l'estudi de fonts coetànies.

Per analitzar i delimitar el caràcter de les intervencions de la institució en el marc de l'activitat comercial ha estat precís la lectura directa de la documentació que tracta sobre el govern ciutadà d'aquest període, que es conserva en l'IMH, i fer una selecció de les dades relacionades amb la institució. D'altra banda, també ha calgut fer l'anàlisi del Llibre del

⁵ Lalinde, J.: La Jurisdicción Real Inferior en Cataluña. Barcelona 1966, pàg. 14.

Mostassà, que per l'interès del seu contingut, com ja hem dit abans, hem considerat necessari transcriure. A més, ha calgut per al coneixement de la història de la institució i per al desenvolupament de la investigació, consultar i recollir informació de gran part de les obres publicades, de les quals la majoria oferien en essència el més fonamental de la institució existent a diverses poblacions i ciutats de la Corona d'Aragó. Sabem que no hi son totes, però el criteri de selecció ha estat elegir les que ens permetien conèixer l'àmbit competencial que comprenia la jurisdicció de la magistratura, en diferents moments històrics.

No ens cap el menor dubte que el coneixement de l'actuació pràctica dels oficials traslluiria molt millor l'essència del càrrec. Manca, de moment, la informació que ens proporcionaria aquesta font i hem acceptat les limitacions que la seva falta ens ha imposat no sense buscar en va un "judiciari del mostassà" de Barcelona.⁶

Metodològicament el treball s'articula en tres capítols. El primer exposa les funcions que exercia el mostassà sobre els elements que estructuraven el comerç en l'interior de la ciutat.

Abans, però, i a fi de relacionar el mostassà amb altres organismes de poder, l'hem situat en el context de les institucions político-administratives i hem sintetitzat la pluralitat d'institucions que coexistien asseyalant especialment les de poder reial i remarcant la seva relació amb els poder locals.

El segon capítol es proposa reflectir: la constitució orgànica; el funcionament de l'ofici i també l'abast de les seves funcions a la ciutat de Barcelona en el segle XVI. Donarem a conèixer el nom de les persones que exerciren el càrrec i explicarem el significat històric-jurídic de la institució. Per poder perfilar el càrrec, hem cregut convenient assenyalar, a partir d'obres ja publicades, el contingut de l'ofici de mostassà. A partir d'aquestes fonts s'ha fet un repàs de l'evolució històrica del ofici al llarg del temps a la Corona d'Aragó. Des d'una perspectiva comparatista s'han estudiat institucions similars que s'originen i es desenvolupen en àmbits culturals diferents.

El tercer capítol entra en l'anàlisi de les ordenances contingudes en el Llibre del Mostassà, per reconstruir a partir del text que hem transcrit el quadre sistemàtic de l'activitat i amb els límits que la normativa estableix per a la magistratura objecte d'estudi.

Donen fi al treball unes conclusions que són la conseqüència de l'anàlisi de la problemàtica, vista a la llum dels documents i exposada en els capítols I, II, i III, que ens plantejàvem al començament. Per tant, recopilem en aquest apartat els aspectes més significatius i les aportacions originals que amplien o matisen els coneixements actuals sobre aquesta magistratura.

Per acabar, expresso el meu reconeixement a moltes persones que durant aquests anys m'han prestat suport. Les seves valuoses suggerències, indicacions i correccions han estat un gran ajut. Però de ben segur que els consells que m'han dirigit no han estat prou recollits en l'elaboració d'aquest treball.

Finalment i sobretot agraeixo al Professor Dr. Tomàs de Montagut que acceptés la

⁶ Sánchez Almela, E.: "La escribania del consell castellanense". *B.C.C. LXVII*, 1991, pàgs. 467-497. Notifica que en l'Arxiu Municipal de Castelló, es troba un "Judiciari del Mustaçaf". Veure infra pàg.170

direcció d'aquesta Tesi Doctoral; els seus consells i ànims han fet possible portar-la terme.

CAPÍTOL PRIMER

EL CONTROL DEL COMERÇ I DELS PRODUCTES A L'INTERIOR DE LA CIUTAT DE BARCELONA EN EL SEGLE XVI I LA INTERVENCIÓ DEL MOSTASSA

1. Plantejament

A l'hora d'examinar les relacions entre els comerciants i la mostassafia, ens ha semblat oportú, en primer lloc, donat el peculiar emplaçament del mostassà -un oficial del rei dintre l'administració municipal-, recordar com a element aclaridor, el context de govern que l'envoltava.

Del context de govern hem volgut posar de relleu la pluralitat d'institucions que coexistien i que intervenien en la vida política, econòmica i social de la ciutat, les unes establertes per l'autoritat reial i d'altres derivades de la ordenació municipal.

En segon lloc, pel que fa a l'anàlisi de les relacions ens hem referit primer a dos aspectes del marc en què es desenvolupaven: la població, i els productes que es consumien.

I finalment, hem tractat de delimitar l'acció del mostassà en el camp del comerç; per tant, ha calgut distingir i observar els elements que estructuraven les pràctiques comercials: l'aplicació de les unitats de mesura, la regulació dels establiments, la distribució de mercaderies, l'ordenació de preus, i la vigilància de la qualitat dels productes del mercat, per determinar el tipus d'intervenció que exercia el mostassà en el marc de l'activitat comercial.

2. El context institucional de govern en el segle XVI

2.1. L'Administració reial fora del Principat

Pel que fa a la monarquia, la unió iniciada pel matrimoni de Ferran II i Isabel de Castella (1479), i continuada per Carles I (1516- 1556) i Felip II (1556-1598), es tractava, "d'una unió personal i accidental de corones".⁷

A Catalunya, al llarg del segle XVI, la monarquia hispànica va intentar governar directament, a través de l'administració reial o pactant amb les institucions, les Corts, la Generalitat, el Consell de Cent.

El rei era l'autoritat suprema d'un gran imperi centrat a Castella. Totes les institucions, tant les que conformaven l'administració reial com les de govern mateix, havien d'adaptar-se a una nova realitat, l'absentisme de la Corona.

⁷ Sales, N.:Els segles de la Decadència. Segles XVI-XVIII. Història de Catalunya. Vol. IV. Dirig. P. Vilar. Barcelona, 1989, pàg. 21, dóna especial relleu a aquest aspecte: "Dins de la monarquia dels Austries hispànics, i especialment abans de Felip III d'Aragó i IV de Castella (1626-1665), la pluralitat de corones no era una pura entelèquia, sinó una realitat jurídica viva. I, en principi, el lligam que unia aquestes diferents corones era purament personal, per accidents... no recolzat en cap llei, a diferència de la consubstancial unió que, dins d'una mateixa corona, unia els seus membres més antics si més no: així, l'únic lligam que, en jurar els drets i les Constitucions de Catalunya, els "reis d'Espanya" es comprometien específicament a defensar i mantenir era "la unió dels regnes de Aragó, de València, e comtat de Barcelona, e més la unió dels regnes de Mallorca e illas...".

Aquest nou ordre polític provocat per la llunyania del monarca i la voluntat creixent d'exercir l'autoritat, lentament desballestà el vell equilibri medieval i provocà transformacions a les institucions.

Un dels problemes que se'ns plantegen en analitzar el govern de Catalunya en aquest període és delimitar la intervenció de l'autoritat reial i determinar el grau d'intervencionisme, especialment en els municipis que tradicionalment s'havien caracteritzat per la seva autonomia.

Com ja se sap, els monarques tractaren d'articular el seu poder vers els regnes de la Corona d'Aragó basant-se en dues institucions, el Consell D'Aragó i el Virregnat.

El Consell d'Aragó, instituït el 1494, assessorava el rei en matèries de govern i de gràcia, com la provisió d'oficis, etc. Es trobava normalment fora de Catalunya, però acompanyava el rei en els seus desplaçaments. Volem destacar-ne especialment la funció de transmissió de les decisions adoptades per la Corona als virreis de cada regne.⁸

2.2. Institucions reials amb seu a Catalunya

2.2.1. Institucions polítiques

El govern reial a Catalunya s'articulava amb la Cort a través del virrei o lloctinent, que era el representant del rei, "alter nos" en el Principat. El nomenament va recaure en homes addictes al rei, sovint no catalans. A partir de 1512, el virrei era també capità general protocolàriament i rebia el nom de "lloctinent i capità general". L'administració virregnal comptava amb la col·laboració de la Reial Audiència, que era el màxim òrgan jurisdiccional del Principat.

Per sota del virrei i el portanveus,⁹ l'administració s'organitzava a través del que Lalinde¹⁰ anomena globalment la jurisdicció reial inferior: els batlles i els veguers.

Cal destacar, en el context d'aquesta monografia, la complexitat de funcions d'aquests oficials, que executaven alhora tasques judicials, locals i governatives, administratives, policials, militars, etc.

Pel que fa als veguers, representaven la jurisdicció de districte. Eren oficials nomenats pel rei, el càrrec durava tres anys. Tenien la funció de jutge i estaven rodejats d'uns auxiliars amb funcions específiques, que constituïen la cort del veguer. El veguer mancat de

⁸ Arrieta Alberdi, J.:El Consejo supremo de la Corona de Aragón (1494-1707). Tesis Doctoral inédita, Universidad de Barcelona Facultad de Derecho, Barcelona 1987, Vol. I, pàg. 286-287. "La creación del Consejo está fuertemente marcada, incluso determinada, por la ausencia, ya definitiva, del rey Fernando de los territorios de la Corona de Aragón. Es el factor que trae consigo la necesidad de que el monarca se haga acompañar por un Consejo correspondiente a los territorios de los que queda alejado. Al tratarse de unos territorios que cuentan con órganos representativos investidos de la potestad normativa, parece lógico que en la aplicación de tales normas intervenga un órgano conocedor del derecho creado y vinculado a los territorios en que se ha de aplicar. Esta afirmación es particularmente extensible a la función judicial puesto que su ejercicio exige más que ninguno otro el conocimiento profundo de las peculiaridades de los ordenamientos de los reinos de la Corona de Aragón."

⁹ Ferro, V.:El dret públic català, pàg. 96 ss. El Portanveus de General Governador era un oficial de categoria superior als veguers i batlles.

¹⁰ Lalinde Abadia, J.:La Jurisdicción Real Inferior en Cataluña. Barcelona, 1966, pàg. 13.

coneixements en la matèria havia d'actuar assistit per un assessor anomenat jutge ordinari de la vegueria.

A la cort del veguer hi havia també l'escrivà i els capdeguaites, aquests darrers amb funcions executives i de vigilància.

Els sots-veguers estaven subordinats al veguer i tenien les mateixes funcions a la sotsvegueria.

El batlle era l'oficial governatiu superior de les ciutats o les viles. Les seves facultats havien quedat retallades pels privilegis que la corporació local havia anat acumulant. En matèria judicial era el jutge local ordinari però la seva jurisdicció quedava reduïda als caps de vegueria o sots-vegueria, on entrava en competència a la del veguer o sots-veguer.¹¹

2.2.2. Institucions d'administració econòmica

Pel que fa a l'administració econòmica, senyalem en primer lloc que la Corona comptava a Catalunya amb mitjans exigus a causa de l'escassetat de patrimoni reial. L'administració estava dividida en tres departaments: el del mestre racional, la batllia general i la tresoreria.

El mestre racional de la Cort del Rei era la màxima autoritat de l'administració financera reial.¹² Controlava la gestió financera de tots els oficials reials. En nom seu, el lloctinent de mestre racional és el que rebia i procedia a la revisió dels comptes dels béns del patrimoni reial a Catalunya.

La Batllia General estava regida pel batlle general de Catalunya, oficial reial perpetu.¹³ Tenia una cort anomenada Reial Consell de la Batllia General, formada per advocats, un procurador fiscal i escrivans. Tenia l'administració central del fisc reial, i havia de vetllar per la conservació dels interessos reials respecte de tots els béns. Tenia atribucions fiscals, percebia el dret del pes del Rei i taxes derivades del trànsit i transmissió de certes mercaderies. També tenia atribucions administratives, concedia autoritzacions per explotar, carnisseries, hostals, etc., i llicències per edificar en places i vies públiques.

La Reial Tresoreria era a Catalunya un sol ofici regit per dues persones: el tresorer general i el regent de la tresoreria. Intervenien en l'atorgament i concessions als municipis d'imposicions i sises que afectessin el reial patrimoni.¹⁴

Finalment ens interessa insistir en un aspecte que creiem que està en el fons de totes les institucions mencionades, tant les de justícia com les administrativo-financeres, i és el fet que l'estructura de l'administració reial tenia limitat el seu poder, en primer lloc, perquè tot l'aparell administratiu estava supeditat a les "lleys generals del regne",¹⁵ acordades a les Corts. En segon lloc perquè les institucions de l'administració reial troben la oposició de Generalitat

¹¹ Referent a aquest càrrec veure: Lalinde Abadia, J.: La Jurisdicción Real Inferior en Cataluña. Barcelona, 1966; Ferro, V.: El dret..., op. cit., pàg. 120 i ss.

¹² Pel que fa a la creació i desenvolupament d'aquesta institució a l'edat mitjana veure, Montagut, T.: El Mestre Racional a la Corona d'Aragó. Vol. I-II. Barcelona, 1987.

¹³ Montagut, Tomàs de: "El Baile General de Cataluña (notas para su estudio)", Hacienda Pública Española, nº 87, 1984, pàg. 73-84. Remarca les diferències entre el Batlle General i el Batlle local: "Cargo esencialmente político público el del Baile local, cargo administrativo- público el del Baile General. Por esto aquél sólo en un aspecto (el económico- administrativo) será subordinado a éste."; també especifica les funcions, executives, judicials i reglamentaries del Batlle General en l'administració del reial patrimoni.

¹⁴ Ferro, V.: El dret... op. cit., pàg. 89 ss 95 s

¹⁵ Sales, N.: Els Segles... op. cit., pàg. 101.

i el Consell de Cent.

2.3. Les institucions municipals

A Europa durant el segle XVI s'havien mantingut les extenses atribucions del municipi medieval i les autoritats municipals tenien competències per reglamentar en matèria d'abastiments, preus i supervisió de l'organització gremial.¹⁶

Malgrat les aparences, el municipi no va poder escapar a la intervenció del poder reial, un mínim al principi, però la tendència a fiscalitzar la política municipal es mostrà creixent al llarg del segle XVI i XVII.

A Barcelona l'òrgan bàsic de l'administració municipal era el Consell de Cent.¹⁷ Cinc consellers formaven el que podríem anomenar consell executiu, el conseller en cap, el segon i el tercer eren i representaven els ciutadans (a partir de 1498 podia haver-hi un cavaller), el conseller quart provenia dels mercaders i el conseller cinquè el compartien, alternant, els artistes i menestrals.¹⁸

Altres oficials amb funcions executives concretes eren el clavari, l'escrivà major, el racional, els obrers i, a un nivell inferior, els portalers, els verguers, els reconeixadors de monedes, etc.

Finalment, i en aquest ordre, es pot distingir: "entre funcionaris pròpiament municipals i altres oficials que per més que actuessin en l'àmbit local i estiguessin fins i tot sotmesos a les autoritats de la ciutat, eren no res menys, designats pel lloctinent en nom del rei... El més important era el mostassà, responsable de pesos, mides i mesures i de la policia dels mercats. A Barcelona era a més secundat per l'administrador i el sots-administrador de les places.

El mestre portolà era el cap de les obres portuàries de Barcelona... La ciutat extreia i presentava també els nou candidats per a jutges de taula...".¹⁹

3. La població i el consum

3.1. La població a la ciutat de Barcelona

Sabem pels censos que es conserven²⁰ que al llarg del segle XVI Barcelona, igual que

¹⁶ Deyon, P.: Los orígenes de la Europa moderna: el mercantilismo, Barcelona, 1970, pàg. 17 i ss.

¹⁷ Les seves funcions es reduïren amb al pas del temps. Vicens Vives, J.: Ferran II i la Ciutat de Barcelona. Vol. I, Barcelona, 1937, pàg. 119 i nota, al tractar el tema de la reducció de funcions assenyala, "Amb tot, dues atribucions restaren sempre en mà del Consell general: que la designació de les més altes magistratures de Barcelona (consellers, batlle, clavari, taulers, cònsol de la Llotja, obrers, guardes de moneda, mostassà, i administrador de les places) s'efectués en el seu si i amb cooperació de tots els jurats, i que no es pogués imposar cap dret nou, ni carregar o augmentar cap imposició, ni aprovar cap despesa extraordinària, sense que abans fos aprovada o ratificada per ell."

¹⁸ Valora el seu poder, Ferro, V.: El dret... op., cit., pàg. 161, "...els administradors eren, de fet bastant més que uns mers executors dels acords dels consells generals o ordinaris. Pel conjunt de llurs atribucions, com per llur prestigi i influència, eren els autèntics caps polítics dels municipis respectius i tendien a reduir al mínim el plantejament d'afers davant el consell general."

¹⁹ Ferro, V.: El dret... op. cit., pàg. 163.

²⁰ Iglésias, J.: "Pere Gil, S.I. i la seva Geografia de Catalunya, Quaderns de Geografia 6I, 118-280, pàg. 119. "El

altres ciutats del Mediterrani, augmentà el nombre d'habitans.²¹ Al costat d'altres ciutats europees era, però, un nucli urbà petit.²² També era petita en comparació amb algunes ciutats del Mediterrani, com Venècia, que al 1575 tenia 195.000 habitants, o Milà, que en tenia 200.000.

Malgrat tot cal considerar que era la ciutat més gran del Principat.²³

Com altres ciutats, va patir freqüents epidèmies,²⁴ que van frenar el ritme de creixement. Tanmateix Barcelona va créixer i tothom coincideix a dir que l'augment de població es degué a més que pel creixement vegetatiu al corrent immigratori francès. Núria Sales parla de 25.000-35.000 habitants.²⁵ Vilar en suposa uns 50.000.²⁶

3.2. El problema del consum i els productes consumits

Des del punt de vista del comerç ens preguntem si el creixement de la població urbana implicaria canvis impulsats per la necessitat de donar cobertura a les noves exigències de consum.²⁷ Així doncs, se'ns fa precís conèixer en primer lloc els hàbits de consum i els productes consumits pels ciutadans.

No és necessari insistir en la dificultat del propòsit. Sabem que les formes de vida deixen poc rastre en els documents. Ja ens ho adverteix Bennassar, que el estudi del consum és un sector molt endarrerit dintre la investigació històrica, perquè malauradament les fonts només permeten calcular el consum de determinats productes.²⁸

La font que essencialment hem estudiat, el "Llibre del mostassà", tot i ser un mirall

manuscrit del fogatge de 1553, existent a L'Arxiu de la Corona d'Aragó, té l'anomalia de no indicar la població de Barcelona. Anota els focs de totes les poblacions de la "Col·lecta de Barcelona" i en canvi silencia la capital. En el fogatge anterior, fet a l'any 1515, Barcelona tenia 6.432 focs (23,160 habts.). En el 1497 en tenia 5.731 i en 1464 n'havia aconseguit 7.160 (35.800 habts.). En el posterior de 1657, Barcelona tenia 64.000 habitants. Sembla que hi havia d'haver alguna variació en el sentit d'augment de la població de Barcelona entre 1515 i 1553, però ens decantem per posar en aquesta darrera data els mateixos 6.432 focs que Barcelona tenia el 1515."; Vilar ratifica que per Catalunya posem un fogatge detallat concernent al 1553, comparable al de 1515 i al de 1497. Vilar, P.:Catalunya dins L'Espanya Moderna, vol.II, Barcelona 1968, pàg. 230.

²¹ Braudel, F.:El Mediterráneo y el mundo mediterráneo en la época de Felipe II. Vol. I, Mèxic, 1987, pàg.432. "El aumento de población fue la característica fundamental del largo siglo XVI, lo mismo en Europa que en el Mediterráneo; la base de la que todo, o casi todo, depende".

²² Bennassar, B.; Jacquart, J.:Le XVI siècle, Paris 1972, pàg. 34. París tiene en 1590, 200.000 habitantes, Nápoles 245.000 en 1547, Londres 120.000 a fin de siglo.

²³ Iglésies, J.:El fogatge de 1553. Vol. I-II. Barcelona, 1979-81, vol.I, pàg. 139. Poblacions superiors als 500 focs. Barcelona 6.432; Perpinyà 1.755; Girona 1.314; Lleida 1.109;..., "La ciutat de Barcelona amb els seus 6.432 focs, segons el fogatge de 1515, representava contenir el, 58% dels focs assignats exclusivament al Principat..."

²⁴ Nadal, J.:La Población Española, Barcelona, 1973, pàg.38 "Muertos de peste en Barcelona, 1457-1590:...año 1501: nº de muertos 2.601; 1507: 3.448; 1515: 1.007; 1520: 1.513; 1530: 6.247; 1558: 4.088; 1589-1590: 11.792."

²⁵ Sales, N.:Els Segles... op. cit., pàg. 32, "Barcelona, amb alts i baixos, sembla estagnar-se entor als 25.000-30.000 habitants."

²⁶ Vilar, P.:Catalunya dins l'Espanya Moderna . Barcelona, 1975, vol.II, pàg. 240. Vilar suposa que a mitjans de segle la ciutat tenia uns 50.000 habitants.

²⁷ Bennassar, B.; Jacquart, J.: op. cit, pàg. 37 i 38.

²⁸ Bennassar, B.:La España del Siglo de Oro, Barcelona,1983, pàg. 134 i ss. "El consumo es un sector más retrasado en la investigación histórica, preocupada durante largo tiempo por los precios y los salarios, que no permiten sino una aproximación lejana a los niveles de vida de las sociedades antiguas. Con todo, desde hace unos diez años, en particular desde el Congreso Internacional de historia del Consumo, organizado en octubre de 1973 por la Asociación francesa de historiadores económicos, los progresos de nuestros conocimientos han sido sensibles.

que reflecteix la vida comercial del moment, no conté informació sobre quantitats de producte consumits, ni qui són els consumidors, per això ens haurem de referir a uns possibles consumidors, rics o pobres, i a la disposició natural de la població per obtenir els béns necessaris, per la seva subsistència.

D'altra banda, pel que fa al tipus de productes consumits a la ciutat, sí que intentarem deduir-los des de la perspectiva del Llibre del Mostassà, que recopila les normes que guiaven l'inspector del mercat.²⁹

Així doncs, convé advertir que citarem tan sols els productes que podien trobar-se en el mercat.³⁰

Respecte als hàbits de consum, Mauro³¹ considera que en els mercats del segle XVI la demanda depenia del consum,³² i classifica els béns o serveis en tres grans esferes: primer la que cobria les necessitats físiques, segon la que cobria les necessitats psicològiques, tercer el luxe, la seguretat i les inversions.

3.2.1. Productes de primera necessitat

Pel que fa a l'exigència de cobrir les necessitats físiques, Mauro en considera per aquell temps quatre de fonamentals: a) l'alimentació, b) la calefacció, c) l'allotjament, d) l'assistència mèdica.

Tenint en compte les consideracions anteriors, ens proposem conèixer les mercaderies que podien ser inspeccionades segons el reglament del mostassà, és a dir, que podien ser venudes i per tant es trobaven en el mercat.

a) L'alimentació. Com ja se sap, l'augment del potencial humà i la irregularitat de la producció agrària provocaven caresties periòdiques d'aliments, i sovint escassejaven fins hi tot els més imprescindibles.

Recordem breument quins eren aquests aliments necessaris, que els ciutadans empraven per al seu nodriment i que es comercialitzaven a la ciutat de Barcelona.³³

²⁹ Riera, S.: "El mostassaf i el control del consum", *L'Avenç* n°60, Barcelona, 1983, pàgs. 21-25. Expose alguns aspectes sobre aquestes atribucions del mostassà.

³⁰ Considerem que aquest text ens permet apropar-nos als productes més venuts, perquè, tal relació subsisteix també actualment. D'altra banda, Bennassar considera que "Desgraciadamente, las fuentes no permiten calcular más que el consumo de determinados productos: el grano o pan, la carne, el vino, a veces el pescado, el aceite, y poco más..." op. cit., pàg 134. Aquests productes són exactament els que tenen la venda regulada pel mostassà, veure infra gràfic pàg. 350. A partir d'aquestes consideracions i comparant la informació amb les dades que dona B. H. Slicher Van Bath en el quadre comparatiu del consum mitjà d'aliments a Suècia en 1573, es pot pensar que l'afirmació sobre el tipus d'alimentació que fa per Suècia, podria fer-se extensiu a Barcelona pel que fa a la poca varietat de productes, tanmateix matisant que no tant per la quantitat. "La comida ofrecia poca variación; era un monótono menú de siempre, los mismos elementos dietéticos que se devoraban, en grandes cantidades: pan, carne salada y seca, pescado conservado de la misma manera, todo ello rociado con muchísima cerveza." B.H. Slicher van Bath: *Historia agraria de Europa Occidental, 500-1850*, Barcelona 1978, pàg. 122.

³¹ Mauro, F.: *Europa en el siglo XVI, aspectos económicos*, Barcelona, 1976, pàgs.69 i ss.

³² Actualment s'introdueixen altres factors determinants, ja que la quantitat d'una mercaderia que el consumidor està disposat a adquirir depèn del seu preu, dels productes substitutius en la seva qualitat, i finalment també de la renda de què disposa el consumidor i de l'especulació.

³³ Podem comprovar que el consum de peix i carn a Barcelona no havia sofert gaires canvis des del primer terç del segle XIV. Sobre això veure Mutge i Vives, J.: "L'abastiment de peix i carn a Barcelona, en el primer terç del segle XIV". *Alimentació i societat a la Catalunya Medieval*, Barcelona 1988, pàg. 109 i ss. Analitza particularment tant del peix com de la carn, la regulació de la venda, els preus, els impostos i els animals de consum més freqüents.

Pel que fa al conjunt d'aliments d'origen animal, carn, peix, volateria, formatge i ous, s'observa que en el Llibre del Mostassà el nombre d'ordenances sobre els aliments i els establiments alimentaris representa aproximadament un 65% del total d'ordinacions del sector de l'alimentació.³⁴ D'altra banda, també podem comprovar que és el comerç més controlat dintre del sector.³⁵

Pel que fa concretament al consum de carns i productes càrnics, els ciutadans podien comprar en teoria diversos tipus de carn:

a) ramaderia menor: ovella, cabra, anyell, cabrit; b) boví: bou, vaca, vedell; c) porc; d) caça; e) volateria; f) productes càrnics com botifarres, llançonisses, cansalada i les despulles de tots els animals que hem mencionat.

Com que les possibilitats de conservació eren molt deficientes, aquests aliments només es podien comprar a l'època que consideraven idònia per sacrificar l'animal. I moltes vegades es menjaven salats o secs.

El peix era un aliment que substituïa la carn els dies d'abstinència, però pensem que també devia ser un producte de consum quotidià, tant per la facilitat d'obtenir-lo, Barcelona és una ciutat costanera, com pel nombre d'ordenances que en regulaven el comerç. Pel que fa al tipus de peix, menjaven indistintament el que s'anomena peix bastinal, és a dir, desproveït d'escata, com la mussola o el gat marí, la raia i altres afins, i el peix d'escata, com el lluç o les sardines. Sembla ser que el mercat estava assortit de moltes varietats de peix, tant fresc³⁶ com salat i sec.³⁷ Aquest darrer els compradors el podien adquirir remullat o sec.

Els aliments d'origen vegetal eren fonamentalment el pa, el vi, l'oli, les fruites i les verdures. En el Llibre del Mostassà observem que es destinen aproximadament un 10% de les ordenacions del sector alimentari a regular el comerç tant del pa com del vi, un 5% a regular el de l'oli i un altre 5% al dels revenedors de fruita i verdura.³⁸

El pa era un producte de primera necessitat i com afirma Núria Sales s'identifica amb la supervivència.³⁹ Es consumia pa de blat, però no tot el pa era de la mateixa qualitat, el més bast era l'anomenat fogassa.⁴⁰ El vi no el podem considerar com una provisió supèrflua, ni per les quantitats consumides, a Valladolid al 1557 en consumien aproximadament 100 litres per persona i any,⁴¹ ni per la seva contribució nutricional, Mauro considera que "... Las bebidas - vino, cerveza, sidra, alcoholes diversos- aportaban un estimulante y vitaminas que, de otra forma sólo se encontraban en los frutos y en las legumbres frescas, que, por otra parte únicamente podían ser consumidas por las clases ricas."⁴²

³⁴ En detall, s'observa que al Llibre del Mostassà pràcticament es dediquen el mateix nombre d'ordinacions reguladores a la carn (130) que al peix (120). En canvi, se'n dediquen moltes menys a volateria, formatge i ous, que només es regulen quan les venen els revenedors (25).

³⁵ Veure el gràfic "Ordinacions Sector Alimentari", pàg. 351.

³⁶ Se citen: LIMB., fol.LXXXI, delfins, tunyins, orcada, spasa; LIMB.,fol. LXXXVIIv°, aranyes, camari, sporti, trua marina, raiades, canells, pastrol, muçola, banosa, aguyadol, belommida, litra, reix, enfos, dota; fol. LXXXVIII, llus; fol. LXXXIII, sturio, palomida, lexa, hamfos, corbai, dentol, congre, bonitol, scritta, scat, aguayadol o pescril, lena.

³⁷ Se citen: LIMB.,fol. LXXXXV, tonyina salade, merlussa, arenchs, sardines, arengades, arengades rovellades; fol. LXXXXVIIv°, congres secs, bonitol salat.

³⁸ Com pot apreciar-se en el gràfic pàg.350 el total d'ordinacions destinades als revenedors són 39, de les quals aproximadament 25 afecten més directament el comerç de caça i volateria, ous i formatge, les altres 24 resten més lligades al comerç de fruites i verdures.

³⁹ Sobre això: Sales, N.:Els Segles de... op., cit., pàg., pàg. 237, ens diu: "... el blat... s'identifica amb la supervivència mateixa...quan hi ha grans penúries (encara que no manquin ni llegums, ni verdures...) sembla que inexorablement la fam s'hi hagi d'instal·lar.

⁴⁰ Es cita a l'ordinació publicada a Barcelona "a XXVIII. de Febrer M.CCCC.XXXXLIII.", LIMB. fol. Lv.

⁴¹ Bennassar, B.:La España... op., cit., pag. 135.

⁴² op. cit., pàg. 72.

Ja hem fet referència a les fruites i verdures. Afegirem, però, que la fruita es podia comprar verda⁴³ o seca.⁴⁴ Pel que fa a les verdures trobem citades les hortalisses i els llegums secs.⁴⁵ Finalment sabem que es consumien confits de sucre.⁴⁶ De les espècies en el sentit de substàncies emprades per condimentar el menjar se citen el pebre, el gengibre i el safrà.⁴⁷

b) La calefacció. Podem assenyalar dos productes que podien servir per escalfar la casa: la llenya i el carbó. Pel que fa a la llenya el nombre d'ordinacions i la seva precisió ens fan pensar en un control comercial bastant rigorós.⁴⁸

c) L'allotjament. Tenim notícia que es vetllava pels elements de la construcció de les cases amb el control del comerç i la fabricació de rajoles de paviment i teules de terra cuita, i vigues i cabirons de fusta.⁴⁹

Relacionat amb el benestar material de la casa hem d'incloure una sèrie de productes relacionats amb la llar. El consum de candeles tant de sèu i com de cera, imprescindibles per a la il·luminació de les estances,⁵⁰ el carbó vegetal per fer funcionar els fogons,⁵¹ gerres per a oli i per a mel,⁵² tovalles, tovallons, tovalloles, per us personal i matalassos i vànoves per fer els llits.⁵³

d) Assistència mèdica. La població consumia medecines. En la legislació dels especiers se'ns fa palès el control de xarops, unguents i altres substàncies destinades a la curació.⁵⁴

3.2.2. Altres productes del mercat

Quan parlem de les necessitats psicològiques, seguint el criteri de Mauro,⁵⁵ ens referim a: a) el vestit; b) la neteja; c) les necessitats culturals; d) les necessitats espirituals.

a) El vestit al segle XVI era tant una necessitat física com un element de la personalitat. Classificava a la persona que el portava i les lleis sumptuàries al·ludien amb freqüència tant al respecte de les jerarquies com a l'estalvi i a la modèstia.⁵⁶

Venien les robes els botiguers de teles, mercers, fustaners, costureres.⁵⁷ I es venien

⁴³ LIMB., fol. 18 es mencionen: presechs, peres, prunes, pomes, melons, magranes, albarcocs i cireres, a la ordinació de 24 del mes de Abril del Any 1595

⁴⁴ LIMB., fol. CXIII, es citen castanyes cuites o torrades a l'ordenació "publicada a XXVIII. de Noembre M.D.XXVI"

⁴⁵ Dels primers anomenen els següents productes: cols, espinacs, naps i xirivies, a l'ordenació "Publicada, a, XXIII. de Deçembre. M.CCC.LXXXIII." LIMB., fol. CXIII; i latugues i ensiam a " mes de Setembre. M.CCCC.XXXI". fol. XXXIIv^o

⁴⁶ A l'ordinació publicada "a I de Febrer. M.CCCC.XXXXVIII". LIMB., fol. CLVIIIv.

⁴⁷ Es cite a l'ordinació donada "a XXVII del mes de Noembre M.CCCC. e, XX". LIMB., fol. XXVIII- XXX.

⁴⁸ Es cita a les ordinacions publicades a " XXI. de Octubre M.D.LIII." LIMB., fol. CXXVI- CXXVIII.

⁴⁹ Es citen a ordinacions publicades a "XV de Octubre. M.CCC.LXXX" i a "XIV de Febrer de M.CCCLXXVIII"; LIMB., fol. CCXIXv^o.

⁵⁰ Es menciona a les ordinacions que foren publicades "Fonc publicada a XVI. de Noembre M.CCCC.LVII." LIMB., fol. CXXXXIII. i ss.

⁵¹ Es menciona a l'ordenació publicada a " XVII de Mag. M.CCC.LXXXIII." LIMB., fol. CXXXII i ss.

⁵² Es menciona en les ordinacions publicades "a XXI de Marts M.CCCC.III." LIMB., fol. CCXVIII.

⁵³ Es citen a les ordinacions publicades "a VI. del mes de Juliol. M.D.XXIII" LIMB., fol. CLXXXVI.

⁵⁴ Es mencionen a les ordinacions publicades a "XXVII. de Noembre. M.CCCC.XXXIII. LIMB, fol. CLI

⁵⁵ Mauro, F.: op. cit., pàg.73, 74.

⁵⁶ Mauro, F.: op. cit., pàg.73.

⁵⁷ Es citen a les ordinacions publicades "a XVIII. de Abril M.CCCCXXXVI. LIMB., fol. XXIII; Moles, P.: op., cit., pàg. 32,i nota 47, ss.

teixits d'or, llana, lli, seda i cotó.⁵⁸

Pel que fa al vestir es mencionen els jupons,⁵⁹ els "sombreros".⁶⁰ Respecte al calçat sabem que sabates i tapines assortien el mercat.⁶¹ Algunes peces de vestir o uniformes possiblement es complementessin amb atuells metàl·lics o de pell.⁶²

b) La neteja. Utilitzaven el sabó per rentar algunes robes i per a la higiene personal en cas de malaltia.⁶³ c) Les necessitats culturals. El llibre imprès era possiblement utilitzat pels més afavorits econòmicament i culturalment, però no hi trobem cap referència directa en el Llibre del Mostassà.⁶⁴

d) Necessitats espirituals. Relacionat directament amb el culte que se celebrava a les esglésies figura el comerç de candeles de cera.⁶⁵

Finalment hem de fer esment a certs útils, objectes de luxe, plateria, la quincalleria, o altres mercaderies diverses fetes amb couro, espart, metall o fusta que també assortien el mercat, dels que també trobem regulat el comerç.⁶⁶

4. Acció de les Institucions sobre l'activitat comercial

A partir d'ara ens proposem, en el camp de l'activitat comercial, distingir i observar els elements que estructuraven les pràctiques comercials, per delimitar el caràcter de les intervencions del mostassà i distingir la seva actuació de la d'altres autoritats, el marc de l'activitat comercial.

4.1. El control dels pesos i les mesures i la intervenció del mostassà

Els pesos, les mides i les mesures de capacitat tenien caràcter local, és a dir, variaven d'un indret a l'altre. Per part de la reialesa, (Jaume I, Jaume II) s'intentà en més d'una ocasió donar una certa semblança o unificar les unitats de mesura, objectiu que no s'aconseguí. El 1585 es prengué a les Corts de Montsó la decisió de portar a terme la unificació de la metrologia a les unitats vigents a Barcelona.⁶⁷

⁵⁸ Es citen a les ordinacions publicades a " XVIII. de Abril M.CCCCXXXVI". LIMB., fol. XXIII.

⁵⁹ Es mencionen als capítols de ordinacions publicats a "XII de Deembre M.CCC.LXXXXVI", LIMB., fol. CCXIII.

⁶⁰ Es mencionen a les ordinacions donades a "XVIII del mes de Maig de MDLIII., LIMB., fol. CCXI.

⁶¹ Es citen a les ordinacions publicades a " XXVIII. de Abril M.CCCC.VII.", LIMB., fol. CLXXV i ss.

⁶² Es mencionen en les ordinacions publicades a " XVII de Març M.CCCC.LVII.", LIMB., fol. CCIII i ss.

⁶³ Es cita a les ordinacions publicades "a XVII de Noembre. M.CCCC." LIMB., fol. CXXXXVII i ss.

⁶⁴ Sales, N.: op. cit., pàg. 242. Afirmar que "...no era la lectura, en els segles XVI-XVII, una cosa tan exòtica, tanmateix, que no trobem "fraanselms y baserolas..."

⁶⁵ Es mencionen a les ordinacions publicades a " X. del mes de Noembre M.CCCC.LXXXXVII." LIMB., fol. CLIII i ss.

⁶⁶ Es mencionen: l'estany a les ordinacions publicades a XXII de Juny. M.CCCC.XXXVII, LIMB., fol. CC; altres metalls en les publicades a "XVII de noembre M.CCCC.XXX.III, LLMB, fol. CCVIII; l'espart a les publicades a " XXVIII de Noembre. M.CCCCLXXXII." LIMB, fol. CLXXXXV i ss.

⁶⁷ Constitucions i altres drets de Catalunya. Barcelona 1973. Edició facsímil de la de 1704. Libre IV pàg. 298-299. "De Pesos Midas y Mesures...any 1585...se estatueix usar els pesos, mides i mesures com la ciutat de Barcelona...i que la observansa de la present Constitució comence dos mesos despres que sera feta y publicada: no entenen perço perjudicar a Consellers, Consols, Paers, Jurats, Mostesaphs, o altres Officials, axi Reyals com de Barons, als quals toca afinar los pesos y mesures, y castigar los frauds dels falsos pesos midas y mesuras, ans resta lur jurisdicció en sa força, y valor com la tenian abans de la present Constitució." Veura: Alsina, C; Feliu, G; Marquet, Ll.:Pesos Mides i Mesures dels Països Catalans, Barcelona, 1990, pàg. 16 ss. Explica com es portà

Des de sempre, un altra pretensió havia estat aconseguir d'imposar l'ús correcte dels patrons. Les institucions de poder: el municipi, la reialesa i el senyor (en l'aspecte polític, com a persones privades titulars d'un poder públic delegat) van encarregar a un oficial, el mostassà, el reconeixement, registre i conformitat dels pesos, mides i mesures, per tal d'aconseguir d'imposar l'ús correcte dels patrons, de manera que la naturalesa política del mostassà és fruit d'una convergència de poders heterogenis, que en cada lloc té les seves peculiaritats. Ho estudiarem més endavant de forma més detallada pel que fa al Mostassà de Barcelona.⁶⁸

Sevillano Colom assenyala aquesta capacitat de control, com una funció bàsica per al desenvolupament del comerç sota l'autoritat, municipal o reial, que recull el principi d'atribuir a cada u el que és seu, de manera que s'aconsegueixen equivalències garantides en els productes objecte d'intercanvi o de venda.⁶⁹

Per aquest motiu, entenem, de la mateixa manera que T. de Montagut,⁷⁰ que el mostassà era un oficial a través del qual el rei projectava una part del seu poder: amb la finalitat d'institucionalitzar unes funcions d'inspecció sobre la utilització, i el control custodiari dels patrons oficials, a fi de establir uns mecanismes jurídics de garantia pel que fa a l'observança de la normativa vigent sobre pesos i mesures.

En aquest àmbit les competències del mostassà de Barcelona estaven regulades pel privilegi reial de la creació del càrrec.⁷¹ L'oficial estava obligat a: a) guardar els originals de les mesures i pesos; b) informar públicament, en iniciar el seu mandat, de l'obligació de presentar els instruments i aparells que servissin per pesar o mesurar, perquè es pogués comprovar que eren els reglamentaris i complien les condicions establertes; c) reconèixer i jutjar com a vertaders o falsos els instruments de mesura; d) castigar o perdonar els infractors; e) al final del seu mandat donar la guàrdia i custòdia dels patrons oficials al seu successor.

Tanmateix, el règim jurídic de l'ofici estava expressat en una reglamentació formal i minuciosa que desenvolupava o complementava el Privilegi reial de creació. El Llibre del Mostassà contenia aquestes prescripcions específiques que regulaven la seva actuació, delimitaven les seves competències i li atorgaven la jurisdicció ordinària necessària, perquè el magistrat pogués dur a terme la seva missió.⁷² No cal dir que, en aquest sentit, el Llibre del Mostassà és una autèntica recopilació i no un Codi articulat que sistematitza una branca jurídica a partir d'uns principis rectoris i d'una metodologia ahistòrica, fonamentada en la lògica interna de la normativa codificada.

Aquí, per contra, ens trobem amb una acumulació de normes (privilegis, ordinacions, etc.) procedents d'èpoques i d'autors diversos que solament s'interaccionen per raó de la mateixa institució sobre la qual es projecten. El seu significat, però, no es troba en la lògica

a terme la reducció, i les dificultats de l'acomodació.

⁶⁸ Referent a l'articulació entre l'administració comunal i l'administració reial recordem el que diu el professor Font Rius, J.M^a: "Génesis y manifestaciones iniciales del régimen municipal en Catalunya". Miscelanea Barcinonensis . Vol.XVI, Barcelona 1967, pàgs. 67-91. Referint-se als segles XII-XIV: "Los municipios catalanes eran autónomos en una esfera o ámbito de actuación previamente delimitados, pero carecían en absoluto de autodeterminación. Símbolo y resorte efectivo de esta sujeción o dependencia venía a ser la figura del batlle (o el veguer en las ciudades cabeza de veguería o distrito), que según reiteradamente ha quedado patente, articulaba el organismo de la administración comunal, presidido y supervisado por él, con la administración real o señorial, a la que pertenecía como oficial ordinario de la misma en el área local".

⁶⁹ Sevillano Colom, F.: Valencia Urbana Medieval a través del oficio de Mustaçaf . Valencia, 1957, pàgs. 58-59.

⁷⁰ Al mestre racional se li assignaven unes missions concretes. Montagut, T.: El Mestre... op., cit., pàg., 429.

⁷¹ Segons ordinació "Datum Barcinone quarto decimo Kalendas Novembris, anno Domini millesimo tricentesimo tricesimo nono." LIMB., fol.Iv-III

⁷² Per exemple les ordinacions publicades a XI de Marts M.CCCC.XXII LIMB., fol. XVIv.i ss.

interna que organitza el material aplegat en el Llibre, sinó en la situació històrica concreta que va provocar l'aparició de cada precepte, i això malgrat es reuneixin per raó de la matèria les diverses ordinacions.

4.2. El control d'establiments comercials

4.2.1. Establiments comercials. Llicències d'obertura

Els establiments alimentaris, taules, botigues, portes, necessitaven perquè es poguessin obrir o per exercir l'activitat comercial, una llicència o permís i la inscripció corresponent en el registre.⁷³

Els consellers o el mostassà podien concedir o renovar llicències, però en tot cas el mostassà en portava a terme el control. També es regulaven certes modalitats de venda fora dels establiments comercials permanents,⁷⁴ malgrat que la venda ambulants estava pràcticament prohibida.

4.2.2. Regulació dels dies festius i horaris comercials

Els establiments comercials no tenien ni llibertat horària ni de descans setmanal. Tots el comerços tenien l'obligació de respectar el descans dominical i algunes festivitats religioses excepte els carnisers, els forners i els revenedors de verdures.⁷⁵ El mostassà vetllava pel compliment d'aquest aspecte de la normativa comercial.⁷⁶

Tanmateix l'obligació del descans dominical derivava de preceptes canònics que obligaven a santificar les festes. Això explica que el bisbe de la ciutat en determinats moments establís normes sobre aquesta matèria, per la qual cosa es va plantejar un conflicte entre la jurisdicció del mostassà i la jurisdicció canònica, que es resolgué a favor del mostassà.⁷⁷

També s'ocupava de la regulació horària dels establiments prohibint la venda o serveis després de determinades hores o circumstàncies.⁷⁸

4.2.3. Activitat de majoristes, mercaders i corredors

Comencem per la distinció entre mercader i botiguer. Moles assenyala que el mercader portava a terme el comerç a l'engròs i ho feia amb tota mena de productes, en canvi, el comerç a la menuda caracteritzava el botiguer, que venia personalment els seus productes.

⁷³ LIMB., permis per vendra peix, ordinacio publicada "a XXI. de Febrer. M.CCCC.XXXI", fol. LXXXIII; per posar taverna ordinació publicada el "II de abril 1594 sien de nou publicades"... "Ans seguint la antiquissima consuetud y practica que ab altres ordinacions en lo passat fetes Statuides y ordenades a antigues del any 1393 com de 1568 y 1590 fol. CII; per posar hostel, publicada a "XXIII de Maig. M.CCCLXXXIII." fol. CXXV°.

⁷⁴ Una bandereta amb les armes de la ciutat diferenciava els llocs de venda dels revenedors legals i els pagesos, LIMB., fol. CXII.

⁷⁵ "Del colre les festes. Ordinacions fetes sobre colre les festes. Die mercurii XXVIII. Mensis madii anno a nativitatibus Domini M.CCC.LXXXIII" i en particular la que "Fou publicada a VIII. de Agost any. M.CCCC.LXXXVI. LIMB., fol. XIIIv°, i ss.; veure infra, pàg. festius

⁷⁶ IMH. Reg. D'Ord.IV-21, fol.11v°, 12, 13,(1583); 102, 103 (1587).

⁷⁷ D.A.C.B. Vol.V, pàg. 510.

⁷⁸ Per exemple en les ordinacions dels barbers publicades a "VIII de Agost M.CCCC.XXXVII" "...ne en los Dissaptes a nits ne en les vigilies, o vespres de les festes dessus dites emprant hi lluz de candela e de lluminer, o, altra qualsevol natura de llum si donchs no ere claror del Cel..." LIMB., fol. XVI i ss.

L'oposició entre aquests dos grups subsisteix al llarg de tota l'edat moderna.⁷⁹

A més del comerç a la menuda el mostassà tenia jurisdicció en certes circumstàncies sobre majoristes, corredors i mercaders.

Encara que res fa pensar que ni les importacions ni els mercaders que les portaven a terme estiguessin subjectes a la jurisdicció del mostassà, tanmateix, un examen atent de les ordinacions del Llibre del Mostassà ens permet comprovar que en algun cas els mercaders també podien ser jutjats i castigats pel mostassà, possiblement es tractava de mercaders amb botiga pròpia.⁸⁰

Una altra qüestió era la dels corredors, que eren els intermediaris a qui els mercaders foranis havien de recórrer per comprar i vendre a la ciutat. Aquests sembla que sí que estaven sota la jurisdicció del mostassà.⁸¹

Els majoristes, de certs productes, també estaven sota la seva jurisdicció.⁸²

4.2.4. Salubritat dels productes i higiene dels establiments

Com podem comprovar, el mostassà intervenia directament en el control sanitari d'alguns productes destinats a l'alimentació i en el dels establiments alimentaris. Controlava el compliment d'algunes normes, que establien condicionaments als productes destinats al consum humà o que determinaven les condicions higièniques dels establiments, i dels instruments de venda. Eren normes relacionades amb la preservació i conservació de la salut, que prohibien la venda dels productes corromputs,⁸³ o exigien mesures de neteja, en els establiments,⁸⁴ i en estris empleats per vendre.⁸⁵

Pel que fa a altres aspectes del que actualment podríem anomenar de sanitat pública, creiem necessari distingir el contingut d'un es ordenances dictades per la necessitat de

⁷⁹ Moles, P.: Comerç i Estructura Social a Catalunya i València als segles XVII i XVIII, Barcelona, 1977, pàg. 7 i ss.

⁸⁰ Si havien importat mercaderies falses no les podien vendre a la ciutat: LIMB., fol. XXVIII i fol. XXX.; Si el cuiro no tenia la qualitat correcta, LIMB., fol. CLXXIIIr.º

⁸¹ "Que Corredors ne altres no puixen del dit peix Comptar. sino los que, lo Mostaçaf monenara."; "Ara hoiats totom generalment ques fa saber de part del honorable Mostaçaf de Barçelona Ordenaren los honorables Consellers, e, promens de la dita Ciutat per sessar tots fraus los quals se porien fer en les coses devall scrites que daqui avant ne en los anys esdevenidors algun corredor de qualsevol ley, o, condicio sie sino los elegits, e, nomenats en la seguratat per ells feta en poder del scriva del Consell de la dita Ciutat no gos ne puixe entrevenir en qualsevol vendes, o Fiaments ne altres Contractes quis fassen per qualsevol mercader Castellans e, qualsevol altres persones axi estrangeres com privades". Ordinació publicada a "publicada a XII de Març. M.CCCC.XXXVIII; LIMB, fol. LXXXVIv.

⁸² "Ara hoiats totom generalment per manament del Mostaçaf de la present Ciutat de barçelona Ordenaren los honorables Consellers,...., Que daqui avant alguna patrona o, altre persona que vena peix en gros per los dits exavaguers, o, pescadors. en la pescateria de la dita Ciutat no gos fer alguna gratia, o, relaxatio del preu per lo qual haura venut en gros lo dit peix, abans hage e, sia tenguda exchigir, e, haver complidament lo dit preu de aquell e, de aquella a qui haura venut lo dit peix." Ordeneció "publicada a XVIII. de Agost M.CCCC.XXXVII. LIMB., fol. LXXXIII.

⁸³ Sobre les carns: LIMB., fol.LX, "Com sperientia hage mostrat que moltes carns fora la dita Ciutat axi de moltos com de altres son meses en la dita Ciutat e, tallades en les carniseries sots color de esser carns socorregudes. E, sie trobat per informatio de metges e altres persones expertes que les dites carns son causa de moltes indisposicions en los cossos humans..."; peix fol. LXXXVIIvº. i LXXXVII.

⁸⁴ Carniceria: Ordenació publicada "a VIII. de juny M.CCC.LXXXV." LIMB., fol. LXIvº.

⁸⁵ Pel que fa als taverners: Ordinacions publicades a "XXIII de Maig MCCC.LXXXIII." LIMB., fol. CXV.

controlar uns mínims de salubritat i higiene a les places públiques i carrers en què es desenvolupava el mercat,⁸⁶ del que ara diríem una política sanitària municipal. En general, la preocupació per la higiene i la sanitat era comuna a altres llocs, viles o ciutats, i venia d'èpoques anteriors.⁸⁷

Si analitzem la seva actuació podem observar que el mostassà de Barcelona tenia escasses competències en el que ara anomenaríem sanitat pública municipal. En primer lloc, no intervenia directament per combatre les pestes que pertorbaven la vida ciutadana i amb tota probabilitat alterava el món comercial.⁸⁸ A Barcelona des de la primeria del segle XVI són els consellers que assumeixen les competències en l'organització de la lluita antiepidèmica.⁸⁹ Es designaven comissions anomenades la Vuitena, Dotzena o Setzena del Morbo, sobre les quals es delegaven les accions a emprendre, i no ens consta la intervenció del mostassà.⁹⁰

En aquest aspecte es diferenciaria molt del mostassà de València que, segons Salavert, intervenia directament, dictant conjuntament amb la corporació municipal normes sobre sanitat pública municipal encaminades a la prevenció de la salubritat de l'espai urbà i el mercat.⁹¹

⁸⁶ "Ordinacions de les Places de la Ciutat, e, primerament del Born...,publicades a XXII. de Desembre. M.CCCLXXII.";a "A XXVIII. de Noembre M.CCCC.LX. i moltes més. LIMB., fol. XXXI, fins al fol.XXXXII.

⁸⁷ Per València veure de Carreres, S.:Higiene y Sanidad medievales. Valencia, 1946. Separata del Almanaque de "las Provincias"; i Almela, F.: "El Llibre del Mustaçaf y la vida en la ciudad de Valencia a mediados del siglo XVI" B.S.C.C., vol XXV, 1949, pàgs., 1-24; a Castellón: Sanchez, A.: "La sanidad en el Castellón trecentista" (veterinarios, médicos, y boticarios). B.S.C.C., vol.48, 1972, pàgs. 246-258.

⁸⁸ Referent a això, veure Carrera Pujal, J.:Historia política y económica de Cataluña, S. XVI al S. XVIII. Vol. I. Barcelona, 1946-1949. pàg., 343, quan ens diu: "... A partir del último cuarto del siglo XVI la peste constituyó la remora más insuperable y constante con que topó el comercio, impidiendo o dificultando en gran modo las relaciones entre los pueblos y arrebatando las vidas a millares, con lo que, además de la pérdida de brazos, se frustraban en gran manera las iniciativas particulares y colectivas. La ciudad de Barcelona, aleccionada por los terribles efectos del contagio, que padeció todo el Principado entre los años 1560 y 1570, se mostró inflexible en las medidas preventivas, impidiendo la entrada de personas, buques y mercaderías procedentes de puntos sospechosos o de epidemia declarada...,"

⁸⁹ Simon Tarres, A.: "La població catalana a L'època moderna. Síntesi i actualització." Manuscrits,nº 10, gener 1992, pàgs. 217-258. Pàg. 232, "Des d'inicis del Cinc-cents, el municipi barceloní assumirà plenes competències en l'organització de la lluita antiepidèmica. Una fita important en la consolidació de la política sanitària és el privilegi atorgat a la Ciutat Comtal, l'abril del 1510, a les Corts de Montsó, pel qual el Rei Catòlic concedí al Consell de Cent la facultat suprema i privativa de cuidar de la salut pública en casos d'epidemia dotant als consellers de poders extraordinaris, sens impediment del virrei, governador, diputats i altres autoritats que restaven subordinades als magistrats municipals en aquestes ocasions."

⁹⁰ Veure en: IMH. Reg. Del.; Reg. D'Ord.; Reg. D'Ord.Esp., els volums referents al segle XVI.

⁹¹ Salavert, Vicent Ll.: "Notes sobre la sanitat municipal a la València dels segles XVI i XVII: les competències del mustassaf en matèria de mercats i conservació dels carrers." Afers, 5/6, (1987), pàgs. 223-271, pàg. 236, "Legislació sobre sanitat pública municipal. Es aquest l'aspecte en què més voldríem insistir a l'hora d'analitzar l'actuació del mustassaf i, a partir d'aquella, de la corporació. En un altre lloc ja he intentat sintetitzar les seues iniciatives en moments d'invasió epidèmica, per la qual cosa en aquest treball faré especial esment a la seua preocupació per la salut dels ciutadans i les mesures que s'hi adoptaren. Dos foren els espais principals de referència a l'hora de dictar normes preventives a la ciutat: la salubritat de l'espai urbà - fonamentalment les places i carrers- i el mercat."; i Salavert Fabiani,V.: La sanidad municipal en la Valencia del S. XVI. I Coloquio Interdepartamental Ciencia e Ideologia en la Ciudad. Valencia 24, 25 y 26 de Enero de 1991. " La organización de la sanidad pública valenciana estaba en su mayor parte en manos del mustassaf, magistrado municipal con amplísimas competencias en el campo de la policia urbana. Hasta el momento, la mayor parte de los estudios sobre la materia se han venido basando en fuentes de tipo normativo; no obstante, gracias al descubrimiento de un judiciari perteneciente al ejercicio 1556-7, podemos acercarnos a la realidad cotidiana del tribunal, lo que nos permitirá calibrar de manera más precisa el interés de este magistrado por las cuestiones de orden higiénico y

En segon lloc, no hem trobat cap document relatiu a la participació del mostassà en l'organització del hospital ni de la vida hospitalària.

En tercer lloc, tampoc tenim constància que tingués competències per fer treure ni escombraries ni deixalles.

5. Control de l'abastiment de productes

5.1. El problema de l'abastiment i la importació

L'escassetat no era un fenomen nou i les institucions locals⁹² al llarg del temps ja havien ideat mecanismes i pràctiques per garantir l'abastiment dels articles més necessaris, a pesar de les quals, l'objectiu de tenir la ciutat abastida no sempre s'assolia amb èxit.⁹³

En referir-nos a l'abastiment, ens interessa destacar dos aspectes. En primer lloc, l'abastiment de productes a la ciutat i, en segon, l'abastiment dels ciutadans. Si bé es pot considerar que estan íntimament units, creiem oportú esbrinar si el mostassà actuava en cada una d'aquestes àrees i concretar el paper que hi tenia.

Pel que fa al primer aspecte, el problema de l'abastiment era comú a moltes ciutats espanyoles.⁹⁴ Cada municipi el resolva de la millor manera possible. A Barcelona, l'escassetat característica es va fer present des de l'inici del segle. Els problemes ja començaren amb la gran fam de 1501 i 1502.

Els consellers proveïren la ciutat amb l'ús del privilegi "vi vel gratia ", que és la confiscació.⁹⁵ I com assenyala Vicens i Vives, la posició del rei que va permetre l'aprovisionament d'aliments per a la ciutat durant la gran fam, fou mereixedora dels elogis que li adreçaren els consellers de Barcelona.⁹⁶

L'any 1511 Ferran II otorgà a Barcelona el privilegi de l'annona, pel qual el Consell tenia autorització per tenir cura del forniment del blat, vitualles i altres coses necessàries per al manteniment dels ciutadans.

D'aquesta manera, i en virtut entre d'altres dels privilegis abans esmentats, la responsabilitat de l'aprovisionament de la ciutat requeia sobre els consellers.

Com ja se sap, el compliment d'aquest deure enfrontava sovint els consellers amb els virreis que pretenien immiscuir-se en la seva funció. De fet, a Nàpols sembla ser que els

sanitario."

⁹² Moles, P.:*Edad Moderna (1474-1808)*, Madrid, 1988, pàg.156, "El abastecimiento de los núcleos urbanos era una de las principales preocupaciones políticas de los gobiernos municipales...,pero también se consideraba que evitarlos era una de las primeras condiciones de un buen gobernante."

⁹³ Es tracta sovint d'un mercat migrat, escàs, i que moltes vegades no arribava de molt al tant que calia, segons Reglà, J.:*Els Virreis de Catalunya*, Barcelona 1956, pàg. 38. "Una idea clara de la que podríem anomenar capacitat del mercat barceloní quant als proveïments, ens la proporciona el fet que els virreis sempre tenien necessitat d'enviar un "comprador" per tot el Principat per tal d'adquirir els queviures destinats al consum de la seva casa. A vegades, fins i tot han de fer les compres a França..."

⁹⁴ Alvar, A.: "Las ciudades españolas". *La vida cotidiana en la España de Velázquez*, Madrid, 1989, pàg. 71-90. Especialment pàg. 88, 89, 90. "Y si en la peste, la mortalidad inexplicable era causa de preocupacion para el gobierno de las ciudades, no lo era menos la cuestion del abastecimiento de productos alimenticios, que en el caso del pan degeneraba con bastante frecuencia en alborotos callejeros".

⁹⁵ Requisant els carragaments de blat.

⁹⁶ Vicens i Vives,J.:*Ferran II...* op., cit., pàg. 329.

virreis controlaven aquest servei estrictament municipal.⁹⁷

Calia assegurar el subministrament d'aliments per evitar la fam i les pertorbacions en l'ordre públic, entre altres mals.⁹⁸ Per tot això, en temps de carestia les autoritats barcelonines pretenien que no s'exportés blat des del Principat i procuraven importar-lo de Sicília, Sardenya i Nàpols.⁹⁹

En cas d'extrema necessitat es recorria al privilegi de "vi vel gratia", abans mencionat. I així ho expressa el dietari: "En aquest dia se congregaren molts doctors en leys per determinar si los consellers de propia auctoritat y sans ministeri de officials reals ni altres en virtud del privilegi de vi vel gratis podien fer aprehensio dels forments que volguessen, y foch determenat que ho podien fer liberament segons apar mes larch en llur vot."¹⁰⁰

Contrasta, però, aquesta posició dels consellers amb la dels virreis, que concebien diferentment la qüestió i eren menys rigorosos a l'hora de concedir els permisos d'exportació.¹⁰¹ És possible que els alts preus fora del Principat fossin un bon estímul i els comerciants podien beneficiar-se'n, sense sentir escrúpols per deixar la ciutat mal abastida. Segurament es refiaven que les autoritats municipals ja resoldrien els problemes amb els diners públics, que en forma de fondos més o menys permanents es destinaven a cobrir les necessitats. Precisament Pierre Vilar constata la paradoxa entre l'alça de preus de productes bàsics per a l'alimentació i els permisos d'exportació.¹⁰²

Malgrat les dificultats, la lluita pels propis interessos,¹⁰³ i les desavinences, la gestió portada a terme pels dirigents municipals, actualment es valora en general com a favorable per a la població barcelonina.¹⁰⁴

Caben moltes més consideracions, però en realitat el que ens importa és constatar que la figura del mostassà no apareix mai lligada directament a l'estratègia de l'aprovisionament de productes per a la ciutat de Barcelona i per tant es pot afirmar que no era un assumpte de la seva competència. Tanmateix, com tot seguit veurem, sí que intervenia directament en el control de l'abastiment,¹⁰⁵ la distribució i la circulació dels queviures entre els comerciants en

⁹⁷ De fet el control d'avituallament en altres llocs l'administrava el virrei. Braudel, F.: op. cit., pàg. 460 "... Por medio del prefecto de la Annona, al que nombra a partir de 1550 (y que se puede considerar como un verdadero ministro del abastecimiento, encargado de las compras, del mantenimiento de reservas, de las reventas a los panaderos y a los mercaderes ambulantes de aceite), el virrey controla este servicio estrictamente municipal.

⁹⁸ Part de l'explicació que fem tot seguit es refereix essencialment al blat, producte emblemàtic de l'alimentació del moment, però es pot fer extensible a als altres productes alimentaris, olis, vins, peix salat, bestiar viu.

⁹⁹ Es refleixen aquests problemes en algunes cartes que envia el rei Carles I a Barcelona. Cartas del Emperador Carlos I a la ciudad de Barcelona, transcripció de Pedro Voltas Bou, Barcelona, 1958, pàgs. 77, 83, 88, 111, 113, 117, 144, 183.

¹⁰⁰ D.A.C.B. Vol.6, pàg. 38.

¹⁰¹ Carrera Pujal, J.: Historia Política y económica de Cataluña, Barcelona, 1946, Vol.I, pàg. 318, 329, 330.

¹⁰² Vilar, P.: op. cit., Vol.II, pàg. 270, 271, 272.

¹⁰³ Giralt, M.: "En torno al precio del trigo en Barcelona durante el siglo XVI", Hispania, vol. XVIII, (1958), n° LXX, pàg.48. Exposa el problema.

¹⁰⁴ Sobre el creixement de la població i relacionat amb l'abastiment, Amelang: La formación de una clase dirigente Barcelona 1490-1714, Barcelona 1986, pàgs. 22, 23. Opina el següent: "Esta modesta expansión no se produjo de una manera tranquila e ininterrumpida... Con todo la recuperación relativamente rápida de los anteriores niveles de población solía compensar estas catástrofes demográficas.... Esta variabilidad demográfica obedecía principalmente a que Barcelona había sabido asegurarse con regularidad los suministros de trigo y otros productos básicos. La seguridad de abastecimiento basada en la importación de grano de Sicilia, Cerdeña y el sur de Francia contribuye a explicar la ausencia de las severas crisis de subsistencia que azotaban a muchas otras ciudades europeas durante la Edad Moderna." i nota 13.

¹⁰⁵ "La Crida que cascan any se acostuma de fer per los Consellers de la present Ciutat de Barcelona com volen fer asegurar e, provehir per tot lany de Carns de molto. "Ordeneci sobre la carn, "publicada a XVIII. de Juny M.CCCC.XXXXVIII." LIMB, fol. LVv°; sobre el pa: "Que haguen a pastar entre dinals e doblers tant com solen

l'àrea de la seva jurisdicció.

5.2. Circulació i distribució de mercaderies

Per aconseguir que les mercaderies fossin accessibles i a l'abast dels ciutadans, calia controlar: a) que els productes arribessin al lloc de venda, b) que el producte s'exposés en públic, c) que es venguessin les mercaderies a tots els consumidors, d) que s'evités la sortida de les mercaderies cap a altres indrets.

Ens proposem tot seguit analitzar la normativa i les actuacions del mostassà, per deduir la intervenció que podia tenir en aquest àmbit comercial i examinar com la portava a terme.

En primer lloc, tenia autoritat per inspeccionar l'activitat dels revenedors de la ciutat, que actuaven com acaparadors també en certs moments, i que obstruïen amb la seva actuació la correcta distribució dels productes.

Segons Vilar "...A les ciutats espanyoles, la reglamentació dels preus era una tradició ben establerta; i les administracions no es resignaven a l'alça". Així esdevingué molt desavantatjós, alhora per als pagesos i per als qui podien acaparar una part de les collites, d'anar a vendre els grans, l'oli i el vi als mercats habituals. D'aquí vénen les maniobres dels "revenedors", tan feroçment denunciades com a responsables de les alces, tant per la documentació barcelonina com per la de les Corts Castellanes.¹⁰⁶

Afirmar que les autoritats perseguïen l'ideal que les mercaderies, sobretot els aliments, provinguessin directament dels productors¹⁰⁷ no exclou, de part d'aquestes mateixes autoritats, el consentiment de la revenda. Si seguim les fonts documentals podem verificar l'existència d'una sèrie de normes que regulen les transaccions de petits comerciants que venien el que abans havien comprat.¹⁰⁸ En moments difícils probablement les mateixes autoritats es trobaven abocades a autoritzar la revenda per evitar mals majors, com podria ser la falta de queviures; i per tant obligades a regular aquest tràfic mercantil.

5.2.1. Regulació de l'activitat dels revenedors

Tot seguit veurem detalladament, les relacions de les autoritats, especialment el mostassà envers els revenedors, en el segle XVI a Barcelona.

Els revenedors subjectes a la normativa del mostassà podien ser els revenedors¹⁰⁹ pròpiament dits o altres individus, com ara hostalers, pastissers¹¹⁰ o qualsevol altra persona

e com los sera manat per lo Mostaçaf." Ordenació publicada a "VIII. de Maig M.CCC.LXXXXII." fol.XXXXVIIIv.

¹⁰⁶ Vilar, P.: op. cit., pàg. 272, i nota, 162.

¹⁰⁷ Dyer, C.: Niveles de vida en la Baja Edad Media, Barcelona, 1991, pag. 252; i Carande, R.: Estudios de Historia. Vol.II, 109. Carande precisa que una de les regles generalment admeses del mercat medieval és la prohibició de la revenda.

¹⁰⁸ "Ordinacions sobre los Pollers e Revenedors de cassa...publicades a XXII. de Desembre M.CCC.LXXXXIII." i ampliades " a XX de Juny de M.D.III." i "a II de desembre MDCCCI." LIMB. fol. CVvº- CXIII.

¹⁰⁹ Moles, P., a l' Enciclopèdia Catalana, barcelona, 1988, defineix com revenedor, "el qui ven queviures a la menuda; anomenat també tender. El gremi o confraria de revenedors de Barcelona, sota l'advocació de sant Miquel, fou aprovat per la reina lloctinent Maria de Castella el 1447 i llurs activitats foren regulades pel municipi per mitjà de diverses ordenances, com per exemple les dels anys 1613, 1621, 1624, 1665".

¹¹⁰ "Que ni revenedor, coc, ni, pastisser no puguen revendre cosa nenguna..."; Publicat "a XIX de juliol del any MDLXXII." LIMB fol. CX.

que es dediqués a vendre sense ser productora.¹¹¹

Induïts per la ambició o la necessitat, acaparaven els productes i s'aprofitaven de la escassetat per abusar en els preus.¹¹²

La lectura de les ordinacions ens acosta més a la figura del petit detallista que no a la del personatge capaç de manipular tot el subministrament d'una mercaderia, el gran acaparador i especulador.

Com ja hem dit, el mostassà era el funcionari que intervenia per regular l'activitat dels revenedors. La seva acció es centrava a fer complir les ordinacions, que eren molt minucioses, com podem comprovar.

Per tal de prevenir l'acaparament, i així reduir l'especulació dels productes essencials, els particulars tenien prohibit comprar per revenedors.¹¹³ Els revenedors tenien prohibit comprar tant per altres com admetre encàrrecs o comprar per profit de col·lectius.¹¹⁴ També tenien prohibit obstaculitzar l'arribada de queviures a la ciutat, comprant al pagesos pels volts de la ciutat.¹¹⁵

Aquestes normes es trobaven en el Llibre de la Mostassafia. Però si el mostassà ho creia convenient podia adaptar-les o modificar les anteriors.¹¹⁶

Les noves recomanacions o prohibicions es notificaven públicament mitjançant crides.¹¹⁷

També podia, segons les necessitats i per criteri propi, rectificar el reglament sobre l'activitat dels revenedors. Això ho feia restringint la possibilitat de comprar fora d'un determinat horari,¹¹⁸ prohibint comprar per revendre determinats productes,¹¹⁹ prohibint

¹¹¹ LIMB fol. CVIIIv^o-CX. En la còpia d'una crida feta pel mostassà Francesc Ferrer trobem justificada, la repressió que s'exercia sobre els revenedors. Publicada "a XIX de juliol del any MDLXXII."

¹¹² A més del LIMB trobem la prohibició expressa per als hostalers a IMH. Reg. D'Ord.IV-14, fol. 32v^o; i pels pasticers i cocs a Reg. D'Ord.IV-19, fol. 86, 87. En canvi s'anomena als mercaders revenedors, com a comerciants, Reg. D'Ord.IV-19, fol. 127.

¹¹³ LIMB CVIII. "... Ordenaren los honorables Consellers, e, promens que alguna persona de qualsevol stament, o, condicio sie no gos comprar per a obs de algun revenador, o, revenadora, cassa volateria alguna, ne ous ne formatges dins la dita Ciutat. E si sera atrovada ab alguna cassa, o, volateria, ous, o, formatges hage a jurar en poder de Mostaçaf, e, sos pessadors si, o ha comprat per a obs de algun revenador..." "Fou publicada a XXV de febrer MCCCCV."

¹¹⁴ LIMB fol. CVIIv^o. "...no sie licit ni permes a algu, o alguns dels dits revenedors... comprar, o fer comprar per si, o per interposada persona directament, o indirecta hobs de algu, o de alguns monestirs, o altres colegis, o comunitat, o singulars persones ecclesistiques o seculars encara que fossen coiunctes a ells en parentiu, o amicia..."; publicat "a II de desembre MDCCCI".

¹¹⁵ LIMB fol. CVIIv^o. "...Que daqui avant algun poller, o, pollera revenedor, o, revenedora, o, altre qualsevol persona qui volra comprar gallines capons polls, perdius, todons, xixelles, conills, o, altra volateria, e, cassa. Cabrits formatges ous, o, altres qualsevulla vitualles per vendre. Non gos ne li sie licit ni permes comprar de algunes de les dites coses dins los termens de la dita Ciutat ne fora aquells de pagesos, o, pagesas o, altres persona, o, persones que fossen en camins, e, aportassen ya per vendre en la present Ciutat..."; "Fou publicada a XXXI de juliol MCCCCLXI."

¹¹⁶ LIMB fol. CVIIIv. i CXr. "...Ara hoiats totom generalment que notifiquen y fan a saver de part dels magnifics veguer balle Mostaçaf de la present Ciutat de Barçelona so es de quiscu dells en quant toca llur jurisdicció. Que com per causa de haver en la present Ciutat tantes persones que usant de comprar y reevendre axi fruita com altres vitualles y provisions. En gran dany y periudici dels poblats y habitants en la present Ciutat per lo que agabellen los dits revenedors totes les fruites, e, altres vitualles, e,... Als quals abusos no obstant que moltes voltes se haia volgut provehir fent diverses ordinacions les quals per haver tinguda poca executio son estades poc temps servades. Desitjant per com los magnifics Consellers, e, consells ordinari de la present Ciutat celebrat a XIV del corent a cerca de dits abusos degudament provehir. Statuiren y ordenaren los dits magnifics y promens de la present Ciutat. Que desta hora en avant sien llevats y prohibits que per ninguna manera ni via en Barçelona terme y territori de aquella. persona alguna no pugues usar de revendre ninguna manera de volateria..." Publicada a 1572.

¹¹⁷ Aquesta part de la seva actuació es troba recollida en el Reg. D'Ordenacions, veure infra pàg. 159

¹¹⁸ IMH. Reg. D'Ord.IV-13, fol.167.

comprar per convents o comunitats,¹²⁰ obligant a declarar la quantitat de producte que retenien els comerciants.¹²¹

És probable que el mostassà, emparat en els seus privilegis, concedís llicències per revendre,¹²² i també que afavorís uns venedors enfront d'altres que podien sentir-se discriminats i que l'acusarien de corrupció, favoritisme, etc. Això no obstant, és incert quines foren les competències d'aquests oficials en aquest terreny i tampoc no hem pogut seguir el rastre de l'actuació de cap personatge en concret. En qualsevol cas, algunes de les actuacions sí que degueren ser conflictives, com ho proven les crides publicades pels consellers prohibint al mostassà donar llicències als revenedors per revendre.¹²³

El reglament que es troba en el LIMB per regular l'activitat dels revenedors conté aproximadament unes quaranta normes. Aquestes normes en bona part estaven destinades a impedir que els productes anessin a parar a mans de poques persones dedicades a la revenda. Regulaven la revenda a fi d'allunyar el perill d'acaparació, restringir l'actuació dels revenedors, que pretenien un enriquiment ràpid, i fomentar que els productes arribessin als llocs de venda en mans dels mateixos productors.

Finalment, pel que fa a aquest reglament que recull la normativa vigent pels revenedors, ens preguntem si tan sols transllueix la permanència d'antigues concepcions del comerç, i que cita Carande referint-se a la revenda durant l'edat mitjana, o respon a la necessitat d'un control més estricte, de l'abastiment i dels preus. Carande considera la política medieval inspirada en la restricció de la revenda més que un desconeixement i hostilitat envers el comerç, com una conseqüència de les doctrines canòniques imperants que limitava els guanys per especulació.¹²⁴

Fins ara hem pretès posar de relleu les competències del mostassà per inspeccionar l'activitat dels revenedors de la ciutat, que actuaven també com acaparadors en certs moments, i que, com ja hem dit abans, obstruïen amb la seva actuació la correcta distribució dels productes.

5.2.2. Regulació de l'activitat d'altres detallistes

Ens falta examinar el paper del mostassà en el control dels altres comerciants, tant del sector alimentari com el de matèries primeres i productes manufacturats. Segons la normativa controlava quatre aspectes. En primer i segon lloc, que el comerciant tingués els productes exposats al públic i assortits de gènere a tots els consumidors que ho desitgessin, i en segon i tercer lloc, evitar la revenda i la sortida de mercaderies a altres indrets.

En el sector alimentari podem veure que en els reglaments de tots els subsectors,

¹¹⁹ IMH. Reg. D'Ord.IV-13, fol.190; IV-14, fol.8,i 32;

¹²⁰ IMH. Reg. D'Ord.IV-16, fol. 26v^o i 27.

¹²¹ IMH. Reg. D'Ord.IV-19, fol.127.

¹²² "Que venedor o, revenedor, o, tallador de peix fresch no gos comprar peix per altra persona, o, persones sens llicentia del Mostaçaf." Ordenació publicada "a XXIII de Març M.CCCC.I." LIMB fol. LXXXIIIv.

¹²³ IMH. Reg. D'Ord.IV-22, fol. 180v^o, 181.

¹²⁴ Carande, R.: op. cit., vol.II, pàg. 110. "En general, esta política inspirada en la restricción de la reventa, más que un desconocimiento y una hostilidad contra el comercio -realizado de modo muy distinto que en la actualidad-, es una consecuencia de las doctrinas canónicas imperantes, concretadas en la vigencia del justo precio; pretium iustum. Es decir en su mantenimiento como expresión del estricto valor de las mercancías, y reflejo fiel de los costos de producción eliminando la ganancia que reportara la necesidad del comprador, explotada vendiéndole más caro. En una palabra, aplicaba a compras y ventas el mismo principio prohibitivo de interés en los prestamos. El deber primero y acaso único, del comerciante, en las ciudades medievales, radica en la obligación de proveer a los habitantes, sujetándose a principios normativos...".

s'insisteix en l'obligació dels venedors de tenir el gènere exposat en públic i de vendre els productes a tots els compradors.¹²⁵ A la resta d'ordinacions aquestes normes tan sols estan presents en la comercialització de dos productes: la palla i les candeles de sèu.¹²⁶

Pel que fa a la norma d'impedir la sortida de mercaderies de la ciutat, podem comprovar que es fa present en els reglaments d'alguns subsectors alimentaris,¹²⁷ i en el del carbó i les candeles de sèu.¹²⁸

La lectura d'aquestes ordinacions, sobretot les últimes, ens porten a creure que a Barcelona, la discreta millora econòmica del segle XVI¹²⁹ no allunya les autoritats municipals ni els magistrats de la por a la penúria, a la fam o al cessament temporal d'aprovisionaments. D'aquí la necessitat d'intervenir tant directament en el comerç i de posar traves a la sortida de productes alimentaris o de primera necessitat. Tanmateix volem remarcar que la normativa és diferent en el cas d'altres productes controlats pel mostassà, que no troben els mateixos obstacles a la lliure circulació.

6. Política de preus

6.1. Plantejament

Avui és una convicció general que els preus dels productes de consum van anar pujant al llarg del segle XVI als països europeus.¹³⁰

La ciutat de Barcelona estava submergida també en el mateix procés.¹³¹ Per això es fa inevitable pensar que sempre que es revifava la tendència a l'alça, una de les primeres

¹²⁵ Ordinacions sobre el pa: LIMB., fol. XXXXVIII i fol. XXXXIX; sobre la carn: fol. LVvº, fol. LVivº i fol. LVIII; sobre el peix: fol. LXXXVvº; sobre l'oli: fol. CXXIII; sobre els taverners: fol. CIII.

¹²⁶ La palla: LIMB., fol. CXXXVIIIvº "Que pus la Palla sie en la Plaça sie venuda de continent, al qui la volra..." Publicat "a XXII. de Abril. M.CCCC.XII."; Candelers de sèu: LIMB fol. CXXXVvº. En aquest darrer cas el Llibre del Mostassà recull la crida feta l'any 1563, pel mostassà Francesc Senespleda. En aquesta crida es recorda l'obligació de tenir producte a la botiga, i exposar-lo al públic. Ordinació publicada "a XXIII de agost 1563"

¹²⁷ Carn: LIMB., fol. LXIvº i fol. LXII, la multa és de 300 sous i pèrdua del bestiar, publicat a " XX. de agost M.CCCC.VIII"; Peix: fol. LXXXV, el mostassà pot donar llicència "De no vendre peix per portar lo de fora Ciutat per revendre... non gos vendre a ninguna persona stranya ne privada quil compre per portar lo de fora Ciutat per revendre tro mix dia sia passat ne llavors sens lisencia del Mostaçaf ne la persona que tal peix hagues comprat gos traure ne portar fora Ciutat sens dita lisencia...", publicat "a XVII. de Setembre, M.CCC.LXXXVIII"; oli: fol.CXXIIIv. "Que no es puga traure Oli de la Ciutat per mar ne per terra ans se hage a denunciar al Mostaçaf.", publicat "a XXVI. de Octubre M.CCCC.LVI."

¹²⁸ Carbo: LIMB., fol. CXXXII,"Que nos gos comprar Carbo per traure de Ciutat.", ordinació publicada "a XVII. de Maig. M.CCC.LXXXIII"; candeles de sèu: es limita la quantitat fol. CXXXIIIvº. "Que Seu ne Candeles de Seu no sie tret de la Ciutat termens, o, territori de aquella sino fins en X. lliures...", ordenació publicada "a XVII. de Noembre. M.CCCC.LXI."

¹²⁹ Sales, N.: op. cit., pàgs. 297-305; Sobrequés, J.: "La ciutat mediterrània de l'Edat Mitjana a la Revolució Industrial: el cas de Barcelona". Les ciutats catalanes en el marc de la Mediterrània, Barcelona, 1984, pàgs. 69-109. Concretament pàgs. 95-99.

¹³⁰ Kamen, H.:La sociedad europea. 1500-1700, Madrid, 1986, pàg.57, referent a això: "...Entre 1500 y 1600 el precio del trigo, alimento básico para la mayoría de la población, subió en un 425 por 100 en Inglaterra, un 318 por 100 en las Provincias Unidas, un 651 por 100 en Francia, un 271 por 100 en Austria, un 376 por 100 en Castilla y un 403 por 100 en Polonia. En casi todos los casos, como hemos de ver, el alza de los precios fue menor para los bienes manufacturados..."

¹³¹ Vilar, P.:Catalunya dins..., op. cit., pàg. 267 i ss.; Sobre preus i salaris: Elliot, J.H.:La Rebelión de los Catalanes, Madrid, 1982, pàg. 54 i ss. Referent als preus del blat: Giralt, E.: op. cit., pàg. 39, "El examen de la rica documentación del Cabildo barcelonés referente a las compras de trigos para el Pastrim permite constatar cuáles eran las zonas de mayor producción del Principado, los medios y coste del transporte, las fluctuaciones de los precios y el gran movimiento alcista que preside la tendencia secular del siglo XVI."

mesures a què les autoritats recorrien era controlar amb més atenció els negociants, els detallistes i els intermediaris amb la intenció de vetllar perquè les vendes es realitzessin segons els preus establerts.¹³² Seguint les velles tradicions, els preus estaven reglamentats i un funcionari, el mostassà, els controlava diàriament, per evitar les falses pujades.

Ja ens hem referit abans a la vigilància dels intermediaris i la publicitat de les transaccions, ara volem tractar altres mesures que prenién els consellers i oficials del municipi per evitar la puja dels preus dels productes, el que actualment anomenaríem una política de contenció de preus, sobretot per impedir alces artificials i arbitràries.

6.2. Mecanismes de control dels preus al mercat

Anàlogament a com hem fet en l'apartat anterior, anirem examinant una sèrie d'aspectes de les ordinacions i de l'actuació del mostassà respecte als preus dels productes, per tal conèixer i matisar la intervenció d'aquest magistrat.

1) L'establiment d'uns preus màxims de venda: "...Que ninguna persona puga ni li sea licit vendre neu...a maior preu, o for la lliura del que per los dits consellers y mostassaf sera aforat y tarat...".¹³³

2) La prohibició de canviar el preu del producte des que es començava a vendre fins que s'acabava la partida, o l'horari de venda del dia: "Que no puga esser puat lo for del oli fins que aquella guerra que aura comensada sia venuda".¹³⁴

3) La publicació de llistats de preus, que podien ser: a) de preus de venda dels productes, per exemple el dels menuts: "Ço es lo cap del molto meins del servell sino VII. dines. E, lo servell II. dines. E, los quatre peus III. dines e, que nage a vendre dos dels dits peus a quin volran per tres malles. E, lo fetge meins del potse VI. dines. E, lo potze III. diners. E, la frexura ab lo cor e, ab la melsa VI. dines E, la melsa II. dines"¹³⁵ - d'aquesta manera trobem tassats els preus de la carn¹³⁶ i del peix¹³⁷ -; b) de preus per unitat de mesura: "Que Ovella sia venuda a for de X. diners la lliura...,Item que la lliura del Boc crestat sia venuda a XII diners enclosos III. diners de la ajuda... la lliura del Boc que no sia crestat sia venuda a XII. dines enclosos III. diners de la ajuda...Item que la lliura de la Cabra sia venuda a XI dines inclosos III. dines de la ajuda..."¹³⁸ -segons aquest sistema es detallen els preus dels següents productes: carns,¹³⁹ peix,¹⁴⁰ oli.¹⁴¹

¹³² No volem dir que fos l'única mesura, Giralt, E.: op. cit., pàg. 47 i 48, posa de relleu, en el cas del blat, que els consellers, també en regulaven el preu mitjançant la importació.

¹³³ LIMB., neu: fol. CIII. Llistat de preus màxims per aus i caça: LIMB., fol. CVIIIv "Fou publicada a XI. de Janer M.DXVIII"; carn: fol. LXIIIv° publicada "a VII de Janer. M.CCC.LXXXXVIII"; peix: fol. LXXXXIX, ordinació publicada "a I de Maig 1490."; oli: fol. CXXIIIv°, ordinació publicada "a XXVI. de Octubre M.CCCC.LVI."

¹³⁴ Per oli: LIMB., fol. CXXIIIv, ordinació publicada "a XXXI de Noembre. M.CCCC.LXVIII."; carn, fol. LXIII, ordinació publicada "a XVIII. de Juny. M.CCCCXXXXVIII."; peix: fol. LXXXVI, ordinació publicada "part a XIII de Març M.CCC.LXXXX... Part a XXI de Janer M.CCCC.LXXXV; vi: fol. CXV, ordinació publicada "a XXIII de Maig MCCC.LXXXXIII."

¹³⁵ LIMB., fol. LXVI, ordinació publicada, "a XXVIII. de Abril. M.CCC.LXXXXIII."

¹³⁶ LIMB., fol. LXXIII, ordinació publicada "a VI. de Maig. M.CCCC.LXXVIII."

¹³⁷ LIMB., fol. LXXXXIX, "publicada a XI de Febrer. M.CCCC.LVII."

¹³⁸ LIMB., fol. LXVIII, ordinació publicada "a XXVIII. de Abril. M.CCC.LXXXXIII"

¹³⁹ LIMB. fol. LXXVII i v°, ordinació publicada "a XXVIII. de Abril. M.CCC.LXXXXIII."

¹⁴⁰ Peix de tall fresc, la relació és feta començant pel més car i acabant pel més barat. LIMB LXXXXIII, ordinacions publicades "Part de aquelles a XIII de Març M.CCC.LXXXX..., Part a XXI de Janer M.CCCC.LXXXV."; peix remullat: fol. LXXXXV i v°, ordinacions publicades " a III. de Març M.CCC.LXXXXV."; peix salat fol. LXXXXVIIv° ordinació "publicada a VIII. de Març M.CCCC.LXVIII."

¹⁴¹ LIMB. fol. CXXIIIv° i CXXV, ordinacions publicades "a XXVI. de Octubre M.CCCC.LVI."

4) La publicació d'escales mòbils. En el cas del pa el preu era fix i el pes es determinava segons el valor del gra,¹⁴² per exemple: "Aço es que valent en la dita Ciutat la quortera del forment a XX. sous se hagen a posar per los dits forners e flaquers, e, altres de sobredits en lo dobler del pa blanc cuit VIII. onces. Valent XVIII. sous la quortera hagen a posar en lo dit dobler de pa blanc e cuit VIII. e mitge. E valent XVIII. sous la quortera VIII. onces. E valent a XVII sous la quortera VIII onces e mige. E valent XVI. sous la quortera X onces...",¹⁴³

5) La verificació del preu que havia pagat el consumidor pel producte comprat al mercat: "Item que tota persona que compra peix per si, o, per altre que sie de tall que tota vegada que sia requesta per lo Mostaçaf, o, pesadors seus hage a dir veritat ab sacrament del preu que li costara".¹⁴⁴

6) L'anunci que el preu quan es fes per escrit fos inequívoc, fàcilment identificable i clarament legible: "hagen de tenir assenyalat en los enfronts de las botas de las quals vendran vi, o, tindran posada axeta lo preu, o, for corrent del corter asi posat per senyal de quiscun sou una ralla sea mangana.. llarga y vistosa y per los diners que sera mes...lo corter una ralla blanca per cada diner la qual no sie mes llarga que la meytat de la vermella..."¹⁴⁵

6.3. Competències en la fixació dels preus

Fins ara hem examinat els mecanismes de control dels preus fixats, però ens preguntem també fins a quin punt intervenia el mostassà en la fixació dels preus, i si ho feia, per quin principi es regia per modificar-los.

És incert quines foren les seves competències en el primer aspecte.¹⁴⁶

Si observem les crides i ordinacions destinades a establir els preus dels productes, podem adonar-nos que les notificacions es podien fer de part dels consellers,¹⁴⁷ de part del mostassà,¹⁴⁸ o de part de dues autoritats conjuntament, inclosos a vegades el veguer i el batlle.¹⁴⁹ També tenim notícia que el virrei havia fet crides.¹⁵⁰

El fet que més d'un organisme pretengués actuar sobre els preus podia provocar

¹⁴² Giralt.E.: op. cit., pàgs. 47 i 48, "El volumen de trigo puesto a disposición del público y, por tanto, el precio regulado según la oferta y la demanda, podían aumentarse o disminuirse mediante la importación y la exportación. La política municipal de mantener los precios a un bajo nivel y el interés de los mercaderes... hicieron que el mercado barcelonés se encontrara casi siempre provisto en mayor o menor parte de trigos extranjeros".

¹⁴³ LIMB. fol. LIIIv°, "Scandall fet per los honorables Consellers, e, Mostaçaf dels forments per saber quin pes deu, esser posat en lo pa per los flaquers, e, forners e altres que pasten pa per vendre en la dita Ciutat. Dijous que comptavam VII del mes de Juliol de M.D.XIII.

¹⁴⁴ LIMB. fol. LXXXVIIIv°, ordinacions publicades "Part de aquelles a XIII de Març M.CCC.LXXXX..., Part a XXI de Janer M.CCCC.LXXXV."; la carn: fol. LVIII, ordenació publicada "a XXVIII. de Abril M.CCC.LXXXIII."

¹⁴⁵ LIMB. fol. CIIv° publicada a " VII del mes de desembre del any MDLXXXVIII"

¹⁴⁶ En el privilegi real del mostassà, no se li reconeix la facultat de posar preus. LIMB., fol. 17 i ss.

¹⁴⁷ IMH. Reg. D'Ord. IV-22, fol. 153, "...per tant dit magn. mostassaf per executio de dites ordinacions ab voluntat y expres consentiment dels magnifics consellers tatxa y afora lo preu dels vins en lo modo y forma següents..."

¹⁴⁸ IMH. Reg. D'Ord. IV-23, fol. 132, "...fan a saber de part de mossen Jaume Font mercader ciutada de Barcelona mostassaff lo any present de la dita ciutat ordenaren los mag. seynors consellers i promens..."

¹⁴⁹ IMH. Reg. D'Ord. IV-19, fol. 102v° i 103. "Ara oiats...de part del honorable regent la vegaria de Barcelona y balle de dita ciutat e del honorable mossen Federich Vilana mostassaff l'any present..."

¹⁵⁰ Bruniquer, Rubriques..., op., cit., vol.IV, pàg. 123, "A 18 de Juny 1562, per que lo Virrey, y R. Consell havian fet cridas aforant lo oli, y prohibint als Taverners lo donar a beure, los consellers ho scriuen al rey querellantse de asso, y lo Rey scriu dit die al Virrey, y Real Consell guarden los privilegis a la ciutat."

enfrotaments entre institucions, com hem vist en el cas que recull Bruniquer de la crida feta pel virrei i que els consellers reclamaren al rei. És probable que la fixació de preus originàriament i fins aleshores fos una competència vinculada als consellers, tanmateix el titular del càrrec de mostassà tenia poder disciplinari i de jurisdicció.

Respecte a les modificacions dels preus, el mostassà podia inspeccionar el mercat i davant d'un producte ajustar-ne el preu, amb l'aquiescència dels consellers. El podia variar: a) segons la qualitat, "...consellers en virtud de la dita potestat a ells otorgada que lo mostassaf...li sie licit i permes que segons la bondat y cualitat de la fruta ques vena puga taxar y aforar lo preu...";¹⁵¹ b) segons les necessitats del mercat.¹⁵²

En efecte, el fenomen de la concurrència i per tant el preu regulat segons l'oferta i la demanda no se'ls escapava.¹⁵³

Els consellers podien constatar que si els preus pujaven i ells els taxaven, els productes encara escassejaven més. Per això, alguns consellers i oficials pensaven que si s'alliberava el preu d'un producte aquest ja no escassejaria. En aquest sentit trobem una crida de l'any 1562 disposada pel mostassà Francesc Barutell i feta amb la intenció que qualsevol persona pogués vendre oli al preu que volgués justificant la llibertat de preu perquè es passés de la carestia a l'abundància. El venedor, però, havia de publicar i mantenir el preu de sortida a la venda.¹⁵⁴

Com veiem, la intervenció de les autoritats en els preus amaga en el seu interior tendències diverses, corrents antics que resisteixen, inclinacions noves que apunten, desequilibris que es manifesten a través de crides i ordinacions diferents.¹⁵⁵

Amb tot podem deduir pels documents que les autoritats municipals, com ja hem dit abans, culpaven als revenedors que amb el marge de benefici feien pujar els preus, i a la cobdícia dels mateixos venedors que s'aprofitaven de les necessitats i abusaven en els preus. I és aquest precisament un dels motius de l'estrict control dels preus, inspeccionat i sancionat pel mostassà.

¹⁵¹ IMH. Reg. D'Ord. IV-19, fol. 141; sobre la carn: "Que lo mostassaf conegue si les carns merexen lo for ques vendran..." LIMB., fol. LXIII, ordenació "publicada a, XVII. de Juny. y a XXVII de Agost. M.CCCC.XXXXVIII."; sobre el peix: "Que lo mostaçaf puga creixer, e minuar ab voluntat dels Consellers e no sens ells los susdits fors." LIMB., fol. LXXXIIIvº ordinacions publicades "Part de aquelles a XIII de Març M.CCC.LXXXX...Part a XXI de Janer M.CCCC.LXXXV."

¹⁵² LIMB. LXVIIIv, "Empero per quant experiencia ha mostrat que per vendre y tallarse dites Ovelles a gran for se son tallades e, venudes moltes en la dita Ciutat y per conseguint a dat causa que los moltons son vinguts ha gran diminutio y per conseguint son puiats a grans fors y venuts en la present Ciutat lo que ha redundat e, redundaria si proveit no y fos en grandissim danpnatge de la cosa publica de la present Ciutat, e, com segons las varietats de les temporades se deguen fer les Ordinations y estatuts. Per tant et als los honorables Consellers y promens de la dita Ciutat per proveir als dits danpnatges y per donar via, e, cami que la carn del molto sia venuda e, tallada en present Ciutat a meins for que de grans temps ansa no ses tallada y per evident utilitat de la cosa publica aderintse a les dites antigues ordinations y aquelles si y en quant mester sien retificants y confirmants. statuiren y ordenaren que de la festa de Pascha de Resurectio primer vinent any present M.D.XXXI."

¹⁵³ Giralt, E.: op. cit., pàg. 47 i 48.

¹⁵⁴ IMH. Reg. D'Ord. IV -18, fol. 125vº i 126.

¹⁵⁵ En el IMH. Reg. D'Ord. 4-13, al IV-23, podem verificar l'existència de crides destinades a regular els preus. Tanmateix la realitat era una altra. Actualment es creu que es notaren els efectes del creixement de la població, i d'un hipotètic augment del poder adquisitiu (més numerari en el país), que produiria l'expansió del comerç interior. A l'increment de la demanda de productes no seguí un increment dels productes en el mercat, cosa que provocà una inflació que es manifestà en l'augment dels preus dels aliments.

No sabem fins a quin punt aquest procediment fou capaç d'evitar les puges, però sembla que més aviat es va anar convertint en un instrument perillós, ja que la reglamentació estricta i el control de preus i les taxes¹⁵⁶ fan creure que provocaren la sortida de productes¹⁵⁷ i l'actuació més despietada dels revenedors, l'escassetat de productes i per tant l'augment de preus.

7. El control de la qualitat dels productes

7.1. Plantejament

Com hem vist fins ara, a la ciutat de Barcelona els consellers havien donat ordinacions per vigilar l'abastiment dels productes i l'observància del "iustum pretium". Tot seguit ens proposem examinar el paper de l'administració en el control de la qualitat dels productes i la lluita contra el frau. L'oficial encarregat de vetllar per la qualitat dels productes era el mostassà.¹⁵⁸ Tenia capacitat per jutjar la qualitat de les mercaderies, gairebé sempre actuava acompanyat d'un entès, prohoms o veedor de l'ofici.¹⁵⁹ Se servia també de la informació que contenia El Llibre del Mostassà, prescripcions senzilles, concises i exhaustives, recollides per evitar la venda de productes amb defectes i com a conseqüència el frau o l'engany del comprador.

En referir-nos al control de qualitat hem de reconèixer, per no caure en anacronismes, que es tracta d'una concepció diferent a l'actual,¹⁶⁰ tot i que li donem el mateix nom. El control de qualitat que exercia el mostassà era per assegurar que no s'enganyava el consumidor en els productes comprats, és a dir, que la mercaderia tenia totes les propietats que teòricament se li podien atribuir. Resumint, evitar l'engany i controlar que l'aparença dels productes que es comerciaven s'ajustes al contingut i a la realitat, es a dir evitar la falsedat.

Com sempre, l'estudi de la realitat a què s'apliquen les lleis permet captar millor el vertader sentit de les normes. Una provisió expedida per la Audiencia Reial a l'any 1572,¹⁶¹ ens permet constatar la realitat de les dues qüestions tractades: la missió i atribucions del mostassà pel que fa a la falsificació d'aliments i el concepte coetani de control de qualitat.

¹⁵⁶ S'estén especialment en aquest punt referint-se a Espanya: Alvar Ezquerro, A.: La Economía Europea en el siglo XVI, Madrid, 1991, pàg. 58-59.

¹⁵⁷ Tal com adverteix Carrera Pujal, op. cit., pàg. 333, "...Sorprende en verdad que de un país de agricultura pobre como el principado se sacasen vituallas fuera del Reino, y el hecho no puede atribuirse a otra causa que a la de que la Ciudad de Barcelona pretendía que se vendiesen los géneros a precios más bajos de los corrientes en otros puntos. De ahí que se viera con dificultades para proveerse, pues los productores o negociantes acudían al sistema de pagar licencia al Virrey para de este modo sacarlos del Principado."

¹⁵⁸ Des de la creació del càrrec. Privilegi real LIMB., fol. 17. "Dictus tamen Mostaçaffus si occurrerit dubium de aliquibus rebus aut sint male commixte, in camarate vel false de et cum Consilio consiliariorum predictae ciuitatis cognoscat et determinet supradicta secundum Ordinationes seu statuta que per dictos consiliarios edita fuerint super eis et faciat prout cognitum fuerit executionem publice per plateas et exigat colonias siue penas a delinquentibus seu transgressoribus prout sibi visum fuerit expedire que tamen colonia in tres partes sicut continetur superius diuidatur distribuatur ac etiam conuertantur".

¹⁵⁹ Sobre això, veure infra, pàg. 203; Sobre carns LIMB., fol. LXI ordinació publicada a "VIII. de Febrer M.CCC.LXXXVII."

¹⁶⁰ Actualment l'espectre és més ampli en el món industrial. Garbin, M. Invrea, G.: El control de calidad, Bilbao, 1979, pàg. 19. " El concepto de calidad es un concepto eminentemente relativo, ligado no solamente al producto, sino más bien al binomio producto usuario.

Una definición generalmente aceptada es la que identifica la calidad con el grado de satisfacción que ofrecen las características del producto, en relación con las exigencias del consumidor a que se destina.

Dicha relación entre características del producto y exigencias del usuario representa una valoración que no siempre resulta fácil y, lo que es más importante, está sometida a una evolución continua."

¹⁶¹ IMH. Sentencias i Provisions XXIV-1, fol.38vº i 38.

Pel que fa a la primera qüestió, assenyala que aquest assumpte era competència del mostassà i dels consellers i no es podia tractar en aquell tribunal (Audiència Reial). Pel que fa el segon punt, si ens fixem en el text de la provisió podem deduir què entenien en aquell moment per control de qualitat, "... y per lo syndic fou oposada exceptio deduynt que dita causa nos podia tractar en la audientia per que era cosa que tocava al mostaçaf y als consellers per ser causa de falsificant las vituallas y los preus o pesos..." Aquest "falsificant las vitualles" pensem que delimita el significat del control de qualitat en aquells moments, i que coincideix amb el que es desenvolupa en el reglament o Llibre del Mostassà i al que tot seguit ens referirem.

7.2. Control de la qualitat dels productes en el mercat

Si bé és cert que els poders públics, el mostassà i els consellers, i altres institucions reglamentaven prop de la qualitat dels productes alimentaris i industrials,¹⁶² només el mostassà podia anar al mercat per investigar i observar els productes exposats a la venda, és a dir, inspeccionar-los, per assegurar-se que la seva producció i venda es realitzava d'acord amb les normes establertes, i sotmetre'ls a examen en cas de dubte, per confirmar si eren correctes o retirar-los de la circulació en cas contrari i penar el comerciant.¹⁶³

En realitat es tractava de comprovar si el gènere tenia uns defectes que el venedor, segurament, no ignorava i que en canvi ocultava al comprador. El mostassà s'assegurava que el producte era correcte i el garantia.¹⁶⁴

Inspeccionava el gènere, per assegurar la probitat del venedor i fer-li complir les ordenances, que combatien el frau. Inspeccionava les mercaderies per tal d'evitar les falsificacions que es podien fer, a partir de l'adulterament de la composició,¹⁶⁵ d'ocultar la realitat,¹⁶⁶ de fer artificis per millorar l'aparença externa¹⁶⁷ o de donar un producte per un altre.¹⁶⁸ El mostassà jutjava i penalitzava el venedor que perpetrava qualsevol d'aquests actes, si considerava que havia manipulat el producte amb l'intenció d'enganyar, i havia produït una "falsia" perquè la composició o l'aparença del producte no es corresponia amb la declarada. En resum podríem dir que garantia al comprador que el producte era autèntic.

8. Conclusions

Al moment de perfilar la participació del mostassà en l'activitat comercial a Barcelona, se'n posa de manifest.

¹⁶² Segons Sevillano Colom: *València Urb...* op., cit., pàg. 111. A València el Consell dictava disposicions sobre la qualitat de les mercaderies i en fixava els preus tenint en compte equitativament els drets dels productors i dels consumidors.

¹⁶³ Con ja hem dit abans el reconeixement es realitzava amb l'ajut d'experts. Sobre el peix: LIMB., fol. LXXXXVII, "publicada a XVII. de Maig. M.CCC.LXXXXVII."

¹⁶⁴ En el cas dels objectes manufacturats moltes vegades portaven un segell o marca, veure infra pàg.310

¹⁶⁵ Sobre el vi, LIMB., fol. CIII, CXV, CXVIv°, CXVII, ordenacions publicades "a XXIII. de Maig. M.CCC.LXXXXIII."; el pa: fol. XXXXVIIv°, XXXXVIIIv°, ordenació publicada " a VIII. de Maig M.CCC.LXXXXII."; sucre: fol. CLVIII, publicades a "I de Febrer. M.CCCC.XXXXXVIII."

¹⁶⁶ En el cas dels aliments donar el producte podrit per bo: sobre la carn: LIMB., fol. LVIIIv°, fol. LX, ordenacions publicades "a VII. de Maig. M.CCCC.LXXVI."; peix: fol. LXXXVIIv°.

¹⁶⁷ Sobre, el peix: LIMB., fol. LXXXVIv°; la carn: fol. LXXIII, ordenació publicada "a XXIII. de Març. M.CCCC.XXXVII."

¹⁶⁸ Sobre la carn: LIMB., fol. LVII, "publicada a VI de Maig M.CCCC.LXXVIII."

a) El paper del mostassà, oficial reial, com a defensor dels interessos dels ciutadans, consumidors o productors en els intercanvis que transcorrien en les ciutats.

b) El mostassà com autèntic titular d'un ofici públic que garantia la persistència de l'activitat pública de control en els àmbits fonamentals de l'activitat comercial privada durant el segle XVI. I la capacitat jurisdiccional de resoldre els conflictes i d'ajustar els comportaments individuals a unes pautes reglades, pel que fa a l'àmbit de les transaccions comercials.

CAPÍTOL SEGON

ANTECEDENTS HISTORICS DE LA INSTITUCIO I EXPERIENCIA JURIDICA DEL PASSAT. ESTRUCTURACIO ORGANICA DEL CARREC DE MOSTASSA DE BARCELONA DURANT EL SEGLE XVI

1. La figura del Mostassà

1.1. Plantejament

En el primer capítol hem analitzat el paper que portava a terme el mostassà sobre els elements que estructuraven els mètodes comercials: metrologia, preus, distribució de mercaderies, etc., en una paraula, sobre el comerç, i hem pogut comprovar que es tractava d'un autèntic ofici públic dotat d'unes funcions gradualment regulades per la normativa règia i municipal

El segon capítol és dedicat a analitzar la planta de l'ofici, el seu nomenament, les seves atribucions, i les obligacions que comporta el càrrec, és a dir, exposar l'estudi orgànic de l'ofici a Barcelona en el segle XVI.

Abans, però, ens ha semblat necessari sintetitzar breument, des dels orígens d'institucions similars i des d'una perspectiva comparatista alguns trets de la institució que estem estudiant.

L'ofici de mostassà, com veurem, se situa dintre d'una institució mil·lenària sobre la qual s'han expressat moltes opinions, amb criteris més o menys controvertits, respecte als orígens, el nom i el contingut.¹⁶⁹ En el fons, moltes vegades és un problema de paraules que conserven conceptes semblants però no idèntics.¹⁷⁰ És precisament per això que hem cregut precís referir-nos al passat, abans de passar directament a l'estudi del càrrec en el segle XVI.

¹⁶⁹ Pel que fa aquestes qüestions veure entre altres: Sevillano Colom, F.: *Valencia Urbana...* op., cit., pàg. 26 i nota 1.

Castellà, G.: *Libre de la Mostaçateria, ordenacions de la vila d'Igualada S. XVI*. Igualada, 1954, pàg. IX.

Serra Vilaró, J.: *Història de Cardona*. Tarragona, 1968, pàg. 119.

Chalmeta, P.: *El señor del zoco en España*. Madrid, 1973, pàg. 539.

Marçais, Georges: "Considerations sur les villes musulmanes et notamment sur le role du Mohtasib", *Recueils de la Societe Jean Bodin, La ville*, Bruxelles, 1954, pàgs. 249-261.

¹⁷⁰ Covarrubias: *El tesoro de la lengua castellana*, Barcelona, 1987. 1ª edició 1611. Defineix de la següent manera el terme: "Almotazen. Latine aedilis plebeius; fiel de las medidas i pesos El padre Guadix dize ser vocablo corrompido de al mutahacin, que en arábigo vale el adovador i moderador de los precios, en las cosas de provisión de viandas. Diego de Urrea dize ser su terminación arábigo, muhtesibun, participio agente, del verbo ahtesebe, que significa tomar cuenta con eficacia y con rigor de justicia. Al es articulo, mo, signum instrumentale, atacen o tacen, corromido de tesibun o tecibun, porque la letra S suena muchas vezes como la Ç...".

Coromines, Joan: *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana*, Barcelona 1985, "Mostassà, abans Mostassaf, inspector dels pesos i mesures i de la qualitat dels productes, de l'àr. hispànic muhtasáb id. (àr. muhtasib, participi actiu de la VIIIª forma del verb hásab 'comptar')... Però la forma predominant antigament en tot el nostre territori, va ser mostaçaf o mus-... Mostassà [Belv.] és la forma moderna ben recordada encara en el Principat."

La meva intenció doncs ha estat exposar, en la primera part del capítol, les diferents concepcions de l'ofici en diverses cultures i en diferents èpoques de la història i a la vista d'això enquadrar la qüestió que ens ocupa. En aquest sentit, utilitzem la metodologia comparatista per afinar en la comprensió de nocions jurídiques annexes a la institució estudiada, que poden ajudar-nos a comprendre la significació històrica del Mostassà de Barcelona en el segle XVI.

1.2. L' Agoranomos

A la Grècia clàssica es coneixen les figures del astinòmos i la de l'agoranomos. El primer era un magistrat local de l'antiga Grècia (Tasos, Quios, Lesbos, Rodes, i Atenes). S'utilitzava el seu segell per gravar les àmfores de vi per l'exportació, és a dir, estampaven la seva marca en els envasos per garantir-ne l'autenticitat; també estava encarregat de la neteja de les ciutats. Pel que fa a l'agoranomos com a magistrat municipal, la seva jurisdicció se centrava en la plaça del mercat, allí inspeccionava les mercaderies perquè no es cometessin frauds ni falsificacions i solucionava les alteracions que sorgien de les diferències entre compradors i venedors.

Tenia un ajudant, el metronomos, que vigilava que es fessin servir els pesos i mesures convenients.

Els agoranomos vigilaven especialment les vendes dels detallistes, si es cotravenien les normes podia imposar penes - especialment als venedors que defraudaven en el pes o la qualitat-, però si es tractava d'un delictes greu enviava el culpable al tribunal ordinari.

Finalment també era ell qui s'ocupava de la vigilància dels temples d'aquella plaça i de cobrar certs impostos que pagaven els estrangers i els esclaus per vendre en el mercat.

En el món hel·lenístic trobem també aquesta figura però com assenyala Chalmeta el càrrec havia sofert transformacions i s'havia convertit en una magistratura de tipus litúrgic,¹⁷¹ no remunerada que havien de fer els ciutadans rics, gairebé com un impost. En aquells moments l'agoranomos tenia un objectiu fonamental: l'abastiment regular i suficient de queviures, a preus assequibles per la població.

Les ciutats solien tenir més d'una persona ocupant el càrrec alhora, valgui com exemple que Atenes en tenia dos i Halicarnasso, nou. La duració del càrrec era d'un any però després el període es va escurçar.

1.3. Els Edils Romans

Els edils curuls o policia municipal tenien jurisdicció sobre els carrers i mercats. Tenien un tribunal en el forum, podien jutjar i aplicar les penes als infractors.

Com a policia dels mercats, no permetien la venda de gèneres defectuosos, i tenien el control i inspecció del pesos i les mesures.¹⁷²

Podien ocupar-se de la vigilància de temples, i de qüestions d'urbanisme, d'edificis

¹⁷¹ Chalmeta, P.:El Señor....., op., cit., pàg. 262.

Covarrubias:El Tesoro... op., cit., quan fa referència al càrrec del mostassà en el món clàssic.

¹⁷² A Roma l'Edil Curul exercia com a policia dels mercats. Iglesias,J.:Derecho Romano, Instituciones de Derecho Privado. Barcelona, 1982. pàg.438 "... La responsabilidad por los vicios ocultos es regulada, sobre las bases nuevas, por los ediles curules, a cuyo cargo corre la policia de los mercados públicos..."

públics, de l'alineació de carrers.

Els edils podien estar investits de la "cura annonae", aleshores havien d'abastir la ciutat de Roma de blat, distribuir-lo a baix preu i prendre mesures contra els especuladors, als quals multaven per acaparament.

El control del mercat de la ciutat va ser conferit en els edils de les ciutats de l'oest seguint el model de l'agoranomos en el est.¹⁷³

Segons Chalmeta la figura del "aedil" correspon a través de les seves modalitats - aediles plebis, aediles curules, aediles ceriales, i aediles coloniarum et minicipiorum- quasi exactament a l'agoranomos hel·lènic.

Assenyala especialment, que a l'època imperial van desaparèixer moltes atribucions del edils, conservaren però la vigilància dels mercats, la dels comestibles, pesos i mesures, l'urbanisme, la vigilància dels llocs públics, com banys, tavernes, jocs d'atzar i prostíbuls; així com l'acompliment de les lleis suntuàries.¹⁷⁴

1.4. L'Eparca Bizantí

L'eparca tenia unes funcions similars a les de l'edil electiu i a les de l'agoranomos, però havia variat el seu paper: ja no era un ciutadà que perseguia la fama amb el prestigi d'un servei públic sinó un funcionari retribuït i nomenat per l'administració central.

L'eparca de Constantinoble tenia una importància especial derivada de la grandària i riquesa de l'urbs que controlava.

Les seves funcions eren molt àmplies, vigilava les corporacions entre les que estava repartida la indústria bizantina, les faccions del "demos", que constituïen la representació oficial del poble; tenia cura també de les presons, de la policia de la ciutat i d'administrar justícia en tots els casos de violació de l'ordre públic, finalment s'encarregava també de l'abastiment de la capital.¹⁷⁵

1.5. Els Governadors de Zoco Musulmà

Sobre l'origen i el paper del mohtasib, Marçais considera que els musulmans podien haver recollit la tradició que dóna lloc a l'ofici a les ciutats síries.¹⁷⁶

¹⁷³ Jones, A.H.M.: "The cities of the roman empire", pàg.161, Recueils Societe Jean Bodin, La Ville, Bruxelles, 1954, pàgs. 135-174. "The control of the city markets was vested in the aediles in the west and in similar officers (agoranomai) in the East. It was their duty not only to maintain the market and to lease the shops and stalls in it, and to ensure fair dealing by testing weights and measures, controlling money changers, and enforcing contracts, but also, so far as possible, to control prices"

¹⁷⁴ Chalmeta, P.:El Señor... op., cit., pàg. 266 i 269.

¹⁷⁵ Chalmeta, P.:El Señor... op., cit., pàg. 290.

¹⁷⁶ Marçais, Georges: "Considerations sur les villes musulmanes et notamment sur le role du Mohtasib", Recueils de la Societe Jean Bodin, La ville, Bruxelles, 1954, pàgs. 249-261. Considera pel que fa a l'origen del mostassà: "On peut se demander si elle est purement et originariement une création de l'Islâm. Cela est bien douteux; il semble du moins qu'il y ait lieu de distinguer. La tenue matérielle des cités, la police des rues, des marchés et des lieux publics incombait déjà à des fonctionnaires que connaissait le monde gréco-romain. Les Musulmans avaient pu en recueillir la tradition. Dans les villes de la Syrie naguère byzantine, où ils recevaient leur initiation à l'urbanisme, ils avaient rencontré l'agoranome, successeur probable de l'édile curule romain. Ici

Chalmeta detalla molt especialment l'inici i procedència dels governadors del zocos musulmans. Assenyala la procedència greco-romana del càrrec i explica la aislamitat d'una institució que teòricament hauria de ser la més entranyable i autènticament musulmana.¹⁷⁷ Insistim en la arreligiositat primitiva del govern del zoco.

Distingeix entre dos càrrecs relacionats amb el zoco: a) el muhtasib, que no es tractaria d'un autèntic encarregat del zoco, sinó d'un hanif, un asceta militant que imposa violentament la moral als depravats,¹⁷⁸ b) el Wali al-suq i el seu sinònim, sahib al-suq, funcionari estatal encarregat de tasques de contingut econòmic com la repressió dels fraus i la fixació de preus, entre d'altres.

1.6. EL Govern del Zoco a Al-Andalus

Chalmeta a partir d'un estudi detallat de diverses fonts conclou que també a Al-Andalus cal diferenciar entre dues figures, la figura del funcionari encarregat de la vigilància del mercat i la del moralista actiu i censor de costums.

Era propi d'aquest funcionari encarregat del zoco a) complir determinats requisits o posseir certes qualitats per ser nomenat; b) ser nomenat i destituït per una autoritat superior; c) obtenir una retribució per la seva feina; d) disposar d'un lloc i estar auxiliat per ajudants; e) fixar preus, s'ocupava de la neteja de la via pública, i de cobrar drets de mercat; f) jutjar tots els pleits del zoco.¹⁷⁹

1.7. El Muthasib a l'Est del Mediterrani

Glick fa referència al muthasib de Tir i Creta assenyalant la supervivència del càrrec en el segle XVI. Destaca les seves funcions: anar al matí al mercat i a les botigues per veure que no es fan fraus en les vendes ni acaparament de productes; comprovar el pes del pa i controlar que els productes es venguin al preu fixat en les ordinacions publicades,

comme ailleurs, dans tous les vieux pays nouvellement annexés, les fonctions indispensables à la vie citadine durent continuer à être assurées par les fonctionnaires en place et selon les formes éprouvées par un long usage. Cepedant l'Islâm régnait, et il allait marquer de son empreinte l'héritage hellénistique qu'il avait recueilli."

¹⁷⁷ Chalmeta, P.:*El Señor...* op., cit., pàg. 343 i 344; "En efecto ¿quienes son los sujetos de la jurisdicción del encargado del zoco? Evidentemente y en primer lugar los vendedores. Pero es que estos vendedores entre los cuales hay muchos artesanos, son en su mayoría ayamies no-musulmanes (y no seran creyentes hasta mucho más tarde), razón lógica por la que todas estas gentes más o menos impuras, física y culturalmente, no han de penetrar en la mezquita. Esto plantea el problema del derecho por el que han de ser regidos, ¿el musulmán? No, ni son musulmanes ni lo conocen. ¿Qué normas habrán de serles aplicadas entonces? Las suyas, las de los vendedores y artesanos, es decir un derecho consuetudinario mercantil no-islamico; escudándose en el conocido "hadit: ida 'indukum sunnatun 'ayamiyatun fasunnatukum baynakum". En una palabra lo vigente no será el derecho de los conquistadores, sino el de los vencidos, el uso la costumbre ('urf, 'amal), lo qual explicaría la a-islamidad de esta institución que, teóricamente, debería ser la más entrañable y autènticamente musulmana."

¹⁷⁸ Chalmeta, P.:*El Señor...* op., cit., pàg. 351

¹⁷⁹ Chalmeta, P.:*El Señor...* op., cit., pàgs. 493-494. Literalment conclou sobre el govern dels zocos a al-Andalus " A la vista de lo anterior, creo que se puede concluir que el "funcionario encargado del zoco", llámese como se quiera, según los países y las épocas, no cuida de la moralidad pública, sino de la represión de fraudes y engaños de tipo comercial, lo otro, la función o mejor dicho, la preocupación ética, es propia del muhtasib-mutatawwi censor de costumbres. En cualquier caso, y aun admitiendo que esta visión no pudiera aplicarse en general al conjunto del mundo islamico,abstracción hecha de las inevitables diferencias menores de tiempo y lugar, es la que parece estar más cerca de la realidad en cuanto a al-Andalus se refiere, y, desde luego, la más conforme con los datos de que disponemos".

especialment el pa, el vi, la carn i el peix.

Tenia també l'obligació de fer recorreguts per la ciutat inspeccionant, esbrinant i resolent qualsevol problema perquè no es produïssin robatoris o aldarulls.¹⁸⁰

1.8. L'Espanya Medieval Cristiana

En els regnes cristians peninsulars les bases econòmiques eren bàsicament agrícoles i ramaderes. Però a partir del segle X es van donar una sèrie de circumstàncies que permeteren el naixement i creixement de nuclis urbans.¹⁸¹

Apareixen paral·lelament els primers mercats locals amb activitats comercials, encaminats no solament a l'abastiment local sinó també a la transacció de productes procedents d'indrets llunyans, com França i al-Andalus.

Aquests mercats estaven subjectes a l'autoritat pública i com diu Valdavellano "sujetos, además, como en León, a la vigilancia de unos inspectores análogos al "señor del zoco" (sahib al-suq) de las ciudades hispano- musulmanas, del que tomaron su nombre romanceado de "zabazoques".¹⁸²

El mateix autor en tractar el tema de l'organització político-administrativa municipal, assenyala que a les ordres dels magistrats superiors hi havia molts oficials anomenats "aportellados", entre els quals es trobava l'"Almotacen" ("Almudazaf" a l'Aragó, "Almudafas" a Catalunya), era l'encarregat de la vigilància dels mercats i de la inspecció dels pesos i mesures. Finalment afegeix que el seu nom i les seves funcions seguien el model de l'al-muhtasib de les poblacions hispano-musulmanes i era, en el segle XI, el successor dels antics "zabazoques".¹⁸³

1.9. Conclusions

Les conclusions que es poden aportar són conegudes i només tenen el valor de síntesi.

a) Respecte al nom, tant la forma antiga mostaçaf com l'actual mostassà és d'arrel àrab.

b) Pel que fa al càrrec que correspon aquest nom sembla que en els seus orígens deriva d'oficis municipals del món clàssic, grec i romà.

c) Les funcions que compleix el funcionari encarregat del mercat musulmà coincideixen en els trets més importants amb el mostassà i segurament constitueix un precedent d'aquest oficial.

2. La figura del Mostassà a la Corona d'Aragó en els segles XIV, XV i

¹⁸⁰ Glick. T.: "Muhtasib and Mustasaf: A case study of institutional diffusion". *Viator*, 2, 1971, pàg. 80.

¹⁸¹ Per aquests canvis en resum, Garcia de Cortázar, J.A.: *La Epoca Medieval*. Madrid 1978, pàgs. 254 - 263, explica que entre els anys 1000 i 1060, un sistema de paries era beneficiós perquè augmentava la renda dels cristians; entre els anys 1060 i 1130, l'Espanya cristiana viu una etapa de optimisme demogràfic que es tradueix en un progrés reconquistador, també creix la producció agrària i l'excedent que possibilita el naixement de les ciutats i l'aparició en elles d'una activitat artesanal i mercantil; entre 1130 i 1180, es produeixen canvis comercials, el naixement del pol mercantil de Barcelona, el control catalano-aragonès del tram navegable de l'Ebre, i l'afirmació del "camino de Santiago" com eix de les relacions mercantils entre Jaca i Compostela; entre 1180 i 1230, s'assegura l'expansió mercantil de Barcelona i s'inicia la de Burgos i el Cantàbric amb la venda de llana; entre 1230 i 1300, reconquesta i repoblació d'Andalusia, Sevilla i el seu nucli mercantil passa a mans cristianes.

¹⁸² Valdeavellano, Luis G. de: *Curso de Historia de las Instituciones Españolas*. Madrid, 1975, pàg. 236.

¹⁸³ Valdeavellano, L.G. de: ... op., cit., pàg. 546.

XVI

2.1. Plantejament

Ens entretindrem una mica més en parlar d'aquest punt, amb la intenció de mencionar, encara que sigui molt concisament, part de la informació que ha estat publicada. La seva anàlisi ha estat imprescindible per aproximar-nos al propòsit final, l'estudi de la institució de la mostassafia a Barcelona durant el segle XVI.

La figura del mostassà es desenvolupà en els regnes de la Corona d'Aragó en el mateix marc que hem estudiat fins ara, l'activitat humana que es feia a la ciutat o les viles, i ens preguntem si està relacionat amb l'expansió del mercat.¹⁸⁴

La difusió de l'ofici de mostassà és un fenomen que sembla estar lligat amb les transformacions econòmiques d'aquests segles. En aquest sentit, ens atrevim a proposar una hipòtesi sobre la relació, i és que a més expansió econòmica, el càrrec adquireix més rellevància.

Aquesta hipòtesi troba un fonament en el que han dit coneguts historiadors en els últims anys, tant historiadors de la Epoca Moderna, com medievalistes que han dedicat part del seu treball a l'estudi d'aquesta institució.

Tanmateix fins que no coneguem millor la qüestió pensem que és aventurat afirmar el que ara intuïm, sobretot perquè encara se'ns plantegen una munió d'incògnites vers la institució; per això tan sols afirmem que és possible que les favorables condicions econòmiques del segle XVI fomentessin el desenvolupament de la indústria i el comerç i resorgís amb més força la necessitat d'una institució per ordenar i controlar els recursos i les persones.

Hi ha signes que semblen indicar l'extensió i enfortiment de la institució com és el fet que a finals del segle XVI s'observa la proliferació de noves recopilacions de les ordinacions amb el nom del "Libre del Mostaçaf".¹⁸⁵

Un altre dels aspectes a destacar és la dificultat de reconstrucció de la figura del mostassà. En el nostre cas el problema consisteix en el fet de poder establir amb la màxima claredat possible la missió, les atribucions i la jurisdicció d'aquest magistrat a Barcelona i en el segle XVI.

La tasca no resulta fàcil, té les seves dificultats poder establir una línia divisòria a l'hora d'atribuir-li unes o altres funcions.

Per això entenem que primer hem d'apropar-nos a una sèrie de treballs que ens subministren dades importants o perfilen formes.

Després passarem a l'objecte d'aquest capítol.

Ens interessaria, en primer lloc, trobar uns elements definidors, que caracteritzin el càrrec. Més endavant analitzarem la seva pervivència al segle XVI.

¹⁸⁴ Sevillano Colom, F.: op., cit., pàg. 158. El 10 d'agost de 1414 Fernando I de Antequera decidí que fossin nomenats mostassàs a les viles i llogarrets on encara no existís el càrrec.

¹⁸⁵ Riera, S.: "El mostassaf i el control del consum". *L'Avenc*, nº 60, 1983, pàg. 25 i nota 22. "Entre 1560 i el 1565 es van elaborar de nou, o es van revisar, diversos llibres de mostassaferia. Es molt possible que Felip II donés alguna ordre sobre aquesta qüestió."

Però veurem de seguida que tant a les ciutats com als pobles aquests oficials tenien unes facultats diferents. D'altra banda, el caràcter i la forma d'elecció del càrrec també estava condicionat i adaptat segons l'indret, ciutat o vila, fos un territori de jurisdicció reial, senyorial o eclesiàstica, i era encara més complex quan es tractava de jurisdiccions compartides.

Per això tot seguit hem cregut procedent exposar amb els exemples de llocs concrets, en què consistien aquestes diferències i subratllar-ne els trets comuns, i ja no amb el propòsit de fer un estudi comparatiu sinó d'apropar-nos a la realitat, per tal de donar la importància que cal al problema, i posar de manifest el gran nombre de variables en aspectes tan diversos, com el caràcter del càrrec, forma d'elecció i retribució, jurisdicció del mostassà, penes que podia imposar i atribucions. I aquesta diversitat es pot comprovar si seguim la tasca d'especialistes que analitzen tant l'estructura i el funcionament de la institució, com el significat de la normativa.

2.2. Segles XIV i XV

2.2.1. Ciutats

a) València

En aquest aspecte, cal assenyalar en primer lloc, per a l'època medieval, l'important estudi fet per Sevillano Colom¹⁸⁶ sobre el mostassà de València. Pel que fa a de les funcions del mostassà i el seu paper de representant del poder públic a l'activitat mercantil i urbana d'aquella ciutat. D'aquesta figura ens interessa destacar el caràcter municipal del càrrec, per les seves funcions i dependència del consell i dels jurats; la jurisdicció absoluta sobre totes les classes socials i la missió de vigilar els pesos i mesures, i la qualitat dels productes que es fabricaven i es venien.

b) Mallorca

D'altra banda, a Mallorca, Pons el considera un magistrat que exerceix la jurisdicció amb independència d'altres autoritats, controlat pel governador de Mallorca. Aquesta entre altres condicions singulars li dóna un caràcter autònom i dependent només de l'autoritat reial. Podia fer crides, imposar penes pecuniàries, i estava investit de poder judicial.¹⁸⁷

2.2.2. Viles

a) Granollers

A petits indrets, com Granollers,¹⁸⁸ el mostassà protegia els venedors de la ciutat dels venedors foranis, preservava els habitants de la vila dels abusos dels venedors propis i procurava que tots els veïns complissin amb els seus deures cívics.

b) Puigcerdà

¹⁸⁶ Sevillano Colom, F.: Valencia urbana medieval a través del oficio de Mustaçaf, Valencia 1957.

¹⁸⁷ Pons, A: Libre del Mostassaf de Mallorca, Mallorca 1949, pàg. XXIV "El Mostassaf era además un magistrado investido de jurisdicción civil, ejercida con independencia de cualquiera otra autoridad, mientras no saliese del marco de las atribuciones privativas, cuidadosamente controladas por el Gobernador."

¹⁸⁸ Les crides del mostassà i les del batlle es troben entremesclades en el Llibre de Ordinacions del Consell de la Vila de Granollers. 1418 - 1452. Granollers 1932. La transcripció està precedida per una presentació d'Alfred Canal i Comas.

A d'altres llocs com Puigcerdà, el mostassà gaudia d'una autoritat preeminent i la seva jurisdicció s'estenia fora la vila "en tots els llocs, parròquies i cabanes de la Vegueria de Cerdanya" on no hi hagués Mostassà.¹⁸⁹

c) Castelló

A Castelló, segons assenyala Roca Traver, les competències del mostassà es modifiquen amb el pas del temps per anar adaptant-se a les necessitats de la vila, i considera que era el càrrec municipal que tenia més funcions i responsabilitats. Depenien de la seva autoritat els grups de professionals artesans. Vigilava els pesos i mesures, els preus i l'abastiment de productes i la inspecció del mercat.¹⁹⁰

d) Vic

A Vic, en canvi, el mostassà era un funcionari reial amb competències administratives i judicials, ja que actuava com a policia urbana y com a jutge del tribunal de la mustassaferia, adoptant el sistema d'instància única amb fallos inapel·lables.¹⁹¹

e) Tarragona

Els mostassàs eren els encarregats de la vigilància del mercat i es tractava d'un càrrec elegible que també tenia el caràcter de ser anual. L'any 1435 es van redactar unes ordenances sobre les coses que eren motiu d'inspecció per part dels mostassàs: Inspecció de fleques, de la plaça del mercat, dels forns de pa, de les peixateries i per a la comprovació dels pesos i de les mesures disposaven d'uns patrons. De l'urbanisme de la ciutat se n'encarregava l'obrer.¹⁹²

f) Vilanova

El mostassà era un magistrat municipal que s'encarregava de la vigilància dels mercats, la inspecció dels pesos i les mesures i el control de les obres fetes per particulars a la ciutat.¹⁹³

2.3. Segle XVI. Permanència de l'ofici

Abans de començar aquest apartat i a manera de conclusió del que anteriorment hem dit, volem fer nostra la valoració que Sevillano Colom¹⁹⁴ va fer del càrrec, a l'Edat Mitjana, en situar-lo en dues esferes; a la primera li correspondria el paper de garant de l'equitat comercial com a oficial que fa respectar les mesures, pesos i preus. A la segona, li correspondria al paper de jutge únic i sense apel·lació en els delictes comesos per artesans i mercaders en les transaccions econòmiques.

2.3.1. Ciutats

¹⁸⁹ Galceran, S.:*La indústria i el comerç a Cerdanya*, Barcelona, 1978, pàg. 29 i 34.

¹⁹⁰ Roca Traver, F.A.:*El Mustaçaf de Castellon y el "Libre de la Mustaçaffia"*, Castelló, 1972, pàgs. 43. " El mustaçaf es, sin duda el cargo municipal sobre el que habran de recaer mayor número de funciones, de responsabilidades y cometidos, de suerte que, hemos podido comprobar, cuando alguna cae fuera de la acción de un determinado oficial, siempre aparece un acuerdo del consejo disponiendo pase a la jurisdicción del mustaçaf."

¹⁹¹ García, Arcadio: *El Llibre del Mustaçaf de Vich*, Vich, 1955. *Ausa n° 11*, pàg.18 a 23. i del mateix autor, *La Actuación Procesal del Mustaçaf*, Vich, 1956. *Ausa n°17*, pàg. 301 a 310.

¹⁹² Cortiella, F.:*Una ciutat catalana a darreries de la baixa edat mitjana: Tarragona*, Tarragona 1984, pàg. 93-110.

¹⁹³ Barceló, C.:*El mercat de Vilanova i la Geltrú. Aproximació històrica*. Vilanova i la Geltru 1991. pàg. 29-32.

¹⁹⁴ Sevillano Colom, F.:*Valencia....*, op., cit., pàg., pàg.21 i ss.

a) València

Ja hem mencionat el mostassà de València. Ara només volem assenyalar la permanència de l'ofici durant el segle XVI. La seva actuació estava regulada en el nou Llibre de Mustaçaf de 1563.¹⁹⁵ El mostassà a més de garantir que es pesava i es mesurava fidelment, havia de vigilar que es complissin les disposicions que afectaven les activitats mercantils i industrials de la ciutat.¹⁹⁶

2.3.2. Viles

a) Olesa

A Olesa de Montserrat,¹⁹⁷ el càrrec de mostassà, segons Font Rius, era elegit pel municipi, i a més a més, necessitava l'aprovació de l'abat de Montserrat. La retribució provenia de la percepció de l'import de les multes que sovint compartia amb el batlle o amb el acusador. La seva jurisdicció s'estenia sobre els veïns als que podia imposar penes pecuniàries i indemnitzacions al perjudicat. Les seves atribucions eren: la comprovació dels pesos i mesures, la custòdia dels patrons de les mides del blat, l'aforament del vi, donar llicència per sacrificar el ramat insalubre i determinar la rehabilitació de carrers i places, la inspecció dels establiments dedicats a la venda d'articles de consum, el control de la qualitat d'alguns productes i el seu acaparament i la posterior revenda. A tenders i revenedors imposava el descans dominical excepte per als articles d'alimentació. Finalment cal destacar que les mateixes ordinacions contenen una especial protecció jurídica dels mostassàs, en castigar-se els veïns o foranis que es dirigessin vers ell en termes injuriosos o amb expressions de menyspreu.

b) Sabadell

A la vila de Sabadell¹⁹⁸ es va nomenar el primer mostassà el 23 de setembre de 1602. El càrrec havia quedat configurat per un privilegi de Felip III del 1599, pel qual es delimitaven les seves funcions distingint altres càrrecs. Es tractava d'un oficial municipal, escollit per insaculació en bossa pròpia. Se li exigia purgar taula "age y sie tingut y obligat prestar cautio idonea de purgar taula y donar compte y raho al officio de mestre rational de la casa y cort de V. Magestat, com los altres officials reals..."¹⁹⁹ La seva retribució era de vint lliures anuals que procedien de les multes que pagaven els infractors. Pel que fa a les penes ell mateix feia complir les multes que imposava. Respecte a les atribucions, tenia el control dels pesos i les mesures i la vigilància del mercat, que es concretava en control de preus, inspecció de la qualitat del pa, el seu avituallament, i la sanitat municipal. Com en el cas d'Olesa el mostassà tenia una protecció jurídica específica.

c) Igualada

A Igualada²⁰⁰ s'elegia tradicionalment el mostassà per votació entre els prohoms del

¹⁹⁵ Almela, F.: "El Llibre del Mustaçaf y la vida en la ciudad de Valencia a mediados del siglo XVI", B.S.C.C., tomo XXV, 1949, pàgs. 1-24.

¹⁹⁶ Almela, F.: op., cit., pàg. 4.

¹⁹⁷ Font Rius, Jose Maria: Ordenanzas Municipales de una villa catalana: Olesa de Montserrat (siglo XVII) en Liber Amicorum dedicado al Profesor Don Ignacio de la Concha. Oviedo 1986, pàgs.191-203.

¹⁹⁸ Pel que fa a aquesta vila el càrrec ha estat estudiat per Espuny, Maria Jesús: Les Ordinacions del Mostassaf de la Universitat de la Vila i Terme de Sabadell (1585-1621), Sabadell 1988. Quaderns d'arxiu de la fundació Bosch i Cardellach, LV, pàg.1-48

¹⁹⁹ op., cit., pàg.13

²⁰⁰ Castellà, Gabriel:Llibre de la Mostaçaferia Ordinacions de la vila de Igualada segles XIV-XVI. Igualada

consell. A partir de l'any 1585, Felip II va disposar que el càrrec fos extret per inseculació amb bosses pròpies. Aquestes persones havien de ser aptes per al càrrec "que sapien de lleguir y scriurer com sie necessari haver, lo de saber, per poder veure y entender lo que ha de fer y judicar lo mostaçaf."²⁰¹ No cobrava un salari fix, la seva retribució era una tercera part de les multes que imposava. El mostassà vigilava del mercat tant pel que fa als productes alimentaris: el pa, el vi, la carn, i el peix; com pel que es refereix a la fabricació i venda de productes de consum: la sabateria, la ferreria i el tèxtil. Controlava i protegia l'espai urbà i l'espai rural. Finalment, com tots els anteriors, s'encarregava del control dels pesos i les mesures. Una característica específica era la de vigilar que ningú s'escapés de pagar les imposicions al comú.²⁰²

d) Cardona

A Cardona²⁰³ des de l'any 1403, el consell de la universitat de la vila podia elegir mostassà. Més endavant, el 14 de desembre de 1576, Hernández Ramon Folc de Cardona i Joana de Cardona, ducs de Cardona, concediren als cònsols de la vila el privilegi de poder nomenar quatre persones de les quals ell, o el Governador General de Cardona, n'elegeria dues per exercir de mostassà. Un "... sigui Mostaçaf per dintre els murs de la Vila..." i l'altre "... sigui Mostaçaf fora els murs de dita Vila...".²⁰⁴ Es designava el càrrec per insaculació. Les atribucions consistien en el reconexement de pesos i mesures, fer pagar les multes, controlar el comerç dels productes alimentaris,²⁰⁵ vigilar i intervenir en els horts, a les botigues i els hostals, i la neteja dels carrers.

e) Sant Llorenç de Morunys

Sant Llorenç de Morunys formava part del ducat de Cardona,²⁰⁶ un privilegi de l'any 1539 posa de manifest que el duc aprova les Ordinacions de les Mostassafaries.²⁰⁷

Les atribucions d'aquest mostassà estaven encaminades a protegir la propietat privada dels aous, vinyes i horts, i també les comunes, els béns dels veïns de la vila, la neteja dels carrers. Pel que fa als productes d'alimentació, controlava la qualitat i el comerç de la carn, el pa, els cereals, el vi, l'oli i la venda d'aliments en general. També garantia la justesa de pesos i mesures, prohibia els jocs de daus i obligava a observar les festes, controlava els cerers i els hostalers, imposava penes monetàries als infractors, l'import de les quals de vegades es repartia amb el batlle i algu altre.

f) Puigcerdà

Com hem dit abans, el mostassà de la vila de Puigcerdà estenia la seva jurisdicció sobre altres viles de la vegueria de Cerdanya que no en tenien. Segons Salvador Galceran "En moltes ocasions, gaudia d'una autoritat preeminent. Per això havia d'ésser un home de reconeguda moralitat, bona conducta i acreditada rectitud i ensems persona d'una certa

1954. Part de la informació està extreta del pròleg de Joan Mercader.

²⁰¹ op., cit., pàg. X.

²⁰² op., cit., pàg. VI.

²⁰³ Serra Vilaró, J.: Història de Cardona, Llibre II, Primera Part. Tarragona, 1968. Breu estudi preliminar i transcripció del Llibre del mostassaf de Cardona, pàg. 119 i ss.

²⁰⁴ op., cit., pàg. 127.

²⁰⁵ op., cit., pàg. 128 i ss. Es troben Ordinacions de carnissers, pescaters, vinyes, flaquers, forners, revenedors, venedors de caça, pastors, gallines i altra voleteria, i fruita.

²⁰⁶ Referent a això, veure Riu, M.: Les Ordinacions de la vila de Sant Llorenç de Morunys, a Miscel·lània Pau Vila, pàgs 349-373. Granollers, 1975. A partir de la pàg. 356 fins al final trobem transcrit el text de les ordinacions.

²⁰⁷ Op., cit., pàg. 350.

distinció i capacitat, que ultrapassés els trenta anys".²⁰⁸ S'elegia anualment per insaculació i "prestava jurament davant del batlle de la vila i veguer de Cerdanya"²⁰⁹. Era l'únic oficial que no cobrava salari del comú; els seus honoraris provenien dels aforaments i una part de les multes. Les seves atribucions consistien a assegurar l'exactitud dels pesos, les mesures i les mides, posar el preu dels principals productes d'alimentació i algunes mercaderies i fer complir les ordenances municipals. Podia imposar penes pecuniàries i confiscar els béns dels infractors.

g) Olot

A la vila d'Olot²¹⁰, que depenia senyorialment de l'abat de Ripoll, per la concòrdia de 15 d'abril de 1576 es van establir les funcions del mostassà com a càrrec independent de la Procuradoria. Cada any els còsols elegien tres persones "... de bona vida y fama, hàbils y suficients..."²¹¹ de les quals l'abat, o en cas d'absència el procurador general, n'escollia una per exercir el càrrec.

Aquesta persona jurava en poder del procurador i exercia en nom del abat "...los exercicis de qual se fassen en nom y per part del dit senyor abat de Ripoll, com a oficial seu y creat per ell..."²¹². El mostassà percebia com a salari cinc lliures anuals, la seva remuneració es completava amb un terç de les multes que cobrava dels infractors. Es consideraven missions específiques del mostassà fixar els preus dels productes alimentaris i controlar els instruments de mesura, "... axi per aforar el preu de les vitalles, como per afinar pesos, balanses, canas y mesures..."²¹³

2.3.3. Conclusions

Podem observar que fonamentalment l'ofici de mostassà es desenvolupà coincidint amb la necessitat de delimitar un mercat que progressava, quan calia, doncs, determinar drets i obligacions dels habitants de pobles o ciutats, és a dir, donar en la mesura del possible seguretat enfront l'arbitrarietat. Per això a mesura que es plantejaven majors problemes en el comerç sembla que es consolidava la institució.

D'altra banda, l'activitat del mostassà es desenvolupava seguint una normativa que era extremadament concisa, probablement perquè s'havia d'adaptar als pormenors de les administracions locals, que podien presentar característiques molt diverses i és fàcil suposar que aquestes diferències sorgien de la necessitat d'adaptació de les normes de conducta comercial a les necessitats i costums de cada indret.

Pel que fa a les atribucions no sabem amb certesa fins a quin punt a la Corona d'Aragó hi havia uniformitat en aquesta magistratura, però els treballs publicats fins ara ens fan suposar que conceptualment tenien competències similars: garantir l'equitat comercial, fent respectar peses mesures i preus. Tanmateix l'estructura formal del càrrec, com recordarem, tendia a la diversificació, és a dir, tenia un caràcter diferent segons el tipus de població.

En poques paraules es podria dir que en tots els casos que hem revisat la seva missió

²⁰⁸ Op., cit., pàg. 29.

²⁰⁹ Op., cit., pàg. 29.

²¹⁰ Font Rius, J.M^a.: Ordenanzas de Reforma Organica en Municipios Rurales Catalanes. (siglos XVI- XVIII). Anuario de Historia del Derecho Español, tomo XXXI, Madrid 1961, pàg. 569-610.

²¹¹ Op., cit., pàg. 586.

²¹² Op., cit., pàg. 587.

²¹³ Op., cit., pàg. 586.

en l'àmbit comercial consistia a fer respectar les mesures, pesos i preus, i, d'altra banda, controlar la qualitat dels aliments que estaven en el mercat i regular l'activitat dels revenedors.

Així i tot les particularitats tant en l'estructura orgànica com en les atribucions justifiquen la necessitat d'estudiar l'ofici per separat i referit a cada indret.

3. Estructura orgànica del càrrec de mostassà de Barcelona durant el segle XVI

En afrontar la problemàtica de l'estudi d'aquesta institució se'ns suggereixen tot un seguit de preguntes encaminades a conèixer qui podia exercir l'ofici, amb quins mitjans, com i per qui era nomenat i quines eren les seves atribucions. Les successives respostes esperem que ens condueixin primer a identificar i perfilar aquesta magistratura, segon a constatar i valorar la persistència i força d'aquesta institució en el segle XVI, a través dels tres apartats que configuren la segona part del capítol.

3.1. El nomenament

3.1.1. Creació i provisió del càrrec abans del Privilegi de Ferran II

Com que el centre de la nostra atenció ha estat quasi exclusivament l'exercici de l'ofici durant segle XVI, i especialment a través del llibre d'ordinacions, tan sols ens interessa assenyalar que trobem una còpia del privilegi de la creació del càrrec, que concedeix Pere IV el Cerimoniós el 19 d'octubre de 1339, a petició dels consellers de la ciutat, al començament del Llibre del Mostassà.²¹⁴

Segons aquest document el càrrec seria anual; pel que fa al sistema de nomenament, els consellers escollien, el dia de Sant Andreu, una terna de tres prohoms de la ciutat, els noms dels quals es presentarien al rei, que n'elegiria un per dur a cap l'ofici. En cas d'absència del monarca seria un representant seu, el Batlle General de Catalunya, qui fes el nomenament.²¹⁵

3.1.2. El sistema de nomenament a partir del privilegi de Ferran II donat el 1498

El privilegi de 1498 completat amb els de 1503, 1504, 1507, 1510, establí el nou marc legal per a l'elecció de càrrecs i oficials de la ciutat entre els que es comptava el mostassà. Vicens Vives qualifica la part dispositiva de "... summament meticulosa. Llegint-la, de seguida es rep la impressió que hom es troba enfront d'una completa modificació del municipi

²¹⁴ IMH. LIMB fol.Iv,Iir, que és una còpia del document que es troba en el Primer Llibre Verd dels Privilegis de Barcelona fol. CCCLXXIII.

²¹⁵ Com ens diu Cabestany, Juan F.: "La creación del cargo de Mostassà por Pedro El Ceremonioso, en 1339". *Divulgación histórica de Barcelona*. Vol.XIV, Barcelona 1974, pàgs. 43-45, en parlar de la creació i elecció del mostassà: "La intervención del Baile General de Catalunya en la elección del mostassà se explica porque el nuevo funcionario recibía en parte algunas de las atribuciones que tenían los Bañles y que hasta este momento el Consell de Cent no disfrutaba. El mostassà siempre estuvo sujeto a dos autoridades: al Bañle y al Consell de Cent; de ahí lo complicado de la mecánica de su nombramiento".

de Barcelona."²¹⁶

D'aquest privilegi, en el Llibre de Mostassà es recull tan sols la part de la normativa relacionada directament amb l'ofici. En efecte, a continuació de la còpia del privilegi de creació del càrrec per Pere el Cerimoniós segueix un fragment del privilegi donat per Ferran II a 1498, que modificava pel que fa al nomenament, alguns aspectes del de 1339.²¹⁷

Tal com és de sobres conegut, en general el privilegi del 13 de desembre de 1498 produí transformacions en l'organització municipal de Barcelona, el contingut i l'abast del mateix va ser estudiat per Vicens Vives, del seu treball n'hem extret el que tot seguit exposarem.²¹⁸

El privilegi varia fonamentalment tant el procediment d'elecció, com les condicions per ser elegit oficials de la ciutat.

En primer lloc, s'establia un nou sistema per a l'elecció dels càrrecs i oficials de la ciutat; es tractava de la insaculació, que consistia a posar els noms de les persones considerades idònies per exercir els oficis municipals en unes bosses. El dia de l'elecció s'obrien les bosses que havien estat segellades i un nen de set anys escollia els rodolins necessaris per cobrir les places, cada un d'aquets rodolins contenia un nom escrit i recobert de cera.

En segon lloc, es fixaven les condicions per ser elegit, que estaven adreçades a evitar l'acaparament de càrrecs i la permanència en els mateixos de la oligarquia municipal: no podien ser elegits els qui havien ostentat un ofici municipal recentment, almenys havien de deixar passar un any; si era per al mateix càrrec, s'allargava a un mínim de tres anys. No podien estar absents del Principat, ni tenir un altre càrrec, excepte el de conseller, ni ser deutor del municipi.

En tercer lloc, s'autoritzava a "cavallers " i "gentilshomes" a ocupar càrrecs municipals, i havien de ser insaculats a la bossa dels "ciutadans".²¹⁹

En quart lloc, es determinava el dia, el consell davant el qual s'havia de fer, i la bossa d'on s'havia d'extraure, el nou oficial. És per això que a partir de llavors el nou mostassà s'elegiria davant del Consell de Cent i s'agafarien els tres rodolins d'una bossa especial de Mostassà.²²⁰

Com explica Vicens Vives, la posada en pràctica de la nova normativa no fou fàcil i la necessitat de resoldre problemes, com el de la revisió de les bosses d'insaculació, les inhabilitacions, o el mateix dels militars que abans hem esmentat, van donar lloc a un primer

²¹⁶ op., cit., vol.II, pàg. 290

²¹⁷ LIMB., fol. 21 fol.IIIv°. Trobem tan sols un fragment, just el text destinat al mostassà del document anomenat, Privilegi de regiment d'insaculació concedit per Ferran II a Barcelona. Datat a Occanya, 13 de desembre del 1498; El document complert el transcriu, Vicens Vives, J.:Ferran II i la Ciutat de Barcelona, Barcelona 1937. Apèndix, pàgs. 341- 354.

²¹⁸ Vicens i Vives, Jaume:Ferran II i la Ciutat de Barcelona 1479 - 1516. Vol.II, Barcelona 1937, pàg.290 i ss.

²¹⁹ No obstant, la incorporació no era fàcil, com assenyala Vicens Vives, op., cit., pàg. 301 - 302, i nota 50. "Immediatament de prendre possessió de llurs càrrecs, els consellers es trobaren enfront d'un conflicte bastant seriós. Els militars havien protestat de la forma en què se'ls havia inclòs en el regiment, que consideraven poc adequada a la realització de llurs demandes. "Mentre no se'ls solucionava l'assumpte de no haver estat agregats com estament, sinó com individus isolats no acceptaren els llocs assignats...,La retirada dels militars del municipi, provocà la dimissió de Guerau Guardiola, cavaller, que havia estat elegit per mostassà, dies abans."

²²⁰ Vicens Vives, J.:Ferran II... appendix op., cit., pàg. 346 i 347; LIMB., fol. IIIv°.

privilegi complementari el 1499, i diversos de posteriors, 1503, 1504, 1507, 1510.

Després de 1510, ja s'havia conformat l'esperada reforma orgànica del municipi, l'acompliment dels objectius d'aquesta reforma foren desiguals, el que sí sembla clar és que, a la llarga, contribuï a l'increment de l'intervencionisme reial en el municipi.²²¹

3.1.3. La provisió del càrrec de mostassà de Barcelona en el segle XVI

Ens proposem resseguir amb deteniment els canvis anteriorment esmentats i veure amb detall el seu reflex en la institució. Per això analitzarem pas a pas tot el que afecta el procediment, els requisits i les formalitats que envoltaven el nomenament del mostassà: a) la proposta, b) la designació, c) el jurament, d) la presa de possessió.

El càrrec de mostassà com ja hem assenyalat abans era un ofici temporal, el seu exercici durava un any, finit el qual cessava automàticament.²²²

El sistema de selecció per a l'ofici es desenvolupava amb dues etapes: en primer lloc "la proposta",²²³ que elaboraven les autoritats locals; en segon lloc, "la designació", que efectuava el rei, o el virrei en el seu nom.²²⁴

3.1.4. La proposta. Idoneïtat de les ternes: Inhabilitacions

Cada any, el dia de Sant Andreu, s'elegien els nous consellers de la ciutat de Barcelona. Pocs dies després, un dels seus primers actes oficials era la promoció de dos càrrecs, el mostassà i l'administrador de places.

El primer pas per a la selecció d'aquests oficials era l'extracció de les ternes que s'havien de presentar al virrei. La celebració d'aquest acte s'anunciava públicament, el dia anterior i el mateix matí abans del acte, precedit pel so de les trompetes; els pregoners de la ciutat feien la notificació des dels llocs acostumats.²²⁵

²²¹ Pel que fa a les bosses d'insaculació, el rei s'havia reservat la seva revisió i la inclusió de noms. L'intervencionisme reial es posà de manifest en el privilegi del 31 d'agost del 1510, on s'explicitaven els motius d'otorgament del títol de ciutadà honorat, a continuació donà la llista dels ciutadans honorats de Barcelona. Es disposava també que cada any al primer de maig, els ciutadans honorats es reunien al municipi i podrien designar el nom d'altres ciutadans per ingressar a l'estament.

²²² Referent a això, veure Victor Ferro, op., cit., pàg. 397, i nota 473 "El dret comú establia que els oficials cessants havien de romandre en llur exercici mentre no se'n fes càrrec el nou titular... Com que l'aplicació d'aquesta norma donava lloc a molts abusos...les disposicions 1702 i 1706 procuraven extirpar-los definitivament...". També Lalinde:Los Medios...op., cit., pàg. 144, "Los oficios temporales dan lugar a algunos problemas...el del período entre el nombramiento y la toma de posesión, que la doctrina catalana resuelve declarando que el oficio no vaca hasta la llegada del sucesor..."

²²³ Lalinde Abadía, J.:Los medios personales de gestión del poder público en la historia española. Madrid, 1970. pàgs. 90-93. Es refereix al desenvolupament d'aquest sistema a la Edad Moderna i concreta "...También los entes locales tienen facultad de presentar ternas, cuando se trata de oficiales reales en sus localidades, como los bailes, las cuales en la Edad Moderna se practican por insaculación..."

²²⁴ Si el rei no era present al Principat, senyala Lalinde que era el virrei el que per la seva condició de dignitat superior exercia un paper decisiu en el nomenament dels oficis i càrrecs del Principat. Veure Lalinde, J.:La Institución Virreinal en Cataluña (1471-1716), Barcelona, 1964. Pàg. 351 i ss.

²²⁵ IMH. Reg.Del.II-36, 98 rº," Dimars a XIII del mes de desembre any 1502 festa de Sancta Lucia..., e cridar lo die abans a la vesprada e lo die present per lo mati per nantony strada corrador publich de la dita ciutat ab so de trompeta per los lochs acostumats de aquella... "

De les diverses bosses d'insaculació municipals, una estava dedicada a l'ofici de mostassà on s'havien introduït els noms dels possibles aspirants al càrrec.²²⁶

D'aquesta bossa de mostassafia s'elegirien tres persones.²²⁷

Com ja hem dit abans, al refererir-nos al privilegi de 1498, cal assenyalar que no totes les persones podien ser insaculades; era precís complir amb uns requisits legals.²²⁸

El dia de Santa Llúcia,²²⁹ els consellers reunits en consell de cent a la casa de la ciutat procedien a la exsaculació dels rodolins i la formació de la terna per a mostassà.²³⁰

Els rodolins s'extreien, un per un, comprovant cada vegada si el nominat acceptava i si acomplia els requisits per ostentar el càrrec.²³¹ En cas que no acceptés o no pogués concórrer, el rodolí es tornava a posar dintre.²³²

Ens interessa remarcar que les circumstàncies que inhabilitaven podien ser apreciades en dues oportunitats: en la insaculació i en el moment de l'extracció.

Certament no podia concórrer un individu afectat per alguna inhabilitat, la qual s'anunciava d'immediat, i el seu nom era desestimat.

Tenim notícia de persones excloses precisament en aquest moment de l'extracció perquè no reunien alguna de les condicions necessàries per exercir l'ofici, i que tot seguit

²²⁶ Sobre quins noms s'introdueixen, segons Vicens Vives, J: op., cit., vol.II, pàg. 391 "¿Comprengué el privilegi de 1510 altres apartats a més dels referents als militars? Així ho creiem. Es devia regular el nombre dels inseculats en les bosses dels principals oficis i, també, dictar alguna altra disposició oblidada en privilegis anteriors".

²²⁷ Sobre el sistema d'insaculació les opinions són controvertides, però cada vegada es reconeix més que la democratització que pretenia, de fet era més aparent que real. Veure: Alberola, A.:Ordenanzas Municipales Alicante, 1459-1669. Alicante 1989. (estudio preliminar) pàg. 20. "Así pues, la instauración de la inseculación pese suponer una cierta reforma en el funcionamiento interno de los municipios, propició ese mayor intervencionismo real y generó el nacimiento y consolidación de oligarquías urbanas cuando, quizá en sus orígenes, se perseguía el efecto contrario...".

²²⁸ Referent a això, ampliem la informació anterior, i afegim els privilegis otorgats després de 1510 i que recull Ferro, Victor: *Op.*, cit., pag. 165 - 166. "... Les principals causes d'inhabilitació vigents a Barcelona es poden considerar típiques dels municipis de Catalunya en general. Eren inhàbils per regir oficis: els qui no eren catalans o fills de catalans (privilegi del 1587 i decisió de l'Audiència del 1619); els nobles i cavallers que no haguessin nascut a la vegueria o que no s'haguessin casat almenys amb muller que fos natural; els qui no tenien casa a Barcelona i hi habitaven amb llur família la major part de l'any (privs. de 1455, 1493 i 1582); els qui no eren originaris de la vegueria necessitaven deu anys de residència (priv. del 1599); els menors de vint-i-cinc anys (el conseller en cap n'havia de tenir quaranta...); els dementats, malalts i decrepits; els declarats infames, inclosos els abatuts o fallits (...); els condemnats a privació d'ofici per raó de frau (...); els processats per frau comès en un ofici de la ciutat; els consellers i habilitadors que haguessin rebut alguna cosa d'algú per insecular-lo; els excomunicats; els qui estaven "tacats" de sang jueva o mora (ordinació del 1407); els deutors de la ciutat o de la taula de canvi (priv. del 1498; const.1585 / 23); els qui litigaven amb la ciutat, en principi els oficials reials, mentre no renunciessin -...- els oficials i familiars de la Inquisició; els clergues compresos els simples tonsurats que obtinguessin beneficis perpetus; els titulars d'altres oficis municipals; i aquells que no haguessin vacat el temps prescrit, si havien exercit el mateix ofici...".

²²⁹ LIMB. fol.IIIr. (1357)

²³⁰ IMH. Reg.Del.II-36, 98 rº, " Dimars a XIII del mes de desembre any 1502 festa de Sancta Lucia. Los honorables consellers ensemps ab lo consell de Cent Jurats congregats en la sala del consell de la dita ciutat en la sala de aquella ahon semblants consells se acostumen congregar... foren fets los actes e cosas següents...bossa del mostaçaff terna... "; D.A.C.B. Vol.III, pàg. 274, "Diumengue XIII. Festa de S.ª Lucia. En aquest dia se tench consell de Cent Jurats en la forma acostumada en presentia del qual fonch feta extractio de tres personas pera Mostaçaf..."

²³¹ Ferro, Victor: *Op.*, cit., pàg.165. "...Hom admetia, però, la inseculació de certes persones afectades d'inhabilitats no permanents, com es feia a Barcelona amb els deutors de la ciutat, els excomunicats i els oficials reials temporals, car, d'allà que s'extraguessin, podia canviar llur situació..."

²³² A.H.C.B. Reg.Del. II-95, vr.X.

detallarem.

Primer, ser natural de Barcelona o tenir residència a la ciutat o estar casat amb una dona de Barcelona, és a dir, era precis ser veí o per naixement o per residència estable, o tenir vincles jurídics per afinitats amb persona natural de la vegueria, d'altra manera no eren considerats de la comunitat.²³³

Segon, tenir l'edat per poder acceptar la responsabilitat, els menors eren inhàbils.²³⁴

Tercer, no tenir malalties o deficiències que els incapacités.²³⁵

Quart, si bé els cavallers havien estat admesos als oficis no hi podia concórrer la noblesa militar.²³⁶

Cinquè, no ser eclesiàstic, aquest estat era un impediment per gaudir de càrrecs públics, ja que les obligacions que comporten les dues responsabilitats podien ser incompatibles.²³⁷

Sisè, no tenir causes amb la justícia, no estar processat ni pledejant.²³⁸

Setè, no poder ser acusat de la comisió de faltes en el càrrec anterior o ser deutor.²³⁹

De forma semblant, en el moment de l'exsaculació, havien de fer públic que no podien concórrer-hi tots els que disfrutaven de certs càrrecs que eren incompatibles amb el de mostassà.²⁴⁰

²³³ Bruniquer op., cit., Vol.I, pàg.179, "A 25 de Janer 1569: Miquel de Boxadors, isqué en terna de Mostassaf, y per que no era nat en la Vegueria, ni casat ab filla de la Vegueria, ne tragneren altro.

A 15 de Janer 1587, lo Virrey havia elegit de la terna de Mostassaf, y per que era militar, y no era de Barcelona, no li fou dada possessió, ans fou declarat mal inseculat. A.H.C.B. Reg.Del.II-86, 16 r "...francesc Monmany mercader lo qual per haver transferit en domicili no pogue concorre..." Reg. Del.II-95, Xvº "... Federich Arinyo lo qual per no tenir casa en Barcelona no pogue concorre..." i Reg.Del.II-90, 9rº, "... Hieronym Guria no pogue concorre per no tenir domicili a la ciutat".

²³⁴ IMH. Reg.Del.II-86, fol.16 "... Segismon lo qual per esser menor no pogue concorre..."

²³⁵ Bruniquer op., cit., Vol.I, pàg.148, "A 13 de Desembre 1578, isqué en terna de Mostassaf Mº Puigdepons, y per ser home tullit, e impedít ne tragneren altre".

²³⁶ Bruniquer op., cit., pàg.185 "A 13 de Desembre 1532: Luis Boxadors isqué en terna de Mostassaf, y per esser fet Noble, no concorregué"; pàg.188, "A 13 de Desembre 1568: Jaume Mijavila isqué en terna de Mostassaf, y per ser noble, ne tragneren altro."

²³⁷ Lalinde, J.:*Los medios...*, op., cit., pàg.87; IMH. Reg.Del.II-86, fol. 16 "... Francesc Steve.. lo qual per esser eclesiastic no pogue concorre..."

²³⁸ Bruniquer, op., cit., vol.I, pàg. 174, "A 19 de Desembre 1555, lo Trentenari vista la interpretació de Mº Hieronim Albanell, y la Ordinació de 25 de Noembre 1547, declara en causa de recors de Mº Valls, de haverlo ofegat sens oirlo, a extracció de Mostassaf feta a 13 en Consell de cent ab motiu que pladejava ab la ciutat per la Plassa del Oli, y sentència haver mal recorregut, y que era inhabil"; IMH. Reg. Del.II-95, Xvº "... Joan Puigvert lo qual per estar suspes i privat de tenir officis de la present casa no pogue concorre..."

²³⁹ Bruniquer, op., cit., vol.I, pàg. 159, "A 13 de Desembre 1528, extret en terna del Mostassaf inhàbil perque no havia dat compte de la Mostassafia que havia tenguda."; IMH. Reg.Del.II-86, 16 r "... Gaspar Ivorra lo qual per no haver purgat fonch tornat dintre..."; D.A.C.B. pàg. 510, "...Miquel Angel Salavert, lo qual per esser debitor a la ciutat fonch fet inhabil, y en lloch seu extret altre rodoli..."

²⁴⁰ Bruniquer, op., cit., Vol.I, pàgs. 133 i ss. Inhabilitats per ser oficials reals: "A 20 de Desembre 1511, lo Mestre de la Seca, és declarat hàbil a concórrer a Oficis de la ciutat, excepto Mostassaf.; A 13 de Desembre 1513, perser Jutje de Taula, inhabil a Mostassaf.; A 13 de Desembre 1544: Rafel Joan per esser Secretari del Rey fou inhabil per a terna de Mostassaf, lo mateix fou a 25 de abril 1546, y lo mateix die 13 de Desembre: Francesc Sesclesgues per ser Scrivá de manament fou inhabil.; A 13 de Desembre 1551 Miquel de Vallseca isqué en terna de Mostassaf, y per ser Scarceller que es Oficial Real, ne tragneren altro.; A 13 de Desembre 1584, fou extret en terna de Mostassaf, M. Amburs, y per ser Assessor de la Capitanía General fou inhabil, y recorregue, y a 22 de dit lo Consell vistas la Ordinacions de 30 de Sembre 1467, y altra de 25 de Maig 1584, declara haver mal recorregut, y ordena que daquí avant nengun Assesor, ni altre carrech de la Capitanía General no puga concorre fins que sie vist, y deliberat quins y quals Oficials Reals son los inhibits per les Ordinacions, y Privilegis de la ciutat, y a 24 de Desembre 1584, Ordinació de Consell de cent, que los de Capitanía General no sien admesos a coses de la ciutat"; pàgs. 160 i ss. Per tenir un altre ofici: "A 13 de Desembre 1533 Guillem Ramon de Soler isqué en terna de Mostassaf, y per que ere Sindich en les Corts de Monçó fou declarat inhabil.;

Ocasionalment trobem renúncies sense manifestar la causa que les motiva, simplement trobem anotat que l'anunciat no accepta participar en la terna.²⁴¹

Subratllem la facultat dels consellers de presentar ternes fins i tot quan es tractava d'oficials reials. Aquestes propostes tenien caràcter oficial i seguidament el rei elegia i nomenava la persona que ostentaria el càrrec.

En cas que la persona elegida renunciés el càrrec, es poden apreciar dos tipus d'actuació per elaborar la nova proposta, en alguns casos s'elegia nova terna d'on sortiria el mostassà.²⁴² Altres vegades es completava la terna anterior amb un o dos nous rodolins.²⁴³ Bruniquer remarca aquesta diferència perquè probablement resultava conflictiva, perquè per a l'elecció l'electe ja adquiria uns drets.²⁴⁴

Si per raons de renúncies successives o per dilació del virrei, es retardaven el nomenament, el jurament i la presa de possessió, calia omplir la vacant interinament.

En aquest cas es designava o es permetia a un conseller d'ocupar el càrrec provisionalment, tal com veurem més endavant, gairebé sempre prenia el lloc el conseller tercer.²⁴⁵

Malgrat que possiblement aquesta pràctica era un fet corrent, com més endavant es tractarà, eren els oficials cessants els que havien d'exercir el càrrec transitòriament.

3.1.5. La designació i el nomenament

La designació del mostassà corresponia al rei o a uns oficials reials en nom del rei.²⁴⁶ El privilegi de 1498 disposava que els noms de tres candidats havien de ser presentats al rei, o

A 13 de Desembre 1560, apres de treta la terna de Mostassaf en la qual era Janot Canyelles, y tramesa al Virrey, y apres de ser extret en Obrer dit Canyelles, y publicat lo Consell, fou advertit no podie concorrer per ser Mestre Portolá, y pre ço lo Consell delibera fos tret altre en dits Oficis de Mostassaf, y de Obrer per lo impediment de Canyelles.; A 13 de Desembre 1563, isqué en terna de Mostassaf Riembau de Corbera, y per ser elet Mestre Portolá per Sa Mag. ne trageren altro.; IMH. Reg.Del.II-86, 16 r "... Dalmau Ros mercader lo qual per esser rational y tenir officio de vida fonch tornat dintre..."

²⁴¹ IMH. Reg.Del.II-95, Xvº.

²⁴² Bruniquer, op., cit., pàg.121. "En Desembre 1508, y Janer 1509, tres extraccions de Ternas de Mostassaf, per que los que lo Virrey elegía renunciavan"; op., cit., pàg.123, 124; Tambè a Reg. Del.II-60, 30r, 30r; Reg.Del.II-86, 12vº; Reg. Del.II-94, 12vº, 18rº; Reg.Del.II-101, 12rº, 30vº. D.A.C.B. Vol.III, pàgs. 214, 215, 216.

²⁴³ Bruniquer, op., cit., pàg. 122. "A 13 de Desembre 1514, feren Extracció de Terna de Mostassaf, y lo Virrey elegi empero lo Elet, y hu dels altres renunciaren, y a 22 feren extraccio de altres dos, los quals, y laltre de la primera Terna foren presentats al Virrey, y elegi lo hu de la primera terna, y lo mateix fou a 25 de Abril 1546, es contra lo us de ara per que una vegada presentada la terna sino lo Virrey ha elegit, y renuncia, se fa nova Terna"; op., cit., pàg. 125; Altres cassos, Reg.Del.II-73, 10vº. Reg.Del.II-95, 10vº.

²⁴⁴ Garcia Marin, J.:La Burocracia Castellana Bajo los Austrias, Sevilla 1976, pàg. 267 i nota 460. Comenta aquest aspecte a partir de la doctrina del moment.

²⁴⁵ D.A.C.B. Vol.V, pàgs. 509, 510. " Lo depres dinar del dit per quant noy havia mostesaph per haver lo altre lo dia de Sª.Lucia, cavalca per ciutat com a mostasaph lo conseller tercer a qui toca, portant son verguer davant a cavall y tambe quel companyaven y tambe los pesadors, encara que lo mostasaph pretenia que no podia cavalcar ni fer lo dit officio lo conseller, y fonch determenat que estave en ma del conseller de fer lo que volgues y axi continua y regi dit officio"; Bruniquer op., cit., pàg. 125.

²⁴⁶ LIMB., fol. III; Aquesta facultat és del rei, que és el titular suprem del poder públic. Veure Lalinde, J.:Los Medios... op., cit., pàg. 63, 64.

per absència del monarca, al lloctinent²⁴⁷ o al batlle general, perquè portés a terme l'elecció.

En el segle XVI la presència dels monarques en el Principat no era freqüent, i foren els virreis els qui regularment proveïren el càrrec, per delegació. Però com és conegut, el virrei cessava automàticament quan el rei entrava en el Principat. En aquest cas, els consellers enviaven la terna de mostassà al rei per efectuar l'elecció.

Tenim notícia d'algun d'aquests casos d'excepció i del corresponent nomenament reial. El 23 de desembre de 1533 Carles I nomenava mostassà Ramon Durall, el rei s'expressa amb els següents termes:

"Lo Rey:

Amats y faels nostres: De la terna quens haveu tramesa per al offici de mustaçaf de aquexa ciutat per aquest any Nos havem feta, com ab la present fem, electio de la persona de Ramón Durall. Per tant vos encarregam que lo admetau en lo exercici del dit offici en la forma acostumada, que tal es nostra voluntat. Data en Monçon a XXIII del mes de dehembre del any MDXXXIII.

Yo el Rey.- Comalonga, Locumt. Prothonot.-Vt. Sanchez, Regens.- Vt. Maius, Vic Thesorerie.- Vt. Io. Vaguer, Proc. Generalis In itinerum s. cois. XI. ff CCCXVII^o.²⁴⁸

També tenim notícia de que a l'any 1585 els consellers enviaren la terna de mostassà al rei, que es trobava a la població de Monsó, aquell, però, fou un altre cas d'excepció.²⁴⁹

El virrei, per la seva dignitat, superior a qualsevol altra magistratura, tenia un paper decisiu en la provisió d'oficis. Com ja hem dit abans excepte en alguna ocasió, foren sempre els virreis els que nomenaren el mostassà.

Pel que fa a la notificació al virrei, es procedia de la següent manera: la norma establia que es fes saber a través d'un missatger, síndic²⁵⁰ o sots-síndic, al virrei, els noms extrets de la bossa, perquè anomenés el futur mostassà. Aquest pas era apressat per no deixar la ciutat sense aquest oficial, amb tots els perjudicis que comportaria per els comerciants el retard.

No obstant això, de vegades es retardava perquè el virrei es prenia un petit interval de temps,²⁵¹ per informar-se²⁵² o perquè es trobava fora de la ciutat, o perquè l'elegit renunciava.

²⁴⁷ En referir-se a la designació, Víctor Ferro, op., cit.pàg. 163 "... eren, no res menys, designats pel lloctinent en nom del Rei, que els escollia d'una terna o..."; i a les facultats com promotor delegat, Lalinde, Los Medios..., op., cit., pàg. 64, "... en tanto en la Edad Moderna los virreyes ejercen también la facultad de designar algunos officios."

²⁴⁸ Voltes Bou, P.:Cartas del Emperador Carlos I la Ciudad de Barcelona, Barcelona, 1958, pàg. 119.

²⁴⁹ Regla, J.:Els Virreis de Catalunya, Barcelona, 1956, pàg. 55; Bruniquer, op., cit., Vol.IV, pàg. 124.

²⁵⁰ Vicens Vives, J.: op., cit., vol.I, pàg. 132. "L'ofici de síndic requeia en un personatge del gremi notarial, tenia per missió defensar els interessos municipals davant qualsevol autoritat... Era un càrrec vitalici, i la seva gestió era molt important perquè, per regla general, representava la ciutat davant el rei."; "El sots-síndic exercia les funcions del síndic quan aquest es trobava fora de Barcelona"

²⁵¹ D.A.C.B. Vol.V, pàg. 509. "...Y sa Excelencia dix que com lo offici de mostasaph sie important y perço es raho lo tingan personas de confiansa ell no sera encara determenat porque procurave de informarse de uns y de altres en la forma que solen y tenen acostumat..."

²⁵² Referent a això, veure Elliot, J.H.:La rebelión..., op. cit., pàg. 81. "Cuando el viejo Consejo Real de los reyes de Aragón, siguió a Fernando el Católico a Castilla y fue transformado en el Consejo de Aragón, resultado lógico que el vacío dejado por su marcha de Barcelona fuese ocupado por la Audiencia. Un virrey forastero, desconocedor de las leyes y tradiciones de los catalanes, tenia que acudir en busca de consejo a los jueces, tanto por ser nativos del Principado como por ser expertos en sus leyes. Como consecuencia la Audiencia se convirtió en un organo esencial tanto de gobierno como de justicia; en tal medida además que los virreyes se veían

Com ja hem dit i tal com podem observar en la documentació, gairebé sempre fou el virrei en persona qui elegí el titular.²⁵³ En cas d'absència es traslladava una delegació allà on es trobés, o esperaven el seu retorn.²⁵⁴

Però era el batlle General,²⁵⁵ si el virrei no era present i els consellers presumien una estada dilatada o prou llunyana, el qui designava d'entre els candidats de la terna, la persona per exercir el càrrec.²⁵⁶

El nomenament s'efectuava per escrit, estava dirigit als consellers i contenia el nom del nomenat, el lloc, la data d'expedició, la signatura del provisor i el segell.²⁵⁷

En conseqüència i a la llum de l'anàlisi efectuat dels elements que configuren el nomenament podem afirmar que el mostassà és un oficial reial, però la seva elecció ve determinada pel dret de presentació dels consellers.

En un sentit ample aquest fet ens podria fer pensar en la persintència de l'autonomia municipal.

Però recordem que si bé la designació estava condicionada per la proposta dels consellers, aquesta, a la vegada, com acabem de veure, sorgia de la bossa d'insaculació i la bossa es confeccionava amb el vist-i-plau de la reialesa.

Sense cap dubte l'elecció del mostassà és una mostra més del que afirma Lalinde, que la representació reial als municipis era considerable.²⁵⁸ Pel que fa a la intervenció municipal

obligados cada vez más no sólo a consultarlos sino a actuar según sus recomendaciones. De esta forma llegó a dictaminar en todos los asuntos de la política, y también proporcionó al virrey los nombres de los candidatos para los cargos vacantes, que éste enviaba a Madrid, a fin de que fuesen considerados por el Consejo de Aragón y eventualmente seleccionados por el rey."

²⁵³ IMH. Reg.Del.II-37; II-38; II-41; II-44; passim. I en el D.A.C.B. vol.III al VII; nomenament del mostassà Joan Canyelles efectuada pel virrei marquès de Tarifa l'any 1554, IMH. C.XIII, Bosses de Deliberacions- 14, foli solt.

²⁵⁴ D.A.C.B. Vol.IV. En el Dietari del Antic Consell Barceloni, es recull amb nòtoria freqüència l'acta de nomenament per part del virrei.

Resseguiem a continuació algunes d'aquestes descripcions referides a diferents situacions, D.A.C.B., vol.IV: pags. 39, 123 a Barcelona, "... Fonch presentat al señor loctinent y per aquell pres la hu juxta forma del privilegi..." "...se feren extractions ço es pera mostaçaf acceptat de la terna per lo Señor loctinent..."; pàg.135, en cas de que el virrey es trobes fora la ciutat, i esperaven el seu retorn, "... y per esser lo Señor loctinent absent y dins lo principat speraren que fos vingut y lo sendama de sanct Thomas que fonch vingut los fou presentada y per mostaçaf..."; pàg.271, o d'altres enviaven un missatger per notificar-li la terna i trametra després als consellers el nom del el.legit, "... Aquest dia perti Gili correu pera Perpinya per portar la terna de Mostasafs..."

²⁵⁵ Víctor Ferro, op., cit. pàgs. 91 i 94, "El batlle general havia de vetllar per la conservació dels interessos reials respecte de tots els béns, corporals i incorporals-compreses les jurisdiccions de caràcter patrimonial que no estiguessin especialment encomanats a altres òrgans." "El batlle general de Catalunya era un oficial reial perpetu de nomenament reservat.Tenia una cort dita Reial Consell de la Batllia General...integrada pels seus assessors, amb els advocats i procurador fiscal i els notaris o escrivans i altre personal auxiliar."

²⁵⁶ D.A.C.B. Vol.V, pàg. 229. El 13 de desembre de 1579, l'escrivà Francesc Vilar anotà en el Dietari: "En aquest die tingueren consell de cent ordinari y tragneren terna de mostesaph y hisqueren en terna mossen Jaume Camps mossen Pere Pau Bonaventura Bolet y mossen Pau Lull, y lo señor don Luys Ycard Balle general com es de pratica essent fora de Barcelona y regne de Cathalunya lo virrey feu nominatio en mostesaph per lany present y corrent del dit mossen Pau Lull."

²⁵⁷ Sobre la importància del títol de nomenament, Garcia Marin, J.:La Burocracia Castellana Bajo los Austrias, Sevilla, 1976, pàg. 246. "La posesión del título por el que ha sido promovido al desempeño de una función pública, es necesaria, ya que sólo a traves de aquél puede el oficial acreditar su condición de tal en todo momento."

²⁵⁸ Sobre això: Lalinde, J.:Los Medios... op., cit., pàg.69. "...La representación real en los municipios es muy fuerte, al menos en Cataluña, y aunque frecuentemente aquellos eligen gran cantidad de oficios propios, incluso

en el nomenament, podria considerar-se tan sols pròxima a un cert control de les persones.

Una altra qüestió seria preguntar-nos fins a quin punt aquestes oligarquies col·laboraren amb el poder reial convertint els seus actes en una ficció protocolària. Això no és fàcil d'esbrinar.²⁵⁹

Arribat aquest punt, en aquest cas sembla segons el que hem examinat fins ara, que és una mostra més que, malgrat les aparences, l'autonomia política dels municipis es va anar perdent a favor d'un progressiu augment del poder reial.

3.1.6. Jurament, caució i presa de possessió

Un cop designat el candidat, abans d'iniciar el seu mandat havia de prestar el jurament que garantia una actuació honrada i fidel. Com altres oficials públics el fet s'acomplia amb publicitat.²⁶⁰

El cerimonial de jurament i presa de possessió es duia a cap a la cort del batlle, i a la casa de la ciutat tot seguit el nou mostassà exterioritzava el seu poder amb una cavalcada per carrers i places de la ciutat.²⁶¹

El jurament el prenien el batlle de Barcelona i el conseller en cap per separat.

Primer es traslladava a la cort del batlle de Barcelona.²⁶² Aquest magistrat representava el poder i els interessos reials,²⁶³ el mostassà hi anava acompanyat dels consellers "ab agruació",²⁶⁴ i allí jurava en mà del batlle.²⁶⁵ Pel seu jurament es

por el procedimiento ultrademocrático de la insaculación, a partir de Fernando el Católico y de Carlos I también esto se hace ilusorio, al reservarse el rey la designación de los insecuables...".

²⁵⁹ En opinió de Torras, J.M.:Els Municipis catalans d'Antic Règim 1453-1808, Barcelona, 1983, pàg. 54 i nota 41. "En el terreny polític, el reforçament del poder de l'estat centralitzat, fruit de les noves circumstàncies econòmiques del segle XVI, amb l'adveniment de les diferents monarquies nacionals, de signe clarament autoritari, comportà un creixent intervencionisme del poder estatal en els municipis el qual sovint hauria d'haver oposat una major resistència a la intervenció del poder reial, però que a la pràctica es presentava rendida a l'avançada i en la majoria dels casos solament interessada a conservar els seus privilegis i prebendes, i si era possible, augmentar-los".

²⁶⁰ Aquest fet era comú als oficials reals, veguer, batlle. Lalinde, op. cit., pàgs. 201, 202.

²⁶¹ D.A.C.B. Vol.V, pàg.19 " Aquest dia (4-1-1564) jura lo mostasaff en la forma següent que per lo mati vingue en la present casa acompanyat de sos parents y amichs, e de assi ana ab los magnífichs de conselles (sic) ab graduatio fins en la cort del balle y donats los ramellets y banderetes tornaren ab la mateixa agruació en la present casa ha hont presta lo acostumat jurament en ma del magnífich conseller en cap, lo qual prestat cavalca ab sos amichs y parents per los lochs acostumats en senyal de possessio, la qual li dona lo conseller terç cavalcant ab ell per esser absent lo mostasaff vell, que altrament lo mostasaff vell fa lo exercici de la possessio trobant se en Ciutat."

²⁶² Hem trobat en el arxiu del Veguer els documents corresponents al "jurament, securitas i caucions" d'alguns mostassàs que exerciren el càrrec entre 1526 i 1536 correspon a: Arxiu del Veguer, Caucions i jurament XVII-2, i de la mateixa serie la carpeta XVII-5, recull caucions i juraments d'oficials des de 1591 a 1598. Aquest documents ens han donat més del que a primera vista sembla oferir. Gràcies a ells hem pogut aclarir alguns punts desconeguts de les relacions entre el batlle de Barcelona i el mostassà.

²⁶³ Veure, Lalinde, J.:La jurisdicción real... op., cit., pàgs. 125, i ss., especialment en pàg. 152 i 153, que assenyala que el batlle del municipi és representant de la jurisdicció reial i per tant no s'identifica ni depèn dels òrgans rectors del municipi.

²⁶⁴ Bruniquer, op., cit., Vol.II, pàg.48 "Graduacio por lo Jurament de Taulers, Mostassaf, y Consols de Lonja; se fa al hort de Casa la Ciutat, estant los Consellers, y altres en la Sala nova del Trentanari."

²⁶⁵ D.A.C.B. Vol.VII, pàg. 166; "En aquest dia (15-12-1598) jura lo dit mossen Francesc de Gualbes mostaçaf en la cort del balle, hi noy anaren los senyors consellers ab agruatió com acostumen acompanyar lo a la prestatio del dit jurament, per esser suspeses totes les serimonies de la ciutat per causa del dol de sa magestat,y

comprometia a complir fidelment l'ofici, fer justícia a totes i qualsevol persona, i fer complir totes les ordinacions contingudes en el privilegi de mostassà, donar compte de totes les rebudes i tenir taula al final d'ofici i a complir les constitucions i privilegis de Catalunya.²⁶⁶

També hi prestava "la caució", garantia econòmica per fer front a possibles responsabilitats derivades de la seva actuació. Un notari reial donava fe de l'acte, i l'escrivà en prenia nota en un document que s'encapçalava amb un títol significatiu, com per exemple: "Juramentum et securitas prestit per Magnific Paulum Ciurana donzell. In introhito officii Edilis Civitatis Barcinone".²⁶⁷

Hem trobat la documentació referida als juraments i caució de divuit mostassàs redactada indistintament en llatí i en català.²⁶⁸

Persones dels diferents estaments, cavallers, mercaders, artistes i menestrals feien ferma que avalava al mostassà, és a dir, garantien personalment que el mostassà respondria de la possible exigència de responsabilitat per raó de l'exercici del seu càrrec.²⁶⁹

En el Consell de Cent li prenia jurament el conseller en cap, que representava el poder i els interessos municipals.²⁷⁰ Jurava sobre el "Llibre Verd", que contenia els privilegis de la ciutat. Per aquest jurament es comprometia, al final del seu ofici, a donar comptes al racional de la ciutat de la part que corresponia al municipi i notificar que ho havia pagat al clavari²⁷¹ o a qui els consellers determinessin. També es comprometia a visitar personalment tres vegades Sant Andreu del Palomar, Santa Coloma de Gramenet, Sant Adrià, Badalona, Ripollet, Sarrià, Sant Boi, Sant Just Desvern, Sant Feliu, Alella, i altres llocs que tradicionalment hagués visitat. I a no sortir de la ciutat més de dos dies sense permís exprés dels consellers.²⁷²

ana acompanyat sols del sindic y de alguns cavallers que eren vinguts per acompanyarlo en la present casa."

²⁶⁶ Arxiu del Veguer. Caucions i juraments XVII-5, foli solt, "Juramentum et cautio mag. Joannis Michaelis Çarrovira Edilis Barcinona", (1585)

²⁶⁷ Arxiu del Veguer. Caucions i juraments, XVII-6, foli solt.

²⁶⁸ Arxiu del Veguer. Caucions i juraments d'oficials, XVII-II. (1526-1536). Trobem anotades els juraments i les caucions prestades pels següents mostassàs: Seguritas prestita per honorable Michelem Frella, fol. II, (1528); Setanti, 38v°, (1527); Michaellem Frella, fol. 50 (1528); Petrum de Belloc, fol. 61, (1529); Bertran Dezvalls, fol. 112v°, (1530); Galceran Albanell, fol. 119, (1531); Ludois Durall, fol. 127, (1532); Guerau Durall, fol 161v°, (1533).

La carpeta XVII-5 (1591-1598). Encapçala els documents amb el següent títol: Memorial de les fermances, s'hi troben anotades les caucions prestades pels següents mostassàs: Vicens Castello, fol. 1, (1591); Onofre Bruguera, fol. 2, (1590); Michael Francesch Olsina, fol. 3, (1596); Pau Ciurana, fol. 7, (1597); Narcis Avella, fol. 31, (1592); Joanis Michaelis Çarrovira, foli solt; Gasparem Montaner, foli solt, (1586); Leandrum Guirces, foli solt, (1588); Raphaellem Cervera foli solt; Jacobi Font foli solt, (1595).

²⁶⁹ Arxiu de Veguer. Caucions i juraments XVII-5, fol. 3.

²⁷⁰ Aquesta cerimònia es recull sovint en els anomenats Registres de Deliberacions, la descripció segueix gairebé sempre les mateixes pautes que la següent: Reg.Del.II-86, 17r, "En presentia dels magnifics consellers y de moltes persones perço aiustades preste Jurament M^o Andreu sacosta donzell extret en mustaçaff lo present any prop venidor Elet per dit officii per lo Excelentissim Lloctinent general de la terna que lo sindic de la dita ciutat li fonch presentada en la forma acostumada en ma del magnific conseller en cap de dita ciutat sobre lo llibre vert dels privilegis de la dita Ciutat que en ses mans tenia y no res meyns li presta sacrament y homenatge de ma y boca dit homenatge rebent per si y per los altres consellers companyons seus prometent tenir y servir tot lo que en dit jurament se conte lo qual li fosch escrit per mi notari y scriva del consell lo qual esta continuat en lo llibre dels juraments de dita ciutat presents Miquel Palau y Francesch pons verguers del magnifics consellers".

²⁷¹ El clavari era un oficial municipal, veure infra nota 304

²⁷² LIMB., fol. VIII. La fórmula del jurament es recull en el llibre del mostassà. Veure a l'apèndix (R.VIII). El jurament és pràcticament igual al que es transcriu Ferran Valls-Taberner en: Libre apellat Consueta, Barcelona 1927, pàg.17.

El manuscrit original de Consueta que hem consultat a la B.U.B., ms.65, 16v° afegeix que el dia 17 de

El nou mostassà oïa com altres oficials la sentència d'excomunicació, que se li aplicaria en cas de no complir el seu jurament, i restaria separat de l'església.²⁷³

Excepcionalment el mostassà també podia jurar en mà del veguer.²⁷⁴

Finalment, la cerimònia de possessió s'acabava amb una cavalcada pels carrers de la ciutat. Era un ritual que efectuava en companyia de l'anterior mostassà, dels seus amics i familiars.

Una de les descripcions més complertes del cerimonial i protocol de presa de possessió, la trobem en el dietari arrel de la nominació d'Onoffre Bruguera.²⁷⁵

Observem i destaquem, sobre el compliment de les formalitats prescrites, la concurrència de dos sistemes: el virrei que designava i la persistència del paper del batlle. En resum formes polítiques medievals que continuen vigents i que coexisteixen amb noves formes polítiques.

3.2. Exercici de l'activitat de mostassà

3.2.1. Missió del mostassà com a oficial públic. Residència en el lloc del càrrec. Diligència en el compliment de les seves obligacions

La missió del mostassà era la protecció dels interessos econòmics dels consumidors i productors, vetllant per l'equitat en el comerç i adoptant mesures per evitar les practiques comercials abusives.²⁷⁶

Actualment trobem el terme policia per explicar en general la missió del mostassà.²⁷⁷ I

juny de 1406 els consellers decidiren que el mostassà no podia exercir la seva jurisdicció fins que no hagues jurat el càrrec.

²⁷³ D.A.C.B. Vol.V, pàg.229; "...jura en la forma acostumada axi en la cort del Balle com en casa la Ciutat, en la dita cort del Balle de Barcelona...y en dita casa de la Ciutatjura en ma y poder del magnific senyor mossen Galceran Burgues conseller en cap de servir les ordinations y hoy sententia de excomunicatio."; ibidem, vol.VII, pàg.266.

²⁷⁴ Bruniquer, op., cit., pàg. 122; i, Reg. Del.II-46. Sobre la jurisdicció del veguers i les interferències amb la dels batlles, veure Lalinde, J.:*la Jurisdicción... op., cit.*, pàgs. 179-181.

²⁷⁵ D.A.C.B. Vol.VI, pàg. 511. " Lo magnifich mossen Onoffre Bruguera cavaller y en arts y medicina doctor, mostasaff elet per sa Excelencia per lo any present de la present Ciutat, presta ab la forma acostumada lo jurament acostumat prestar en poder del magnifich Joan de Gualbes conseller en cap lo any present.- Dit die (16-12-1594) los magnifichs consellers mossen Joan de Gualbes micer Francesch Bonet mossen Joan Dusay mossen Miquel Onyos y mossen Francesch Magrinya e lo dit mossen Onofre Bruguera mostasaff elet per sa Excelencia per lo corrent any de la terna ha ell presentada, cercha de les onze horas ans de migdie ab la forma acostumada acompanyats de molta gen com es acostumat, graduats anaren a la cort del magnifich balle de Barcelona y assentat lo magnifich balle qui es mossen Miquel Joan Pons en la cadira de la sua cort y apres los dits magnifichs senyors consellers y altres cavallers y ciutedans y altres personas de honor en los banchs alli parats com es acostumat, dit mossen Onofre Bruguera presta la cautio y seguretad acostumada y sagrament y homanatge en poder del dit magnifich balle, y apres sen tornaren en casa de la ciutat dits magnifichs consellers y mostasaff, y lo dit magnifich balle romangue en sa cort y apres lo dit mostasaff acompanyat de molta gent de honor a cavall fern la passada acostumada."

²⁷⁶ Privilegi de concessió del càrrec LIMB, fol. Iv i II, Barcelona 14 de novembre de 1339. "...Statuentes ac etiam ordinantes quod dictus Mostaçaffus, cum electus et nominatus fuerit ut prefertur sit ipso anno Mostaçaffus et teneat penes se originalia ponderum et mensurarum, tam panis, vini, olei, pannorum et aliorum que venduntur omnium ac vendi consueverint sub penso, pondere vel mensura..."

²⁷⁷ Serveix com a exemple:*Diccionario de Hª de España*, vol. 1º, Madrid, 1968, pàg. 186-187. "Almotacen...En la España cristiana medieval... En algunos sitios estaba encargado de la policía de la ciudad..."

tambè apareix en els textos de l'època.²⁷⁸ Tanmateix el mostassà de Barcelona no tenia funcions policials, en el sentit actual de la paraula; és a dir no, s'ocupava d'aspectes relacionats amb seguretat pública, vigilància de tavernes, de cases de joc, de prostitució, agafar delinqüents, retenir deutors, autoritzar duels, ni vigilar carrers o camins. Si ocasionalment aquest terme volgués utilitzar-se per explicar la missió del mostassà de Barcelona, pensem, que tan sols es podria usar en el sentit que senyala Guenée per al segle XV, quan diu que, policia juntament amb govern, és la paraula més corrent per designar el conjunt de l'acció de l'Estat.²⁷⁹

Per regir l'ofici de mostassà, era obligat residir permanentment en el lloc on s'havia d'exercir el càrrec i complir amb diligència les obligacions.

Pel que fa a la seva residència es comprometia a no sortir de la ciutat més de dos dies sense permís exprés dels consellers.²⁸⁰

Respecte a la diligència en el compliment de les seves obligacions havia d'inspeccionar els "termens" o "territori" de Barcelona, que segons Ferro comprenien des de Montgat fins a Castelldefels, Llobregat amunt fins a Molins de Rei i dotze llegües mar endins, amb alguns reclaus baronials. Sobre aquests "llocs forans", afirma Ferro, la ciutat promulgava ordinacions i percebia imposicions; hi exercien jurisdicció oficials de Barcelona, com el mostassà i el clavari.²⁸¹

El text del jurament ens aclareix que el mostassà s'obligava a visitar personalment tres vegades les poblacions de Sant Andreu del Palomar, Santa Coloma de Gramenet, Sant Adrià, Badalona, Ripollet, Sarrià, Sant Boi, Sant Just Desvern, Sant Feliu, Alella, situades dins dels termes o territoris de Barcelona, i altres llocs que tradicionalment hagués visitat.²⁸²

²⁷⁸ DACB, vol V, pàg. 105, (16-6-1570) "...y los dits consols denunciaren dit fet als magnífics Consellers los quals embiaren lo sotsindich als pares Inquisidors dient los que lo tal recors del pont axi per privilegis com per practica antiquissima tostemp observada se sguarda als dits consellers y que aquest negoci concerneix la "policia" de la ciutat, perque se tracta si lo menestral ha feta be la faena o no y que de totas estas cosas de cofrarias com son examens, y si fan be, o no lur offici los dits consellers ne son vehedors y superiores apres que los otros oficiales inferiores com son consols y promens mostassaff y altres semblants ho han vist..."

²⁷⁹ Guenée, Bernard: Occidente durante los siglos XIV i XV Los Estados, Barcelona, 1985, pàg. 120. "L'office des roys-decía CarlosV en la ordenanza con que organizaba la regencia del reino- est de gouverner et administrer sagement toute la chose publique." Para designar esta acción política y administrativa del Estado, no había en el siglo XIII ninguna palabra francesa. Muy raramente, el siglo XIV utilizó administración; con más frecuencia empleó gobierno pero, sobre todo policie, directamente calcado del latín politia por Nicolás Oresme. A partir del Siglo XV, policie dejó paso a police que fue, junto con gobierno, la palabra más corriente para designar al conjunto de la acción del Estado..., "La dirección y policia de nuestro reino... consiste principalmente en la justicia y en lo referente a finanzas". Por una parte, hacer reinar la justicia, es decir, no sólo resolver equitativamente los litigios sino, más ampliamente, tomar todas las medidas susceptibles de hacer reinar el orden y la equidad; y asegurarse, por otra parte, los recursos necesarios para lograrlo; estos fueron los dos objetivos fundamentales indisolublemente ligados, de todos los Estados medievales. Para alcanzarlos, debieron construir una administración local y una administración central cada vez más complejas y eficaces.

²⁸⁰ LIMB., fol. VIII, "...Item iura lo dit Mostaçaf e, fa homenatge en poder dels honorables consellers que durant lo regiment del dit Offici sens expressa licentia e, voler dels Consellers no axira de la ciutat per estar fora aquella. Si donchs no per raho de son Offici mes avant de dos dies. Ne desemparara per qual Sagrament dels pesadors. sevol causa ho raho lo dit regiment..."

²⁸¹ Ferro, V.: El Dret... op., cit., pàg. 179, i nota 261.

²⁸² LIMB., fol. VIII, "...Item iura lo dit Mostaçaf que dins lany de son Offici hira personalment tres vegades als Llochs de sanct Andreu de palomar de Sancta Coloma de Gramenet de Sanct Adria de badalona, de Ripollet, de Sarria, de Sanct Boy sanct Iust desvern de sanct Pheliu, de Alella..."

3.2.2. Duració de l'ofici

La duració del càrrec era d'un any,²⁸³ finit el qual cessava automàticament.²⁸⁴

En l'interval que es produïa en el trànsit entre la fi de l'antic mostassà i l'inici del nou, podia exercir l'ofici un conseller,²⁸⁵ però era més propi del mostassà vell i així es reconeixeria en una deliberació del 12 de Mars de 1608 "...y que los vells servescan fins que los nous hagen jurat".²⁸⁶

En cas de renúncia del mostassà durant el temps del seu mandat, aquesta s'efectuava en un acte formal, davant els consellers. L'interessat renunciava directament al càrrec pel temps restant i a tots els profits i emoluments i tot seguit suplicava que li fos admesa la renúncia.²⁸⁷

3.2.3. Mitjans materials per exercir l'ofici

Des del punt de vista material, ens interessa saber de quins mitjans disposava el mostassà per exercir les seves funcions.

No tenim notícia que tingués una seu fixa com el de València²⁸⁸ o el de Mallorca,²⁸⁹ però és probable que n'existís una. De tota manera els actes de jurisdicció sabem que els efectuava "in situ".²⁹⁰

Una hipòtesi possible és que el local estigués dintre la mateixa casa de la ciutat. De fet, trobem mencionat l'Ajuntament com dipositari de pesos i mesures en una carta dirigida als consellers de Perpinyà certificant que Barcelona té creat l'ofici d'afinador de pesos. El document aclareix que els pesos oficials són els reconeguts pel mostassà i tenen una marca de la ciutat i una altra del mostassà. I afegeix que els originals es guarden a la "Casa de la Ciutat".²⁹¹

²⁸³ LIMB, fol. Iv i II, Privilegi donat a Barcelona 14 de novembre de 1339.

²⁸⁴ Referent a això, veure Victor Ferro, op., cit., pàg.397, i nota 473 "El dret comú establí que els oficials cessants havien de romandre en llur exercici mentre no se'n fes càrrec el nou titular... Com que la aplicació d'aquesta norma donava lloc a molts abusos...les disposicions 1702 i 1706 procuraven extirparlos definitivament...".

²⁸⁵ Bruniquer, op., cit., pàg. 125, "Se veu que lo Conseller ters fa de Mostassaf desdel dia de S^a.Lucia enlla si lo Mostassaf no ha jurat, fins que ha jurat, empero assó es revocat per Consell de cent á 12 de Mars 1608".

²⁸⁶ Ibidem, pàg. 125

²⁸⁷ IMH. Reg. Del.II-108, 155r^o. Trobem registrada la renúncia de Francesh de Gualbes. Barcelona 1599.

²⁸⁸ Sevillano Colom, Francisco, op., cit., pàg. 25 i 26, "...Llegó incluso a tener edificio propio para el desempeño de su cargo. En 1371, la ciudad compró unos solares donde se construyó en 1372 la Longeta del mustaçaf...Según el autor de "Antigüedades de Valencia", la lonja del mustaçaf o, como se la llamaba comúnmente, la Longeta, duró en aquel sitio hasta 1594. En ella se guardaban las pesas y medidas que servían para verificar las de los comerciantes y revendedores, por lo que se llamó también Repeso. En dicha Longeta o tribunal del mustaçaf, celebraba éste los juicios sumariamente y "sin escritos", como indican las mismas palabras del fuero."

²⁸⁹ Pons, Antonio: Libre del Mostassaf de Mallorca, Mallorca 1949, pàg.LII. "¿Dónde estaría emplazada la casa del Mostassaf? No tenemos datos concretos y precisos para contestar esta pregunta, que,....Mi modesta opinión no tiene otro fundamento donde apoyarse, que la relación de semejanza entre una calle de Palma y otra de Valencia, con cuyo Mostassaf, el nuestro mantiene tanta afinidad....,Así no resulta inverosímil localizar la casa del Mostassaf en la -Longeta-,dode aquél tendría (1458) la -Botiga-, y sería a menudo reclamada su presencia en las operaciones de venta, que se verificaban muy lejos."

²⁹⁰ D.A.C.B. Vol. V, pàg.65, "En aquest dia (24 -7- 1567) demati lo honorable mostasaff de la Ciutat ana a la carniceria del Clot y allí prengue la persona den Arinyo carnicer qui tallava en dita carniceria, per raho de alguns bans que havia comesos dit Arinyo y perque li havia trencat sagrament y homenatge..."

²⁹¹ Bruniquer, op., cit., Vol. pàg.121. Barcelona " A 5 de Juny 1506... letras de Consellers dirigidas als de Perpinyà certificantlos que en Barcelona la ciutat te creat un officio de afinador de pesos i mesures..."

Podem també considerar un mitjà material, el manuscrit anomenat Llibre del Mostassà, a través del qual podia recercar la informació necessària per actuar correctament. El mostassà cessant havia d'entregar aquest llibre. El nou mostassà, en rebre'l, entregava a canvi unes lliures com a garantia.²⁹² Finalment suposem que disposava de segell per marcar els pesos i mesures.

3.3. Deures i atribucions

3.3.1. Plantejament

Ens preguntem fins a quin punt, durant el segle XVI, el titular temporal del càrrec tenia potestat per fer ordinacions, executar o vigilar el compliment de les existents i jutjar en cas de inobservança, sobre els assumptes de la seva competència.

Segons el privilegi reial de la creació del càrrec, podem constatar que les matèries de la seva competència eren: els pesos i mesures, els preus i les falsificacions.²⁹³ Aquest poder aparentment considerable, estava limitat per la duració del càrrec, que era, com hem dit, tan sols d'un any i pel control del rei i del municipi.²⁹⁴

Estudiarem per separat cada un dels aspectes que comprenia la seva autoritat. Per això tot seguit ens permetem apropar-nos a l'activitat del mostassà, i separar-la en tres grans blocs per esbrinar en la mesura del possible com havia de acomplir la missió i amb quins mitjans comptava per portar a terme la seva comesa.

En primer lloc analitzarem les seves atribucions en la creació de normativa, és a dir, la seva facultat per dictar normes de conducta en l'àmbit comercial o exigir el seu compliment, en una paraula la seva capacitat per establir normativa de caràcter ordenancista caracteritzada, clarament per la seva coercibilitat i per fer-la efectiva mitjançant sanció.

En segon lloc, les atribucions executives: de vigilància i control. Aquí ens estendrem en com actuava acudint als indrets personalment, acompanyat si era precís d'un o dos veedors i agutzils o oficials inferiors, per controlar que la conducta dels comerciants s'ajustés a les normes establertes.

En tercer lloc les atribucions judicials: quan es produïen conflictes o es trencava l'ordre disposat intervenia jutjant, assessorat pels veedors, i il·lustrat per les normes establertes que havien estat publicades en el seu moment i recollides en el Llibre del Mostassà.²⁹⁵ Aquesta jurisdicció es posa de manifest en el privilegi de creació del càrrec, quan el rei donà i concedí al mostassà competències per al coneixement, decisió i execució de determinades causes, així com per a l'exacció de determinades multes.²⁹⁶

No podem deixar de mencionar les dificultats per diferenciar les competències del mostassà pel que fa als altres càrrecs, especialment a l'administrador de places, el clavari, i als obrers. El problema començà des de la creació del càrrec,²⁹⁷ de manera que els conflictes de

²⁹² LIMB., fol. 7v, Barcelona 1560.

²⁹³ Naturalment ens estem referint tan sols a les competències en qüestions comercials, hem deixat de banda les que tracten sobre temes d'obres de portals, finestres, camins etc. que també estaven sota la seva jurisdicció. Veure LIMB., fol. Iv, Iir.

²⁹⁴ Veure infra pàg.190

²⁹⁵ LIMB., fol. 7, Barcelona 1560

²⁹⁶ LIMB., fol. Iv, Iir, donat a Barcelona a 14 de novembre de 1339.

²⁹⁷ Carreras Candi, F.:Geografia... op., cit., pàg. 534, "Una nova autoritat municipal se crea en 1339 (19 Octubre), produhint durant quaranta anys greus controvèrsies per substraure atribucions a altres magistrats: nos

competències en què es trobarà implicat el mostassà seran coneguts des d'antic i perduraran fins al segle XVI. Així ens ho confirmen les fonts documentals quan ens informen que el consell ordinari té potestat per declarar decidir i deliberar sobre les diferències entre clavari, mostassà i administrador de places.²⁹⁸

3.3.2. Atribucions en la disposició de normativa

3.3.2.1. Les Crides

Les crides eren la forma de notificació pública del mostassà,²⁹⁹ contenien els preceptes que reglamentaven tots els assumptes que els pertocava.³⁰⁰ Segons el privilegi de creació del càrrec cada any a l'inici del seu mandat havia de fer publicar el programa d'actuació. Es publicava sota el títol de "Crida fahedora quiscun any per lo Mostaçaf."³⁰¹ D'altra banda, ens referirem a crides diverses fetes pel mostassà durant el període d'exercici de les seves funcions amb la intenció de regular aspectes concrets i puntuals del món comercial.

Com es posa de manifest a la fórmula de les crides de Barcelona, és el mostassà qui mana executar les ordinacions que els consellers ordenen. "Ara oiats per manament del mostassaf, ordenaren los consellers..."

La fórmula que trasllueix les competències del mostassà no deixa lloc a dubtes sobre la participació dels consellers, que es revela present en tots moments.³⁰² Participació que ja es contempla en el privilegi de creació del càrrec.

3.3.2.2. Ordinacions que es publiquen cada any en iniciar el mandat

Assenyalarem en primer lloc, per la seva importància, la sèrie d'ordinacions que el nou mostassà promulgava cada any a l'inici del mandat. En el Llibre del Mostassà de Barcelona la trobem registrada amb el títol "Crida fahedora quiscun any per lo Mostaçaf".³⁰³

En general les trobem anotades en el Registre d'Ordinacions, allí s'inscrivien

referim al Mostaçaf o Almudaçaf".

²⁹⁸ Veure Bruniquer: *Rúbriques...* op., cit., vol.IV, pàg.125 A 16 de Setembre 1599, lo Concell de cent comete a Consellers, y Trentanari la declaració de les diferències entre Mostassaf, Clavari, y Administrador; IMH. Reg. Del. II-108, fol. 185 vº. (16-9-1599)

²⁹⁹ I d'altres autoritats municipals. Com explica Carme Batlle era un so familiar. Batlle, C.: *L'Expansió Baixmedieval...* op., cit., pàg. 405. "Un altre so familiar era el trompeta del crida, que recorria carrers fent les crides públiques ordenades pel veguer en nom dels consellers. Aquest home al servei del municipi, anava per la ciutat precedit pel so d'una o diverses trompetes anunciant les recomanacions, els manaments i les prohibicions que per al bon regiment i estament de la ciutat repetien insistenment les autoritats urbanes..."

³⁰⁰ Segons Ferro "Hom reconeixia a les universitats el jus stauendi o dret de promulgar ordinacions permanents sobre assumptes de llur competència, i, de fet el jus edicendi, o facultat de publicar crides per executar-les i, en general, donar a conèixer i posar en pràctica qualsevol mesura que hom hagues acordat. Les crides, que es feien en nom del veguer o del batlle, però sense que aquests oficials intervinguessin en llur elaboració, almenys a les poblacions importants, restaven en vigor mentre durava l'exercici de qui les havia promulgades." Ferro, V.: *El Dret...* op., cit., pàg. 166-167 i notes.

³⁰¹ LIMB., fol. Iir. "Quodque quilibet Mostaçaffus in principio administracionis eiusdem officii faciat preconitzari per preconem publicum in locis dicte ciuitatis in quibus preconizationes fieri sunt solite..."

³⁰² Recordem la seva intervenció en la proposta i jurament, veure supra pàg. i

³⁰³ LIMB., fol. X. Barcelona 1560

juntament amb les d'altres autoritats, les dels batlles, veguers, consellers, clavaris,³⁰⁴ etc. notificant o regulant assumptes que interessaven al municipi; malauradament per a nosaltres, aquesta pràctica no es portà a terme amb regularitat al llarg de tot el segle XVI.³⁰⁵

Pel que hem pogut comprovar en el Registre d'Ordinacions,³⁰⁶ la crida del nou mostassà era similar a la del seu antecessor,³⁰⁷ pel que fa a la justificació del càrrec, però no totes les que trobem anotades tenen la mateixa extensió, ja que unes permenoritzaven les atribucions,³⁰⁸ del que n'esdevé una crida bastant extensa, i d'altres només trobem anotat el que considerarem pròleg, del que n'esdevindrà una versió molt breu.³⁰⁹

Sens dubte deurien fer més d'un exemplar del document i també el deurien enregistrar a més d'un lloc. Això ens ho confirma el cas del mostassà Joan Sauri, que exercí el càrrec durant l'any 1590. D'aquest mostassà, hem trobat una versió de la seva primera crida àmplia i complerta³¹⁰ i una versió reduïda.³¹¹

La crida que feia publicar el mostassà a l'inici del seu mandat no tenia sempre el mateix títol, però eren similars: "Del mostaçaf qui novament entra" l'anomena Hieronym Oliva a l'any 1538, i simplement "Crida del mostasaff" és el títol que té la d'en Narcís Avella a 1593. Com ja hem dit abans, el Llibre de la Mostassafia li dóna un títol genèric "Crida fahedora quiscun any per lo Mostaçaf" que ens fa pensar que es tracta d'un model, encara que en llegir el seu contingut constatem que és la crida d'Antoni Colom, mostassà l'any 1560.

El text de la crida s'inicia sempre amb un pròleg formal i on es posen de relleu l'origen del càrrec, la duració de l'ofici, i les atribucions i límits del mostassà. Aquest protocol o formulari no sofreix variacions al llarg del segle.

La crida sempre començava amb aquesta fórmula: "Ara oiats tothom generalment per manament del honorable...,Mostaçaf lany present de la ciutat de Barcelona..."

Continua amb aquest pròleg "... que com per autoritat del privilegi de la mostassafia per lo molt alt rey en Pere de bona memoria a la dita ciutat sie coneixedor e determinador

³⁰⁴ Recordem la funció i vigència d'alguns d'aquests càrrecs per subratllar la importància que les crides del mostassà es trobessin inscrites en el mateix Registre d'Ordinacions. Carreras Candi, F.:Geografia... op., cit., pàg. 579, assenyala que segons Bruniquer "el clavari te la jurisdicció en la cobrança de les impositions y deutes de la ciutat axi de administracions de forments y carns com altras de la dita ciutat y de la taula y banch procehint contra los deutors...y es iutge de tots los officials de la ciutat...". Vicens Vives, J.:op., cit., vol.I, pàg. 128 "La tasca del clavari era complexa, però es pot resumir dient que era el cap de secció de finances del municipi. En aquest concepte tenia les sis obligacions següents: exigir i cobrar els deutes de la ciutat; vigilar els collidors dels drets municipals i fer-los pagar per setmanes el producte de llur recaptació; ordenar la liquidació dels comptes dels arrendadors dels drets municipals; visitar i inspeccionar els portals de la ciutat; castigar els frauds; i, finalment igualar els comptes del municipi, procurar que es paguessin els ròssecs i que fossin lluits els censals i i tenir sempre diners a tipus del 4 per %. Aquestes dues darreres atribucions eren les més importants..."

³⁰⁵ Aproximadament la meitat de les crides publicades en el segle XVI, es troben anotades en el Registre d'Ordinacions. En el Registre d'Ordinacions Especials V-11 es troben tan sols les referides als anys, 1563, 1565, 1566, 1567, 1568.

³⁰⁶ Les crides es troben publicades en el Registre d'Ordinacions, que pertany al fons municipal Consell de Cent.

Han estat consultades sistemàticament des de la sèrie IV-12 (18-1-1499) fins a la IV-23 (26-4-1602).

³⁰⁷ Referent a l'edicta trasladitizi, veure D'Ors, J.A.:Derecho Privado Romano, Pamplona 1989, pàg. 67-71, i 551.

³⁰⁸ IMH. Reg. D'Ord. IV-15, fol. 192- 196vº, (1538). op., cit., IV-22, fol. 105vº-111vº. (1591).

³⁰⁹ IMH. Reg. D'Ord. IV-14, fol. 83. Crida del mostassà Bernat Serra (1523); i moltes altres.

³¹⁰ Miquel Rosell, F.:Inventario General de Manuscritos de la Biblioteca Universitaria de Barcelona. I-IV, Madrid 1958-1969. Vol.II. pàg. 293. Ms.753, fol. 390-394. En aquest document es detalla que té segell de placa, a diferència de la còpia del Registre d'Ordinacions.

³¹¹ IMH. Reg. D'Ord. IV-21, fol. 195.

de..." Cal remarcar que comunicava públicament que en virtut de privilegi real el mostassà era "coneixedor i determinador", és a dir, que estava capacitat d'establir i discernir sobre uns determinats aspectes del món comercial, que no detallem per no repetir.³¹²

Tot seguit establia i concretava què podia jutjar i sobre quins oficis. En aquest aspecte, podem observar que, malgrat el propòsit real de limitar bé l'àmbit de jurisdicció del càrrec, no es pogueren evitar friccions amb altres oficials. Més endavant ja veurem, i en resseguir les seves actuacions podrem confirmar, com de vegades se superposava la seva intervenció amb la d'altres càrrecs, especialment amb l'administrador de places i el clavari, i per aquest motiu s'esdevingueren impugnacions a la seva tasca.

Resumint, el que el pròleg de la crida recull i publica és, sens dubte, recordar l'objectiu pel qual ha estat creat el càrrec: controlar l'honestedat del comerç, evitar els fraus i els enganys, i la base legal de la seva potestat.

A continuació del pròleg es publicaven una sèrie d'ordinacions que si bé eren similars no sempre eren exactament les mateixes ni mantenien la mateixa jerarquia.

Resulta interessant destacar una excepció: la primera ordinació, que sempre té per objecte el control del pesos i les mesures i que és l'única que s'expressa sempre en els mateixos termes i lliura la mateixa ordre: "Item per manament de dit Mostaçaf que tota persona de qualsevol stament sie que tingue pesos y mesures per comprar y vendre que per tot lo mes de Janer hagen aquelles dades, e, lliurades en poder... afinador dels dits pesos y mesures per afinar aquelles lo qual te lo obredor... o, que entretant si donchs no son bones y fines no usen de aquelles sots los bans qui posats y son."³¹³

La resta d'ordinacions estan encapçalades amb la fórmula "Ordenaren los dits honorables consellers y promens" i els seus objectius són controlar els revenedors, el comerç de l'oli, el peix fresc i salat, la taula de canvi, el comerç de cera i la pastisseria.

Els textos són bastant similars però s'hi poden observar diferències, tant pel que fa al contingut de l'ordinació com pels aspectes a què es refereix.³¹⁴

El motiu perquè la segona part de la crida no és sempre igual és la voluntat, dels consellers i del mostassà, de procurar que les normes s'adaptin a les circumstàncies del moment. Trobem un testimoni coetani que ho ratifica; es tracta de les paraules del mostassà Onofre Bruguera quan assenyala aquesta necessitat en justificar-se en el Llibre del Mostassà d'escriure un afegitó amb noves ordinacions a la crida del seu predecessor.³¹⁵

3.3.2.3. Altres crides per ordenar l'activitat comercial

En segon lloc ens referirem a crides diverses fetes pel mostassà durant el període

³¹² LIMB., fol. X, crida de 1560.

³¹³ Més endavant a pàg. 224 i ss., s'explica amb deteniment la importància i necessitat d'aquesta disposició.

³¹⁴ Traiem aquesta conclusió després de comparar les crides de Hieronym Oliva, mostassà l'any 1538 IMH. Reg. D'Ord. IV-15, fol.192 -196vº; Antoni Colom, mostassà l'any 1560, LIMB., fol. 31; Joan Sauri, mostassà l'any 1590; B.U.B. Ms.753, fol. 390-394; Narcis Avella nomenat l'any 1592, IMH. Reg. D'Ord. IV-22, fol. 99vº-111vº.

³¹⁵ LIMB., fol. 18r, Barcelona 24 de abril 1595 "Com la experiencia haja mostrat que en una temporada conve fer unes ordinacions y en altra temporada altres y la mateixa experiencia haja mostrat que moltes ordinacions fins assi fetes son molt danyoses hala republica y assenyaladament les que toquen al mostaçaf de la present Ciutat y la moltitud dels revenedors. Y los abusos per aquells fets haja causat molt gran dany als poblats de la present Ciutat per ço ordenaren los Magnífichs Senyors Consellers y promens les ordinacions següents..."

d'exercici de les seves funcions amb la intenció de regular aspectes concrets i puntuals. És una agrupació heterogènia amb un denominador comú, l'encapçalament "Per manament del mostassà" o quelcom similar "Oiats tothom de part del mostassà" i afegeixen gairebé sempre "...Ordenaren los Magnífics consellers...".

El contingut com ja hem dit varia en funció de les necessitats. Hem seleccionat algunes crides que ens han semblat més representatives de la seva tasca; a) per la que permet la llibertat de preus en la venda d'oli "Que qualsevol persona pugui lliurement vendre lo oli al preu que voltra";³¹⁶ b) per la que prohibeix la venda en dies festius, "Que en los diumengues ni festes devall mencionades no puguem obrir ni parar los obradors ni vendre a les portes o taules dels dits obradors";³¹⁷ c) per la que ordena preus d'alguns productes i serveis "Crida del mostassà taxant algunes vitualles";³¹⁸ d) per la que ordena que els compradors denunciïn el preu i el pes "Crida del mostassà que haien a denuntiar lo pes y lo preu de la carn peix candelas y altres cose empes que hauran comprades sempre quels sera manat y que un nou revenedor o altre cualsevol persona lo bacallar sec a mes de deu diners la lliure y la tunyhina a mes de dotze diners la lliura y haien a donar tres sardines salades de barril a diner";³¹⁹ e) per la que afegeix noves ordres a la crida ordinària, "Crida del mostassaf de moltes coses apres de la crida ordinaria per ell feta en lo progres de son ofici".³²⁰

Finalment, esmentarem les crides que trobem publicades conjuntament amb d'altres autoritats, sobretot amb el veguer, el batlle i administradors de les places;³²¹ en elles cadascú proclama la disposició reglamentària en virtut de les competències que li corresponen. "Ara oiats tothom de qualsevol stament de part del honorable regent la vegaria de Barcelona y balle de la dita ciutat e del honorable mossen Federich Vilana mostassaff l'any present de la dita ciutat co es de quiscun d'ells tant quant fase sguard a sa jurisdiccio...".³²² Com exemple veiem un encapçalament, ja que trobem que gairebé sempre és el mateix text canviant només el títol de les autoritats.³²³

Si ens fixem en els diferents encapçalaments de les crides, ens trobem amb una pluralitat d'autoritats i és obvi pensar en la superposició de jurisdicció amb el veguer, el batlle, el clavari o altres oficials, i en conseqüència, un seguit de conflictes.³²⁴

3.4. Atribucions de vigilància i control

El mostassà exercia les funcions pròpies del seu càrrec, acudint als indrets personalment, acompanyat si era precís d'un o dos veedors i algutzirs o oficials inferiors, per controlar que es comerciava sense frau i es complia la normativa vigent.³²⁵

³¹⁶ IMH. Reg. D'Ord. IV-18 fol.125vº,126 i 126vº. (16-7-1562)

³¹⁷ IMH. Reg. D'Ord. IV-21, fol. XIvº - XIII. (1583).

³¹⁸ IMH. Reg. D'Ord. IV-23, fol.132 -137.(29-2-1596)

³¹⁹ IMH. Reg. D'Ord. IV-23, fol.149. (1599)

³²⁰ IMH. Reg. D'Ord. IV-23, fol. 193 -197. (1600)

³²¹ Carreras Candi, F.:Geografia... op., cit., pàg. 580. L'administrador i sots-administrador tenien cura "en coses de blats y vins y moliners garbelladors y soldades de dides y altres coses"

³²² IMH. Reg. D'Ord. IV-19, fol. 103vº. (1572)

³²³ IMH. Reg. D'Ord. IV-19, fol. 7 (1569); op., cit., IV-23, fol.159 (1599); LIMB., fol. es troba amb molta freqüència.

³²⁴ IMH. Reg. Del. II-108, fol. 185 vº (1599). El consell ordinari té potestat de declarar, decidir i deliberar sobre les diferències entre clavari, mostassà, i administrador de places.

³²⁵ LIMB., fol. VIII.

Controlava el compliment de la reglamentació, tan en el procés de manipulació i venda, com en les fases d'enmagatzematge, distribució i comercialització. En les funcions d'investigació i inspecció estaven facultats per requerir i examinar tot allò que podia servir d'informació per al millor compliment de la seva missió.

Les persones que exercien les activitats de venda o transport de productes d'alimentació o manufacturats tenien obligació de facilitar l'accés als establiments i permetre examinar tots els productes.

Podia presentar-s'hi de sobte si sospitava d'alguna situació anòmala, o se n'havia assabentat per les denúncies dels ciutadans. Sembla, pel contingut d'algunes crides i ordinacions, que recorria a l'ajut dels ciutadans per infomar-se de la conducta dels venedors quant a preus, pesos, o certs abusos, com obligar al comprador a adquirir algun article contra la seva voluntat.³²⁶ A través del text de les ordinacions podem observar que es valia dels compradors i que estimulava l'acusador oferint-li una part de la multa.³²⁷

El mostassà com tot seguit veurem actuava "in situ".

3.4.1. Alguns casos d'actuació

La línia de les intervencions directes és difícil de seguir, ja que hem trobat pocs documents que facin referència a les seves actuacions, possiblement perquè els actes es feien en la seva presència i les resolucions de viva veu.

Adhuc a finals del segle XVI s'observa, com mes endavant veurem, la proliferació de noves recopilacions de les ordinacions amb el nom del "Llibre del Mostaçaf".³²⁸

Si bé és cert que el contingut de la institució de la mostaçafia es manifesta en el "Llibre del Mostassà", no ens cap el menor dubte, que el coneixement de l'actuació pràctica dels oficials, translluiria molt millor l'essència del càrrec.³²⁹

I els pocs que hem aconseguit reflecteixen més aviat les accions produïdes en moments especialment conflictius que no pas en els actes quotidians.

Una aproximació a la manera de procedir podem deduir-la del preàmbul d'unes declaracions sobre preus de vins que ens refereixen com el 5 de maig de 1594 Puigvert i Pere Vilarosat, experts, visitaren tres tavernes, acompanyant el mostassà. En pimer lloc prengueren jurament als amos de les tavernes sobre el preu que els havia costat el vi, després el mostassà prengué jurament als experts perquè diguessin què pensaven d'aquells preus i de la qualitat de cada vi i, finalment, acordaven uns preus d'acord amb la qualitat de cada vi, de manera que els taverners el poguessin vendre amb un guany moderat. Tot seguit en el document trobem

³²⁶ IMH. Reg. D'Ord. IV-22, fol. 128. (1593); LIMB, fol. L, "Que sie venut tant pa com sera demanat sens ferne pendre daltre...publicada a XIII. de Setembre. M.CCCC.XXVI.

³²⁷ LIMB., fol.LXIIv. Ordinació publicada "...a XX. de agost M.CCCC.VIII...", Dels quals bans tantes vegades com seran comesos sia guanyada la terça part al acusador, o, denunciador e, les restants dues parts al dit Mostaçaf e, a son Offici...".

³²⁸ Riera, S.: "El mostassaf i el control del consum". *L'Avenç*, n°60, 1983, pàg. 25 i nota 22. "Entre 1560 i el 1565 es van elaborar de nou, o es van revisar, diversos llibres de mostassaferia. Es molt possible que Felip II donés alguna ordre sobre aquesta qüestió."

³²⁹ Sanchez Almela, E.: "La escribania del consell Castellonense", *B.S.C.C.*, tomo LXVII, 1991, pàgs. 467-497. pàg. 489. "Los registros denominados judiciares del mustaçaf recogen la actividad diaria que realiza este oficial municipal como persona encargada, en nombre del municipio, de ejercer la vigilancia en materia de urbanismo, higiene, inspeccion de mercados... En el Archivo Municipal de Castellón no se conserva más documentación del mustaçaf que a partir del siglo XVI." Quant al contingut dels judiciares fa la següent relació: peritacions, condennes, ejecució de bens, tasacions de mercaderies, crides, els comptes dels diners recautats en concepte de pagament de multes.

anotada la llista de preus justificant-los segons les dificultats de consevació, qualitat, procedència, etc.³³⁰

Un altre exemple que transllueix la manera d'exercir la vigilància i el control el trobem en l'article que fa Ramòn Jordi González sobre boticaris i adroguers.³³¹ L'autor exposa les opinions dels testimonis d'un plet per aportar criteris sobre les diferències en l'exercici de la professió entre apotecaris i adroguers. El que ens interessa posar de relleu és el relat que fa de l'interrogatori efectuat a Pere Massó, adroguer, ciutada de Barcelona, el 28 d'agost de 1588, en el què Massó assegurava, i ell havia vist, com els còsols de l'ofici juntament amb el mostassà i l'oficial ordinari visitaven les tendes dels adroguers i inspeccionaven les drogues, espècies i confitures. Si els productes no eren de qualitat eren confiscats i dipositats a casa del mostassà on serien novament inspeccionats per altres adroguers i llençats o cremats si realment eren productes falsos.³³²

És molt probable que sovint les seves actuacions generessin violència per les discrepàncies entre el venedor, artesà, etc. i el representant de l'autoritat en l'exercici de la seva missió.

Només algun cas en què l'acció del mostassà hagués provocat indirectament conflictes amb altres autoritats, mereix l'atenció dels cronistes del moment, però el relat ens pot acostar indirectament a la seva manera de conduir-se.

En aquest sentit, el D.A.C.B. recull un cas d'actuació, en què la conflictivitat es posa de manifest. L'any 1567 el mostassà Miquel Joan de Junyent es trasllada a la carnisseria del Clot, per fer agafar el carnisser, un tal Arinyo, i portar-lo a la presó. Per portar a terme la seva comesa anava acompanyat dels pesadors i del capdeguaita.³³³ La violència es va produir perquè en el moment en què pretenien empresonar-lo un algtzmir del governador va preparar una treta i el carnisser es va escapolir i gràcies a un subterfugi posterior del governador fugí definitivament.³³⁴

També en el D.A.C.B. en el mateix sentit trobem una altra anotació explicant l'enfrontament, entre el bisbe i el mostassà, per qüestions d'observança dels festius. Segons el LIMB els diumenges i festius no es podien obrir els obradors ni parar taules al carrer,³³⁵ no obstant això alguns comerciants no complien aquesta norma. Per això trobem alguna crida que específicament prohibeix obrir ni parar les portes, botigues o taules per vendre.³³⁶ Per comprovar que es complia allò ordenat el conseller tercer que exercia provisionalment l'ofici de mostassà sortí per la ciutat per comprovar-ho: "Lo diumenge ana per ciutat lo conseller terç micer Francesch Guamis per ni haver hi mostasaph y feye tancar les miges portes de les

³³⁰ Francisco Miquel Rosell: *Inventario...* op., cit., vol.II, pàg. 293. Ms.753, fol. 363-364, preus de vins.

³³¹ Jordi González, R.: "Notas sobre boticarios y drogueros finales del siglo XVI. Testigos de un pleito 1587-1589. *Estudis Històrics i Documents dels Arxius de Protocols, VIII*. Barcelona, 1980, pàgs. 171-222. Exposa les opinions dels testimonis d'un plet.

³³² Jordi González, R.: *Notas sobre...* op., cit., pàg. 191.

³³³ Carreras Candi, F.: *Geografia...* op., cit., pàg. 534. El capdeguaita vigilava que els possibles delinqüents no atemptessin contra els ciutadans.

³³⁴ D.A.C.B. Vol.V, pàg. 65, (24-7-1567).

³³⁵ LIMB., fol. XIIIvº i ss., "Del colre les festes. Ordinations fetes sobre colre les festes. Die mercurii XXVIII. Mensis madii anno a nativitatibus Domini M.CCC.LXXXIII...Primerament que com totom degue honrar e Colre lo sanct Diumenge e les altres festes deus scrites e abstenirse de tota obra servil que alguna persona de officii algu no gos obrir ne parar son obrador als diumenges ne en les festes de Nadal de Pascha de Cincogesima, de madona sancta Maria, de madona sancta Eulalia, e de tots sants e, de santa Creu, ne vendre res en lo dit obrador als dits Diumenges e, festes ço es a les portes, o, taules dels dits obradors ne algun revenedor o revenedora no gos tenir ninguna taula parada de revendaria ne uberta los dits Diumenges, o festes..."

³³⁶ IMH. Reg. D'Ord. IV-21, fol. CII. Crida publicada per Josep Ferrera mostassà a 8 de juny de 1583 "Que en los diumengues ni festes devall mencionades no pugen obrir ni parar los obradors ni vendre a les portes o taules dels dits obradors..."

botigues y portalades y axi se asenta tot..."³³⁷

La idea essencial és el paper decisiu i la presència del magistrat en els tres casos referits. I l'actuació directa que es posa de manifest en el procediment de vigilància i inspecció. També interessa destacar el caràcter de la intervenció. Com hem anat veient, malgrat la pobresa de casos, es reflecteix certa tensió en les intervencions, per les dificultats que entranyava exigir el compliment de la normativa enfront els interessos individuals, i és precisament aquest un dels motius que ens permeten pensar que la intervenció del mostassà resultés habitualment conflictiva.

3.5. Atribucions judicials

3.5.1. Caràcter i procediment de l'actuació judicial

El mostassà havia d'imposar solucions jurídiques en aquells conflictes d'interessos derivats de la mateixa dinàmica del tràfic econòmic i mercantil que no podien resoldre's per la via amistosa o consensual, sinó que es ventilaven processalment davant la seva jurisdicció i com a conflicte judicial de pretensions controvertides entre parts. Des d'aquesta perspectiva estava facultat per esbrinar, investigar i distingir sobre els assumptes que li pertocaven. Després d'examinar la qüestió tenia autoritat per arribar a prendre una resolució, és a dir, una sentència, i estava legitimat per exigir les penes que imposava.

La naturalesa de la jurisdicció es posa de manifest en el privilegi de Pere IV. El rei dóna i concedeix al mostassà coneixement i decisió, execució i exacció "...Nos enim iam dicto Mostaçaffo tenore presentis carte nostre damus et concedimus cognitionem et decisionem executionem et exactionem..."³³⁸

Pel que fa al procediment de la seva actuació devia ser oral, breu i ràpid, "... idem Mostaçaffus cognoscat et procedat summarie et de plano non recepta in scriptis petitione vel responsione sed solum rationibus partium verbo auditis et ea omnia determinant et decidant, verbo tamen per se vel cum et de Consilio si dubia occurrerint consiliariorum ciuitatis predictae et aliorum qui pro tempore ipsum officium tenuerit..."³³⁹ De moment, problemes relatius a la manca de fonts no ens permeten estudiar més a fons aquest aspecte pel que fa al comerç a la ciutat de Barcelona durant el segle XVI.³⁴⁰ Tanmateix com hipòtesi de treball, i a falta de

³³⁷ D.A.C.B. Vol.V, pag. 510, (desembre de 1587).

³³⁸ LIMB., fol. Iv, Iir. Privilegi donat a Barcelona a 14 de novembre de 1339.

³³⁹ LIMB., fol. Iv, Iir, Privilegi donat a Barcelona a 14 de novembre de 1339. I com posa de relleu Arcadi Garcia referint-se al mostassà de Vic, Garcia, Arcadio: La Actuacion Procesal del Mustaçaf, Revista Ausa 1955-56, pàgs. 301-310. "Nada tiene que maravillarnos pues que el proceso ante la Mustaçafieria rompa en 1366 en Vich, como antes lo habia hecho en otras ciudades, con la triunfante moda del proceso común, ya que este era completamente inadecuado para resolver las pequeñas cuestiones de vecindario que comprendía el area de jurisdicción de la Mustaçafieria y ese debió de ser el pensamiento no solo del Concell de Vich sino del propio rey Pedro IV, porque este, en lugar y ocasión tan diferentes de los de Vich como las Cortes de Valencia de 1370 cortó radicalmente las intromisiones del proceso común en el del Mustaçaf a través de la jurisdicción ordinaria, manteniendo la pureza de este proceso especial, breve y sencillo, cuya belleza de líneas destaca, más que por la perfección de éstas, algo desdibujadas, por contraste con el fondo de los interminables rollos del proceso común, pieza jurídica básica del mundo de aquellos siglos."

³⁴⁰ Tenim notícia de sentències que servirien per un estudi global de l'institució: Serra, J.: Hª de Cardona... op., cit., pàgs. 155-157, "Sentència del sequier"; Garcia, A.: "La actuación..." op., cit., pàgs. 308-310, "Sentencia de 18 de noviembre de 1424 resolviendo una cuestión sobre una 'aigua' que desemboca en el Torrent dels Sants", "Sentencia de 24 de noviembre de 1438, resolviendo una cuestión sobre el desagüe de los tejados de dos casas del Mercadal"; Pons, A.: Libre del... op., cit., pàgs. 141-176. pel que fa l'aspecte comercial té especial interès una

prova en contrari, podem afirmar la persistència del procediment sumari (oral, breu i ràpid) en l'actuació judicial del Mostassà de Barcelona en el segle XVI.

Actuava sense ser necessària la denúncia, i no es podien recórrer les sentències "...A qua quidem cognitione vel decisione nemini liceat appellare, et si fuerit appellatum ipsis apellationibus non admissis dicte cause seu questiones per dictum Mostaçaffum terminentur et etiam exequantur..."³⁴¹.

Pel que fa a la inspecció en l'exercici de la seva funció, el mostassà tenia caràcter d'autoritat i podia sol·licitar l'ajut necessari de qualsevol altra autoritat.³⁴² Podia accedir directament als tallers, botigues o llocs de venda i sol·licitar la documentació precisa.

Si apreciava algun fet que estimava que podia constituir infracció jutjava amb el consell i l'assistència dels veedors.

3.5.2. Les penes que imposava

Per impedir la reiteració dels delictes i per evitar per mitjà de l'exemplaritat que els altres hi incorreguessin, els preceptes que contenien la normativa estaven afermats per l'amenaça d'una sanció.

El mostassà tenia la possibilitat d'imposar sancions quan els ciutadans infringien les normes establertes.

De tota manera el mostassà no podia actuar arbitràriament, ja que el tipus de sanció aplicable a l'infractor es trobava anotat en el Llibre del Mostassà, aquest fet era una garantia per al transgressor, que sabia la pena que se li aplicaria. Aquest aspecte és important perquè hem de tenir en compte que per accedir al càrrec de mostassà no calia una preparació específica.

Quant al tipus de sanció el titular de càrrec tenia facultat d'aplicar segons que considerés el delicte: penes pecuniàries, de privació de llibertat, de restitució o destrucció de les mercaderies, o de pèrdua de l'ofici.

El LIMB ens permet conèixer el tipus de sanció i, en el cas que fos pecuniària, l'import de la multa. Per a cada classe d'infracció la quantia era proporcionada a la infracció comesa. En general els criteris per graduar la quantia de la multa estaven d'acord amb el risc per la salut que comportes l'actuació infractora i l'actitut especulativa de l'acció infractora.

3.5.3. Quantia de les penes

Respecte a la falsificació o alteració del pes i les mesures³⁴³ : a) multes que oscil·len

sentència de 1398 sobre la qualitat del sucre, pàgs. 172, 173.

³⁴¹ LIMB., fol. Iv, Iir. Privilegi donat a Barcelona 14 de novembre de 1339. Bona prova que aquesta norma seguia vigent i no es podia recórrer a la Real Audiencia. IMH. Sentencias i Provisions, XXIV-1, fol. 37vº, i 38. A l'any 1572, Francesc Pons, carnisser havia recorregut perquè el mostassà li havia prohibit tallar carn, perquè estava usat que tallava femella per moltó, la resposta de la Reial Audiència fou de que aquesta causa no es podia tractar perquè era una qüestió de falsificació, preus o pesos i el tema concernia al mostassà i als consellers.

³⁴² D.A.C.B. Vol.V, pàg. 65, (4-7-1567).

³⁴³ LIMB., fol. XVIII- XXVIII. Ordinacions publicades: "a XXV de Setembre. Any. MCCCC.XXXXI"; "a XI de Octubre M.CCCC.VIII"; "primer dia de Març M.CCCC.LXXXXIII"; "a XXIII. de Març.

entre els 5 sous i les 10 lliures; b) pèrdua del gènere o de la mesura defectuosa.

Per falsificació de mercaderies: a) multes de 60 a 100 sous acompanyades sempre de la pèrdua dels productes, que s'havien de cremar; b) retorn dels diners al comprador.

Per vendre en dies festius: a) multes que oscil·len entre 5 a 20 sous.

Per vulnerar l'ordre i neteja de les places: a) multes que oscil·len entre 5 i 10 sous, només en trobem una de 60 sous.

Quant als productes d'alimentació, n'hi podia haver per raons diverses:

Per incompliment de les ordinacions sobre el pa: a) multes de 3 a 200 sous; b) pèrdua de l'ofici c) confiscació del gènere d) presó en cas que no aboni la multa.³⁴⁴

Per incompliment de les ordinacions sobre la carn: a) multes de 5 a 100 sous amb una excepció, una multa de 300 sous; b) confiscació del producte; c) pèrdua de l'ofici; d) empresonament en cas de no pagar la multa.³⁴⁵

Per incompliment de les ordinacions sobre la carn dels jueus: a) 500 sous de multa per cohabitació; b) penes corporals "assotat corrent la vila"; "ser scobat"; "estar un dia al costell de la mar".³⁴⁶

Per incompliment de les ordinacions sobre el peix: a) multes entre 5 i 30 sous; b) en el cas del peix salat alguna multa de 100 sous; c) confiscació de la mercaderia; c) empresonament en el castell.³⁴⁷

Per incompliment de les ordinacions sobre els revenedors: a) multes entre 5 i 50 sous amb alguna excepció de 200 sous; b) confiscació de les mercaderies; c) pèrdua de l'ofici.³⁴⁸

Per incompliment de les ordinacions en el comerç del vi: a) multes que oscil·len entre 5 sous i 10 lliures, però en general entre els 20 i 50 sous; b) confiscació del producte i dels barrils o botes; c) empresonament; d) penes corporals "scobats per la ciutat".³⁴⁹

Per incompliment de les ordinacions en el comerç de l'oli: a) multes de 10 a 100 sous; b) decomís del producte.³⁵⁰

M.CCCC.LXVIII. e a X de Juliol M.CCCC.LXXVIII"; "a XXVIII de Noembre. M.CCCC.LX"; "a XXVIII. de Maig, del any. M.CCCC.LXV"; "a XIII. de Decembre M.CCC.LXXXXVI"; "a XXIII. de Març M.CCCC.LXVIII"; "a V de Març M.CCCCXXXIII"; "a XXI. del mes de Maig del any M.CCCC.XXXIII"; "publicada a XVIII. de Abril M.CCCCXXXVI"; "a XVIII. de Juny M.CCCC.VIII"; "a XXVIII de Janer M.CCCC.LXXXX"; "a XV de Octubre M.CCC.LXXX"; "a XIII de Novembre. MDLXXII"; "a XV. de Octubre M.CCC.LXXX"; "a XXVIII de Noembre M.CCCC.LVI"; "a XII de Desembre de M.CCC.LXXXXVI"; "a XXVIII. de Noembre. M.CCCC.LX"; "a XXVIII. de Noembre. M.CCCCLX"; "a III. de Març MCCC.LXXXXV"; "a XI de Setembre M.CCCC.XXX"; "a XII de Setembre M.CCCC.XXXIII"; "a XII de Maig M.CCC.LXXXXIII"; "a M.D.XXXXV"; "a XI de Març MCCCC.XXII".

³⁴⁴ LIMB., fol. XXXXVII a LIIIv°. Per exemple: en les ordinacions publicades "...ha VIII. de Maig M.CCC.LXXXXII.", "...sie privat ipso facto del officii." (fol. XXXXVIIv); en les ordenacions publicades "...a XVIII. de Juliol del Any. M.CCCCLXIII." "...E perdre lo dit pa e lo forment. e, esser inibit de llur officii." (fol. LI v.); en les ordenació publicada "a VII. de Juliol. M.CCCC.XII.", "e si pagar nols pora estara pres en lo castell del veguer aytants dies com ha sous en lo dit ban." (fol. LII v.).

³⁴⁵ LIMB., fol. LV a LXXVIII. Per exemple, en l'ordinació publicada "a VII. de Maig. M.CCCC.LXXVI." "...E si aquell que sera caygut en dit ban no pora pagar stiga en la preso continuos. XX. dies.

³⁴⁶ LIMB., fol. LXV i LXVI. Carreras Candi, F.: *Geografia... op., cit.*, pàg. 582 "Se feya l'escobament passejant-los Boria avall, dalt d'un ase, ab lo morrodevaques o botxi que l'açotava nuu de mitg cos en amunt."; sobre estar exposat al costell veure el gravat a op., cit., pàg. 520.

³⁴⁷ LIMB., fol. LXXXI a CIV°, ordinació publicada "E, qui lo dit ban pagar no pora stara per. L. dies al castell... a XXVIII. de Abril. M.CCC.LXXXXIII."

³⁴⁸ LIMB., fol. CV-CXIII. Per exemple en ordinació publicada "a II de desembre MDCCCI.", "...sots pena de privatio de lo exercici del dit Offici." (fol. CVII)

³⁴⁹ LIMB., fol. CII- CXIX. Per exemple en ordinació publicada "a XXIII. de Mag. M.CCC.LXXXXIII. (fol CVIIv)

³⁵⁰ LIMB., fol. CXXXIII a CXXVv°, per exemple en ordinació publicada a "a XXXI de Noembre. M.CCCC.LXVIII.", "sots ban a cascu, e, per cascuna vegada que sera contrafet X. lliures e, de perdre lo dit

Per incompliment de les ordinacions dels especiers: a) multes de 400 a 600 sous; b) confiscació de les mercaderies.³⁵¹

No seguirem detallant les penes per infraccions en cada un dels sectors de producció artesanal per dues raons, primer perquè ja n'hem fet menció en el seu moment, segon i fonamental perquè el contingut no varia.

En resum les infraccions eren sancionades pel mostassà mitjançant l'aplicació de les següents mesures: primer, multes entre 5 i 500 sous segons la gravetat de la infracció; segon, pèrdua del gènere -les mercaderies podien ser simplement decomissades o destruïdes públicament (cremades) per raons d'exemplaritat-; tercer, si la infracció era molt greu i el culpable no pagava la multa, la pena subsidiària era l'empresonament del culpable; quart, en les infraccions qualificades com a molt greus es podia procedir a tancar l'establiment o a la pèrdua de l'ofici.

Les sancions imposades s'executaven d'immediat.

Fins ací hem estudiat els deures o atribucions del titular temporal del càrrec, és a dir, la potestat per fer ordinacions, executar-les, vigilar pel seu compliment i jutjar sobre els assumptes de la seva competència.

3.6. Drets de l'ofici

3.6.1. Drets honorífics del mostassà

Ens han preocupat els drets honorífics del mostassà,³⁵² perquè en el fons el cerimonial ve a expressar externament el que representa per la societat, i el grau d'influència d'un càrrec públic.

Volem assenyalar que hem buscat una relació directa entre el càrrec de mostassà i el protocol que s'observava en les cerimònies oficials amb la seguretat que reflectiria la jerarquia de poder.

Amb aquesta finalitat hem consultat El Llibre de Solemnitats de Barcelona.³⁵³ L'escassetesa de testimonis sobre el comportament i les actituds han estat un obstacle per a la investigació i un motiu de reflexió.

Pel que fa al segle XVI, el Llibre recull dues circumstàncies en que participa el mostassà. Les dues tenen lloc arrel d'un esdeveniment relacionat amb la monarquia. En primer lloc, les exèquies celebrades per la mort del primogènit de Felip II, el príncep Carles, celebrades el 13 d'agost de 1568.

Trobem un relat pormenoritzat, dia a dia, de la preparació del funeral a partir de la carta de notificació que envia el rei el 29 de juliol, fins al dia de la celebració el 13 d'agost.

Oli.."

³⁵¹ LIMB., fol. CXXXXVIII a CLI. Per exemple en ordinació publicada "a XXVII. de Noembre. M.CCCC.XXXIII." "perdre les coses en les quals contrafaran".

³⁵² Lalinde, J.:Los Medios... op., cit., pàg. 172 "Los derechos honorificos se concretan en tratamiento, recepciones, precedencias, insignias y uniformes, y signos reverenciales".

³⁵³ Duran i Sanpere, A; Sanabre, J.:Llibre de les Solemnitats de Barcelona, Barcelona, 1930. Hem consultat del volum IV (1457-1546) i el volum V (1564- 1643) els anys corresponents al segle XVI.

Pel que fa al mostassà refereix la seva assistència al dol acompanyat dels seus oficials.³⁵⁴

En segon lloc, les cerimònies fúnebres celebrades amb motiu de la mort del rei Felip II, portades a terme el 10 d'octubre de 1598. Durant aquest fet apareixen dues referències a la figura del mostassà, una com en el cas anterior relacionada amb l'assistència al dol,³⁵⁵ i l'altra referida a la descripció de la "agraduatió" per assistir al funeral.³⁵⁶

Com ja hem assenyalat, contrasta la pobresa d'informació sobre el mostassà amb la riquesa de detalls d'altres càrrecs o persones, aquesta evident exclusió pensem que no és casual sinó fruit de la peculiaritat del càrrec.

I no ens sorprèn la prioritat concedida als consellers, o als oficials i institucions municipals, per la idiosincràsia de la font: El Llibre de Solemnitats, que sorgeix de l'escrivania del racional de la ciutat, per ocupar-se dels fets solemnes que exigien despeses extraordinàries. En aquest sentit, trobem anotats diverses despeses originades per als funerals reials, per a la compra de ciris, per a la compra de robes de dol, per al pagament dels artesans que construeixen el cadafalc, etc. És significatiu que en els llistats no aparegui mai l'ofici ni el nom del mostassà. Es comprova una vegada més, que el mostassà malgrat estar molt unit a la comunitat local pertany a un altre ordre de servidors públics, els oficials reials.³⁵⁷

Les descripcions que aporten els fragments esmentats, ens permeten pensar que a aquesta magistratura li corresponia una categoria similar a la del clavari i que probablement el lloc a ocupar en els cerimonials depenia no tan sols de la seva jurisdicció sinó també en el rang en què s'agrupava, ja que mentre que el clavari era exclusivament un oficial municipal, el mostassà, no obstant sotmes pel que fa alguns aspectes orgànics a les autoritats municipals, era oficial reial.

³⁵⁴ Llibre de Solemnitats ... op., cit., vol.II, pàg. 26: "Dijous, a XII. de dit. Dit dia axí mateix tingueren dol de matí y après dinar. E es a saber que en estos dos dies vinguen al dol al manco cada hu una vegada les personas segues, so es, los reverents y magnífichs deputats y hoidors ab companya de llurs oficials, lo mestre racional ab sos oficials, lo balle general ab los oficials de sa cort, los cónsols de la Mar ab promens y sos oficials, lo senyor bisbe de Barcelona, los alcaldes, lo mostassaff ab sos oficials, totom ab dol, lo prior de catalunya, molts abats, molts cavallers y ciutadans."

³⁵⁵ Llibre de Solemnitats... op., cit., vol.II, pàg. 113: "E après, vingué lo mostaçaf, acompanyat de sos ministres, tots ab ses gramalles rossegans y caparons al cap, y fonch assentat dit mostaçaf en lo banch ahont seuen lo clavari y altres oficials de la present Ciutat."

³⁵⁶ Llibre de Solemnitats... op., cit., vol.II, pàg. 115: "... E après, los senyors concellers agradaus ab les persones y bordons següents: Agradauatió...(primer rang) Lo illustíssim senyor don Joachim Carrós de Centelles...; micer Phelip Dimas Montaner, conseller... (segon rang) Micer Josep Illa, conseller... (tecer rang) Mossén Hieronim Talavera, conseller...(quart rang) Franceschs Gamis, clavari... (cinqué rang) Mossén Pau Ciurana mostaçaf... (sisè rang) Joan Garriga, tauler... E après de esser agradaudes totes les persones sobredites ab los sis bordons sobredits venien tots los altres oficials, axi de la present Casa com de la Taula, a la mescla y sens orde, y tots ab les gramalles rossegans y ab los caparons al cap, de tres en tres..."

³⁵⁷ Cal assenyalar també que el que diu Duran i Sanpere en la introducció del Llibre de Solemnitats op., cit., vol.I, pàg. XI-XII: "La formació del Llibre de les Solemnitats és fàcil de resseguir. L'antic Consell Municipal de la ciutat de Barcelona, ultra l'escrivania major, a càrrec de la qual anava principalment la redacció de les deliberacions i de les comunicacions exteriors, tenia una altra escrivania, dita del racional de la ciutat, destinada a regir la comptabilitat municipal i els registres que més directament hi eren afectats. L'Obreria, la Mostassafia, i algunes altres administracions particulars, tenien així mateix llurs escrivanies pròpies i exclusives". Malauradament no hem trobat per el segle XVI cap referència a l'escrivania del mostassà. I alhora sorgeix el dubte de que la manca d'informació que hem observat, respecte al mostassà, fos deguda l'afany de no repetir el que ja constava en la pròpia escrivania, de tota manera que el nom d'alguns obrers ens apareixen en la llista de provisió de gramalles donades segons el propi text als consellers i oficials de la ciutat, ens reafirma la idea que no consta perquè no és oficial municipal, op., cit., vol.II, pàg.120-123.

3.6.2. La Retribució del mostassà

3.6.2.1. Ingressos

El mostassà no rebia un salari fix per exercir l'ofici. La seva remuneració es basava a rebre una part dels ingressos, que procedien del cobrament de les multes que imposava; podem dir que s'autofinanciava.³⁵⁸

Els seus emoluments segons el Llibre del Mostassà es calculaven pel procediment següent.

Segons el privilegi de Pere III, dels guanys adquirits per les multes, s'havien de deduir les despeses, la resta s'havia de dividir en tres parts, una per a la cúria reial, l'altra per al conjunt de la ciutat,³⁵⁹ i la tercera per al mostassà.³⁶⁰

Teòricament de tots els ingressos de les multes se'n feien tres parts: una la rebien els pesadors per pagament del seu treball, les dues parts restants es tornaven a dividir en tres, una per al rei, l'altra per a la ciutat i la tercera per al mostassà.³⁶¹

Tanmateix seguint el Llibre del Mostassà també podem veure que no sempre era així. Normalment s'assenyalava la quantitat de la multa i seguidament la seva distribució. I ens trobem amb un altre tipus de distribució en què una part de l'import de la multa la rep l'acusador.³⁶²

En el primer cas percebia dues novenes parts de la multa imposada en el segon tres novenes parts, és a dir un terç.

Ateses les circumstàncies ens preguntem si era un càrrec lucratiu. Considerat des del punt de vista formal, probablement era un càrrec rendible i ens ho fa pensar Bruniquer en un relat en què explica que a l'any 1592 a M. Gamis li donaren 200 lliures "...per smena del dany de haver renunciat la sort de Mostassà...".³⁶³

Carreras Candi assenyalava en un quadre comparatiu els salaris dels empleats a la ciutat els anys 1553, 1567, 1588 i 1663, a l'any 1588 que ens pot servir de referència: els consellers cobraven 250 ll., els obrers 150 ll., el clavari 200 ll., administradors de places 50 ll.,³⁶⁴. Aquest llistat és especialment interessant perquè ens permet apreciar i valorar en el seu conjunt els càrrecs i els salaris dels empleats municipals. Podem observar que no figura l'ofici de mostassà, tan sols fa referència del que cobren els pesadors i el porter del mostassà l'any 1663. Indirectament podem deduir que continua la autonomia financera del càrrec tal com havia estat establerta des de la seva creació i que l'ofici no s'havia municipalitzat.

3.6.2.2. Despeses de l'ofici

³⁵⁸ Lalinde, j.: *Los Medios...*, op., cit., pàg. 153. "Sistema de autofinanciación puede denominarse a aquel en que el propio medio de gestión se remunera a si mismo mediante los frutos económicos de su propia actividad."

³⁵⁹ La part corresponent a la ciutat s'havia de revertir forçosament en obres públiques i altres necessitats comunes. LIMB., fol. Iv, Iir, ordinació publicada a 13 de novembre de 1339.

³⁶⁰ LIMB., fol. Iv, Iir, ordinació publicada a 13 de novembre de 1339.

³⁶¹ LIMB., fol. VIII.

³⁶² LIMB., fol. XXIIIv^o. per exemple en la ordinació publicada, a "XXVIII de Janer M.CCCC.LXXXX. els quals bans hage lo Mostaçaf les dues parts e la restant tercera part del acusador. Retenense empero los honorables Consellers etc." i moltes altres.

³⁶³ Bruniquer, op., cit., Vol.I, pàg. 115; Elliot, J.H.: *La rebelión...* op., cit., pàg. 497-498, Per valorar la quantitat podem comparar-la amb els ingressos que es rebien en altres càrrecs; el sou d'un conseller de Barcelona era, des de 1588, de 250 lliures; un veguer podia ingressar de 50 a 200 lliures l'any, i un batlle de 50 a 70 lliures l'any.

³⁶⁴ Carreras Candi, F.: *Geografia...* op., cit., pàg. 729.

Creiem que l'ofici de mostassà exigia del seu titular despeses considerables.

Un document que recull les despeses de Rafael Cervera a l'any 1594 ens permet fer una primera aproximació als dispendis que comportava l'ofici.³⁶⁵

Les obligacions provenien, primer de les despeses generades pel jurament i el seguici que l'acompanyava. Segon les que s'esdevenien de fer actes de reconeixement, sobretot si estava obligat a desplaçar-se.

Pel que fa a les despeses derivades de les formalitats del jurament i presa de possessió del càrrec, havia de pagar al notari i al pregoner; al primer perquè registrava els actes protocolaris i la crida, i al trompeter perquè la pregonés per la ciutat.

També anaven a càrrec seu l'adquisició de les banderetes que portaven els acompanyants en l'acte de jurament.

Quant als desplaçaments el mostassà havia d'anar personalment almenys tres vegades l'any, com ja hem assenyalat avans, a les següents poblacions: Sant Andreu del Palomar, Santa Coloma de Gramenet, Sant Adrià, Ripollet, Sarrià, Sant Boi, San Just Desvern, Alella, i altres llocs on tenia costum d'exercir l'ofici.³⁶⁶ Les visites li originaven despeses diverses: en el cas que de Rafael Cervera es referien a lloguer de mules, pagament als pesadors i als experts per reconèixer els vins, i a les despeses del dia d'inspecció.³⁶⁷

De tota manera pensem que les despeses trobaven una proporcionada reconpensa amb la part que li corresponia les multes.

3.7. Control de l'activitat de l'ofici de mostassà

3.7.1. Plantejament

En els oficis temporals va ser precís formalitzar procediments que asseguressin que la persona que ostentava el càrrec tenia una conducta tal com era d'esperar, és a dir conforme a unes normes establertes.³⁶⁸

En el cas de l'ofici de la mostassafia l'exigència de la responsabilitat es derivava de la seva actuació.³⁶⁹

Així doncs el mostassà havia de respondre dels seus actes, políticament i administrativa davant els jutjes de taula, econòmic-administrativament al racional de la ciutat.

Pel seu jurament, com ja hem vist abans, estava obligat a respectar les constitucions i

³⁶⁵ Francisco Miquel Rosell: Inventario General de Manuscritos de la Biblioteca Universitaria de Barcelona. I-IV, Madrid, 1958-1969, pàg. 289, Ms.753, 58) foli 249.

³⁶⁶ LIMB., fol. VIII.

³⁶⁷ op., cit., Ms. 753. 58) f.249, "... 18 de mars una lliura set sous per anar a sarria per gasto de 3 mules..." "5 de maig setse sous als experts que anaren ab mi a regoneixer los vins de les tavernes per manament dels consellers" "dues lliures cinch sous per anar al prat y sanct boy y Cornellay gasto de 3 mules ab tres pesadors por un dia..."

³⁶⁸ En aquest cas les normes es recollien en el Llibre del Mostassà. (Apèndix, vol.II).

³⁶⁹ Carreras Candi, F.: Geografia... op., cit., pàg. 580. Havia de "purgar taula" donant compte de l'exercici de les seves funcions, redimint-se dels seus excessos, i retre comptes al clavari, que era jutge de tots els oficials de la ciutat, del compliment de les seves obligacions en tot el referent a pesos, mesures, aforaments i servituds de les cases.

privilegis de Catalunya i a tenir bé i honestament el seu ofici, en l'aspecte religiós quedava compromès a l'oïr la sentència d'excomunió. En resum com oficial real estava obligat a purgar taula, i pel seu lligam amb els consellers havia de donar comptes dels diners percebuts en les multes, finalment, i estretament relacionat amb l'anterior, si els consellers ho consideraven indispensable podia ser suspès per ells mateixos en l'exercici del seu càrrec.

3.7.2. Obligació de Purgar Taula

En acabar l'ofici tenia l'obligació de "purgar taula".³⁷⁰ Aquest control si bé era obligat no tenia perquè abocar necessàriament a la condemna.

La "purga de taula" tenia per objecte l'actuació de l'oficial reial en l'exercici de la seva funció.³⁷¹ Els poders públics disposaven de diversos mitjans per exercir aquest control i en el segle XVI fou molt freqüent "la visita", però en el cas del mostassà és contínua emprant un procediment de l'edat mitjana: "la purga de taula".

Era un procediment d'exigència de responsabilitat, els oficials en iniciar el seu ofici havien de complir un requisit previ, donar ferma de compareixer a respondre dels càrrecs que hom els donés, és a dir, de "tenir taula".³⁷²

Cada tres anys per carnestoltes el rei o el virrei elegia tres jutges (entre una terna presentada pels consellers): un militar, un ciutadà i un jurista, amb el paper de conèixer les injustícies i faltes dels oficials que havien exercit en el període anterior.³⁷³ Els fets o conductes sobre els que es podia inquirir eren: negligència envers els drets reials, frau amb dany del rei, incompliment de les constitucions, ofenses contra les persones, i actes abusius en el seu ofici.³⁷⁴

Com ja hem dit abans, haver purgat taula era un dels requisits per accedir a certs oficis. Per això, l'any 1539, Garau Durall, que havia estat mostassà i no havia purgat taula no fou considerat hàbil per a l'ofici de jutge de taula.³⁷⁵

3.7.3. Comptes al racional de la ciutat

Derivat també del seu jurament, estava obligat, un mes després de finalitzar l'ofici, a donar comptes als racionals de la ciutat.³⁷⁶

Es tractava també en aquest cas d'una formalitat imprescindible si volia continuar exercint algun càrrec públic.³⁷⁷

³⁷⁰ IMH. Reg. Del.II-86, 16rº. no pot concore al carrec per no haver porgat.

³⁷¹ Lalinde, J.: La Purga de Taula, "Homenaje a Jaime Vicens Vives", I, Barcelona,1965, pàgs.499-523. Pàg.513.

³⁷² Ferro, V.:El Dret..., op., cit., pàg. 404; i nota 508.

³⁷³ Ferro, V.: op., cit., pàg. 404.

³⁷⁴ Lalinde, J.:La Purga... op., cit., pàg. 514, "... hechos o conductas sobre los que se ha de inquirir. A) negligencia en la custodia y mantenimiento de la jurisdicción y derechos regios. B) el fraude por dinero o por otra razón con daño del rey y perjuicio de su jurisdicción. C) falta de observancia de los estatutos y de las ordenaciones de las cortes generales. D) comisión de injurias singulares a universidades o municipios, prelados, eclesiasticos, ciudadanos, ricos hombres, caballeros o personas de otra condición. E) todos los demas hechos que realizara en el desempeño de su oficio.

³⁷⁵ Bruniquer, op., cit., Vol.I, pàg.187.

³⁷⁶ LIMB., fol. VIII.

³⁷⁷ Bruniquer, op., cit., Vol.I, pàgs. 159-160.

Durant l'exercici del seu càrrec, acumulava l'import de les multes. A més de la pròpia retribució una part de les penes pecuniàries que imposava anaven a parar al fisc del monarca, una altra part a les arques municipals i aquesta es la idea essencial que justifica aquesta part del control sobre la seva actuació.

3.7.4. Suspensió del càrrec de mostassà

Com hem anat veient els mostassàs eren oficials amb una esfera molt limitada de competències, ja que només posseïan potestat en el seu camp d'activitats.

Amb tota probabilitat, a vegades els consellers percebien que molt aviat el titular del càrrec s'extralimitava de les competències que tenia reservades.

A la llum de la documentació podem veure que podia excedir-se, d'una part en la promulgació d'ordinacions, de l'altra, abusant de la seva jurisdicció.

Amb vistes a beneficiar-se podia infringir perjudicis econòmics als venedors i productors, per prevaricació o per incumpliment dels seus deures.³⁷⁸

Usar malament de la seva jurisdicció i permetre frau i enganys en les vendes.³⁷⁹

O cometre immoralitats econòmiques, incautant i revenent el gènere incautat.³⁸⁰ Prèviament i abans de portar a terme la suspensió, els consellers podien procedir a la interrogació de diferents persones per conèixer fets concrets sobre problemes en l'actuació del mostassà.³⁸¹

En el supòsit que els consellers consideressin que la seva activitat s'exercia en benefici d'interessos propis i no del bé públic, podien permetre que es deixessin de complir les penes dels mostassàs, o deixar sense efecte algunes ordinacions,³⁸² i fins i tot ordenar la suspensió del càrrec com una mesura cautelar.

3.7.4.1. Causa de Narcís Avella

Resulta interessant destacar la causa contra Narcís Avella i la posterior sentència, perquè ofereixen un testimoni de la capacitat d'intervenció dels consellers en les funcions que exercia el mostassà.

La causa començà el 24 de novembre de 1593 a través d'una crida pública on es notificà la suspensió del càrrec: els advocats ordinaris a instància del Síndic suspenen a Narcís Avella del "carrec, ofici, i exercici de mostassà". A la crida pública els consellers notifiquen que no s'obeeixi per res ni en res a Narcís Avella.³⁸³

El procés es portà a terme per haver comès excessos en l'ofici, no complint els seus

³⁷⁸ LIMB, fol. LI r., ordinació publicada "...a V. de Noembre. del Any. M.CCCC.LXIII...", "...Affi que sie vist si la persona que del dit Offici voldra usar sera abil e per ydonea per lo dit Offici pero que de la admissio fahedora lo dit Mostaçaf ne los dits Promens e consols non puixen haver pagua ne sobornatio alguna..."

³⁷⁹ Bruniquer, Rubriques..., op., cit., vol. III, pàg. 303 "A 2 de Octubre 1576 devant Consellers, y Clavari se feu enquesta contra Francesh de Barutell Mostassaf, per que tenia composats los revenedors, y taverners, yls dexave vendre contra lo aforament, y ab mesures no afinades"

³⁸⁰ LIMB., fol. CÍr, ordinació publicada a "XVII del mes de Març. M.D.XIII.", "Que las arengades dolentas i pudrides sien separades de les bones per los comptadors hi rompudes affi que nos puguen tornar a vendre e que lo Mostaçaf no puga vendre ne aportarsen vers si de les dites arengades ans hagen de tornar y restituirse al Senyor de aquelles.

³⁸¹ D.A.C.B. Vol.6, pàg. 475 (1593).

³⁸² Bruniquer, Rubriques..., op., cit., vol.III, pàg. 301 (22-agost- 1510); IMH. Reg. D'Ord.IV-16, fol 148, 149, 182, (1546).

³⁸³ D.A.C.B. Vol.VI, pàg.470; IMH. Reg. D'Ord.IV-22, fol 130.

deures i actuant arbitràriament.³⁸⁴

El desembre del mateix any els consellers acompanyats dels seus oficials anaren a casa del virrei i li suplicaren que els informés sobre el procés contra Narcís Avella, que havia recorregut la suspensió, però malgrat que Avella recorregué a la Reial Audiència, el 18 de desembre de 1593 la suspensió fou confirmada per la Reial Audiència.³⁸⁵

El desenvolupament del cas i la mateixa sentència ens permeten apreciar l'essència del càrrec, la relació de poder envers els consellers i el camp d'activitats sobre el qual tenia potestat el mostassà. D'una banda es reconegué que era un oficial reial sotmès, però, als consellers durant el temps que durava l'exercici del seu ofici, i en la seva actuació com a oficial. De l'altra, que l'ofici consistia en el reconeixement dels aliments, el reconeixement de les mesures i els pesos correctes i el reconeixement que els productes es venguessin als preus establerts pels consellers.³⁸⁶

3.8. Autoritats subordinades i auxiliars: pesadors, afinadors, veedors

El mostassà només podia comptar amb una petita plantilla de col·laboradors. Relacionat amb el càrrec, trobem d'una banda, dos oficis: l'afinador i els pesadors.

D'altra banda, com ja hem analitzat abans, el mostassà, per la mateixa naturalesa del càrrec, per la seva duració i per la naturalesa de les persones que l'exercien, precisava envoltar-se d'uns tècnics, coneixedors i capaços de peritar o aconsellar en tots els casos en què es demanava el seu reconeixement oficial, eren els consols i els veedors.

Malgrat que tots ells formaven com un teixit que envoltava el món comercial i que estaven vinculats orgànicament al mostassà, els seus lligams respecte al mostassà, com veurem a continuació, no eren iguals. Tampoc tenim constància escrita que de la relació entre el mostassà i els seus col·laboradors o subordinats en sorgís un entretexit administratiu.

Estudiarem doncs la relació dels oficis amb el mostassà un a un, per separat, no com una cadena de transmissió de poders sinó com a partícules que es relacionen amb el nucli, però mantenint cada una la seva pròpia identitat.

3.8.1. Els pesadors

Eren els funcionaris que verificaven el pes, és a dir comprovaven oficialment el pesatge de les mercaderies. El procediment consistia a comprovar l'utilatge, l'inspeccionat les balances, i contrastaven la legalitat dels pesos i les mesures.³⁸⁷

Segons el privilegi concedit per Ferran II a 1498 l'elecció s'efectuava en presència del Trentenari extraient els noms de la bossa de l'ofici.³⁸⁸

Les fonts ens aclareixen una vegada més els seus vincles amb el mostassà. "Sagrament e Homenatge prestador per los quatre Pesadors del Mostaçaf. Cadany: Item los quatre Pesadors del Mostaçaf al qual ne fan homenatge que li seran bons he feels e leyls. E

³⁸⁴ D.A.C.B. Vol.VI, pàg.473.

³⁸⁵ D.A.C.B. Vol.VI pàg. 473-5; Bruniquer, Rubriques...,op., cit., vol.IV, pàg. 125; Sentències i Provisions XXIV-1, fol. 82-83.

³⁸⁶ D.A.C.B. Vol.6, pàgs. 474-476.

³⁸⁷ LIMB., fol. XVIII.

³⁸⁸ Vicens Vives, J.:Ferran II...apèndix, op., cit., pàg.348.

diran referiran tota veritat e, serviran."³⁸⁹

Sens dubte aquestes paraules posen de relleu que els pesadors estaven íntimament relacionats amb el mostassà. En primer lloc, li devien fidelitat i lleialtat; en segon lloc, havien de dir la veritat i servir el mostassà en tot el que necessités. No es pot perdre de vista que bona part de l'eficàcia de la gestió del mostassà depenia de la seva honestedat i fidelitat.³⁹⁰

Fins i tot estava previst que si el mostassà no podia atendre personalment algun assumpte fora de la ciutat hi enviés, en delegació de funcions, els pesadors almenys dues vegades l'any.³⁹¹ Segons el LIMB tenia quatre pesadors, seguint les mateixes fonts sabem que els seus emoluments eren d'una tercera part del total de les multes. La importància dels seus ingressos i la capacitat d'actuar en delegació de funcions del mostassà, ens fa pensar que era un ofici de certa categoria, pero que actuava en un camp d'acció restringit tan sols a la verificació del pes.

Cada any el dia de santa Llúcia s'elegia de la bossa corresponent quatre pesadors,³⁹² que també prestaven jurament "en ma del conseller en cap".³⁹³

3.8.2. L'afinador

La missió de l'afinador era, en primer lloc, estimar el calibre dels instruments de mesura i ajustar-los o fer-los ajustar per obtenir indicacions precises; en segon lloc marcar-los amb un punxot que tenia el distintiu oficial.³⁹⁴ Si bé el mostassà havia d'homologar els pesos i mesures i donar el vist-i-plau fent-los segellar amb les seves inicials, l'afinador havia de fer manualment l'acció de corregir o fer corregir qualsevol imperfecció en els estris de mesurar, pesar o amidar, i després segellar-los amb les inicials del mostassà.

Era un ofici municipal i des de 1461 a Barcelona era vitalici.³⁹⁵ Segons el privilegi concedit per Ferran II l'any 1498, quan s'havia de proveir el càrrec es procedia a extraure un nom de la bossa del ferrers.³⁹⁶

Bruniquer ens dóna notícia que el 5 de Juny de 1506 els consellers van dirigir una carta als de Perpinyà on certificaven que Barcelona tenia creat l'ofici d'afinador de pesos i mesures i que per fer ajustar els instruments disposaven dels originals que es guardaven a l'ajuntament.

Sempre que era nomenat un nou afinador, a l'inici del seu ofici havia de prendre "ab inventari totes les coses de ma del hereu de son predecessor".³⁹⁷

Una de les primeres normes que establia el mostassà a l'inici del seu mandat era que es revisessin els pesos i les mesures portant-los al taller de l'afinador.³⁹⁸

³⁸⁹ LIMB., fol. VIIIvº.

³⁹⁰ Pel que fa a aquest oficial Pons també assenyala la seva importància com ajudant del mostassà de Mallorca. Pons, A.: op., cit., pàg. XXXV.

³⁹¹ LIMB., fol. VIII.

³⁹² D.A.C.B. Vol.VI, pàg. 472. El Dietari recull amb freqüència l'extracció dels pesadors.

³⁹³ D.A.C.B. Vol.VII, pàg. 266.

³⁹⁴ LIMB., fol. XXvº.

³⁹⁵ Bruniquer, Rubriques...,op., cit., pàg. 120

³⁹⁶ I precisa qui podrà ser insaculat "Feta pels ferrers qui hauran entrar de consell" Vicens Vives, J:Ferran II...apendix op., cit., pàg. 349.

³⁹⁷ Bruniquer, Rubriques..., op., cit., pàg. 221; IMH. Regis. LLetres Patens VIII-9, fol. 66-67.

³⁹⁸ LIMB., fol. Xvº, crida del mostassà Pere Antoni Colom, feta a 1560.

A Barcelona podia fer-se ajudar per personal d'altres oficis. I aquest és el cas que se'ns presenta el 1572, en què l'afinador és ajudat pel "mestre Gabriel Sabater manya".³⁹⁹

Com ja hem dit l'afinador disposava d'uns patrons que heretava del seu antecessor per ajustar tots els instruments de mesura que estaven en el mercat, tant les balances i pesos per pesar monedes com les mesures per vendre fruita, cendra, robes, etc.

A continuació farem una relació dels instruments que es troben en el LIMB i que ens permet verificar la tasca que portava a terme: a) pesos i balances per pesar les monedes; b) els cortans i els mitjos cortans, que servien per mesurar blat, ordi;⁴⁰⁰ c) mesures per llegums, sal, oli; d) barrils, botes de mena i carretells per vi; e) el cortà i mig cortà, marcats amb una F per pesar fruita seca; f) per mesurar robes la cana de Barcelona rodona i amb la mateixa grossària en el centre que en els caps; g) mides o patrons dels cabirons, lates, i mig cairats;⁴⁰¹ h) pesos i balances per a tota classe de productes.⁴⁰²

L'afinador cobrava un salari per la seva feina que era d'un tant per unitat, però es tractava de quantitats variables, segons l'estri que acondicionava. El mostassà controlava els preus que havia de cobrar per la seva feina. Del salari dels afinadors se'n feien dues parts, una anava per la Casa de la Ciutat i l'altra al que anomenaven Casa de l'afinador.⁴⁰³

Com ja hem dit, era un ofici municipal, i depenia també del clavari, el qual si l'afinador no era eficient o abusava del seu càrrec podia privar-lo de l'ofici.⁴⁰⁴

3.8.3. Auxiliars del mostassà, veedors o cònsols

Per a les missions d'inspecció de qualitat, preus, acaparament etc. el mostassà havia de recórrer als experts de cada ofici, per rebre'n consell i les indicacions precises per emitir una sentència justa.

Aquests experts s'anomenaven veedors, cònsols o promens segons el costum o la jerarquia que tenien en el gremi. Es tractava de persones que per la seva formació i coneixements en un ofici se'ls reconeixia públicament la capacitat per inspeccionar i informar, i contribuir a formar el criteri del mostassà en les matèries que desconeixia. Els cònsols eren elegits pels membres del gremi o en algun cas especial pels concellers, entre les persones de més edat i prestigi en l'ofici.⁴⁰⁵

Després de ser nomenats havien de prestar jurament de lleialtat al mostassà, no més enllà de deu dies després de l'elecció.⁴⁰⁶

No tenim constància escrita si els cònsols de tots els oficis havien de prestar jurament

³⁹⁹ LIMB., fol. XXV.

⁴⁰⁰ Alsina, C.; Feliu, G.; Marquet, Ll.: Pesos, mides i mesures dels països catalans. Barcelona, 1990, pàg.144-145 asseyalen aquests termes com variants dialectals del quartà i de quartò.

⁴⁰¹ Alsina i altres: Pesos... op., cit., pàg. 231. Detalla mides, equivalències, etc.

⁴⁰² LIMB., fol. XVIII - XXVII.

⁴⁰³ Bruniquer, Rubriques...,op., cit., pàg. 121

⁴⁰⁴ Bruniquer, Rubriques...,op., cit., pàg. 122. " A 3 de Febrer 1532, attes que per Sentencia del Clavari confirmada per Consellers fou privat del offic de Afinador en Joan Pons..."

⁴⁰⁵ LIMB., fol. VIv°.

⁴⁰⁶ LIMB., fol. XXXXV, ordinació publicada "a XV de Desembre M.CCC.LXXVII"

pero sí que tenim una relació dels que hi estaven obligats.⁴⁰⁷

La lleialtat al mostassà consistia no tan sols a assessorar degudament sinó també a denunciar els fraus.⁴⁰⁸

Per això els cònsols tenien àmplies prerrogatives, com entrar lliurement per inspeccionar les matèries primeres o els productes acabats. I d'altres com intervenir en els preus dels productes.⁴⁰⁹ Controlar els assalariats dels artesans, etc.

Però resta molt clar a les ordinacions que actuava sota l'autoritat del mostassà. Podem veure un exemple clar en el cas del cuiram "... E sin troben de mal adobat quel puixen pendre, e trencar per quatre parts e cremar per autoritat del mostassà"; "E que aquella coneixença del dit cuiram e adob sie a coneguda, e, se haze a coneixer per los consols... e, que la executio se façe per lo dit mostaçaf".⁴¹⁰

3.8.4. Altres oficis vinculats al mostassà

Per controlar el comerç de les arengades existia un ofici: els comptadors d'arengades, dotze persones gaudien d'aquest ofici i formaven una confraria en el segle XVI. Segons la normativa recollida en el LIMB quan es produïa una vacant el mostassà proveïa el càrrec.⁴¹¹

Altres oficials municipals havien de col·laborar amb el mostassà en la seva missió de control,⁴¹² segons el LIMB els portalers, els imposicioners i els guardes de la ciutat estaven obligats a jurar lleialtat al mostassà durant el temps que ostentessin el càrrec.⁴¹³

3.9. Mostassàs que exerciren el càrrec durant el segle XVI

Pel que fa a les persones que exerciren el càrrec durant el segle XVI, una valuosa font

⁴⁰⁷ LIMB., fol. XXXXV, XXXXVI. "Los Promens dels Carniçers Los Consols dels Candeles de Cera, dels Assahonadors, e, promens dels Boters, Los Consols dels Cuyraçers....Los Consols dels Broquerers, Cervellerers....Los Consols dels Carders..."

Los Vehedors dels Corregers....Los promens de Texidors de Li. Los Consols de Perayres. Los Consols de Tintorers. Los Consols dels Flassaders...Los Hostalers....,tots los consols dels Officis dels Texidors Perayres, Tintorers, Flassaders, Civellers, Blanquers, Assahonadors, Bayners, e, de la Obra de Cera, e, encara tots altres que han acostumat de jurar en poder del Mostaçaf vinguen..."

⁴⁰⁸ LIMB., fol. CLXXVI, en ordenaciona publicades "a XXVIII. de Abril M.CCCC.VII."

⁴⁰⁹ LIMB., fol. CLXXXVI, ordinació publicada a "XXX. de Juliol M.CCCC.LXIII.", "Que los Consols del dit Offici hagen a moderar los preus de les dites obres."

⁴¹⁰ LIMB., fol. CLVIII, en la ordinació publicada "XI del mes de març. M.CCCC.XXII".

⁴¹¹ LIMB., fol. LXXXXIXv^o i C "Fou feta la present Desliberatio, e, Conclusio a XIII de Janer. M.D.XVIII.A XVIII. del mes de Setembre, M.D.XXXIII".

⁴¹² LIMB., fol. XXXXVI "...Que los portalers, e, les Guardes dels imposicions, presten sagrament, e, homanatge en poder del Mostaçaf que denunciaran a ell les carns mortes per si mateix despenyades, e per Lops o per altres animals ques metien dintre Ciutat..."; fol.LXXI, "...Que los portalers, o, los qui haran Carrech de scriure lo bestiar qui entre per lo portal sien tengut scriure los Anyells e, ovelles que entrara per lo portal, e, denunciar al Mostaçaf aço se fa per saber quines carns avols entren en Ciutat..." en ordinacions publicades "...a, VIII. de Noembre. M.CCCC.LXXVI."; fol. CVIIv, "...Que portaler, o, guarda dels portals de la Ciutat no puga comprar nenguna sort de vidualles..." en ordinacions publicades "...a XXVIII de desembre MCCCCLX".

⁴¹³ Col·laborar amb el mostassà: LIMB., fol. XXXXIIIv. en ordinacions publicades "... a V. de Març M.CCCC.XXXIII."; "...A XVIII de Febrer del any M.CCCC.LXXXXIII."; fol XXXXV, jurar lleialtat "...Nominatio dels Officis dels quals los Consols apres que son elegits an de prestar sagrament e homonatge en poder del honorable Mostaçaf de haverse, e, portarse be e llealment en dit Offici lo temps quel regiran. E que lo mateix sagrament hagen de prestar al dit Mostaçaf los Portalers, Imposicioners, e, Guardes de la Ciutat...", publicat "...a XV de Desembre M.CCC.LXXVII."

la proporcionen els Registres de Deliberacions i els de Ordinacions, i es complementa amb el D.A.C.B. D'aquestes fonts hem tret les dades sobre les ternes proposades i hem confeït una relació de les persones que exerciren el càrrec. (apèndix I)

A més dels noms hem pogut consignar, encara que no sempre, l'estament o classe social a què pertanyien. L'ofici recaigué sobre: ciutadans,⁴¹⁴ cavallers o donzells⁴¹⁵ i mercaders.

Del conjut destacaria un grup d'homes que emergien i s'integraven a la classe dirigent, eren individus que pertanyien a l'estament militar.⁴¹⁶ Aquest nucli de cavallers i donzells esdevingué considerable durant el segle XVI afavorits per les circumstàncies polítiques i econòmiques. En efecte, sembla que, a poc a poc, els militars recolzant-se en les noves prerrogatives penetraven en els oficis de govern, i sembla també que tendí a formar un cos comú amb els ciutadans, un cos que detentava el poder municipal i que possiblement tendia a privatitzar el poder, és a dir, substituir els principis d'interès públic pels interessos del seu propi grup.⁴¹⁷

Concretament, en aquells moments, observem la presència d'un nombre considerable de mostassàs que pertanyia a l'estament militar. Per això considerem que aquesta participació podria ser una manifestació tangible i una bona prova de la lluita que portaren els cavallers per encabir-se dins els mecanismes de poder que regien la ciutat.

⁴¹⁴ Els metges i juristes aconseguiren el 1498 d'ésser equiparats als ciutadans.

⁴¹⁵ Els cavallers o donzells eren el grau mes baix del estament militar. Recordem que la unificació de la classe social dels ciutadans amb la dels militars o cavallers venia de 1493.

⁴¹⁶ Veura apèndix I

⁴¹⁷ En aquest sentit, veure Amelang, J.S.:La formación...op., cit., pàg. 92-106, i 209 on es sintetiza "En resumen, las reformas de 1490-1510 prepararon el escenario para la aparición de una élite urbana cohesiva pero relativamente abierta. Si bien la fusión de la oligarquía barcelonesa con la aristocracia tradicional fue bastante precoz para la norma ibérica, no carecía de precedentes en otras partes, sobre todo entre las ciudades -Estado del norte de Italia. Además, se encontró una fórmula conciliatoria que hizo posible que mercaderes y artesanos tuvieran una representación continuada en los altos cargos, así como en instituciones intermedias e inferiores como el Consejo de Ciento..."

CAPÍTOL TERCER

EL LLIBRE DEL MOSTASSÀ DE BARCELONA. ANÀLISI DEL CONTINGUT DE LA REGLAMENTACIÓ I DE L'ÀMBIT D'ACTUACIÓ DEL MOSTASSÀ EN CADA SECTOR

1. Plantejament

En iniciar l'estudi del Llibre del Mostassà de Barcelona, es presenta una qüestió prèvia a l'anàlisi de la normativa; es tracta de valorar en què pot interessar a l'historiador el coneixement del seu contingut.

Ha estat de gran importància per a la nostra investigació la valoració que n'ha fet Sevillano Colom, que insisteix i demostra que les ordenacions de mostassafia constitueixen una apreciable font per al coneixement del comerç urbà.⁴¹⁸ També ens han servit de gran ajut el fet que alguns autors ens donessin referències i pautes metodològiques, ja que ens han permès d'apropar-nos a les fonts de manera més certa i segura.⁴¹⁹

En aquest ordre de coses plantegem l'estudi global del Llibre del Mostassà com a font de coneixement del comerç barceloní del segle XVI. El Llibre del Mostassà de Barcelona no representa una simple agrupació d'ordenances d'èpoques anteriors⁴²⁰ sinó que és una recopilació pràctica.⁴²¹ El contingut té un interès intrínsec per a l'historiador, perquè és un recull ric en detalls que permet d'apreciar en conjunt la vida quotidiana i en particular la normativa del comerç i la producció al segle XVI.⁴²²

D'una banda, a partir de l'anàlisi que hem fet en el segon capítol tenim raons per pensar que el conjunt d'aquestes ordenances estava en connexió amb una part important de l'àrea d'activitats econòmiques que existia a Barcelona i que es trobaven sota les

⁴¹⁸ Sevillano Colom, F.: Valencia urbana... op., cit., pàg. 10.

⁴¹⁹ Recueils de la Société Jean Bodin, La Ville. Première partie: Institutions Administratives et Judiciaires, Bruxelles 1954. Deuxième partie: Institutions Economiques et Sociales, Paris 1983. Troisième partie: Le Droit Privé, Bruxelles 1957. Cada obra recull un conjunt d'articles que ofereixen un estudi ampli i detallat sobre les ciutats. Però, pel que fa referència a la valoració de les fonts i a la metodologia senyalem especialment els de John Gilissen.

Altres estudis sobre aquest punt: Font Rius, J.M.: "Ordenanzas de Reforma Orgánica en municipios rurales catalanes" (siglos XVI-XVIII), Anuario de Historia del Derecho Español XXXI, Madrid 1961; Ladero, M.A.; Galan, I.: "Las Ordenanzas Locales en la Corona de Castilla (siglos XIII al XVIII)", Revista de estudios de la vida local, Madrid 1983; Bernardo Ares, J.M.: "Las Ordenanzas Municipales y la Formación del Estado Moderno", Axerquia 6, Córdoba 1983; Valverde, F.: "Aproximación Metodológica al Estudio de las Ordenanzas Gremiales de Córdoba", Axerquia 14, Córdoba 1985.

⁴²⁰ Això no obstant, recull ordenacions promulgades abans de 1560, veure gràfic "representació de les ordenacions del Llibre de Mostassà de 1560 agrupades segons l'any de la promulgació" infra pàg.351

⁴²¹ LIMB fol. 7, "...En manera que aquell era difícil poder ne haver noticia, e la Scientia ques pertany hi es necessari. Per tant e perque les dites Ordinations, Bans, e Penes per occasio dels fraus en aquelles apposades los Mostaçafs que per temps seran ne tingan plena notitia, e scientia. Los sobredits honorables Consellers e, promens lo present any regint e governant Ordenaren e, manaren que del dit Libre vell, e dels Registres comuns fos continuada, e, proseguida la comensada recopilatio del present llibre de les dites Ordinations fetes sobre lo offici de Mostaçaf..."

⁴²² LIMB fol. CCXXIvº.

competències del mostassà.

D'altra banda ens preguntem si a mesura que augmentava l'oferta de productes, i correlativament també creixia el procés d'intercanvi comercial, s'ampliava el camp d'acció sobre el qual el mostassà tenia competències, o si, per contra, els nous comerciants actuaven al marge de la seva jurisdicció. Estem lluny de poder trobar una resposta però pensem que per començar cal determinar tant com es pugui el camp d'acció del magistrat.

Per això el propòsit del tercer capítol és analitzar la normativa que conté el LIMB per conèixer els aspectes que ens aporta pel que fa a la regulació de l'activitat comercial i manufacturera. La recerca segueix l'estructura següent: en primer lloc, s'ha fet la descripció del manuscrit;⁴²³ en segon lloc, l'anàlisi del contingut de la normativa. Per portar a terme aquesta anàlisi hem concentrat la informació que ens proporciona el manuscrit en tres apartats on s'agrupen els reglaments referits a tres grans àrees: a) a les ordenances generals, b) a les ordenances reguladores d'activitats alimentàries, c) a la normativa reguladora d'altres establiments artesans.

En cada apartat seguirem pas a pas els reglaments referits a cada professió, però no amb l'ànim de reconstruir el funcionament dels oficis en qüestió, sinó de conèixer l'àmbit d'actuació del mostassà en l'activitat comercial en general i, en particular, en el sector alimentari i en el manufacturer. En conseqüència, es tracta de distingir i saber l'àrea d'activitats sobre la qual tenia competències, és a dir, el seu camp d'acció.

2. El Llibre del Mostassà

El Llibre del Mostassà que es conserva a l'IMH de Barcelona és un manuscrit que pertany al fons municipal, corresponent a la signatura L-72, i que es començà a redactar l'any 1560.⁴²⁴

Els consellers Francesc Amat, Bernat Joan Ivorra, Guillem Guirzes i Francesc Xifre i el notari Miquel Salles, ordenaren fer una recopilació de les ordinacions contingudes en els registres comuns i en el llibre vell, en un nou llibre, que contingués el conjunt de disposicions necessàries per a la bona marxa de l'ofici, les ordres publicades i les penes que havien de pagar els que qui cometien les faltes o delictes. La intenció dels consellers era fer conservar el nou llibre a l'escripcia de la ciutat, i fer-ne treure còpia per entregar a la persona que exercís l'ofici.⁴²⁵

2.1. Aspecte material

És un volum de 222 folis numerats que mesura 33 cm. de llarg per 24 cm. d'ample. Segurament ha estat tallat, daurat i relligat més d'una vegada. L'enquadernació i la capçada actual són probablement del segle XIX. Les tapes de l'enquadernació són de pell vermell fosc, les guardes de color blanc. En el lloc apareix amb lletra capital daurada (S.XIX): ALMOTACENIA. Els folis, de pergami gruixut, són de color clar i s'hi ha escrit a les dues cares; encara s'hi poden veure les pautes de les línies fetes amb llapis de plom. Consta de 34 quaderns de 6 o 8 folis, s'alternen de manera irregular. El primer quadern té 4 folis i 2 folis afegits.

⁴²³ Aprofito la ocasió per agrair a la Prof. Dra. Josefina Mateu les profitoses indicacions que hem va suggerir.

⁴²⁴ LIMB, fol., 7r.

⁴²⁵ LIMB, fol., 7r.

Els primers folis no estan numerats.⁴²⁶ Els quatre primers recullen les signatures de diversos mostassàs.⁴²⁷ Els folis 5, 6v, 13v i 1r recullen les còpies de diverses decisions dels consellers envers la capacitat de intervenció del mostassà; corresponen respectivament als anys 1634 (fol. 5r), 1629 (fol. 5v), 1594 (fol. 6v), 1613 (fol. 13v), 1635 i 1669 (fol. 1r).

La primera cara del foli 6r és la portada.⁴²⁸ Reprodueix en tres colors, daurat, vermell i blau, l'escut de la ciutat de Barcelona. Al foli 7r trobem un text amb la data i la justificació del llibre.⁴²⁹ A continuació, des del foli 7v fins al 9v apareixen anotats el dia d'extracció i el nom d'alguns mostassàs que exerciren el càrrec durant el segle XVII. Tot seguit del foli 10 al 13r es troben les rúbriques.

Pel que fa als folis dels privilegis, els dos primers (fol. 1v i 1r) contenen part del text del privilegi de Pere el Cerimoniós per a l'atorgament del càrrec, estan voltats per una orla amb motius vegetals i els elements de l'escut de la ciutat: la creu de Sant Andreu i les barres. Una vinyeta quadrada de vuit centímetres de costat dóna realç a l'inicial del privilegi la lletra N, capital decorada en vermell i or. (fol. 1v.).⁴³⁰

La majoria de capítols s'inicien amb lletres capitals amb la inicial més gran i adornada amb motius cal·ligràfics o geomètrics. El text es distribueix en fragments i les inicials també van finament adornades. La majoria dels folis tenen un títol que els encapçala amb lletra més gran ornamentada i estan emmarcats. Els títols i els encapçalaments de les ordinacions estan escrits amb tinta vermella. La resta del text és amb tinta color sepia. La lletra és gòtica llibraria tardiva.⁴³¹

Té alguns afegitons que estan escrits amb tinta negra i lletra de caixa més petita que es troben als marges i als finals dels capítols. La lletra és humanística llibraria (feta al final del segle XVI) i l'altra és cursiva del segle XVII.

Malgrat que en alguns folis hi ha lletres o paraules esborrades, sobretot de la primera cara (recte), ben pocs han perdut tot el text. En general, el llibre es conserva en bon estat.

2.2. Contingut

Un examen atent del text ens permet pensar que un dels principals objectius perseguits pel recopilador és proporcionar al mostassà un llibre útil.

En les primeres pàgines podem identificar dos tipus d'informació. D'una banda, la còpia oficial o recopilació realitzada per encàrrec o feta amb cura per l'escrivà; de l'altra, hi ha escrita informació diversa intercalada entre les pàgines aprofitant els espais entre els fulls. Es tracta d'afegitons escrits posteriorment (segle XVII) per mans diferents i que contenen les firmes dels mostassàs i les resolucions a favor de l'ofici abans esmentades. Probablement

⁴²⁶ Son els 15 primers fulls a la transcripció els numerem amb xifres àrabs per distingir-los del resta que està numerat amb xifres romanes.

⁴²⁷ Podem identificar: 1587, Gaspar Montaner; 1590, Joan Sauri; 1592, Vicens Castello; 1593, Narcís Avella; 1590 i 1595, Onofre Bruguera; 1595, Jaume Font; 1596, Pere Sauri; 1597, Francesc Olsina; 1599, Lluís de Gualbes. La resta de les signatures pertanyen a mostassàs que ostentaren l'ofici durant el segle XVII.

⁴²⁸ Veure il·lustracions pàg. 352, fig. I

⁴²⁹ Il·lustracions, fig. II

⁴³⁰ Veure il·lustracions fig. III i IV

⁴³¹ Veure il·lustracions fig. V

aquesta informació es va incloure perquè es va considerar necessària per al bon exercici del càrrec.

Per circumscriure'ns a l'objecte de la tesi hem determinat de transcriure la recopilació de 1560 sense incloure la resta de documents que es troben en el conjunt que ens presenta el LIMB.

Dins el contingut de la recopilació, o còpia oficial, que és el que a nosaltres ens interessa, trobem cinc parts relacionades amb el càrrec i amb diversos aspectes del comerç a Barcelona.

a) La primera expressa els motius que han portat a confeccionar la recopilació (fol. 7v), tot seguit es troba l'índex o rúbrica amb el contingut del llibre (fol. 10r.- 13r.).

b) La segona part, figuren transcrits, seguint l'ordre de la rúbrica, diversos privilegis relacionats amb l'atorgament de l'ofici i les atribucions del càrrec (fol. Iv.- VIIv.).⁴³² En aquests folis s'alterna l'ús del llatí i el català.⁴³³

c) La tercera contempla el jurament del mostassà (fol. VIIIr.), i el dels pesadors (fol. VIIIv.).

d) La quarta part té anotada una crida que correspon a Pere Antoni Colom, mostassà l'any 1560 (fol. Xr. XIIIr), que és la que podria servir de model al nou mostassà i que, com ja hem vist, havia de publicar cada any al començament del mandat.

e) La cinquena i última entra en el redactat de la normativa seguint el següent ordre. Primer, s'exposa el que podríem anomenar normativa general (festius, pes i mesura, falsificacions); segon, la normativa dedicada als productes alimentaris. Finalitza amb la referida als serveis i productes artesans.⁴³⁴

Pel que fa a la normativa, les disposicions, s'agrupen per capítols temàticament i dintre de cada capítol es desglosen en subcapítols, tan el títol dels capítols com el dels subcapítols es troba a la rúbrica, i es repeteix al inici del foli corresponent; per exemple totes les ordinacions referides als carnicers estan agrupades en un capítol, i aquest capítol té diversos subcapítols: "Dels carnicers, e carn de molto", "De les de ovella, boc, e cabra", "De les carns de anyells, e anyelles", "De les carns de bou, vaca, e badell", "De les carns dels cabrits", "De les carns de porch e carnsalades", "De les botifarres e langonisses".

Les disposicions no se sap bé perquè poden en tot cas estar o no estar ordenades

⁴³² Alguns d'aquests privilegis estan publicats: CODOIN, vol.43. Creació del ofici de mostassà, pàg. 77-80 (14-11-1339); Declaració complementària a la definició de competència del mostassà sobre els oficials de la casa de la moneda, pàg. 139 -141 (14-6-1369); prohibició als cancellers i oïdors de la cort reial d'interferir en els assumptes que siguin competència del mostassà, pàg.177 (8-7-1380). Pel que fa al dia i forma d'extracció, "Privilegi del Rey don Ferrando", es troba publicat per Vicens i Vives, J.: Ferran II... apèndix, op., cit., pàg. 346. No hem trobat publicats els següents privilegis: "Quod Mostassaffus Barcinone potest uti super clericos, monetarios jodeos et alios civitatis et territorio Barcinone" (fol.III); "Quod Mostassaffus Barcinone valeat forciare quoscumque monetarios dicte civitatis falsis utentes ponderibus et mensuris habeant..." (fol.Vv.); "Quod inquisitores Mostassaffi Barcinone habeant eorum salarium de et juribus dicti officii Mostassaffie" (fol. VIr)

⁴³³ Agraeixo al professor José Martínez Gázquez l'ajut que m'ha prestat atenent sempre las meves consultes.

⁴³⁴ Veure el gràfic de sectors pàg. 351, 350

cronològicament. El nombre de les disposicions varia molt; hi ha títols que en tenen moltes, com els de la carn i el peix, i d'altres que en tenen poques. En cada disposició generalment s'indica el tipus de pena que comporta el seu incompliment, i si es pecuniària se n'indica l'import.

De fet, es tracta d'un resum ordenat per matèries de les normes amb les corresponents sancions que podia o havia d'aplicar el mostassà.

Per aquest motiu suposem que el LIMB era una recopilació de textos jurídics que contenia privilegis, ordinacions i sentències als quals el mostassà s'havia d'adequar en les actuacions quotidianes.

3. Ordenances generals recollides en el Llibre del Mostassà

Agrupem aquí una sèrie d'ordinacions que considerem que recullen les obligacions generals dels venedors i els productors, amb vista a reforçar el control sobre els seus actes i evitar les accions abusives que poguessin afectar els compradors.

Pel que fa a les pràctiques comercials es fa expressa referència a: a) l'obligació d'observar descans els dies festius, b) tenir els pesos i mesures afinats i nets, c) com han de mesurar i pesar, d) com han de ser els models per vendre els elements bàsics per a la construcció, e) les normes que ha de complir i possibles falsificacions dels productes importats per mercaders, f) l'organització de les places de la ciutat que acullen el mercat.

3.1. Festius

Eren considerats festius per a tothom excepte per als carnisers, forners i revenedors: els diumenges, Nadal, Pasqua, Santa Maria, Santa Eulàlia, Tots Sants, Santa Creu i Divendres Sant.

No eren festius els dimarts de Pasqua, el de quinquagèsima i el dia dels Sants Innocents.

En la resta d'ordinacions es puntualitzen alguns casos particulars referits als blanquers, als barbers i als candelers. A aquests últims se'ls permetia vendre cera el dia de Tots Sants i per la festa de Santa Maria.⁴³⁵ En una crida, el mostassà Miquel Johan de Junyent, a l'any 1567, recorda la prohibició, d'obrir obradors i, de vendre o revendre, els diumenges.⁴³⁶

La autoritat per fer complir aquest precepte era del mostassà, per tant ell posava les sancions i les executava.⁴³⁷

⁴³⁵ LIMB. XIII- XVII, ordinació publicada a 28-5-1393, "...no son enteses o compreses Candelers de cera o aquells que obren de cera ço es en les festes de Omni sanctor e, en la festa de madona sancta Maria de febrer venent aquella obra de cera en la forma deius escrita ço es a saber per reverentia de la festa o, Conmemoratio del defunts que en la dita festa o, dia de omni Sanctor puguen los dits candelers vendre o logar tota tota obra de cera..."

⁴³⁶ IMH. Reg. d'Ord. Especial V-11, fol.86vº, fol.87. En totem un altre a 1587, Reg.d'Ord. IV-21, fol. 102

⁴³⁷ Podien tenir problemes per exercir la seva autoritat i topar amb la jerarquia eclesiàstica, veure, Rubriques de Bruniquer. Vol.IV, Barcelona, 1915, pàg. 125. També a D.A.C.B. Vol.V, pàg. 510, on s'explica amb més detalls el mateix cas, en què el bisbe havia fet publicar un edicte prohibint obrir els diumenges i coaccionant amb penes pecuniàries; els consellers li recordaren que això no competia a la seva autoritat i que el mostassà ja ho vigilava.

3.2. Falsificacions

Sota el títol d'encamaraments es reuneixen cinc ordinacions destinades a prevenir el falsejament dels següents productes i espècies, cera, pebre, gengibre, safrà, laca i indi, que importaven els mercaders.⁴³⁸

Més endavant i en particular a cada un dels apartats, carns, peixos, etc., dedica un espai considerable a la responsabilitat del venedor respecte a la qualitat del producte.

3.3. Pes i mesura

La informació que conté el LIMB pel que fa a les competències del mostassà en el camp de la metrologia, en conjunt és completa i interessant.

Cal remarcar la importància d'aquesta qüestió perquè tant l'establiment i control d'un sistema de pesos, de mides i de mesures indispensables per l'activitat comercial, com l'obligació d'usar-les en les transaccions econòmiques, facilitaven el comerç i l'increment de l'activitat econòmica a l'interior de la ciutat.

Com ja és sabut la metrologia tradicional era molt complexa, tant pel nombre d'unitats com pel seu significat, ja que un mateix nom podia amagar capacitats diferents.⁴³⁹

El mostassà era l'oficial encarregat de l'obtenció, custòdia, conservació i manteniment de les unitats establertes i els seus derivats.⁴⁴⁰ La importància de la intervenció del mostassà en aquest sector obliga a preguntar-nos, tan a fons com sigui possible, sobre les seves funcions i quins eren els límits de les seves competències.

El mostassà reconeixia oficialment, registrava i confirmava la legalitat dels pesos, mides o mesures, comprovava prèviament que complissin les característiques prefixades, fins al punt que no es podien tenir pesos o mesures sino eren signades pel mostassà; i aquesta és una de les raons que ens portaran a afirmar que el mostassà protegia els interessos econòmics

⁴³⁸ LIMB. XXIII-XXX; Algunes d'aquestes normes coincideix literalment amb una crida sobre drogues i espècies de l'any 1555, que es troba a IMH. Reg. d'Ord. IV-17, fol. 149rº, 149vº, 150rº.

⁴³⁹ Cal advertir que el mostassà no intervenia alhora de establir i definir les unitats legals això explica que no participés en els actes que es portaven a terme a partir de les resolucions que sobre pesos i mides es van prendre al 1585.

A les Corts de 1585 es van prendre acords encaminats a unificar les mesures i els pesos a Catalunya segons el patró de Barcelona i s'anota una relació de les barcelonines. Podem veure totes les actes corresponents als diferents pobles. Cal assenyalar que la figura del mostassà només apareix com a testimoni en algunes actes, en d'altres resta en un paper secundari. El manuscrit correspon a la A.C.A, sig. G 22/1 (Generalitat). Es troba una còpia impresa de la primera part del manuscrit a Libre IV de las Constitucions de Catalunya pàg.298, 299.

⁴⁴⁰ Veure capítol primer control de pesos i mesures. A Barcelona al segle XVI, els patrons de pesos mesures i mides es guardaven a l'Ajuntament, però des de l'edat mitjana existia el costum que les ciutats i viles tenien mesures públiques en les places o mercats. "...com encara conserva la Seu d'Urgell, i mides públiques de ferro o de pedra. Les de ferro es clavaven en portals, que's coneixien usualment per porta ferriça i les de pedra en arestes d'edificis com la cana dextra, posada a Barcelona en la capella de Santa Llúcia, enfront lo palau episcopal..." Carreras Candi, F.:Geografia... op., cit., pàg. 1013. Tanmateix aquesta última afirmació sobre la capella de S^a. Llúcia la rebaten en la seva obra Alsina i altres:Pesos... op., cit., pàg. 32 "Hi ha una tradició oral Barcelonina, que ha resultat ser falsa, però que consta en molts documents, segons la qual lo dextre de Barcelona o cana dextre fou... ahont encara existeix".

dels compradors. La primera norma d'aquest capítol remarca una vegada més aquesta funció. La normativa destaca que els comerciants estaven obligats a donar el pes i la mesura justa.⁴⁴¹

És per això que la informació que proporciona el llibre d'ordinacions, pel que fa als pesos i a les mesures, només es refereix a precisar les normes per verificar-los. Encara que també ens permet conèixer l'actitud del mostassà enfront els comerciants pel que fa a la manera com havien d'emprar aquests pesos i mesures.

I no ens ha de sorprendre perquè la seva autèntica missió era assegurar l'ús correcte de cada patró i fer respectar la seva forma o caràcter oficial.⁴⁴²

Si seguim les ordinacions tal com apareixen en el text, en primer lloc trobem una sèrie de normes generals sobre les condicions dels pesos i les mesures. Les mercaderies s'havien de vendre pesades o mesurades; és a dir, no es podia comprar ni vendre a ull. El mostassà exigia que es donés bon pes i mesura. Per assegurar-ho obligava que tots els pesos i les mesures fossin afinats i assenyalats amb la seva signatura o inicials.⁴⁴³

L'afinador tenia els patrons, és a dir, la unitat que es prenia com a model per comparar; cobrava per la seva feina, un model de la retribució que podia rebre pel seu treball es pot trobar en el LIMB.⁴⁴⁴

Pel que fa a l'usuari (el venedor) si venia a pes ho havia de fer amb balança. Si es venien productes remullats com peix o llegum s'havia de fer a pes i amb balances foradades.

Pel que fa als pesos, no podien portar anelles i els pilons de les romanes no podien ser de plom o d'estany sinó de ferro.⁴⁴⁵

En segon lloc trobem una sèrie d'ordinacions dedicades a controlar les activitats dels canviadors. Els canviadors eren mercaders especialitzats en el canvi de monedes, tan sols practicaven aquesta activitat en l'àmbit de la ciutat i realitzaven canvis de monedes grans per monedes petites i estrangeres per pròpies o viceversa.⁴⁴⁶ Que el Llibre del Mostassà contingui pautes sobre els comerciants de diners constitueix una prova més i ben patent de la importància de la magistratura, i amb totes les seves probables insuficiències i defectes es reflecteix en les ordinacions.

Com es pot apreciar en el text de LIMB, el mostassà vigilava les activitats dels canviadors en els següents aspectes: a) verificava els pesos per pesar, els quals havia de reconèixer, fer marcar i indicar com havia de ser aquesta marca, per evitar que es fessin pesos

⁴⁴¹ LIMB. fol.XVIII, "Pes e mesura. Ordinations fetes sobre los Pesos e Mesures de Or e de Argent de blats. Oli. e qualsevol altres Coses e sobre los cambiadors e cambiar de monedes. e de totes Mides. Que qui venra a pes hi mesura no gos tenir Pesos ni mesures que no sien signats de algun Mostaçaf..."

⁴⁴² Gairabé totes les unitats, els sistemes, i els noms dels instruments destinats a pesar, i mesurar que apareixen en el LIMB estan explicats per Alsina; Feliu; i Marquet: Pesos, mides i mesures dels Països Catalans. Barcelona, 1990.

⁴⁴³ LIMB. XVIII. Rúbriques de Bruniquer, vol.IV, Barcelona 1915, pàg.121 (5-6-1506); IMH. Reg. de lletres Patens VIII-9, 67rº "Certificatoria a la villa de Perpignan del ofici de pesos i mesures" (1506).

⁴⁴⁴ LIMB. fol. XXI, ordinacions publicades "a XXIII. de Març. M.CCCC.LXVIII. e a X de Juliol M.CCCC.LXXVIII."

⁴⁴⁵ 45 LIMB, fol. XXV[a] v.; balances foradades fol. XXVIv., ordinació publicada "a IIII. de Març MCCC.LXXXXV."

⁴⁴⁶ LIMB. fol. XVIII- XXvº. Veure Vicens i Vives, J.: Ferran II... op., cit., vol.II, pàg. 190 i 191; Vicens Vives, J.: Manual de Historia Economica de España, Barcelona, 1969, pàg. 342-343.

falsos i vigilar que només l'afinador amb l'autèntic punxó els assenyalés; b) assegurava que periòdicament o després d'alguna reparació els instruments que servien per pesar o mesurar estarien calibrats segons el patró; c) Controlava les tarifes que podia cobrar el canviador segons el tipus de monedes i el salari que percebien els afinadors dels pesos que servien per pesar les monedes.⁴⁴⁷

En tercer lloc, es mencionen mesures de capacitat emprades per vendre comestibles. Algunes per mesurar productes líquids: l'oli i el vi; i d'altres per a productes sòlids, com ara el blat, la fruita seca, la sal.

Els barrals per vendre vi i les portadores per carregar la verema havien de ser afinats segons els patrons. Les bótes de vi que venien de fora del Principat havien de mesurar com les de Barcelona, 4 somades i un cafis. És a dir, les bótes, mitges bótes o carretells per vendre vi havien de contenir 96 corters grossos i les anomenaven bótes de mena.⁴⁴⁸ Les mesures que s'esmenten per vendre oli eren el cortó, el mig cortó, el corteró, que era la meitat del mig cortó,⁴⁴⁹ i el mallal, que era una mesura molt petita. El 1456 es va disposar que fos habilitada i proporcionada segons la mesura del cortó.⁴⁵⁰

Pel que fa a les mesures de capacitat per a sòlids, la fruita seca es venia amb cortó, mig cortó i mesura fruitera, aquesta última al 1572 es va establir que portés una "f", que significa fruita, i que tingués la boca ampla.⁴⁵¹

Els traginers i els hortals transportaven la fruita i les hortalisses en àrguens, uns bastidors rentangulars formats per quatre barres cilíndriques paral·leles unides pels extrems amb dos llistons transversals i que se subjectaven al bast de l'animal per mitjà de cordes. Aquestes portadores havien de mesurar sis pams de cana de Barcelona d'amplària.⁴⁵²

Respecte a la sal estava manat que tot venedor disposés de quarteres, mitges quarteres, cortans i mig cortans per mesurar la sal. Aquestes mides havien de ser rodones i tenir la boca ampla. A més a més, era obligat tenir una mesura o "scudella" anomenada "dinal", afinada segons el preu de venda d'aquella unitat.⁴⁵³ Per no canviar els preus sembla que canviaven les unitats, això ens fa pensar que la gen sovint deuria comprar no per unitats de pes o mesura sinó per unitats de diners.

Finalment pel que fa a productes que empraven els artesans en la producció es detallen les mesures de la cendra, la calç, l'alum i altres productes que tot seguit comentarem.

La cendra es venia amb quartera cendrera⁴⁵⁴ i l'alum amb una mesura semblant a l'usada pels blanquers.⁴⁵⁵

Pel que fa a les mesures que empraven en la compra-venda trobem reglamentada la configuració dels instruments de mesura i com s'havien d'emprar; les mesures per mesurar les teles eren la cana de Barcelona, que era la unitat bàsica on hi havia marcades les divisions en mitja cana, en pams i quarts de pam. Per vendre, les robes es mesuraven sobre el taulell, els

⁴⁴⁷ LIMB., fol. XX, XXI, ordinació publicada "...lo primer dia de Març M.CCCC.LXXXXIII."

⁴⁴⁸ LIMB. XXVII, ordinacions "...publicats los dos capitols a XII de Maig M.CCC.LXXXXIII".

⁴⁴⁹ LIMB. CXXIII, ordinació publicada "...a XVII. de Maig. M.CCC.LXXXXVII".

⁴⁵⁰ LIMB. fol. CXXV.

⁴⁵¹ LIMB.XXV°. No apareix mencionada a l'obra de Alsina; Feliu; i Marquet.

⁴⁵² LIMB. fol. XXVI, ordinació "...publicada a XXVIII. de Noembre. M.CCCC.LX".

⁴⁵³ LIMB, fol. XXIII, publicat "...a XVIII. de Juny M.CCCC.VIII".

⁴⁵⁴ LIMB. fol. XXIII, ordinació publicada "a XXVIII de Janer M.CCCC.LXXXX."

⁴⁵⁵ LIMB. fol.XXVIII, "...publicada a XI de Març MCCCC.XXII."

draps de lli es mesuraven a pams, etc.⁴⁵⁶

Si examinem la norma per mesurar els elements que empraven en la construcció, rajoles, taulams, cabirons, llates, argila, arena, etc., un cop més les ordres del mostassà remeten al fet que se segueixin els patrons que estan en poder de l'afinador.⁴⁵⁷

Molts productes es venien per unitats pròpies, com per exemple les canyes, que es venien a feixos i cada feix de canyes en tenia 16 parells.

En resum el mostassà confirmava i garantia, posant un contrast, la legalitat de l'utilatge propi de la venda: les balances, les mesures de capacitat o recipients per productes sòlids o líquids, les vares de mesurar, etc., i en cas de conflicte podia jutjar i establir una pena als venedors que no disposessin d'estris homologats o no els utilitzessin correctament. La seva jurisdicció s'estenia sobre tots els estaments socials.

3.4. Ordinacions de les places de la ciutat

Els carrers i places de Barcelona a mitjans del s. XVI no deuriem diferir gaire del que ens descriu Carme Batlle referint-se a la baixa edat mitjana.⁴⁵⁸ Molta gent treballava als obradors situats a les entrades de les cases, posaven taules de venda al mig del carrer, destorbant sovint el pas dels vianants i dels carros. "D'aquí ve la necessitat de places i espais oberts i la reducció i en molts casos prohibició de construir taules i altres paraments de treball al carrer, per part de les autoritats urbanes interessades a embellir l'entorn i millorar el trànsit".

El mostassà no va intentar, per mitjà de les ordinacions estudiades controlar i ordenar l'espai públic diferenciant-lo del privat ni crear les pautes que marquessin l'ús d'aquest espai. En canvi, com a funcionari responsable del mercat, dedicava especial atenció a l'espai públic com a zona de comerç.

Com a conseqüència d'això, a les ordinacions es reflecteix la vigilància de l'activitat mercantil en els llocs més específics per vendre: les places.

3.4.1. Plaça del Born

A la plaça del Born hi acudien tant els pagesos com els revedors per vendre fruites seques i verdes. Els llocs de venda no els podien situar barrejats sinó separats a una i altra banda de la plaça.

Estava prohibit fer-hi rifes, guardar-hi canyes o fustes i serrar. Com a lloc públic era obligat tenir-lo net. No s'hi podien llençar aigües brutes ni escombraries ni de dia ni de nit.⁴⁵⁹

3.4.2. Plaça Nova

Pel que fa als llocs de venda havia de respectar-se l'ordre establert i ocupar els

⁴⁵⁶ LIMB. fol. XXVvº, XXVI, ordinació "...publicada a XII de Desembre de M.CCC.LXXXXVI."

⁴⁵⁷ LIMB. fol. XXV[c], ordinació "...publicada a XXVIII de Noembre M.CCCC.LVI."

⁴⁵⁸ Batlle, Carme: *L'expansió Baix Medieval*. Hª. de Catalunya. Vol.III. Barcelona 1988, pàgs. 403 i ss.

⁴⁵⁹ LIMB. fol. XXXI, ordinació publicada "...a XXII. de Desembre. M.CCCLXXII."

pedrissos assignats i no altres espais.

Pel que es refereix a les bèsties de càrrega, no es podien aturar per fer vendes ambulants i un cop descarregades les bèsties no podien romandre a la plaça.

En aquesta plaça no s'hi podia jugar, ni llençar aigües ni escombraries, ni guardar-hi objectes privats.⁴⁶⁰

3.4.3. Plaça de la Pescateria

Una sèrie de 20 ordinacions estableixen el control d'aquesta plaça amb l'objectiu de posar ordre al mercat de peix. Trobem una llarga llista de prohibicions, unes encaminades a aconseguir l'ordre físic, com no jugar, no ocupar els llocs dels vianants. D'altres són pensades per aconseguir una bona convivència, com no insultar, no apropiarse dels llocs de venda. I d'altres regulen la neteja de la via pública, no tan sols prohibint de tirar restes i deixalles sinó obligant a escombrar-la setmanalment.⁴⁶¹

3.4.4. Places del Blat, de les Cols, de la Boqueria, de l'Oli, del Pes de la Palla

En totes aquestes places s'estableixen aproximadament les mateixes normes, primordialment dirigides a ordenar els llocs de la venda.

La plaça del Blat fou durant segles el centre aristocràtic de la ciutat,⁴⁶² i fins a principis del segle, XV el centre de la ciutat activa.⁴⁶³

L'escàs nombre d'ordinacions i la data que tenen, finals del segle XIV, ens fa pensar que en aquestes places s'hi comerciava poc a les darreries del segle XVI.

Les ordinacions són molt similars a les que hem comentat abans, com no vendre fora dels espais designats i no apoderar-se de llocs fixos per vendre. També es repeteixen pel que fa a la neteja que, en el cas de la plaça del Pes de la Palla, es posa un especial èmfasi, obligant els pesadors a escombrar almenys un cop per setmana sota la pena de perdre el salari.⁴⁶⁴

3.4.5. Plaça de la Verema

Aquesta plaça s'anomenava també Porta Ferrissa. Els venedors de raïm es distribuïen al voltant de la plaça segons l'origen territorial del raïm, perquè els compradors no s'equivoquessin.

D'aquesta manera, separaven el raïm que venia de la zona del Maresme: Badalona, Premià, Tiana, Alella, Premià, del que venia del sud de Barcelona: Castelldefels, Sant Boi i El Prat. El raïm que arribava del Vallès també es descarregava en un lloc diferent.

⁴⁶⁰ LIMB. fol. XXXII- XXXIII, ordinacions publicades "...en lo mes de Setembre. M.CCCC.XXXXI."

⁴⁶¹ LIMB. fol. XXXIIIv^o-XXXV.

⁴⁶² Carreras Candi, F.: *Geografia...* op., cit., pàg. 376.

⁴⁶³ A finals del segle XV el nou centre polític i administratiu és la plaça de St. Jaume. Garcia, Albert; Guàrdia, Manuel: *Espai i societat a la Barcelona pre-industrial*, Barcelona, 1986, fig. 11.

⁴⁶⁴ LIMB. fol. XXXXII, ordinacions publicades "...a XXX de Maig. M.CCC.LXXXXVIII".

3.4.6. Conclusions

A) El mostassà tenia com a missió procurar la neteja de les places públiques. Per aconseguir-ho prohibia llençar escombraries i en alguns casos establia uns mínims de neteja a la setmana a càrrec dels usuaris venedors.

B) Ordenava i controlava el lloc ocupat pels venedors en dos aspectes: primer, que situessin el lloc de venda en l'espai previst; segon, que no obstaculitzessin el pas ni als vianants ni als vehicles.

C) Vigilava que els particulars no s'apropiessin de l'espai públic arbitràriament.

D) Amb menys insistència prohibia el joc i enfrontaments violents entre les persones.

E) En general procurava per la formalitat comercial.

4. Normativa alimentària

En aquest epígraf es tracta de conèixer a través de les ordinacions de Mostassafia el camp d'acció del mostassà en el àmbit de producció i del comerç de productes d'alimentació.

Hem procurat cercar a través de la normativa, les disposicions del mostassà envers els problemes en el món comercial, i per tant les idees prevalents al voltant d'ells.

Com ja hem vist, a la ciutat de Barcelona i en el s.XVI, malgrat la seva figura estigui estretament relacionada amb l'abastament i distribució dels aliments a la ciutat no podem atribuir-li el paper d'encarregat de l'aprovisionament de la ciutat.⁴⁶⁵

Com més endavant podrem constatar, part de la seva missió estava més pròxima al que actualment anomenem control de l'activitat alimentària, que a la recerca de recursos.⁴⁶⁶

En parlar de l'alimentació en els segles XIII, XIV i XV, Carme Batlle considera que la base alimentària tant a les ciutats com al camp era el pa i el vi, que a la majoria de les cases ciutadanes es menjava carn per dinar (les preferides eren les de be, cabra, ovella, vedella i bou), també menjaven porc amb totes les seves variants. D'altra banda, apreciaven com a carn de qualitat la d'aviram i la de caça. El peix malgrat formar part important de la dieta a les ciutats properes a la costa no era un menjar especialment considerat. Altres productes consumits correntment eren els formatges, la fruita, les verdures i els llegums. Finalment els dolços també eren força apreciats.⁴⁶⁷

Ens interessa remarcar que, com més endavant veurem, la comercialització de tots aquests productes es troba reglamentada en el Llibre del Mostassà.

Això ens fa pensar que és possible que el règim i els costums alimentaris del segle XVI no diferissin gaire de l'anterior.

D'altra banda, per Espanya en general, sabem que es poden diferenciar els costums

⁴⁶⁵ Veure supra pàg. 69 i ss.

⁴⁶⁶ S'enten per "activitat alimentària" la producció, transformació, elaboració, envasat i conservació, transport, amagatzament, distribució i venda de aliments i productes alimentaris. Ordenança sobre els aliments i els establiments alimentaris, Aprovada el 18-3-1983. Ajuntament de Barcelona. Ordenances i Reglaments, 16, Barcelona 1986.

⁴⁶⁷ Batlle, C.: L'Expansió Baixmedieval, Vol III de Història de Catalunya, dirigit per P. Vilar, Barcelona 1988. Pàgs. 419 a 424.

alimentaris segons es tracti dels segles XVI i XVII.⁴⁶⁸

Relacionat amb l'hàbit de consum, en el mercat de productes alimentaris tenien cabuda gèneres de consum diari i d'escàs valor unitari, però al qual, es pot suposar, s'hi dedicava una part important del total destinat a la despesa dels ciutadans de classes mitges i baixes. En tots aquests mercats la demanda depenia del consum, les necessitats físiques eren bastant diferents de les actuals i en realitat l'alimentació quotidiana era escassa, modesta i irregular, ja que depenia de l'estació, època, classe social.⁴⁶⁹

Es comprava el que era estrictament necessari per menjar cada dia.⁴⁷⁰

Per altra part les condicions de vida dels petits comerciants barcelonins no deuriem diferir molt de les que envoltaven als seus homòlegs d'altres ciutats.

Aquests petits comerciants anomenats botiguers eren els venedors dels productes al detall, tenien botiga i es diferenciaven dels comerciants a l'engròs, els mercaders.⁴⁷¹

Amb tot, remarquem que els petits comerciants van sentir la influència del creixement econòmic, que segurament els va permetre créixer i bona prova és que l'oligarquia municipal al 1585 accepta una representació augmentada de la menestralia.⁴⁷²

Podien atendre el petit comerç tant homes com dones. La venda era una de les feines a les quals tenia accés la dona a la baixa edat mitjana.⁴⁷³ A les ordinacions de mostassà hem trobat regulat el treball de dones dedicades a la venda i revenda de pa, verdures, peix, etc.

4.1 Normativa sobre el pa.

En el s. XVI, de la mateixa manera que assenyala Sevillano Colom⁴⁷⁴ per a València en els segles XIV i XV, el blat tenia la primacia en l'abastiment, i sembla que no hi ha cap dubte que el pa era un producte de primera necessitat, a Catalunya com a totes les poblacions del Mediterrani. Per això les autoritats municipals procuraven que no faltés blat per a la fabricació de pa⁴⁷⁵ i, a més, que part del pa que es produís es vengués a un preu polític.⁴⁷⁶ Era el pa anomenat dinals o doblerses.

Com amb d'altres productes en el control dels preus, en la producció i la comercialització intervenien diferents organismes, però l'actuació del mostassà era palesa en

⁴⁶⁸ Santamaria, M.: La vida... op., cit., pàg. 305, 306. "Escribir, a un mismo tiempo, sobre la alimentación de los españoles durante los siglos XVI y XVII, es difícil, porque fueron épocas muy distintas, pese a lo que se suele creer... pero afirmamos tajantemente que, de hecho no coincidieron en la forma de comer..."

⁴⁶⁹ Mauro, F.: Europa en el siglo XVI aspectos económicos. Barcelona 1976. Pàgs. 72,73.

⁴⁷⁰ Santamaría Arnaíz, M.: La vida cotidiana en la España de Velázquez. Dirigida por J.N. Alcalá Zamora. Madrid, 1989. Pàgs. 308,309. "... Si se perseguía tanto las despensas y a los despenseros, era porque no se veía utilidad en tenerlas y sí grandes inconvenientes, como el acaparamiento y posterior venta de los mantenimientos a precios más caros que la postura..."

⁴⁷¹ Molas i Ribalta, P.: Comerç i estructura social a Catalunya i València als segles XVII i XVIII. Barcelona, 1977. Pàgs. 10 a 13.

⁴⁷² Sobre tot això: Vilar, op.cit., vol. II, pàg. 266.

⁴⁷³ Vinyoles, T.: Les Barcelonines a les darreries de l'Edat Mitjana (1370-1410), Barcelona 1976. Pàg.48.

⁴⁷⁴ Sevillano Colom, F.: op. cit., pàgs.73-74. "... y se prevé la falta de trigo, los mismos jurados, obsesionados por el peligro del hambre se convierten en mercaderes y envían representantes a ultramar, a Sevilla, a donde sea, para que traigan el preciado grano con que surtir a Valencia..."

⁴⁷⁵ Pons Guri, J.M.: Enciclopedia Catalana vol. 2, pàg. 205, Barcelona, 1988. L'Annona era un privilegi atorgat per Ferran II de Catalunya-Arago, l'any 1511, a la ciutat de Barcelona, en virtut del qual Consell restava autoritzat per a tenir cura del forniment de blat, vitualles i altres coses necessàries per al manteniment dels ciutadans i estatuir les ordinacions més útils i convenients. Tot i que la institució de l'annonna s'extingí amb l'Imperi Romà el nom fou reintroduït pels juristes catalans familiaritzats amb el dret roma.

⁴⁷⁶ LIMB. fol. LI, ordinació "publicada a XVIII. de Juliol del Any. M.CCCCLXIII."

els tres àmbits esmentats.

Pel que fa a l'elaboració, segons la normativa, només es podia fer servir forment o blat candial, que és un tipus conreat expressament per a la producció de farina panificable. En aquesta farina no es podia mesclar ni farina de mill ni de cap altre cereal, ni de llegums com els cigrons o faves.⁴⁷⁷ La farina de blat tampoc no es podia mesclar amb farina d'espelta, tipus de blat amb el gra semblant a l'ordi i considerat d' inferior qualitat. Finalment tampoc no es podien mesclar farines de diversos orígens.⁴⁷⁸

El proveïment de farina a la ciutat per fer pa per vendre només la podien fer els consellers. En les ordinacions es recullen quatre llocs proveïdors de blat de pa: Urgell, Aragó, Empordà, Provença, i França. El blat aragonès baixava per l'Ebre fins Tortosa i Catalunya, tendència que encara es conservava al s. XVI.⁴⁷⁹ Tota la farina que arribava a la ciutat s'havia de descarregar a la Torre del Mar com sempre havia estat fet i només allí es podia comprar i vendre posteriorment per fer pa per vendre.⁴⁸⁰

Dels productes que en aquell moment feien els forners ens consta, sempre segons la normativa, que era obligació de tot forner pastar doblers i dinals, pa que valia poc més d'un diner, anomenat també fogassa. Era un pa bast i de forma plana i rodona. D'aquest pa n'havien de pastar tot el que el mostassà manés.⁴⁸¹

No es fa cap menció del tipus d'estrís que empraven per a la producció de pa, ni tampoc del procés de fabricació. En canvi sí que podem conèixer les condicions que havia de tenir el producte elaborat perquè es pogués vendre. El mostassà teòricament tenia l'obligació de controlar-ho i vetllar per la qualitat del producte, això ho feia a vista, per requeriment dels consumidors, o per pròpia iniciativa. El pa havia de ser "ben fet", "al pes", i "al seu preu just". De la qualitat del pa ben fet ens en parla a la primera ordinació: "...sie tengut de pastar bon pa e bell...",⁴⁸² En altres ordinacions s'especifica que s'hagi cuit amb cura i no estigui ni cremat ni mal cuit, i que en el seu interior no s'hi poden trobar pedres.⁴⁸³

El preu i el pes també estaven controlats.⁴⁸⁴ Trobem un escandall⁴⁸⁵ del dobler, anotat en el Llibre del Mostassà, per calcular la quantitat de farina que s'hauria de posar en el pa segons el preu d'aquesta, ja que el preu del pa sempre havia de ser el mateix. De tal manera si una quartera valia 20 sous s'havien de posar en el dobler 8 unces però si la quartera valia 10 sous s'havien de posar 13 unces; així, com més cara era la farina més petit era el pa de dinal.

Només podien fer i vendre pa els forners i es prohibeix explícitament als hostalers que ho facin, els seus hostes havien de consumir el pa fet i venut a les taules.⁴⁸⁶

En els forns a més a més de fabricar el propi pa tenien l'obligació d'oferir un servei de

⁴⁷⁷ LIMB. fol. XXXXVIIvº, "publicada ha VIII. de Maig M.CCC.LXXXXII."

⁴⁷⁸ LIMB. fol. XXXXVIIIvº, ordinació "publicada ha VIII. de Maig M.CCC.LXXXXII."

⁴⁷⁹ Braudel. Op.cit., vol.I pàg. 513.

⁴⁸⁰ LIMB. fol. LIII, ordinació "...publicada a XVI. de Juny. M.CCCC.LXXXVI."

⁴⁸¹ A.H.C.B. Reg. d'Ord.IV-XII, fol. 193vº, LIMB. fol. XXXXVIII, ordinació "...publicada ha VIII. de Maig M.CCC.LXXXXII."

⁴⁸² A.H.C.B. Reg. d'Ord.IV-12, fol. 109vº; IV-21, fol. 9vº; LIMB. XXXXVII, ordinació "...publicada ha VIII. de Maig M.CCC.LXXXXII."

⁴⁸³ LIMB. fol. XXXXVIIIvº, ordinació "...publicada lo primer de Juny. M.CCC.LXXXXVII."

⁴⁸⁴ . Reg. Delib.II-36, fol.50, 50vº, el mostassà Joan Deztorrent, l'any 1502, delibera amb una comissió del Consell de Cent sobre la tarifa dels blats i els flaquers i afegeix que tot s'ha de anotar en el llibre de la mostassaferia.

⁴⁸⁵ LIMB. fol. LIIIvº, ordinació publicada "...Dijous que comptavem VII del mes de Juliol de M.D.XIII."

⁴⁸⁶ LIMB. fol. LIII, ordinació "...publicada a V. de Octubre M.CCCC.LXXXXII."

cuita a tots aquells ciutadans que es volien preparar a casa la pasta del pa.⁴⁸⁷ El forner estava obligat a donar un servei de qualitat cuidant que el pa que li havien portat a coure no resultés cremat ni trencat. L'obligació de servir correctament arribava al punt d'haver de donar el propi pa si el del client no havia quedat en condicions prou bones. En el cas de servei de cuita els preus també estaven regulats, i també els horaris "...que algun flaquer o flaquera ne altra persona no gos portar pasta ne pa a ningun forn per coure apres la squella de la seu, e abans del seny del lladre..."⁴⁸⁸

Es protegia la producció de pa pròpia enfront de la que arribava d'altres indrets propers. Això s'aconseguia a través d'unes normes que obligaven que el pa de fora pesés menys que el de la ciutat tot i venent-lo al mateix preu.⁴⁸⁹ Restant-hi guanys esperaven dissuadir els possibles competidors.

Pel que fa a l'emplaçament dels llocs de venda del pa, el pa es venia a les places. Els venedors de les places no podien apropiarse ni mantenir contínuament un lloc fix; a més, també hi havia certs indrets on estava prohibit vendre pa. Els llocs en què la venda era permesa estaven assenyalats.⁴⁹⁰ El mostassà estava especialment facultat per assenyalar el lloc idoni "que sie venut lo pa en la plaça Nova en lo lloch on lo Mostaçaf ordenara".⁴⁹¹

La venda de pa l'havia de fer el flaquer a la plaça ja que el pa un cop cuit no podia emmagatzemar-se ni vendre's en el forn.⁴⁹² Dues taules o llocs de venda podien ser d'un mateix propietari amb la condició que no les tingués a la mateixa plaça.⁴⁹³ A les taules de la plaça es venien obligatòriament els dinals, que era el pa barat que els fornars estaven obligats a pastar; al menys un terç de la seva producció havia d'estar destinada a aquest tipus de pa, el seu era controlat pel mostassà. Els altres dos terços de la producció eren lliures però hi ha una referència que fa pensar que el mostassà en controlava també el preu.⁴⁹⁴ Pel que fa al cas del pa que venia de fora de la ciutat havia de ser venut directament per les persones que el portaven i comprat directament pels consumidors. A les taules s'havia de vendre tot el pa a qualsevol ciutadà que ho demanés i en casos especials, com defuncions, els venedors havien d'assortir els seus clients amb tot el pa barat, dinals, que els demanessin.⁴⁹⁵

Un venedor o venedora podia tenir al mes una paga de quinze sous, el mostassà declarava quines eren les persones hàbils per a aquest ofici, no podia cobrar per fer aquest reconeixement. Algunes persones no podien exercir-lo, com eren les esclaves i les dones amigades.⁴⁹⁶

Algunes d'aquestes ordinacions estaven fetes amb la finalitat de protegir el consumidor tant en la seva salut com en els seus interessos econòmics.

El producte venut no havia de presentar un perill per a la salut, observem aquesta ordinació: "Que tot flaquer o forner o altra persona que past pa per vendre en la dita ciutat aie

⁴⁸⁷ LIMB. fol. L., ordinacions "...publicades a VIII. de Desembre M.CCCC.XVIII."

⁴⁸⁸ LIMB. fol. LII, ordinació "...M.CCC.LXXV. ha XXVII. de Febrer."

⁴⁸⁹ A.H.C.B. Reg. d'Ord.IV-13, fol.1 vº, LIMB. fol. XXXXVIIvº, ordinació "...publicada ha VIII. de Maig M.CCC.LXXXII."

⁴⁹⁰ LIMB. fol. Lvº, ordinació "... publicada a. XXVIII. de Octubre M.CCCCLX."

⁴⁹¹ LIMB. fol. Lvº, ordinació "...publicada a. XXVIII. de Octubre M.CCCCLX."

⁴⁹² LIMB. fol. XXXXVIIvº, ordinació "...publicada ha VIII. de Maig M.CCC.LXXXII."

⁴⁹³ LIMB. fol. LI, ordinació publicada "...a V. de Noembre. del Any. M.CCCC.LXIII."

⁴⁹⁴ LIMB. fol. LI, en les ordenances "...publicades a VIII. de Desembre M.CCCC.XVIII."

⁴⁹⁵ LIMB. fol. XXXXIXvº, en les ordenances "...publicades a VIII. de Desembre M.CCCC.XVIII."

⁴⁹⁶ LIMB. fol. LI, en les ordenances publicades "...a V. de Noembre. del Any. M.CCCC.LXIII."

a pastar net de pedres e de terra que no crusca mastegantlo, com sie trobat que lo pa que han pastat aquestos dies passats ha cruxit tan fort que nol podien meniar be la qual cosa es en gran dan de aquells quil menien sots ban..".⁴⁹⁷ Tanmateix de l'existència d'ordinacions d'aquesta naturalesa no ens pot fer pensar que se n'esdevingués una protecció de la salut.

Els interessos econòmics dels ciutadans es protegien contra els possibles abusos dels venedors. A vegades perquè aquests ciutadans compraven en situacions difícils i precàries com podien ser després de la defunció d'un familiar.⁴⁹⁸ En altres crides s'observa una protecció enfront a possibles coaccions "que sie venut tant pa com sera demanat sens ferne pendre daltre".⁴⁹⁹ També es protegia el comprador enfront dels perjudicis que se li podien causar si el pa era defectuós. En aquest sentit es recull una crida.⁵⁰⁰ Heus aquí l'enunciat: "que lo forner e flaquer hagen coure be lo pa que es ven...". Es protegia també el ciutadà d'un servei insuficient com podia ser en el cas de portar el pa a coure i que aquest no quedés ben cuit, si això passava el forner havia de donar el seu propi pa per satisfer el client.

Queda recollit també en el Llibre del Mostassà que el producte no ha de produir engany en el comprador, la seva aparença ha de correspondre al que en realitat s'ofereix,⁵⁰¹ també les matèries amb què es realitza el producte han de ser les correctes sense produir engany al comprador. Així, doncs, si quan es compra el pa el consumidor imagina que està fet amb farina de blat de pa i no amb un succedani, per evitar qualsevol frau es prohibeix mesclar a la pasta de pa farina d'altres cereals o lleguminoses.⁵⁰²

A fi que el venedor no pogués acaparar existències o seleccionar el elecció el comprador es considerava necessari tenir exposats a la vista els productes que es venien i aquest és l'esperit de la següent ordinació: "que lo pa per vendre o la maior part sie tengut publicament...".⁵⁰³ En lloc trobem que fos necessari tenir marcats públicament els preus dels productes, el que sí està assenyalat és que els pans han de tenir el pes que diu el mostassà.

A d'altres indrets de Catalunya les competències del mostassà, en certs aspectes, eren similars a les que tenia a Barcelona. Pel que fa a l'abastiment de pa obligava els forners a tenir el forn ben proveït. De forma semblant es controlava la qualitat del producte acabat, el pes i el preu.

Però verifiquem també que algunes d'aquestes competències eren diferents, com la que fa referència a l'obligació de complir amb els impositors abans de vendre el pa.⁵⁰⁴

Hom dedueix pels documents que les funcions i el camp d'acció que els són encomanades al mostassà de Barcelona, en aquesta epoca consisteixen a:

Primer lloc, verificar l'elaboració del pa, controlar les matèries primeres i revisar el producte un cop elaborat.

En segon lloc, tal com hem vist anteriorment, controlar el comerç del pa en l'interior de la ciutat. Això ho realitzava designant l'emplaçament dels llocs de venda, anomenant qui

⁴⁹⁷ LIMB. fol. XXXXVIIIvº, ordinació "publicada lo primer de Juny. M.CCC.LXXXXVII."

⁴⁹⁸ LIMB. fol. XXXXIXvº, en les ordenances "...publicades a VIII. de Desembre M.CCCC.XVIII."

⁴⁹⁹ LIMB. fol. L, ordinació "... publicada a XIII. de Setembre. M.CCCC.XXVI."

⁵⁰⁰ LIMB. fol. XXXXVIIIvº en les ordenances "...publicades a VIII. de Desembre M.CCCC.XVIII."

⁵⁰¹ LIMB. XXXXVIIvº, en les ordenances publicades "... a VIII. de Maig M.CCC.LXXXXII."

⁵⁰² LIMB. fol. XXXXVII, en les ordenances publicades "...ha VIII. de Maig M.CCC.LXXXXII."

⁵⁰³ LIMB. fol. XXXXVIII, en les ordenances "... ha VIII. de Maig M.CCC.LXXXXII."

⁵⁰⁴ Veure, Serra Vilaró: op., cit., pàg. 143, 144; Riu, M.: op., cit., pàgs. 361, 362.

podia vendre i quants llocs de venda podia tenir, indicant els productes que es podien vendre i els de venda obligada, assignant les quantitats mínimes de producte a vendre i establint els preus i el pes. A més a més, han de protegir el pa produït a la ciutat enfront del que ve de fora.

En tercer lloc, hem de constatar l'existència d'una sèrie de crides fetes amb la finalitat de protegir el consumidor, enfront l'escassetat i la diversitat creixent dels béns. Aquestes últimes consideracions són especialment significatives per a nosaltres ja que podrien constituir un precedent dels nostres actuals codis de consum.

Les ordenances estableixen les facultats coercitives del mostassà per executar les penes imposades sobre els béns o la persona dels que no compleixen la normativa. Hem constatat l'existència de tres tipus de penes, el més corrent era el pagament de multes, el mínim exigít era de cinc i el màxim de dos-cents sous. A vegades a la pena pecuniària s'hi afegia un càstig suplementari consistent a confiscar les mercaderies o a idemnitzar amb un nou producte el perjudicat. També com a càstig es podia privar d'exercir l'ofici i trobem un cas en què la pena és la presó.

En les crides es parla indistintament de forners i flaquers, és natural ja que des de 1368 aquests constituïren una confraria comuna i a partir del 1448, un sol gremi que es regí per les ordinacions de 1453. A Barcelona, des del 1537, els consellers es feren càrrec directament de la confecció del pa i obligaren els forners i flaquers a pastar als forns municipals o pastim, això ho feien a compte de la ciutat o a compte propi segons les circumstàncies. Podien fer pa lliurement els monestirs i els capítols de la seu.

Cal senyalar que les crides no es repeteixen sinó que pretenen normalitzar certes facetes de la comercialització del pa, en un ampli ventall.

4.2. Normativa sobre el peix fresc i salat

Com podem comprovar pel nombre d'ordinacions,⁵⁰⁵ el control del comerç del peix no escapava al mostassà i a les autoritats municipals, la seva regulació escrita era força estricta en alguns aspectes, com més endavant veurem.

El peix és un aliment propi dels pobles del litoral, encara que Braudel afirma que les aigües del Mediterrani no són molt més riques que les seves terres, sobretot si es compara amb les del mar del Nord i de l'Atlàntic.⁵⁰⁶ Amb vistes a la quantitat de noms de peixos que es mencionen, la facilitat de la pesca, i el contingut de les ordenances. Pensem que és possible que fos un aliment molt consumit, i en moments de carestia esdevingués una veritable alternativa a la carn.⁵⁰⁷

⁵⁰⁵ A.H.C.B. Reg. d'Ord.IV-13, fol. 57vº, 58, 58vº, 59, 59vº; IV-14, 12vº, 21 -23vº; IV-21, 29vº; En el LLibre del Mostaçaf de Barcelona son un total de 88 nomes pel peix fresc.

⁵⁰⁶ Segons Braudel, op. cit., pàg. 180. " le faltan al Méditerranéo, mar profundo, mar socavador, los bancos apenas sumergidos, las plataformas litorales en las que, hasta una profundidad de 200 metros, pulula la fauna submarina".

⁵⁰⁷ Bennassar, B.: "L'alimentation d'une ville espagnole au XVI. siècle. Quelques données sur les aprovisionements et la consommation a Valladolid."pàgs. 729-740. Pàg. 735, "Si l'on doutait du grand rôle tenu alors par le poisson dans l'alimentation, que l'on considère les faits suivants: Il existait en permanence dans la ville sept "tables" de poisson frais et salé, ce qui laisse supposer une vente considérable; -Surtout le prix de l'affermage de l'"alcabala" du poisson est comparable à celui de la viande..., Forte demande de poisson, moins

Les ordinacions del mostassà no ens permeten conèixer el volum del comerç de peix a Barcelona, que sembla que era un producte de consum freqüent i fins imprescindible durant la Quaresma.

El proveïment de peix per la ciutat està recollit a les primeres ordinacions d'aquest capítol del Llibre del Mostassà, concretament han de portar el peix a la plaça tots els qui pesquen per les zones de Vilassar, Caldes d'Estrac, Castelldefels, Montgat i Garraf.⁵⁰⁸ I també havien de portar el peix a Barcelona tots els pescadors de la ciutat que pesquessin en qualsevol lloc de Catalunya, almenys la meitat de la seva mercaderia havia de portar-se a la ciutat.⁵⁰⁹ Es vetllava també perquè els revenedors no poguessin comprar el peix fresc i després vendre'l fora de la ciutat, només el Mostassà podia donar el permís quan les circumstàncies ho permetien.⁵¹⁰ Els pescadors havien de fer el descans setmanal i no podien pescar des de la mitja nit del dissabte fins a la mitja nit del diumenge, excepte en època de quaresma, en què la població consumia molt més peix.⁵¹¹

Segons les ordenances tot el peix fresc que arribava a la ciutat s'havia de portar obligatòriament a la peixateria. Allí es descarregava, es pesava a les romanes i es pagaven els impostos. Després el peix gros es portava a tallar i es distribuïa per vendre a pes. El peix petit es venia sencer a peces, però també després d'haver pagat els seus impostos. Totes aquestes operacions estaven regulades pel mostassà i els seus ajudants, i així ens consta en el Llibre d'Ordinacions. "...Que tot peix fresc que sera portat en la ciutat de sol ceint fins a sol ponent hage a ser portat a la pescateria...", "...Que tot peix fresch que sia portat en la ciutat sia portat a la romana de la pescateria...", "...Que qui vendra peix cascun dia hage a comtar ab los impositioners e pagar lo dret...".⁵¹² Amb algunes normes es procurava prevenir els possibles fraus al fisc. Estava prohibit guardar o amagar el peix a les cases particulars i, en el cas que algu per necessitat descarregués el peix de nit a casa seva, l'endemà l'havia de portar a la peixateria i complir amb totes les seves obligacions.⁵¹³ Els cobradors d'impostos registraven les entrades en un llibre, el qual havia de ser mostrat al mostassà, si ho requeria, per saber tot el peix que havia entrat i havia estat venut a la ciutat.⁵¹⁴

El comerç del peix anomenat "de tall " es reflecteix bé a les Ordinacions. El peix gros es tallava a la denominada "casa closa". Era obligat fer-ho allí i no es podia entrar en ella mentre estiguessin tallant el peix. El mostassà tenia autoritat per dir el peix que s'havia de tallar i l'assignava, distribuint-lo entre els talladors.⁵¹⁵ Aquests percebien emoluments per la seva feina: "...Que lo tallador de peix hage III sous per quintar per sos treball...".⁵¹⁶

Es venia en llocs fixos, taules autoritzades, a les quals els ciutadans acudien per fer les seves compres.⁵¹⁷ Tot el gènere que es venia havia de ser fresc "...Que peix pudent ni podrit no sia venut, e que lo mostassaf pugua iudicar com altres coses que poden...",⁵¹⁸ el peix de tall

cher que la viande: les choses dans l'Espagne du XX. siècle sont- elles tellement différentes?."

⁵⁰⁸ LIMB. fol. LXXXI, ordenança "...publicada a XIII. de Març. M.CCC.LXXXX."

⁵⁰⁹ LIMB. LXXXIV°, ordenança "...publicada a XVII de febrer M.CCCC.V."

⁵¹⁰ LIMB. fol. LXXXIIIv^o, en les ordenances publicades "...a XVII. de Setembre. MCCCLXXXIX."

⁵¹¹ LIMB. fol. LXXXII.

⁵¹² LIMB. LXXXIIIv^o, segons ordenança "...publicada a XXI. de Febrer. M.CCCC.XXXI."

⁵¹³ LIMB. fol.LXXXIII, segons ordinacions publicades "... a XVII. de Setembre. MCCCLXXXIX."

⁵¹⁴ LIMB. fol. LXXXVIII.

⁵¹⁵ LIMB. fol.LXXXVv^o, ordinacions publicades "...a XVII. de Noembre M.CCCC.I."

⁵¹⁶ LIMB. fol. LXXXX.

⁵¹⁷ LIMB. fol. LXXXVII.

⁵¹⁸ LIMB. LXXXVIIv^o

s'havia de presentar sense vísceres, altres sense espines. En general les normes eren fetes amb el comú denominador que no s'enganyés el consumidor, cosa que es posa plenament de manifest en ordinacions com la que segueix "...Que no puga fer mastria alguna per a parensar lo peix per que aparenga més fresch...".⁵¹⁹

La venda es feia a la plaça, tot el peix es venia a pes, no a ull "..., Que lo peix de mige lliura carnisera en sus se haze a vendre a pes...".⁵²⁰ Aquesta venda al detall la feien els peixaters o els revenedors. Els preus els fixaven el mostassà i els Consellers i els controlava el mostassà. La unitat de pes per vendre era la lliura carnisera.⁵²¹ Es posa de manifest la dependència del mostassà respecte els consellers en la decisió de canviar els preus: "...Que lo Mostaçaf puga creixer aminuar ab voluntat dels consellers, e no sens ells los sus dits fors...".⁵²² En el Llibre del Mostassà existeix una interessant relació de preus ordenats de més cars a més barats.⁵²³

En resum com podem observar les competències assignades al mostassà estaven lligades al control del proveïment i el comerç. En aquest camp resulta interessant destacar la seva intervenció en primer lloc en la decisió dels llocs de venda i permisos per vendre,⁵²⁴ en segon lloc la vigilància dels talladors i venedors,⁵²⁵ en tercer lloc el control sobre la qualitat dels productes.⁵²⁶

Pel que concerneix al proveïment ja hem vist abans com regulaven, qui i com abastava de peix la ciutat. També podem comprovar com l'ombra de la penúria un cop més es feia present en una sèrie d'ordinacions que tenien de comú el no permetre que els revenedors poguessin acaparar el producte i treure'l de la ciutat.⁵²⁷

Competències molt similars però menys extenses tenien els mostassàs de les viles de Cardona i Puigcerdà, mentre que les Ordinacions de la vila d'Igualada incidien més en la imposició del peix.⁵²⁸

Pel que es refereix al control de pesos s'exigia que el tallador de peix "...hage a tenir cumpliment de pesos..."⁵²⁹ i es detallava com havien de tenir les balances, buides, ben planes i esteses.⁵³⁰

La normativa del peix salat ens aclareix que les vies de distribució a l'engròs eren diferents que les del peix fresc. Arribava de diversos indrets, el de fora de Catalunya era portat per mercaders i els corredors establien les relacions comercials.⁵³¹ Si es tractava d'arengades els comptadors i no altres persones calculaven amb cura les unitats dels barrils.

⁵¹⁹ LIMB. fol. LXXXVI.

⁵²⁰ LIMB. fol. LXXXIII, ordenança "...publicada a XVIII. de Agost M.CCCC.XXXVII."

⁵²¹ LIMB. fol. LXXXIIIvº.

⁵²² LIMB. fol. LXXXIIIvº.

⁵²³ LIMB. fol. LXXXIII.

⁵²⁴ LIMB. fol.LXXXIII, en ordenança publicada "...a XVII. de Setembre. MCCCLXXXIX."

⁵²⁵ En general totes les ordinacions del LIMB., però especialment fol. LXXXX-LXXXXI.

⁵²⁶ LIMB. fol. LXXXVII.

⁵²⁷ LIMB. fol. LXXXIIIvº, en les ordenances publicades "...a XVII. de Setembre. MCCCLXXXIX."

⁵²⁸ Castellà, G.: LLibre op., cit., pàg. 29 i 30; Serra, J.: Història... op., cit., pàg. 132, 133; Galceran, S.: La indústria..a op., cit., pàg. 122 a 128.

⁵²⁹ LIMB. fol. LXXXX.

⁵³⁰ LIMB. fol. LXXXXvº.

⁵³¹ LIMB. fol. LXXXVI, en les ordenances publicades "... a XII de Març. M.CCCC.XXXVIII."

Les persones que havien de exercir aquest ofici eren elegides pel mostassà.⁵³²

Com podem comprovar, una vegada més estava prohibit treure peix de la ciutat⁵³³ tant per terra com per mar "...Que peix sech o salat no sia tret per mar sens llicencia del Mostaçaf...".⁵³⁴ Tampoc no es podia comprar directament en els vaixells que arribaven "...Que algu no gos comprar dins mar alguna natura de peix salat sens licentia del Mostaçaf...".⁵³⁵

Tot el peix que es venia havia d'estar en bones condicions: "... Que peix salat pudent no puga esser venut...E si tal peix sera trobat per lo Mostaçaf en algunes de les dites puestos e encara que se allegue que no lei tenen per vendre sino per esquer o per altre raho. Lo dit Mostaçaf hage a fer jutiar lo dit peix per dos o tres menestrals mitiançant sagrament e si sera jutiat esser pudrit e no vendable lo hage fer cremar o llansa...".⁵³⁶ Fins i tot podia exigir als comerciants botiguers que li mostressin el peix per reconèixer-lo⁵³⁷ i, controlar la seva salubritat.

En resum per raons d'utilitat pública controlava la venda i consum de peix i en virtut de la seva autoritat imposava sancions pecuniàries als que contravenien les seves normes. L'import d'aquestes multes era d'un mínim de cinc sous fins a un màxim de cent sous. Algunes vegades es podia també perdre el producte. Dues vegades es parla d'empresonament i un cop de perdre l'ofici.⁵³⁸

Es pot observar que la compilació d'ordinacions del peix no està realitzada sota el criteri cronològic de més antigues a més modernes, sinó en agrupacions temàtiques. La més antiga que es recull és de 1390 i la més moderna de 1534.

La normativa ens aclareix que el mostassà, almenys teòricament, tenia la força suficient per ordenar i harmonitzar el mercat del peix fresc i salat, un mercat sovint conflictiu perquè els recursos eren insuficients i les necessitats preemptòries.

4.3. Normativa sobre la carn

En observar les ordinacions sobre l'abastiment i comerç de la carn un cop més es posa de manifest la pobresa de subsistències a la Mediterrània.⁵³⁹

Eduardo Ibarra al·lega que la millor prova de l'escassetat de la carn a Espanya l'ofereixen les peticions i prohibicions acordades a les Corts respecte a la sortida i entrada de ramat.⁵⁴⁰

A Barcelona aquest conjunt d'ordinacions comencen per la crida que cada any

⁵³² LIMB. fol. C, en les ordenances "... XVIII. del mes de Setembre, M.D.XXXIII."; IMH. Reg. d'Ord.IV-13, fol. 90vº, 91.

⁵³³ LIMB. LXXXXV

⁵³⁴ LIMB. fol. LXXXXVII, en les ordenances publicades "a X de Març. M.CCCC.LXVIII."

⁵³⁵ LIMB. fol. LXXXXVIº, publicat en les ordinacions "a X de Març. M.CCCC.LXVIII."

⁵³⁶ LIMB. fol. LXXXXVII, publicat en les ordinacions "...a XVII. de Maig. M.CCC.LXXXXVII."

⁵³⁷ LIMB. fol. LXXXXVIIvº, en ordenances "...publicada a I de Fabrer. M.CCCC.XXXXXVIII."

⁵³⁸ LIMB. fol. LXXXXVI, ordenança publicada "...a XII de Març. M.CCCC.XXXVIII."

⁵³⁹ Braudel, F.:*El Mediterráneo...*, op.cit., pàg 316. "...Ya en el siglo XVI le parece al hombre del norte deficiente el ganado mediterráneo, los bueyes esqueléticos las más de las veces, y de poco peso los corderos..."

⁵⁴⁰ Ibarra, E.:*El problema de las subsistencias en España al comenzar la Edad Moderna*. La Carne. Madrid,1935. Pàgs.3,4,5. Aquest autor afirma també que la carn era de poca qualitat perquè provenia de ramat mal cuidat i de poc pes.

acostumen de fer els consellers de la ciutat per assegurar i proveir per tot l'any de carns de moltó.⁵⁴¹ Pel que concerneix a la formulació de la crida no ens aclareix qui era el responsable de demanar responsabilitats als carnisers sobre l'abastiment de carn a la ciutat. Però creiem que aquesta competència en aquests moments era dels consellers.⁵⁴² Sevillano Colom puntualitza en aquest aspecte, per la ciutat de Valencia medieval, que aquesta facultat la tenien els Jurats per especial i exprés privilegi del senyor rei.⁵⁴³

Però si ho comparem amb diferents ordinacions publicades a altres llocs de Catalunya veiem com aquesta responsabilitat recau en el mostassà. A la vila de Cardona l'ordre és molt explícita "Que los carnicers sien tinguts i obligats en tenir la vila bastada de carn, en ban de deu sous." " E per si cas faltava, i sera request per lo Mostassaf que en continent dit carnicer la hague de provehir; sinó, a ses costes dit Mostasaf ne puga comprar a costes de dit carnicer, fins que dit poble sie servit, i açò se mana sots ban de vint sous."⁵⁴⁴

A Igualada i a Puigcerdà amb altres paraules les primeres ordinacions venien a dir el mateix.⁵⁴⁵

Un cop més raons de pobresa i escassetat els portaven a fer ordinacions proteccionistes, prohibint treure bestiar de la ciutat. Era una preocupació constant impedir que se l'endugessin i que la ciutat quedés desproveïda d'aquest producte tan necessari. Per aquesta raó la pena pecuniària era dissuasiva, tres-cents sous, que era una quantitat important, si tenim en compte que aquestes anaven normalment de deu a cent sous.⁵⁴⁶ No obstant, el mostassà podia donar permís per treure el bestiar de la ciutat.

Tots els animals destinats al consum humà havien d'entrar vius a la ciutat. Només es podien sacrificar en els escorxadors o en els llocs habilitats especialment per aquesta funció.⁵⁴⁷ Després, abans de tallar la carn, es portaven les peces senceres a pesar a la "romanes". Els pesadors verificaven si la pesa era autèntica: "...Que tot moltó age esser portat a la romana per pesar ab botons e la verga e, lo cap,e si sera fet lo contrari ultra lo ban sien tallats per ovelles..."⁵⁴⁸

Es comercialitzava a les carnisseries i la venda es feia per separat, no es podien mesclar les diferents carns en cap moment ni vius ni morts els animals ni en el moment del sacrifici.⁵⁴⁹

En el capítol de les ordinacions dedicat a les carns es detallen els diversos reglaments segons fossin: carn d'ovella, de boc i de cabra, carn d'anyells, carn de bou vaca i vedell, carn de cabrits, carn de porc i cansalades. Cal remarcar que en aquest aspecte la normativa és molt

⁵⁴¹ LIMB. fol. LV, ordinació "...publicada a XVIII. de Juny M.CCCC.XXXXVIII."

⁵⁴² En el IMH. Registre d'Ordinacions IV, en els volums corresponents al segle XVI, trobem ordenances regulant el abastiment i comerç de la carn, aquestes ordenances son fetes pels consellers o una comissió del Consell de Cent.

⁵⁴³ Sevillano Colóm, Francisco: Valencia Urbana..., op. cit., pàg. 80. "...Los Consellers de Barcelona, al inquirir acerca del oficio de Mostaçaf, preguntaron con particular interés a quién correspondía el abastecimiento de la carne en la ciudad de Valencia....,Así escriben: Os respondemos que el cuidado y ordenación de tener carnes nos pertenece a nosotros, Jurados, los cuales, por especial y expreso privilegio del señor Rey, tenemos poder y jurisdicción de hacer mandamientos penales y obligar, así por cárcel como por embargo de bienes, a los carniceros, para que procuren tener, cortar y vender suficiente carne en la ciudad..."

⁵⁴⁴ Serra Vilaró, J.: op., cit., pàg. 131.

⁵⁴⁵ Per Puigcerdà, S. Galceran fa constar que per a les carns, com en tots els queviures, la primera disposició era procurar un bon proveïment a tota la contrada i en aquest sentit parla del dret de "fadiga de bestiar". Galceran, S.: op., cit., pàg. 113 i 114; Per Igualada veure, Castellà, G.: op., cit., pàg. 15.

⁵⁴⁶ LIMB. fol. LXIV°, en les ordenances "... publicada. a XX. de agost M.CCCC.VIII."

⁵⁴⁷ LIMB. fol. LXIV°, ordinació que "...Fou publicada. a XX. de agost M.CCCC.VIII."

⁵⁴⁸ LIMB. fol. LXIII°, publicat en les ordenances "...a VII. de Maig M.CCCC.LXXVI."

⁵⁴⁹ Referent a això, per Espanya, veure Ibarra, E: El problema de..., op. cit., pàg. 15.

clara, "...Que en carniseria hon setalla moltó nos talla boch, ovella ne cabra...", "...Que algun carniser no gos mesclar ne vendre una carn ab altre ne fer tornes ab altre bestia sinó de aquella mateixa...", "...Que per lo portal no puigen entrar moltons ovelles e anyells ne altes bestiaris tots plegats...", "...Que en lo scorxador hon scorxen moltons no puixen scorxar ovelles anyells e altres bestiaris..."⁵⁵⁰

Els carnisers es comprometien de tenir les carnisseries abastades de carn, que el producte estigués exposat al públic,⁵⁵¹ a vendre a pes i no a ull, el pes havia de ser bo i sense torna. Si aquestes normes no es complien el mostassà requeria l'infractor, que havia de donar compte de la seva conducta. En el cas d'haver estafat en el pes havia de refer la pesada i donar el que era just.⁵⁵² Els establiments de venda havien d'estar provistos de balances i pesos "...Que cascun carnisser hage a tenir complits peses de tots aquelles carns que vendrà..."⁵⁵³ i de taules i pilons per tallar.

Els establiments havien d'estar nets "...Que tot carniser o són missatge no gos llansar o fer llansar bantes ne caps ne peus ne nenguna altre sutura dins les carnisseries ne fora aquelles ans queles carnisseries hagen a tenirles netes de totes sutures..."⁵⁵⁴ i no es podia il·luminar artificialment mentre hi havia sol "...Que nos puixa tenir llum en les carnisseries pus lo sol sia axit..."⁵⁵⁵

El mostassà tenia la força suficient per exigir en interès de la salut i conveniència pública⁵⁵⁶ que es complissin una sèrie de normes encaminades a controlar la qualitat de les carns que es consumien a Barcelona. En primer lloc estava prohibit entrar en la ciutat carns mortes i els portalers havien de denunciar si algú gosava fer-ho.⁵⁵⁷ Es considerava que no complir era una infracció greu i la sanció imposada era la privació d'exercir l'ofici. Tanmateix, Manuel Riu considera al comentar les Ordenances de Sant Llorenç de Morunys que el fet d'entrar carn morta era per vendre al marge de la carnisseria i en competència amb ella.⁵⁵⁸

Les ordenances disposaven també que no fos permès als carnisers tallar les carns si primer el mostassà no els hi posava el preu.⁵⁵⁹

En segon lloc podia inspeccionar les carns, o fer-ho fer per prohoms, en el moment de venda per comprovar si l'estat era el correcte; el criteri per considerar-les aptes per al consum era que no despreguessin el tuf propi de les carns que estan alterades perquè han començat el procés de putrefacció.⁵⁶⁰ Convé advertir la contradicció present en aquesta normativa, que

⁵⁵⁰ LIMB. fol. LVIIvº, en les ordinacions publicades "...a VI. de Maig. M.CCCC.LXXVIII."

⁵⁵¹ IMH. Reg. d'Ord. IV-13, fol.166.

⁵⁵² LIMB. fol. LVI. S'epeticifan les possibles infraccions i les sancions corresponents.

⁵⁵³ IMH. Reg. d'Ord. IV-13 fol. 166; LIMB. fol. LVII, ordinació "...publicada primer dia de Marc. y a XVII. del matex M.CCCLXXXVII."

⁵⁵⁴ LIMB. fol. LXIvº, ordinació "...publicada a, VIII. de juny M.CCC.LXXXXV."

⁵⁵⁵ LIMB. fol. LXI, ordinació "...publicada a XIII. de Setembre. M.CCCC.XXVI."

⁵⁵⁶ IMH. Reg. d'Ord.IV-12, fol.150vº, i LIMB. fol.LX, en les ordenances publicades "...a VII. de Maig. M.CCCC.LXXVI."

⁵⁵⁷ LIMB. fol. LX. en les ordenances publicades "...a VII. de Maig. M.CCCC.LXXVI."

⁵⁵⁸ Referent a l'Ordinació: "Item més que ninguna persona, de qualsevol grau ho condició que sia, gos comprar fora de la vila, carn de moltó, ovella, cabrit,anyell,anyella que sia morta per metre-la dins la present vila, en ban de cinquanta sous,lo qual se haja de partir entre lo honorable batlle, mostasph, he carnicer.". Al comentar-la diu:"... Però si algu s'atrevis a entrar a la vila carn morta, amb el propòsit de vendre-la sens dubte al marge de la carnisseria i en comptència amb ella..." Riu, M.: op., cit., pàgs. 350 i 358.

⁵⁵⁹ IMH. Reg. d'Ord. Especials, fol. 11, i 89vº.

⁵⁶⁰ LIMB. fol. LVIIIvº, en la ordinació "...a VI de Juliol M.CCCC."

podia prestar-se sovint al frau vist que la carn morta podia entrar de dia a la ciutat i vendre's a la Portaferrixa.⁵⁶¹ En tot cas aquesta també havia de ser controlada pel mostassà i dues persones elegides per ell.⁵⁶²

Els caps, els budells i les freixures en general no es venien a pes ni tampoc es podien donar com a torna de la carn comprada. Concretament els budells es venien a la riera prop del portal de Santa Eulàlia.⁵⁶³

Una sèrie de disposicions establien garanties per als compradors i alhora generaven responsabilitats als venedors. El venedor tenia obligació de vendre a tot hom que volgués comprar en el seu just pes i al preu establert. "...Hage de dar de aquella carn que tallara ha totom lliberalment segons que voldra per sos diners...no gosen vendre alguna carn sens pes ne pendre de aquella si no tant com pesara segons lo for a que es vendra...".⁵⁶⁴

El venedor no podia tenir la carn amagada sota la taula ni en altres llocs, ni podia tenir a la carnisseria ni a la vista ni d'amagat la carn que ja havia venut.⁵⁶⁵ Per evitar que s'induís a error el consumidor, falsejant el producte, només es podia farcir o cobrir de tel un producte de la mateixa bèstia que es venia. I no podien vendre alhora en la mateixa taula bou, vedell i altres carns.⁵⁶⁶

Les funcions de control que deriven dels preceptes d'aquestes ordinacions eren exercides pel mostassà o pel personal per ell autoritzat. En les funcions d'inspecció estava autoritzat per requerir i examinar tot allò que pugués servir d'informació per a un millor compliment de la seva missió. Les persones físiques quedaven obligades a facilitar informació si se'ls en demanava i la negativa a subministrar dades constituïa una infracció.⁵⁶⁷

Les infraccions a allò establert en les ordinacions es penaven de diverses maneres: a) multes que oscil·laven segons la gravetat de 5 a 300 sous, en alguns casos s'especificava que si no es podia pagar el deutor era castigat amb la pèrdua de llibertat. b) decomissar el producte. c) Privació d'exercir l'ofici.

De moment no tenim gaire informació sobre el procediment sancionador. Amb tot, hom dedueix pels documents que podia ser oral e immediat.⁵⁶⁸

Resumint, les principals competències del mostassà de Barcelona en el subsector de la carn eren, la intervenció del comerç de la carn per assegurar l'abastiment de les carnisseries, garantir la qualitat, el pes, el preu i prevenir els enganys; també controlar l'aplicació de normes sanitàries. Cal esmentar d'altra banda, que en un sentit ample, aquestes competències coincidien amb les d'altres mostassàs d'alguns pobles i viles de Catalunya.⁵⁶⁹

⁵⁶¹ LIMB. fol. LXXIIIvº.

⁵⁶² LIMB. fol. LXVIvº, ordinació publicada "...a XXXI. de Maig any M.D.VIII."

⁵⁶³ LIMB. fol. LVIIIvº, en les ordenances publicades "...XXVIII. del mes de Abril. MCCCLXXXIII."

⁵⁶⁴ LIMB. fol. LVIvº, en les ordenances "...publicades a. XXVIII. del mes de Abril M.CCC.LXXXVIII. E apres a XXVII. de Janer M.CCCC.XXXV."

⁵⁶⁵ LIMB. fol. LVIII, en les ordenances "...publicades a XXVIII. de Abril M.CCC.LXXXIII."

⁵⁶⁶ LIMB. fol. LXXIII, publicat en les ordenances "...a XXVIII. de Abril. M.CCC.LXXXIII."

⁵⁶⁷ IMH. Reg. d'Ord.IV-23, fol.149, 149vº; LIMB. fol. LVIII, ordinació "...publicada a XII. de Octubre. M.CCCLXXXVII."

⁵⁶⁸ LIMB. fol. LVIIIvº, "...que algun Carnicer o son misatge no gos tenir o, fer tenir portar o fer portar en les carniceries palesament o amagada carns que poden sots ban de XXXX. sous per cascuna vegada que contrafa e, a trobat sera e perdra les carns les quals lo dit Mostaçaf faça llensar. Divendres a VI de Juliol M.CCCC..."

⁵⁶⁹ Precisem que ens referim al contingut no al nombre que sempre es molt menor. Pel que fa a Igualada, Castellà, G.: op., cit., pàgs. 13 a 23, trobem aproximadament 28 Ordinacions destinades a regular el comerç de la carn; A San Llorens, Riu, M.: op., cit., pàg. 356, 357, 358. trobem 23 ordinacions per regular la carn; a

Cal remarcar una sèrie d'ordinacions que sota el títol de "Ordinatio sobre les carns dels Jueus" ens permet veure algunes peculiaritats dintre de l'entorn comercial del moment. I sembla que la idea que presidia totes aquestes lleis era la separació entre la població cristiana i jueva.⁵⁷⁰

El mostassà nomenava la persona encarregada de tallar les carns així com el nombre d'animals que s'havien de sacrificar. Estava prohibit comprar o vendre carn als jueus. Per evitar la cohabitació i mescla, els jueus havien de distingir-se per uns vestits especials amb senyals d'identificació pròpies, tant pels homes com per les dones la pena imposada en cas d'infracció era molt greu, 500 sous o presó.⁵⁷¹

4.4. Normativa sobre els revenedors

Els revenedors venien al detall i el seu paper en el moment era controvertit perquè acaparaven els productes, com ens ho posen de manifest entre altres, P.Vilar.⁵⁷² L'administració procurava controlar els seus moviments.⁵⁷³ En el Llibre del Mostassà s'hi troben un conjunt d'ordinacions amb aquesta finalitat. S'agrupen en dues sèries: la primera dedicada als revenedors de volateria, caça, ous, formatge; la segona als revenedors de fruites, tant verdes com seques, i de verdures.

Referent als revenedors tant de volateria com de fruites, etc. l'acció prioritària del mostassà estava encaminada a: primer, que no acaparesin els productes; segon, que no apugessin els preus; tercer, que no es pugués vendre a qualsevol lloc i de qualsevol manera; quart, que el producte fos de qualitat.

Els pagesos de fora o de dins la ciutat en tant que productors eren els qui havien de vendre aquests productes "... Que les persones defora Ciutat que portaran Ortallissa la puguen vendre en les places o Carres on volran e les de Ciutat pus no sien revenedors...".⁵⁷⁴ Per evitar conductes irregulars que es prestessin a la confusió entre els pagesos, els seus enviats i els revenedors, es prohibia que els revenedors i els hotelers acollissin o acompanyessin les persones que portaven caça, volateria, formatges, fruita, etc.⁵⁷⁵ Per impedir els abusos dels revenedors es van arribar a promulgar lleis molt rigoroses inclús prohibint la revenda de certs productes "...Que desta hora en avant sien llevats y proshivits que per ninguna manera ni via en Barcelona terme y territori de aquella persona alguna no pugues usar de revendre ninguna manera de volateria e cassa, ne ous ni alguna manera de fruyta fresca ne comprar aquella ya

Cardona, Serrà, J.: op., cit., pàg. 128 a 132, en trobem 42.

⁵⁷⁰ Riera i Sans, J.: "la conflictivitat de l'alimentació dels jueus medievals (segles XII- XV)". *Alimentació i societat a la Catalunya Medieval*, Barcelona 1988. Pàg. 299, "Hi havia una clara consciència, doncs, per part de tohom, que l'alimentació dels jueus necessitava un tracte esplecial i presentava una problemàtica social particular, és a dir que era conflictiva."

⁵⁷¹ LIMB. fol. LXV, ordinacions publicades, "...a, VIII. de Janer M.CCC.LXXXXVI.", i "...a XXVII de Abril. M.CCCLXXXVII."

⁵⁷² Vilar, P.: *Catalunya dins l'Espanya Moderna*, Barcelona, 1968, pàg. 271, 272.

⁵⁷³ IMH. Reg. d'Ord. IV-12, 134rº; els es prohibia comprar per revendre IV-13, 167rº, 191rº; IV-14, 8rº; no podien treure productes de la ciutat, 12rº; no podien comprar per convents o comunitats, IV-16, 26vº, 27rº; ni el mateix mostassa podia donar licència per fer lo contrari del que preceptuaven les ordinacions IV-22, 180vº, 181rº.

⁵⁷⁴ LIMB. fol. CXIII, ordenança publicada "a, XXIII. de Deçembre. M.CCC.LXXXXIII."

⁵⁷⁵ LIMB. fol. CVvº, en les ordenances publicades "...a XXII. de Desembre M.CCC.LXXXXIII."

collida o en los arbres, Ans be dites coses hajan de vendre los mateyxos amos o los mosos. y companya llur e, que stiguen en llurs cases, y no per medi de altra persona alguna...".⁵⁷⁶ Crida l'atenció que per justificar aquesta norma es fes esment al fet de no respectar-se ordinacions ja existents, cosa que ens fa pensar que segurament aquesta tampoc deuria ser respectada.⁵⁷⁷

També trobem una sèrie de normes que limiten l'acció dels revenedors. Algunes són de caracter general, com les que es refereixen al fet que els revenedors no podien comprar pels camins propers a la ciutat, o la que els recordava que tenien l'obligació de vendre a tothom. D'altres són molt concretes, com les relacionades amb els preus d els productes i els llocs de venda.

Pel que fa els preus dels produtes, es fixen els de les aus, el del conill, el dels ous, l'ordi i la civada. Els llocs que havien de ocupar els venedors eren la plaça nova o el born. També podien vendre a casa seva, en el seu obrador o taula, però no podien deambular per la ciutat amb els productes per vendre: "... Que revenedor no vague per ciutat revenent volateria,cabrits ous formatges ne altres coses....".⁵⁷⁸

Perquè el comprador no pogués ser enganyat i perquè pogués identificar fàcilment el seu proveïdor, els revenedors no podien mesclar-se amb els pagesos i els seus llocs de venda havien de tenir com a distintiu una petita bandera amb les armes de la ciutat.

Pel que fa a la qualitat dels productes, les ordenances disposaven que animals de pèl com els conills i les llebres s'havien d'esmocar, és a dir treure'ls les entranyes abans de vendre'ls i, finalment, el mostassà havia d'utilitzar el seu criteri basat en la prudència per considerar si aquell aliment era nociu i podia perjudicar el consumidor. "...puga llençar y trencar la volateria e cassa que puda...".⁵⁷⁹

4.5 Normativa sobre els taverners

El vi era bàsic en la dieta i en la vida dels espanyols. Es bevia per esmorzar, dinar, i sopar. Sabem que a mitjans del s.XVI la quantitat consumida per terme mig a Valladolid era de 100 litres anuals per persona. A les ciutats el vi es venia a les tavernes, i se'n prenia per esmorzar dinar i sopar.⁵⁸⁰

La confraria d'hostalers i taverners de Barcelona fou creada al 1445, per un privilegi del lloctinent, la reina Maria, muller d'Alfons el Magnànim.

Les Ordinacions ens permeten conèixer alguns aspectes de l'activitat comercial en aquest sector referides tant els majoristes com als minoristes, com són les condicions dels establiments, el control de la qualitat, els preus i la distribució del producte.

Els locals destinats al comerç minorista de vi o al seu consum immediat havien de complir dues condicions, entrada i sortida directa a la via pública, és a dir, tenir portes als

⁵⁷⁶ LIMB. fol. CX, "Fonc feta, e, publicada la present crida publica per los llochs acostumats de la present Ciutat de Barcelona. Vuy a XIX de juliol del any MDLXXII."

⁵⁷⁷ LIMB. fol CXIII, ordinació "...Publicada, a, XXIII. de Deçembre. M.CCC.LXXXXIII."

⁵⁷⁸ LIMB. fol. CVIIIvº, en les ordenances publicades "...a XXV de setembre M.CCCC.XXXI."

⁵⁷⁹ LIMB. fol. CVI, en les ordenances publicades "...a XXII. de Desembre M.CCC.LXXXXIII."

⁵⁸⁰ Veure a Santamaría Arnáiz, M.: "La alimentación". *La vida cotidiana en la España de Velázquez*, Madrid, 1989, pàg. 305-336.

carrers i tenir instal·lat un ram o toia sobre la porta.⁵⁸¹ Això permetria distingir-los i diferenciar-los dels altres comerços.

Per a la venda de vi era necessària una autorització municipal que s'havia de renovar anualment. Per a l'obtenció de l'autorització s'havia de fer constar el nom i cognom del propietari i l'adreça de l'establiment.⁵⁸² La inscripció obligatòria o registre és probable que fos vigent per altres tipus d'establiments comercials, però en les ordinacions de mostassà només ens consta per a les tavernes.

A les tavernes es podia vendre vi i neu, però estava prohibida la venda de mesclades com la clareia.⁵⁸³

Els instruments que es mencionen relacionats amb la venda del vi eren les bótes, els barrals, els carretells, les mesures, els gibrells o recipients rodons de terrissa i els embuts. Aquestes eines havien de reunir les següents condicions higièniques: els embuts havien d'estar provistos de colador, les mesures i els gibrells rentats cada matí i no hi podia haver menjar sobre les bótes de vi⁵⁸⁴. Els titulars dels establiments eren els responsables del compliment d'aquestes normes higièniques i sanitàries.

Les mesures del vi eren els corters, els corterons i els mig corters.⁵⁸⁵ S'afinaven segons el preu i havien d'estar a la vista del públic.⁵⁸⁶

El vi es transportava en barrals, portadores cobertes per traginar líquids.⁵⁸⁷

L'afinador vigilava que les mesures fossin exactes fent corregir qualsevol imperfecció i les marcava amb el senyal de la ciutat. Havien de tenir les mesures establertes. L'afinador ho controlava i cobrava per fer-ho.⁵⁸⁸

Els carretells i les bótes quan eren plenes havien de ser segellades pel mostassà, que garantia l'autenticitat de la mercaderia.⁵⁸⁹ Aquest requisit fou refusat per la confreria dels taverners que al·legaven que el mostassà no disposava de mitjans per resoldre amb rapidesa i

⁵⁸¹ LIMB. fol. CIIv°, en les ordenances de: "... 1393 com de 1568 y 1590. Estava statuit y ordenat per obviar als dits danys incorriments y desordes los magnífichs Consellers han statuit y ordenat que les devall scrites ordinacions per los magnífichs Consellers y promens lo die de II de abril 1594 sien de nou publicades y son del tenor seguent..."

⁵⁸² LIMB. fol. CII, la mateixa data.

⁵⁸³ González Sagrañes, M.: op. cit., pàg. 66, beguda composta de vi blanc, sucre o mel, canyella y altres substancies aromàtiques.

⁵⁸⁴ LIMB. fol. CXV.

⁵⁸⁵ Alsina, C.; Feliu, G.; Marquet, Ll.: Pesos, mides i mesures dels Països Catalans. Barcelona, 1990. Pàgs. 144, 145, 208, 219. Corter i corteró, en el text manuscrit apareixen aquestes variants dialectals de quarter i quarteró, respectivament.

"El quarter és una mesura de capacitat per a vi. Al segle XVI era la unitat bàsica de capacitat. 32 quarters feien "carga" i 8 feien "barraló". El quarter era igual a 4 quarterons i 8 mitjos quarterons. A Barcelona el quarteró de vi era igual a 1/4 de quarter."

⁵⁸⁶ LIMB. fol. CIIv°, ordenances publicades a "...II de abril 1594."

⁵⁸⁷ Alsina, C. i altres: op. cit., pàg. 122. "Mesura de capacitat per a líquids l'equivalència de la qual varia segons les diferents formes del recipient del mateix nom."

Aquests autors no ens donen les mesures de capacitat. En el manuscrit tampoc no ens consten, només s'especifica que els barrals havien d'estar ben afinats, assenyalats i el que podien cobrar els afinadors per la seva feina.

⁵⁸⁸ LIMB. fol. CXVIII.

⁵⁸⁹ Alsina, C. i altres: op. cit., pàgs. 122, 139. "La bóta és una mesura de capacitat per a vi, pròpia de Catalunya igual en general a 4 mallals o 64 porrons.

El carretell és una mesura de capacitat per a vi. Hi ha carretelles de 9 quartans o d'1 carga (segle XVI)." (no tenim dades per comprovar el cas de Barcelona)

eficàcia aquesta tasca.⁵⁹⁰

De tota manera, una sèrie d'ordinacions estaven encaminades a controlar la qualitat del vi perquè el comerç fos honest. S'acusava el taverner de ser un tipus de comerciant amb especial enginy per adulterar i falsificar el vi i, si era precís, camuflar també els defectes per enganyar el client.⁵⁹¹

Fonamentalment es vigilaven dos aspectes, que no fos ni falsificat ni adulterat. Pel que fa a l'adulteració, és a dir, addicionar o sostreure qualsevol substància per variar la composició amb fins fraudulents o per encobrir o corregir qualsevol defecte. Per això es prohibia mesclar el vi amb aigua o amb altres tipus de vi "... que en lo vi nos puga fer mescla alguna...".⁵⁹²

La falsificació, o sigui, que la composició real d'un producte no es correspongués amb la declarada, també estava prohibida.⁵⁹³

Tanmateix, aquests dos conceptes, si bé podem constatar la seva existència i diferenciar-los quan analitzem el text, seria un anacronisme pensar que els usaven amb la mateixa precisió que actualment, però en tot cas volem destacar l'esperit de no enganyar el comprador i vendre el que s'havia pactat. Aquest aspecte es reflecteix en altres ordinacions i Manuel Riu el comenta en les de Sant Llorenç de Morunys.⁵⁹⁴ Si analitzem la informació sobre els preus és evident que la principal preocupació era el seu control i poder facilitar el seu coneixement als compradors. Aquestes normes no obligaven els productors que venien el vi de collita pròpia a casa seva.

Sobre qui era el responsable de posar els preus, el text ens podria fer pensar que en teoria era el mostassà,⁵⁹⁵ però qui determinava els preus del vi és quelcom més complex.⁵⁹⁶ A la pràctica caldria comprovar si podia exercir la facultat d'ordenar els preus o la seva misió consistia en ajustar i comprovar que el preu es corresponia a la qualitat, es a dir, el seu paper estava condicionat de manera efectiva pels consellers i el gremi. "...nils sie licit vendre vi en gros ni a menut a maior for, preu del que per lo Mostasaf donada raho als magnifics consellers lo sera posat y afforat lo qual for y preu sera posat y tatxat general per a tots los taverners diferentiant o no diferentiant los preus i fors segons las species diversitats y maneres dels vins...".⁵⁹⁷

Per facilitar la informació dels preus al públic, sovint analfabet, el venedor havia de pintar a la bóta unes ratlles blanques i vermelles que es corresponien amb els sous i els diners. A més a més, havia d'enganxar a la cara de la bóta un paper escrit per la seva mà amb el preu.

Resumint, era potestat del mostassà controlar: primer, que les tavernes gaudissin de l'autorització municipal corresponent; segon, la qualitat del producte i, tercer, els preus i les mesures.

⁵⁹⁰ LIMB. fol CIII.

⁵⁹¹ Santamaría, M.: *La alimentación...*, op.cit., pàgs. 328, 329.

⁵⁹² Hi ha diverses ordinacions molt explícites pel que fa a aquest punt, LIMB. fol. CIIII, en les ordenances "...II de abril 1594"; i fol. CXV, CXVI, CXVII en les ordenances publicades "...XXIII. de Maig. M.CCC.LXXXXIII."

⁵⁹³ LIMB. fol. CXVI, "...a XXIII. de Maig. M.CCC.LXXXXIII."

⁵⁹⁴ Riu, M.: *Les Ordinacions...* op., cit., pàg. 352. Quan ens diu: "Es prohibeix la venda de vins barrejats, i s'ordena que qui vengui vi hagi de demanar permís al mostassaf per tal de treure el segell de la bota o vaixell i de posar-li, a fi de garantir-ne la qualitat. En aquest cas el mostassaf cobrarà per la feina 6 diners".

⁵⁹⁵ IMH. Reg.d'Ord.IV-19, fol.99vº, "... que cada principi de mes sie afforat lo vi als taverners..."

⁵⁹⁶ A.H.C.B. Reg. d'Ord. IV-22; fol. 153, "...per tant dit magnific Mostaçaff per executio de dites ordinacions ab voluntat y expres consentiment dels magnifics consellers taxa y afora lo preu dels vins en lo modo y forma següents..." (1593)

⁵⁹⁷ LIMB. fol. CIIvº, "...II de abril 1594."

En altres poblacions com Cardona o Igualada, si bé trobem Ordinacions de Mostassafia destinades a regular el comerç del vi ens aporten poca informació, però confirmen una vegada més les facultats de controlar les mesures, la qualitat i el preu.⁵⁹⁸

4.6. Normativa sobre l'oli

La reglamentació que regulava el comerç de l'oli no era gaire extensa. Només setze ordenances en el Llibre del mostassà,⁵⁹⁹ que es limitaven a verificar les mesures, controlar els preus i preservar el mercat de l'acció dels acaparadors.

Per contraposició en els Registres d'Ordinacions trobem publicades pels mostassàs ordenances ratificant el que era preceptiu.⁶⁰⁰ Cosa que fa pensar que molt sovint eren vulnerades.

Segons les Ordinacions, les mesures adequades per vendre oli eren el cortó, el mig cortó, el corteró i el mallal.⁶⁰¹

El venedor al detall havia de disposar imprescindiblement d'aquestes dues últimes i totes havien de tenir la boca ampla.

Per combatre el frau s'ordenava tenir-ne dues de cada mida, i que es poguessin escórrer sense pressa després de cada venda, evitant així també que el venedor es beneficiés de guanys il·lícits.

Pel que fa als preus trobem indicat el preu de venda màxim, que era de 10 diners el cortó, i també el mandat que aquest no podia modificar-se fins que tot el producte contingut en un mateix envàs no fos venut "... Que no puga esser puiat lo for del oli fins que aquella gerra que haura comensada sia venuda...".⁶⁰²

Per combatre l'acció dels acaparadors es prohibia expressament agabellar, és a dir, apropiarse i retenir l'oli, assenyalant concretament la possibilitat d'emmagatzemar un màxim de tres gerres als revenedors. A Cardona i altres poblacions també es controlaven els revenedors, però amb menys força.

Constatem aquí una vegada més l'autoritat del mostassà per fer crides i per fer-les complir. Dues funcions, de les quals ja hem parlat.⁶⁰³

⁵⁹⁸ Serra, J.: op., cit., pàg. 139; Riu, M.: op., cit., pàg. 362; Castellà, G.: op., cit., pàg. 13, 54, 55.

⁵⁹⁹ LIMB. fol. CXXIII, ordenances publicades: "...a XVII. de Maig. M.CCCC.LXXXXVII.", "...a, XI de Janer M.CCCC.LVIII.", "...a XXXI de Noembre. M.CCCC.LXVIII.", "...a XXVII de Noembre M.CCCCXV.", "...a IIII. de Agost. M.CCCC.LXVIII.", "...a XI de Març. de M.CCCC.LXXXXVI.", "...a XXVI. de Octubre M.CCCC.LVI.", "...a XVIII. de Maig. M.CCCC.LXXXXV...", "...a XXIII de Desembre. M.CCCC.LXV...".

⁶⁰⁰ IMH. Reg.d'Ord; IV-12, 166vº, Miquel Çatorra estableix: "que no puga eser venut oli a mes de XIII diners lo quarto"; IV-13, fol.123 es prohibeix treure oli, 123vº s'estableix el preu màxim del cortó en 10 diners; IV-14, fol.122 Galceran Rovira ratifica l'ordre anterior; IV-16, fol.12 s'ordena que tots els qui en tenen el venguin als qui en voldran; IV-19, fol.128, l'any 1573 s'estableix que els mercaders revenedors facin saber al Mostassà la quantitat d'oli que cadascú té i els preus; IV-21, fol.155 s'ordena que tots els que tinguin més oli del que han de menester que ho avisin al mostassà i que ha de vendre'n a qui en vulgui comprar; IV-22, 128vº, s'ordena que el qui compri oli no hagi de comprar obligatòriament altres mercaderies; IV-23, fol.15 es prohibeix un altre cop treure oli de la ciutat.

⁶⁰¹ Alsina, C.; i altres: op. cit., pàgs. 174, 222, 263. "Cortó és una forma dialectal de quartó... Mesura de capacitat per a oli, igual a 1/4 del quartà o 1/120 de carga, és a dir, uns 1,062 l. (patró de Barcelona). Mallal, mesura de capacitat per a líquids emprada a diverses comarques de Catalunya... En oli, 4 mallals feien una bóta i el mallal es divideix en 4 quaters i 18 olletes."

⁶⁰² LIMB. fol. CXXIII, CXXIIIvº, en la ordinació publicada "...a XXXI de Noembre. M.CCCC.LXVIII."

⁶⁰³ LIMB. fol. CXXV.

D'entre totes aquestes normes relacionades amb el comerç de l'oli en trobem unes de referides als mesuradors, encaminades a assegurar la seva honradesa i integritat.

En primer lloc, el mesurer no podia comprar oli per vendre "... Que mesurer no puixe comprar ne tenir oli per vendre ne haver participi ab los venedors...",

En segon lloc, no podia compartir l'ofici amb el de traginer.

Per últim, no podia aprofitar l'oli que quedava a les mesures per la qual cosa se li prohibia tenir recipients per acumular-lo "...Que mesurer de oli no puixa esser mesurer e traginer, en sems. E que lo dit mesurer nos puga retener lo oli que restara en les mesures, e que ab la bestia ab que aportara las mesures no puga tenir vaxel en que pugues scorrer dit oli..."⁶⁰⁴

4.7. Normativa sobre els especiers i confiters

Sota el títol de "Ordinacions sobre especiers" es recullen nou normes per al control del comerç de medicines. No es fa cap referència a la venda d'espècies al detall, de les que ens parla Pere Gil en la Geografia de Catalunya.⁶⁰⁵ Els documents es refereixen indistintament al terme apotecaris o especiers en reglamentar la preparació i venda de medicines. A Barcelona els apotecaris apareixien units o agremiats sota la denominació de "Candalers e tenders e Especiayres"... " Los Especiayres d'aleshores eren los apotecaris de nostres dies. Preparaven y venien medecines, aixarops, aygües, unguents, y herbes".⁶⁰⁶

Sabem que a Barcelona hi havien diferències de caràcter professional entre els adroguers, els apotecaris, els especiers, els cerers i els sucres.⁶⁰⁷ Però com ja hem dit abans en aquest capítol de normativa sobre especiers i apotecaris, tan sols es recull la normativa destinada al control de la venda de medicaments.

En altres indrets de Catalunya el terme especier podia referir-se als botiguers que venien altres productes. Un exemple el trobem a les ordinacions fetes sobre la imposició de les espècies a Igualada. L'ordinació diu "... que de aqui avant comprara o vendre en la dita vila de Ygualada, o en són terme: mel, cera, oli, fusta labrada o altres qualsevol coses, quis pertanguen a la imposició de la speciaria..."⁶⁰⁸

La gravetat de les penes pecuniàries, entre 400 i 600 sous, sens dubte les més dures de les que es recullen en el Llibre de Mostassà de Barcelona, ens fa pensar que ens trobem

⁶⁰⁴ LIMB. fol. CXXIIIvº, ordinacions publicades "... a XI de Març. de M.CCCC.LXXXXVI."

⁶⁰⁵ Pel que fa a les espècies i les drogues, trobem la següent descripció a la Geografia de Catalunya de Pere Gil: Iglésies, Josep: Pere Gil, S.I. (1551-1622) i la seva Geografia de Catalunya. Barcelona, 1949. Pàg.247. " Drogas y cosas de speciaria molt pocas se troban en Cathaluña: pero ay algunas cosas en Cathaluña que poden supllir algunas drogas, perque lo pebre delas Indias, ques fa en cathaluña pot supllir la falta del pebre ques aporta de alexandria. y lo llorer, Romanill, espigol, farigola, salvia de moradyx, poden servir en algunas viandas; si be atart ò casy nunca serveyxen..., Son las Especies y drogas, que venen de Alexandria las seguentes. Pebre, Gíngebre, Clavells, Canella, Nous noscadas, etc...Cassia, Riubarbaro, Goma arabica, y muchas variedades de gomas, encens, mirra, aloes balsam, Momios, Boliermini, y altres cosas simples etc.

" Pel que fa a les espècies al segle XV, veure Gual Camarena, M.: "Un manual Catalán de Mercadería (1455)" Anuario Estudios Medievales (1) 1964.

⁶⁰⁶ González y Sugranes, M.: Contribució a la Historia dels antics Gremis dels Arts y Oficis de la Ciutat de Barcelona. Vol. I, Barcelona 1915. El capítol dedicat als apotecaris és molt complet. Pàgs. 30 i ss.

⁶⁰⁷ Jordi González, R.: "Notas sobre boticarios y droguerosa finales del siglo XVI. Testigos de un pleito 1587-1589. Estudis Històrics i Documents dels Arxius de Protocols, VIII. Barcelona, 1980, pàgs. 171-222. A través del testimoni que aporten diversses persones en ser interrogades sobre les actuacions dels adroguers, apotecaris, etc., ha estat possible conèixer alguns aspectes de les activitats d'aquests professionals.

⁶⁰⁸ Castellà, G.: op., cit., pàg. 32.

davant d'unes normes de primera magnitud perquè el seu incompliment podia portar greus conseqüències a la població; així ho veien en aquell moment i ho justificaven.⁶⁰⁹

Les aigües destil·lades "aiguaros, aiguanaffa, aigua de nunuffar, aigua ardent, i aigua de eufrasia" devia ser un tipus de medicació casera, i la seva venda estava permesa fora dels establiments específics, apotecaris o adroguers.⁶¹⁰

Tenien competència per inspeccionar les medicines, un jurat format pel mostassà, un metge, un adroguer i dos especiers, que havien de reconèixer periòdicament la qualitat de les medicines que estaven en poder dels "spaciers, botiguers o mercaders". En cas que no fossin aptes per al consum ells mateixos ordenaven de llençar-les.⁶¹¹

Els apotecaris preparaven i venien els medicaments a partir dels materials que els subministraven els adroguers.⁶¹² El responsable de l'establiment necessitava passar un examen i poder demostrar 10 anys d'experiència. En el cas que la propietària fos una dona necessitava tenir un varó en el negoci, amb una pràctica de 10 anys en l'ofici.

Per evitar els malentesos, errors o enganys en la confecció dels medicaments s'ordenava que el metge fes la recepta per escrit i els noms dels ingredients per elaborar els medicaments fos escrit de manera entenedora.⁶¹³

Hi havia dos preparats, la triaga,⁶¹⁴ i el mitridad,⁶¹⁵ que no es podien vendre si no eren reconeguts i provats pel mostassà.

El mostassà prenia jurament als prohoms, els quals cobraven per fer les inspeccions.⁶¹⁶

L'objectiu d'aquestes lleis es concreta en la protecció del ciutadà a través del control dels medicaments i dels apotecaris, interveniguts pels poders públics mitjançant la figura del mostassà.

⁶⁰⁹ LIMB. fol. CXXXXVIIIvº, "...Que com per posar en degut orde, e, stament lo Offici, e, Art dels Apothecaris o dels Spaciers de la dita Ciutat sie necessari quels dits Apothecaris sien perçones elegides savies, e, discretas, e, en la pratiga, e, exercici de la dita art aprovades com se esguard molt a la salut de la cosa publica, e, a la reparatio, e, conservatio de la sanitat sie encara molt necessaria que ab gran estudi, e, cura se vegem les Medecines es reconeguen los Materials si seran aixi substanciosos elets, e, bons que sen puixe sperar, e, saguir benefici, e, no sien aixi inutilis, e, alterats que en alguna manera no complissen ne donassen remeys alguns..." , ordinació publicada "...a XXVII. de Noembre. M.CCCC.XXXIII."

⁶¹⁰ LIMB., fol. CLrº; Jordi González, R.: op., cit., pàg. 219

⁶¹¹ LIMB. fol. CXXXXVIIIvº, "...a XXVII. de Noembre. M.CCCC.XXXIII."; sobre això veure també González y Sugrañes, M.: op. cit., pàg. 44.

⁶¹² Segons Jordi González op., cit., pàg. 221, "El criterio generalizado entre la población barcelonesa era que los drogueros eran especieros, siendo su actividad proporcionar drogas y, en multiples ocasiones, confituras y aguas destiladas"

⁶¹³ LIMB. fol. CLvº, ordinacions publicades "...a XXVII. de Noembre. M.CCCC.XXXIII."

⁶¹⁴ Era un antídoto compost per una gran quantitat d'ingredients, principalment la carn d'escurçó i espècies, s'usava contra els emmetzinaments i com a panacea per les seves propietats calmants, cicatritzants. La seva confecció incumbia al col·legi d'apotecaris. González Sugrañes, M.: op. cit., vol.I. pàg. 105.

⁶¹⁵ Era una preparació composta per gran nombre d'ingredients que s'usa com antídoto de la pesta, febres malignes etc.

⁶¹⁶ LIMB. fol. CXXXXIX, en les ordinacions publicades "...a XXVII. de Noembre. M.CCCC.XXXIII.". Sobre el salari assignat veure González y Sugrañes, M.: op. cit., Vol.I, pàg. 53.

Pel que fa als confits, el sucre era un producte car i el seu consum considerat un luxe.⁶¹⁷ El mostassà havia de controlar en els llocs de venda o fabricació que aquest producte es preparés amb sucre pur.⁶¹⁸

En aquest conjunt d'ordinacions es reflecteix, una vegada mes, el mandat de la llei envers l'adopció de mesures per a la protecció de la salut i la seguretat del ciutadà.

4.8. Conclusions de la intervenció del mostassà en el sector alimentari

L'objectiu final de les ordinacions era aconseguir una actuació efectiva dels funcionaris públics en el control del comerç i la protecció dels ciutadans, en el pla normatiu ens trobem una legislació minuciosa i rigorosa per mantenir la disciplina i exemplaritat, en la producció i el comerç, de béns escassos i necessaris.

Però convé, a fi de no caure en anacronismes, concretar aquestes idees, tenint en compte el limitat espectre, tant pels elements objectius com subjectius de les ordinacions i la dificultat de la seva aplicació i control.

Pel que fa al control del comerç i la protecció dels ciutadans les competències del mostassà eren:

Primer, referent a l'abastiment a la ciutat i aprovisionament del producte, en els casos del blat i de l'oli, carn, el Consell tenia un paper rellevant. El mostassà reglamentava el mercat interior.

Segon, control de la qualitat de tots els productes assegurant la salubritat.

Tercer, inspecció dels preus dels productes i fixació d'aquests mateixos en alguns casos, adequant el preu a la qualitat.

Quart, control, ordenació i distribució dels llocs de venda.

Cinquè, control dels pesos i les mesures dels venedors.

Sisè, controlar que el venedor fos la persona adequada assegurant l'honestetat, honradesa, i rectitut.

Setè, vigilància que el sistema de venda fos el permès.

Vuitè, inspecció i control dels revenedors.

El mostassà respecte a l'administració i als ciutadans assegurava, en la mesura del possible, la probitat dels venedors en el procés d'intercanvi.

Per portar a terme la seva tasca es valia de la inspecció directa, ajudat per prohoms o veedors del gremi. La inspecció podia ser per iniciativa pròpia (d'ofici), o provocada per una denúncia (a instància de part).

La seva actuació no era arbitrària; disposava d'un reglament escrit, un conjunt de lleis encaminades:

a) a protegir els compradors, ja que determinaven les condicions mínimes de salubritat que havien de tenir els aliments i establien les seves condicions de venda.

b) a garantir el control de l'activitat alimentària en el abastiment, distribució i venda dels productes així com la qualitat dels mateixos.

⁶¹⁷ Iglésies, Josep: op. cit., pàg.249. "... porque com en Cathaluña nos culla sucre, y tot lo sucre que en ella se troba sia aportat per mar de Valencia o portugal; no te tant de sucre com las ditas provincias..."

⁶¹⁸ LIMB. fol CLVIII, en l'ordinació publicada "...I de Febrer. M.CCCC.XXXXVIII."

5. Normativa manufacturera i comercial

Abans de començar l'anàlisi de la normativa comercial i manufacturera a partir de les ordinacions de mostassafia i, per tant, determinar el camp d'acció del mostassà en aquest àmbit, convindria per aclarir l'entorn, fer una petita menció sobre la població artesanal, els gremis i els còsols dels gremis.

La població artesanal, a Barcelona, al 1516 era de 2.340 persones, que representaven un 36,6% de la població censada.⁶¹⁹ Pel que fa a la ubicació o distribució de la població artesana a la ciutat per zones o carrers, A. Garcia i M. Guardia, precisen que la fesomia del nucli urbà en aquell moment presentava pel que fa als oficis dues aglomeracions, una l'entorn del mercadal de Santa Maria i propera a la façana marítima, on s'agrupaven oficis de caràcter més comercial: candelers, argenters, daguers, freners, etc., i una altra al llarg de la Sèquia Comtal, on s'agrupaven els oficis més industrials: assaonadors, blanquers, paraires, teixidors, etc. En essència, aquesta distribució posa de manifest les repercussions d'aquests grups socials en la morfologia urbana, en mostrar l'existència d'unes àrees que es caracteritzaven pel fet de contenir estructures socio-professionals diferenciades amb predomini de determinats oficis.⁶²⁰

El revifament de la indústria i la formació de noves corporacions fa que el paper dels artesans hagi estat considerat especialment rellevant durant el segle XVI. Per a Vilar a partir del primer terç del segle la indústria es revitalitza i, a partir de 1570, reviu i es renova encara amb més força, ja que participa en el nou eix econòmic originat pel corrent de plata que surt de la península per la ruta Barcelona - Gènova.⁶²¹

En relació a l'agremiació com ja se sap, el procés de formació de corporacions, malgrat el seu origen medieval, assoleix el màxim esplendor a l'edat moderna. Els gremis eren en essència col·lectivitats a les quals la llei reconeixia capacitat per tenir drets i obligacions; és a dir, eren persones jurídiques, associacions que tenien com objectiu fonamental la defensa dels interessos professionals dels afiliats, tant contra la competència dels mateixos mestres com la dels productors foranis que pretenguessin establir-se a la ciutat.⁶²²

Caracteritzava els gremis, d'una banda, l'esperit reglamentista, que es posava de manifest en la jerarquitització de les categories professionals, en la fabricació de productes de qualitat, en el repartiment equitatiu de les matèries primeres entre els seus membres etc. I,

⁶¹⁹ García Cárcel, R.: op. cit., vol I., pàg. 285, 286.

⁶²⁰ García i Espuche, A.; Guardia i Bassols, M.: Espai i societat a la Barcelona pre-industrial. Barcelona, 1986. pàgs. 26-28 i fig. 19-25, 29 i 32.

⁶²¹ Vilar, P.: op., cit., vol.II, pàgs. 256-268. Barcelona treu beneficis de aquesta etapa, pàg. 265: "Seria sorprenent que aquests desplaçaments de metall, repetits i multiplicats, no haguessin deixat algunes engrunes a llur pas, exigit a Barcelona intermediaris financers i comercials, excitat la producció mateixa al Principat."

⁶²² Veure Calasso, F.: Gli Ordinamenti Giuridici del Rinascimento Medievale, Milano, 1965. En el capítol III, remarca especialment aquest tema, especialment en les afirmacions sobre el que caracteritza les corporacions, pàg. 143-144, "Ma ciò che veramente caratterizza le corporazioni sotto l'aspetto giuridico è questo: la corporazione è un ordinamento completo. Gli stessinomi coi quali suole essere designata nei documenti-universitas, corpus, e simili- sono evidentemente presi dal linguaggio del diritto e alludono appunto alla personalità giuridica dell'organismo unitario; il quale infatti ha beni propri, anche se tavola, nel caso di corporazioni meno ricche, questi si riducano alla "casa dell'Arte", dove i consoli si radunano ed esercitano la loro giurisdizione sugli iscritti; ha una propria volontà, che si estrinseca attraverso i suoi organi costituzionali, e una propria responsabilità."

d'altra banda, la diversitat, ja que cada corporació podia tenir normes privades de govern.

A Barcelona igual que a altres ciutats industrials d'Espanya augmenta el nombre d'oficis agremiats durant el segle XVI, fins a un total de 55 gremis.⁶²³

En la mesura que els oficis estaven agremiats, ajudaven les autoritats de les ciutats a la inspecció de mercats i tallers i, a canvi, el govern municipal els reconeixia i els reservava certes funcions de tipus econòmic.⁶²⁴ Pel que fa a la jurisdicció gremial, Romeu de Armas afirmava que els gremis tenien jurisdicció pròpia sobre els agremiats i que les mateixes autoritats gremials podien castigar les infraccions sense acudir a poders estranys a la corporació.⁶²⁵ Sembla que Romeu de Armas no tingués en compte amb aquesta afirmació tant contundent que, si bé és incerta l'esfera de competències dels cònsols, és probable que en aquells moments l'actuació d'alguns cònsols sobre els agremiats estigués limitada, en certs uns aspectes, per la dependència d'aquests prohoms a l'autoritat del mostassà.

Sostenia també l'autor que el dret d'inspeccionar dels gremis estava representat pels veedors que inspeccionaven les botigues i els tallers, decomisaven l'obra falsa i posaven multes, i és encertada la seva observació, però pensem que el problema és més ampli i caldria preguntar-se una vegada més sobre la potestat dels veedors i les seves relacions amb les altres autoritats i en especial amb el mostassà.

Actualment, pel que fa als cònsols o prohoms, representants suprems dels agremiats, tot i que no hi prou estudis específics sobre aquest càrrec i per tant és poc conegut el seu camp de competències, se sap que aquestes autoritats presidien les corporacions, i era condició indispensable per ocupar el càrrec pertànyer al gremi i haver aprovat l'examen de mestre. Havien de jurar el càrrec davant el batlle, el veguer i el mostassà.⁶²⁶

Pel que fa a la relació entre entre els prohoms o cònsols i el mostassà, la informació que proporciona el LMB ens indueix a pensar que només els cònsols d'alguns oficis després de ser elegits havien de prestar jurament al mostassà, segons aquestes mateixes fonts eren tots aquells que expressament es mencionaven i tots els que ho havien fet sempre.⁶²⁷

D'aquesta forma es comprèn que en els documents que generaven els oficis no vinculats no es fes esment particular del mostassà, malgrat que de vegades es posa de manifest la necessitat de tenir present algun oficial reial, però sense concretar el càrrec.⁶²⁸

D'altra part, tanmateix, cal assenyalar altres aspectes que aporta LMB a l'hora de referir-se al cònsols i a l'obligació de prestar jurament al mostassà. En primer lloc, l'elevat nombre d'oficis que se citen (aproximadament quaranta) i, en segon lloc, l'ampli camp que

⁶²³ Moles, P.: Los gremios..., op., cit., pàg.233.

⁶²⁴ Moles, P.: Los gremios barceloneses del siglo XVIII. Madrid 1970, pàg.34. I sobre les relacions entre els gremis i els consellers pàg. 133 i nota 1, "Desde el siglo XIII al XVIII los gremios de Barcelona dependieron directamente de la misma organización municipal. Los magistrados (consellers) podían crear, dividir, reformar, unir y suprimir corporaciones; estaban facultados para conceder ordenanzas, corregirlas y abolirlas; podían conceder maestrías y reglamentar exámenes; de ellos dependía el nombramiento de prohombres y cónsules; el municipio actuaba como tribunal de primera instancia en todos los pleitos corporativos. A su vez, la mayoría de los gremios estaban representados en el Consejo de Ciento.

⁶²⁵ Romeu de Armas, A.: Historia de la previsión social en España. Madrid, 1944, pàgs. 181-197.

⁶²⁶ Tintó, M.: Els gremis a la Barcelona medieval. Barcelona, 1978, pàg.17.

⁶²⁷ LMB., fol. XXXXV, ordinació publicada "...a XV de Desembre M.CCC.LXXVII."

⁶²⁸ Veure Gonzàlez i Sugrañes, M.: op., cit., vol. II, referit als estampers i llibreters.

cobreixen les professions que es mencionen. Si atenem aquets dos elements, hem d'interessar-nos per la vinculació entre els cònsols dels oficis i el mostassà.

En relació a aquesta idea, se'ns suggereixen dues qüestions: en primer lloc es tracta de veure per què aquest tema ha caigut en l'oblit. Per a això, cal considerar, entre d'altres arguments, la influència que ha tingut sobre la interpretació del càrrec de mostassà la definició que en fa Capmany,⁶²⁹ en la qual no es contempen les relacions entre els cònsols dels oficis i el mostassà, i que podria haver portat a deixar de banda aquest punt.

La segona qüestió és determinar per què uns cònsols prestaven jurament al mostassà i d'altres no estaven obligats a fer-ho. Aquesta segona pregunta ens porta a una dificultat per a la qual no tenim solució, ja que no disposem de dades que de moment ens permetin fer cap hipòtesi.

Tanmateix, hem d'insistir en el fet que la informació que proporciona el LIMB ens pot ajudar a determinar els lligams entre alguns cònsols o prohoms i el poder municipal i reial.

En aquest apartat, doncs, a més de fer una anàlisi que ens permeti conèixer fonamentalment, a partir dels reglaments reguladors de les activitats i serveis, les competències del mostassà en el món artesanal, manufacturer i comercial, i destriar l'àrea sobre la qual tenia jurisdicció, ens proposem cercar la normativa que regulava les relacions entre el mostassà i els cònsols dels oficis.⁶³⁰

5.1. Classificació de les ordinacions manufactureres i comercials

En relació a l'anàlisi i classificació de les ordinacions, malgrat l'ordre i la sistematica interna existent en el LIMB, suscribim el que Francisco Valverde assenyala com a problemes previs al estudi de les ordinacions.⁶³¹ Per això i per crear un material objectiu, que ens permetes conèixer especialment l'àmbit d'actuació del mostassà, ha semblat necessari seguir dos passos: en primer lloc, desestructurar l'ordre que inicialment oferia el LIMB; és a dir, un seguit d'ordinacions referides a 40 oficis, separades per capítols, i cada capítol dedicat a una activitat. El segon pas consistia a confegir agrupacions que impliquessin un conjunt d'oficis.

Una de les classificacions que es podien fer per agrupar les professions era seguir el criteri de concentrar els oficis a partir de les primeres matèries que empraven en la producció, com el cuir, la fibra tèxtil, etc. Diverses raons ens han portat a adoptar-lo. D'una banda,

⁶²⁹ Capmany, A.: *Memorias...* op., cit., vol.II, apend. pàg.110, 111. "El Mostaçaff o edil, cuyo oficio, en virtud del privilegio de Don Jayme II de 1323, consistia en el reconocimiento de los comestibles que se vendian para el abasto de la ciudad, de su justo peso i medida, de las tasas de los viveres, y de las servidumbres vecinales del interior de las casas".

⁶³⁰ Sobre el paper dels cònsols com auxiliars del mostassà veure supra pàg. 203 i ss.

⁶³¹ Valverde Fernandez, F.: op., cit., pàg. 295. "Las ordenanzas tuvieron una existencia prolongada que ocupó las postrimerías de la Edad Media y toda la Edad Moderna, pero durante ese periodo dichas normas no fueron algo hierático e inamovible, sino que con el paso del tiempo, y según lo exigieran las necesidades de la colectividad, se fueron modificando, ampliando, derogando y complementando, de modo que en muchas ciudades, una vez agrupadas, las ordenanzas acabaron por constituir varios volúmenes donde se recogían, sin demasiado orden ni rigor, no sólo estas normas de carácter administrativo o económico que regulaban las ampliaciones, pleitos y sentencias, que a lo largo del tiempo habían ido matizando el sentido de lo ordenado. Al final han resultado recopilaciones jurídicas de gran interés para los investigadores actuales, pero terriblemente desordenadas en la mayoría de los casos y donde es prácticamente imposible encontrar un orden lógico que nos pueda servir de guía para su estudio".

perquè ens ha semblat senzilla i apropiada a les necessitats;⁶³² de l'altra, perquè aquesta classificació s'adapta el model aplicat per Sevillano Colom,⁶³³ qüestió que hem considerat interessant ja que permetria, si cal, establir comparacions.

Així doncs, s'ha fet una divisió per sectors de producció a partir de les materies primeres. Cada sector ha estat tractat com una unitat que inclou diversos oficis. En l'àmbit de cada ofici, a causa de la complexitat i les particularitats de les ordinacions, hi ha apartats molt extensos i rics en informació i d'altres que són molt més pobres. Hem analitzat cada ofici amb deteniment i hem buscat en la mesura del possible els denominadors comuns. Finalment per facilitar l'estudi hem agrupat els elements comuns dintre de cada sector en forma de conclusions. I a la llum d'aquestes conclusions parcials hem intentat deduir els objectius que ens proposàvem pel que fa a l'àrea d'activitats sobre la que tenia competències el mostassà.

Finalment volem assenyalar, una vegada més, que en cap cas es pretén descriure l'activitat completa dels oficis en qüestió, que seria molt interessant de fer, però que sobrepassa els límits de la nostra investigació.

- 1.- Sector Mixt: hostalers, venedors de palla, de sabó, de cendra, de calç.
- 2.- Sector del combustible i del lluminat: venedors de llenya, de carbó, candelers de sèu, candelers de cera.
- 3.- Sector tèxtil: teixidor de drap de lli, de terlis, fustaners, matalassers,⁶³⁴ sombrerers, filaters.
- 4.- Sector metall: batifuller, guaspers, estanyers, calderers, argenters, freners, esperoners.
- 5.- Sector pell i cuir: sabaters, tapiners, venedors de suro, blanquers, roldor, assaonadors, corregers, beiners, carders, cellers, arnesers, cuirassers, cervellerers, broquers.
- 6.- Sector de la fusta: boters.
- 7.- Sector de l'espart: esparters, corders.
- 8.- Sector del transport: lloguer de bèsties, traginers.
- 9.- Sector de la ceràmica: ollers, gerrers, rajolers.

5.2. Sector mixt

Agrupem en aquest apartat un conjunt d'ordinacions referides a oficis diversos i que no hem pogut incorporar als altres sectors. Les diferències entre els oficis són considerables i per això hem preferit no treure conclusions parcials del sector mixt.

5.2.1. Normativa sobre els hostalers

Els hostalers compartien el gremi amb els taverners,⁶³⁵ però les seves tasques eren diferents. Els hostalers eren menestrals que tenien establiments per acollir els que estaven de pas.

⁶³² Referent a la metodologia per l'estudi d'ordinacions veure Valverde Fernandez, F.: "Aproximación metodológica..." op., cit., pàgs. 297-301 i 322.

⁶³³ Sevillano Colom, F.: op. cit., pàgs. 116-117.

⁶³⁴ En el Llibre de Mostassà s'usen indistintament els noms de matalasser i de clanover.

⁶³⁵ Moles, P.: Enciclopèdia Catalana, vol.8, pàg. 508. Barcelona, 1988 "...A Barcelona els hostalers assoliren l'estatut de gremi el 1445, amb la concessió d'ordinacions de la confraria...la qual reunia també els taverners...".

El mostassà podia controlar les qüestions referents a les llicències per obrir els hostals, i l'admissió d'hostes.

Per tenir hostel era necessari obtenir permís personal municipal, que tramitaven els prohoms, i estar inscrit en el registre de l'ajuntament.⁶³⁶ Després podien instal·lar a la façana, porta o finestra el senyal propi que tots aquests establiments havien d'exhibir públicament.

El personal dedicat al servei en el hostel, havia de complir amb la vinculació del primer senyor abans d'oferir els seus serveis a un altre, i pagar un diner a la setmana a l'almoïna de la confreria.

L'hostaler es comprometia a donar allotjament a tots el qui ho demanessin "... Que en lo exercici de la dita hosteleria se hauran be, e leyalment a tot repos e utilitat de tots a aquell qui en lo hostel vendran a posar..."⁶³⁷.

En el cas que l'hoste fos sospitós, els hostalers havien de denunciar-ho i els prohoms podien entrar a l'hostal i verificar-ho.

En els hostals estava prohibit acollir prostitutes, practicar el joc i revendre productes.⁶³⁸

En ambdós casos la multa era greu -100 sous- i, a més a més, la privació de l'ofici en el cas d'acollir una prostituta.⁶³⁹

Referent a la seguretat i benestar dels dormitoris de l'hostal, l'única condició que consta que s'exigia a les instal·lacions era que a les portes de les cambres hi possessin baldes o similar.

5.2.2. El comerç de la palla

La palla s'utilitzava prioritàriament com aliment dels animals i també per omplir matalassos. Era indispensable tenir la ciutat ben abastida i assegurar els punts de distribució. El mostassà estava facultat per controlar el lloc ocupat pels venedors, el pes, el preu, la qualitat, i per prendre mesures per evitar el perill d'incendi.

És un producte que pel seu volum considerable s'havia de vigilar que no fos un obstacle en les places i vies públiques. El punt de venda, anomenat pes de la palla, va estar situat a diversos indrets de Barcelona. Al 1560 es va enllaçar concretament fora del portal de la Boqueria, a la Rambla, prop de la Torre. Els revenedors no podien vendre palla, només l'hostaler ho podia fer als seus clients.

La palla es venia a pes: a 20 diners el quintar,⁶⁴⁰ aquest preu oscil·lava segons la carestia o l'abundància; en èpoques difícils havia arribat a 2 sous el quintar. El pesador havia de ser just amb el pes i realitzar el seu ofici honestament.

Per a protegir els ciutadans del perills que podrien esdevenir de la compra, venda i emmagatzament incontrolat d'un producte inflamable, es prohibia en ordre a la seguretat de les persones tenir botigues o cases plenes de palla. La palla es guardava en pallisses i llocs no

⁶³⁶ LIMB. fol. CXXI, en les ordinacions publicades "...a XXIII de Octubre. M.CCCC.LXXXX.II."

⁶³⁷ LIMB. fol. CXXIV^o, en les ordinacions publicades "...a XXIII de Octubre. M.CCCC.LXXXX.II."

⁶³⁸ IMH. Reg. d'Ord. Especials V-11, 6°, 7°. LIMB. fol. CXXII, en les ordinacions publicades "...a XXIII de Octubre. M.CCCC.LXXXX.II."

⁶³⁹ Referent al control de la prostitució: García Cárcel: op. cit., vol. I, pàgs. 302 i 303.

⁶⁴⁰ Alsina, C. i altres: op. cit. pàg. 223. Pes igual a 4 roves. A Catalunya el quintar comprèn sempre 104 lliures.

perillosos.⁶⁴¹

5.2.3. Normativa sobre el sabó, la cendra i la calç

Empraven sabó en alguns casos de malaltia i també per rentar robes de lli i llana.⁶⁴² Es produïa ja a principis del segle XVI.⁶⁴³

Només trobem tres ordinacions referides al sabó amb l'objectiu de controlar la seva qualitat. El sabó només es podia fer amb bon oli i els fabricants a casa només podien tenir olis apropiats i era necessari que després de fabricats s'assequessin durant trenta dies.⁶⁴⁴

No podem estar-nos de destacar aquí la duresa de les penes per als infractors en el cas de fabricar amb oli dolent. La multa era de 400 sous i de 200 en els altres dos casos. Si això no es complia el càstig era la presó.

Pel que fa a la cendra només trobem una ordinació referida al fet que no es podia acaparar.⁶⁴⁵

Les ordinacions sobre la calç reglamenten que es podia vendre una quartera o mitja quartera sense mesurer jurat i que no es podia vendre a més de 14 diners la quartera.⁶⁴⁶

5.3. Sector del combustible i de l'enllumenat

5.3.1. Normativa sobre la llenya

Braudel afirma que la llenya era un producte car gairebé a tot arreu.⁶⁴⁷ A Barcelona tal com es pot comprovar amb el llistat de preus i comparat amb altres productes no podem considerar-lo especialment car.

Era la primera matèria més usada per a la combustió.

Arribava per terra i per mar, en els dos casos el mostassà en controlava el pes, el preu, la qualitat i els llocs de venda.⁶⁴⁸

Controlava el pes a través dels pesadors que estaven situats l'un al pla d'en Llull i l'altre a la Rambla, al costat del portal de la Boqueria. Si la llenya arribava per mar es pesava a la Ribera. Després de pesar-la lliuraven un albarà del pes al venedor. El pesador cobrava per aquest treball.⁶⁴⁹ El mateix pesador era qui controlava si els troncs eren secs o humits.

Per evitar els perills d'incendi es va prohibir emmagatzemar el que anomenaven llenya

⁶⁴¹ LIMB. fol. CXXXIX, en les ordinacions publicades "...a XXX. de Maig M.CCC.LXXXXVIII."

⁶⁴² Sales, N.: op., cit., pàg. 298, 299.

⁶⁴³ García Carcel, R.: op. cit., vol.I. pàg.285.

⁶⁴⁴ LIMB. fol. CXXXXVII, "...a XVII de Noembre. M.CCCC."

⁶⁴⁵ LIMB. fol. CXXXXVIII, en ordinació "...publicada a XXVIII. del mes de Maig. M.CCC.LXXXXIII."

⁶⁴⁶ LIMB. fol. CCXX, en ordinacions publicades "...a XXVI de Octubre M.DIIII."

⁶⁴⁷ Braudel, F.: op., cit., vol.I, pàg. 315 quan ens diu: "La madera era cara en casi todas partes, con frecuencia excesivamente cara...el humanista Antonio de Guevara concluye despues de considerar su capitulo de gastos: en resumidas cuentas la leña nos cuesta tanto como lo que hemos hervido con ella en la olla."

⁶⁴⁸ IMH. Reg. d'Ord.IV-18, 94vº; IV-22, 187rº; LIMB. fol. CXXVI, en la ordenança "...publicada XXI. de Octubre M.D.LIII."

⁶⁴⁹ LIMB. fol. CXXVI, en la ordenança "...publicada XXI. de Octubre M.D.LIII."

menuda (bruc, serments). També estava prohibida la venda de llenya en algunes places de la ciutat.

Per evitar el frau i protegir el comprador, en primer lloc, el que portava la mercaderia per mar havia de vendre-la directament. En segon lloc, la llenya s'havia de pesar davant del comprador amb la balança romana afinada. Per últim, el venedor havia de subministrar producte a tots els que en volien comprar.

De les vint ordinacions que reglamenten el comerç de la llenya només quatre són anteriors al segle XVI.

Si tenim en compte l'import de la multa, el més alt correpon a la prohibició d'emmagatzemar llenya per evitar incendis a la ciutat. Es posa de manifest la voluntat de vetllar per la seguretat ciutadana passant per sobre de la necessitat de aprovisionament i distribució del producte.⁶⁵⁰

5.3.2. Normativa sobre el carbó

El carbó vegetal deuria ser en el s.XVI un producte escàs. Per això encara tenia vigència una ordinació de 1393 que prohibia treure'l de la ciutat.⁶⁵¹

La missió del mostassà consistia a vigilar el preu, l'acció dels revenedors i la qualitat.⁶⁵²

El carbó es venia a pes, el preu era de tres sous per quintar.

Referent a la qualitat s'ordenà que el carbó "...sia net garbellat ab lo garbell per aso ordenat..."⁶⁵³ i no podia tenir mesclades brosses. Per evitar l'acció dels acaparadors es vetllava perquè els revenedors no poguessin apropiarse del producte limitant la seva adquisició.

5.3.3. Normativa sobre les candeles de sèu

Els menestrals que fabricaven candeles de sèu adquirien la matèria primera sobretot en els escorxadors municipals, on gaudien de prioritat de compra i d'un sistema de repartiment entre els mestres. El mostassà intervenia en les qüestions referents a la compra de matèria primera la distribució d'aquesta entre els del ofici i la comercialització.⁶⁵⁴

Es veu que el sèu era un producte escàs per les necessitats de la ciutat. El fet d'aconseguir-ne produïa desavinences i disputes entre els candellers; sens dubte devia ser necessària una autoritat superior que obligués a complir la norma de repartir-lo. Amb això vull remarcar que a més de les competències assignades, que fins ara hem vist repetir-se

⁶⁵⁰ LIMB. fol. CXXVIIvº, en la ordenança "...publicada a XVIII. de Agost. M.CCCC.IIIII."

⁶⁵¹ Referent a això, veure el que diu Sevillano Colom per a l'Edat Mitjana a València, Sevillano Colom, F.: op. cit., pàg. 88.

⁶⁵² IMH. Reg.d'Ord. Especials V-11, 12vº, 13rº; Reg. d'Ord.IV-13, 167rº, 169rº; LIMB. fol. CXXXII-CXXXIIIvº, els revenedors, ordenança publicada "...a XVII. de Maig. M.CCC.LXXXXIII."; la qualitat, ordenança publicada "...a XVII de Mag. M.CCC.LXXXXIII." i "...a I. de Febrer. M.CCCC.XXXVIII."; el preu, ordenança publicada "... a XXI. de Noembre. M.DXVII."

⁶⁵³ LIMB. fol. CXXXII, ordenança "...publicada a XVII de Mag. M.CCC.LXXXXIII."

⁶⁵⁴ IMH. Reg. d'Ord. Especial V-11, 87rº; LIMB. fol. CXXXIII- CXXXVI, en les ordinacions publicades "...a XVI. de Noembre M.CCCC.LVII", "...a XVII. de Noembre. M.CCCC.LXI.", "...a XXVIII de Juliol. M.CCCC.LXXXVII.", "...a IIII. de Janer M.CCCLXXXIII.", "...a IIII. de Juliol M.D.V.IIIII.", "...a IIII. de Agost. M.CCCC.LXVIII.", "...a XXX. de Octubre M.D.XVII.", "...a XXIII de agost 1563.", "...a XXVII de febrer MDLXVII."

assíduament, aquesta té la finalitat de conciliar els interessos (aprovisionament i distribució) entre els productors i no entre compradors i venedors. Estretament relacionat amb això anterior, i per evitar la competència, es prohibia que els carnisers fessin o venguessin candeles de sèu.

Quant als preus, fixava el màxim preu de venda per lliura, que podia pujar o baixar segons les necessitats del mercat. Que no sie lícit ni permes a dits candellers vendre les candeles a maior for, o preu la lliura del que los sera donat per los magnífics consellers y Mostasaf lo qual preu puixen alterar muntar y a baixar segons les concurrenties corren del temps...⁶⁵⁵

Prohibia que s'enganyés en la qualitat del producte i obligava els productors a tenir-lo exposat públicament.

Les penes oscil·laven entre 200 sous i 10 sous, excepte una ordinació de 1563 en què es prohibia vendre a un preu més car del que estava permès. En aquest cas la sanció era de 3 lliures, perdre les candeles i privació de l'ofici.

5.3.4. Normativa sobre les candeles de cera

La candela de cera, més preada que la de sèu, era utilitzada per a les cerimònies religioses i per al consum de luxe. Els candellers treballaven amb cera importada dels grans comerciants del nord d'Àfrica, d'Orient o del Bàltic.

Les raons que porten a fer aquestes ordinacions pel que sembla era protegir els compradors dels fraus que els podien infringir els fabricants i venedors. "... Per squivar alguns fraus del ofici dels candellers de cera...".⁶⁵⁶ La missió del mostassà consistia a controlar la qualitat del producte respecte la normativa establerta, inspeccionar a través dels cònsols si portaven el segell de garantia, i assegurar que els llocs de venda complien les condicions ordenades.⁶⁵⁷

La normativa sobre la qualitat del producte advertia: primer, sobre els tipus de cera que es podien emprar depenent de la categoria de l'espelma i, segon, sobre la qualitat i relació de fils del ble segons el pes de les candeles.⁶⁵⁸

El mostassà prenia jurament als cònsols de l'ofici, les obligacions dels quals eren: visitar tres vegades a l'any les botigues que venien cera, comprovar la qualitat dels ciris i vigilar que tinguessin la marca.

Aquesta marca o segell que es posava al peu del ciri, no es podia recobrir amb pintura i s'exigia que romangués visible perquè permetés reconèixer qui era el fabricant de les candeles.⁶⁵⁹

⁶⁵⁵ LIMB. fol. CXXXXVI, ordenança publicada "...a XXIII de agost 1563."

⁶⁵⁶ LIMB. fol. CLIII, en ordinacions publicades "a XXVI. de Maig. M.CCCC.XXVII."

⁶⁵⁷ IMH. Reg. d'Ord. Especials V-11, 165rº; Reg. d'Ord. IV-14, 155rº, 155vº, 156rº; IV-17, 140rº; IV-18, 157vº; IV-19, 25rº, 26vº; IV-20, 40rº 41vº; IV-22. 150vº, 151rº; LIMB. fol. CLIII- CLVII, en les ordinacions publicades "...a XXVIII. de Noembre. M.D.XXVI."

⁶⁵⁸ LIMB. fol. CLIII, en ordinacions publicades "...a XXVI. de Maig. M.CCCC.XXVII."

⁶⁵⁹ LIMB. fol. CLVIvº, en les ordinacions publicades "a X. del mes de Noembre M.CCCC.LXXXXVII."

Per poder fabricar o vendre cera es necessitava ser apotecari examinat o poder demostrar que s'havia treballat durant cinc anys amb un apotecari o un candeler. En aquest últim cas es necessitava un permís que podien donar els cònsols del ofici. Si el propietari del establiment moria només els fills varons podien seguir el negoci i disposaven d'un any per que els cònsols n'el·legissin un responsable.

Les penes eren pecuniàries; la infracció més lleu tenia una multa de 5 sous i la més greu de 200 sous.

5.3.5. Conclusions

Les atribucions del mostassà en el sector del combustible i lluminat eren:

- a) controlar la qualitat del producte en tots els subsectors.
- b) controlar i adequar els preus de compra i venda de la llenya, el carbó i les candeles de sèu.
- c) pel que fa als establiments de venda i als venedors, controlar on estaven situades les parades dels venedors de la llenya, que les candeles de sèu s'exposessin públicament i que els venedors de cera ho realitzessin amb el permís corresponent.
- d) controlar el pes de la llenya.
- e) prendre jurament als cònsols.

5.4. Sector tèxtil

És ja molt coneguda la importància del gremi tèxtil a Barcelona i el desenvolupament de la indústria de la llana, del lli, del cotó i de la seda.

La indústria de la llana era la més estesa i tradicional del país. Sota el nom genèric de "parayre" se solien designar tots aquells que es dedicaven a les diverses operacions que comprèn l'art de la llana des de el rentat, pentinat, cardat, etc. fins al perxat. En el segle XV i XVI, es diversificà en diferents gremis, segons la fase de producció: carders, escardassers, abaixadors, tintorers de draps.

Pel que fa a la indústria de la seda, la seva producció estava destinada fonamentalment als productes de luxe i qualitat: velluts, brocats etc. Els gremis seders es van formar més tard que els parayres i es van dividir per especialitats segons el gènere que produïen: teixidors de vels de seda, velluters, perxers, passamaners i barreters d'agulla.

Respecte a la indústria cotonera, és conegut que els productes més importants eren el fustany teixit fet amb cotó i lli o llana i els teixits per fabricar les veles de les embarcacions; per això la seva prosperitat en part estava lligada al comerç marítim i a la navegació.⁶⁶⁰

En el Llibre del Mostassà trobem regulada primordialment la producció que provenia de la indústria cotonera; és a dir, els productes realitzats pels filaters, els teixidors de draps de lli, fustaners, i clanovers.

En segon lloc, trobem la fabricació de certs productes manufacturats com els barrets i els jupons.

⁶⁶⁰ Moles, P.: Los gremios... op. cit., pàgs. 345, 346, 347.

Però, d'altra banda es troba a faltar un apartat destinat al sector de la llana, paraires, teixidors de llana, etc. El fet que el sector de la llana no hi estigués inclòs és degut segurament que aquet sector, per la importància que tenia, fou objecte d'una legislació especial, i que la producció llanera es controlava mitjançant un tribunal estatal i corporatiu anomenat el tribunal del "Pont de Canderà".⁶⁶¹

Pel que fa els seders, tal com podem observar, tampoc es mencionen específicament ordinacions referides als velluters, passamaners etc. El cas era diferent que en el sector de la llana ja que era un sector, el seder, que tenia poc volum de producció i vendes. L'omissió d'ordinacions específiques no vol dir que el mostassà no intervingués en el sector, com es pot comprovar en el document que recull les ordenances de la confraria de teixidors de vels de seda de 1535.⁶⁶²

5.4.1. Normativa sobre els filaters

Pel que fa al filat tan sols trobem dues ordinacions sota el títol "ordinacions sobre els filaters i les filateres". El mostassà tenia que controlar que el fil no fos mesclat o retocat per millorar l'aparença en el moment de fer la venda, i respecte als fils estrangers vigilava que es venguessin blancs sense tenyir.⁶⁶³

5.4.2. Normativa sobre els teixidors de drap de lli

Els menestrals que fabricaven teixits de lli treballaven per conta propia i, a més del lli, normalment també teixien teles de cotó. D'aquests teixits es confeccionaven les tovalloles, tovalles i tovallons.

La intervenció del mostassà consistia primordialment a assegurar la qualitat del producte i garantir l'honestedat dels fabricants.

Per fer això s'ajudava dels cònsols de l'ofici. Observem una sèrie d'ordinacions destinades a controlar la qualitat del fil per les veles dels vaixells: havia de ser reconegut abans de teixir, havia de ser fort, estar en bon estat i no es podia mesclar. Les teles no es podien treure del taller fins que no fossin examinades i acreditades amb el segell que tenien els cònsols.⁶⁶⁴

Per fer complir aquests preceptes es preveia que els cònsols poguessin inspeccionar tots els locals on es teixís. Quedaven obligats tant els teixidors com les teixidores a complir la normativa i ambdós podien ser jutjats pels cònsols i el mostassà.⁶⁶⁵

Una vegada més trobem la norma sobre pesos i mesures. Aquests havien de ser bons i

⁶⁶¹ Moles, P.: op., cit., pàg.372, 373.

⁶⁶² CODOIN., vol.41, pàgs. 356, 357. "... per evitar molts fraus e falcedats ques cometen es fan en les teles de sedassos glassa texida toques de reyna... per ço e tales per lo be de la cosa publica que los prohomens o maiorals de la dita confraria puguen ex mero officio o en altra manera ab assistencia del mostasaf regonexer e mirar les dites teles... donant al dit mostasaf un sou per liura del preu...".

⁶⁶³ LIMB. fol. CCXIII, ordinacions publicades " a XII de Juny M.CCCC.XXXXIII. "

⁶⁶⁴ LIMB. fol. CLXXXVIII, en ordinacions "...a X de Febrer M.CCCC.XVIII" i "...a XXIII de Agost M.CCCC.III."

⁶⁶⁵ LIMB. fol. CLXXXVIIIvº, en ordinacions "...a XXIII de Agost M.CCCC.III."

fins.

D'una altra banda, els que teixien cotó havien de fer-ho amb les mides ordenades.⁶⁶⁶

Referent als preus trobem un llistat que assenyala que per teixir, el teixidor cobraria un diner per lligadura i que no podia haver-hi per cana menys de set lligadures, el jornalier rebria una part proporcional.

5.4.3. Normativa sobre els fustaners

El fustany és un teixit amb ordit de lli i trama de llana o cotó que servia per matalassos, coixins, gipons, folres, en substitució de la draperia de qualitat. Aquests teixidors eren controlats pel que feia a les mides de les peces i a la condició del producte.

El fustany podia tenir tres mides: gran, mitjana i petita.

De cada un es detallen el pes, la mesura i el nombre de fils.⁶⁶⁷ També s'especifica com havien de ser les pues i les pintes. Respecte a la qualitat s'estableix que si eren de cànem aquest ha de ser bo i sense mescla. Si eren de lli el mateix. En el cas que fos de cotó aquest havia de ser bo i no podrit. Els cònsols judicaven si una peça estava mal teixida o mal cardada i obraven en conseqüència.⁶⁶⁸

Els teixidors compraven un segell o marca als cònsols. Aquests prèviament l'havien registrat en el seu llibre per poder-lo identificar posteriorment en cas de necessitat. Els captius no podien tenir ni obrador ni marca. Les penes per no complir oscil·laven segons la ordinació de 5 sous el mínim a 50 sous el màxim.

5.4.4. Normativa sobre els clanovers o matalassers

Els clanovers es dedicaven a fer matalassos. Els matalassos, es confeccionaven amb teixit de terliç, que era una roba de cotó feta amb lligat de sarja de tres punts, amb combinacions de colors a llistes, els bons matalassos estaven reomplerts de llana.

Per assegurar la qualitat d'aquest producte es controlava que els materials que servien per la seva confecció fossin nous, de qualitat i els adequats.⁶⁶⁹

Per aixó esta expressament prohibida, la recuperació de la llana o de les teles anteriorment usades, per fer matalassos nous; aquesta norma posa de manifest el pensament del moment: un producte nou tan sols pot procedir de elements nous ja que d'altra manera si les matèries que el componen són velles el resultat és un producte vell i per tant un frau al comprador.

Referent a les penes, anaven de 25 a 50 sous i a més es podia perdre el matalàs.

5.4.5. Normativa sobre els "sombrerers" i la confecció de jupons

Els fabricants de barrets van començar a rebre els primers privilegis al 1472 i s'assenyalen com a ordenances fundacionals les de 1545.⁶⁷⁰

Troblem quatre ordinacions, totes de 1553, per regular, primer, la confecció de barrets

⁶⁶⁶ LIMB. fol. CLXXXIX, en ordinacions "...a XXIII de Agost M.CCCC.III."

⁶⁶⁷ LIMB. fol. CLXXXII, en ordinacions publicades "...a VIII de Deçembre M.CCCC.LXI."

⁶⁶⁸ LIMB. fol. CLXXXIIvº, CLXXXIII, en ordinacions publicades "...a VIII de Deçembre M.CCCC.LXI."

⁶⁶⁹ LIMB. fol. CLXXXVIvº, en ordinacions publicades "...a VI. del mes de Juliol. M.D.XXIII.", "...a VIII de Juny M.CCC.LXXXV." i "...a XXVII del mes de Novienbre M.CCCC.XXVIII."

⁶⁷⁰ Moles, P.: op. cit., pàg. 262.

en relació al tint i al tipus de llana i, segon, per prevenir la venda de barrets vells retenyits com si fossin nous. Els veedors de l'ofici ajudaven el mostassà en el seu judici "...E que per lo Mostaçaf sien vist e regoneguets e iudicats ab lo vot e parer dels vehedors del offici..."⁶⁷¹

Respecte als jupons, peça de vestir que cobreix el tronc des dels muscles fins a la cintura, cenyida i ajustada al cos amb mànigues, es controlava que es comunicés el material empleat per fer els guarnits.⁶⁷²

5.4.6. Conclusions

a) Les atribucions del mostassà en el sector tèxtil eren controlar la qualitat, les mesures, les mides i els preus.

b) La missió de controlar la qualitat era present en cada un dels subsectors que s'analitzen. S'expliciten les mesures per fer complir les ordenances mitjançant inspeccions.

c) Per protegir els compradors, hi havia dos productes, el fustany i el drap de lli, que havien de tenir marca o segell que garantís la seva qualitat.

d) Es comprovaven pesos i mesures en dos subsectors: el drap de lli i el fustany.

e) El mostassà jutjava aconsellat pels veedors del ofici.

5.5. Sector del metall

5.5.1. Normativa dels batifillers i oripellers

Els batifillers feien panys o d'or, d'argent o d'altres metalls batent-los i reduint-los a fulls o làmines. Només trobem una sola ordinació dedicada a aquets artesans, ja que l'altra que trobem en el mateix epígraf està dedicada als oripellers.

Per evitar fraus i enganys el mostassà prohibia als batifillers batre or si no era de ducat o de bona llei. Tampoc podien batre estany per posar sobre les pells.⁶⁷³

Els oripellers eren controlats a través dels cònsols del seu l'ofici. Segons les ordenacions no podien treballar, es a dir aplicar lamines d'or, sobre pell d'anyells ni de moltons, sinó tan sols sobre pell de cabrit.⁶⁷⁴

5.5.2. Normativa sobre els calderers i guaspers

Els calderers eren els menestrals que feien calderes i envasos metàl·lics. A Barcelona formaven gremi ja en el 1395, com una especialitat dels ferrers.

Les atribucions del mostassà sobre la seva producció estan resumides en tres ordenacions de 1437, per les quals s'obligava que tots els envasos per aigua havien de ser fets de coure i si es venien a Barcelona havien de portar un senyal que identificés la seva qualitat.

Una persona que era elegida pels consellers inspeccionava i cobrava pel reconeixement de les peces.

⁶⁷¹ LIMB. fol. CCXI, en ordenacions publicades "...a XVIII del Mes de Maig. M.D.LIII."

⁶⁷² LIMB. fol. CCXIII, en ordenacions publicades a XII de Dezembre. M.CCC.LXXXXVI."

⁶⁷³ LIMB. fol. CLXXXII, en ordenacions publicades "...a XXI. de Octubre M.CCCC.LXVIII."

⁶⁷⁴ LIMB. fol. CLXXXII, en ordenacions publicades a "...a XXI. de Octubre M.CCCC.LXVIII."

Els envasos que eren destinats a ser venuts fora de Barcelona no estaven obligats a portar cap identificació.

No es podien vendre per nous envasos vells arreglats.⁶⁷⁵

Les guaspes, peça de metall que es posava a la punta inferior d'un bastó, llança, etc., havia de ser negra i ben envernissada.

El mostassà i altres persones que ell habilités havien d'examinar i reconèixer les guaspes abans de ser venudes.

5.5.3. Normativa sobre els argenters, esperoners, freners

Sota aquest títol en el Llibre del Mostassà trobem les ordinacions encaminades a controlar la qualitat del daurat que efectuaven els argenters, esperoners i freners; totes són de 1433.

El daurat, que consisteix a recobrir un objecte de plata o algun altre metall amb una capa d'or, en realitat amaga l'autenticitat de la materia de què estan fets els objectes.

Només el mostassà podia jutjar la qualitat del daurat o de les soldadures i del material sobre el que s'havia aplicat "... Que en cars que alguna colradura feta per los dits freners o esperoners se haze judicar.Tal sie feta solament per lo Mostassaf de la dita ciutat... aixi que los consols dels argenters no entrevingen ne entrevenir puixen en tal judicatura..."⁶⁷⁶

Totes les infraccions es consideraven greus i es castigaven amb una multa de 300 sous, la més quantiosa en aquest sector. Corresponia també al mostassà fer treure de la ciutat els productes amb deficiències i per tant considerats falsos.

5.5.4. Normativa sobre els estanyers

Les disposicions per controlar els productes confeccionat amb estany es refereixen en primer lloc a la llei: només es podia treballar amb estany pur i es prohibia fer-ho amb el que tingués mescla de plom.

Per garantir la qualitat del producte es contrastava amb el senyal de la ciutat, que resultava ser alhora una identificació d'origen. Els consellers determinaven qui ho havia de fer i es cobrava per la feina.⁶⁷⁷

En segon lloc fan referència al fet que els estanyers que havien realitzat productes que no es podien garantir, perquè eren falsos, podien en canvi comercialitzar-los fora de la ciutat o vendre'ls en gros a algun mercader que pretengués comercialitzar-los fora.

5.5.5. Conclusions

a) En el sector del metall es regulaven algun aspecte de les obres procedents dels següents oficis: batifullers, oripellers, guaspers, calderers, argenters, esperoners, freners i estanyers.

b) Es reglamentava sobre la qualitat del daurat de l'obra procedent de tots els mencionats oficis.

c) Els calderers, argenters, esperoners, freners i estanyers, havien de contrastar les

⁶⁷⁵ LIMB. fol. CCVIII, CCVIII^o, en les ordinacions publicades "...a VIII de Setembre. M.CCCC.XXXVII."

⁶⁷⁶ LIMB. fol. CCX, en les ordinacions publicades "... a XVII de Noembre M.CCCC.XXXIII."

⁶⁷⁷ LIMB. fol. CC, en ordinacions publicades "...a XXII de Juny. M.CCCC.XXXVII."

seves obres amb una marca o senyal.

d) El mostassà prenia jurament als cònsols de l'ofici, que havien de reconèixer els productes.

e) També jutjava directament amb assessoria el daurat de les obres dels argenters, esperoners i freners.

5.6. El sector de la pell, el cuiro i el suro

5.6.1. Normativa sobre el suro

Quatre ordinacions permetien controlar la compra-venda del suro, que es justificava per la necessitat de normalitzar les vendes a fi regular els preus. Això es volia aconseguir forçant que tapiners i sabaters tinguessin prioritat en la compra d'aquest producte.

D'aquesta manera els venedors no podien vendre a cap revenedor abans que els tapiners i els sabaters es proveïssin del que necessitaven.⁶⁷⁸

5.6.2. Normativa sobre els blanquers

Eren els menestrals que adobaven les pells amb tanins vegetals (roldor, sumac, i escorces) després d'haver fet els treballs de ribera, és a dir, neteja i eliminació de substàncies no útils, fins a obtenir pells "en blanc".

La idea que presideix aquest conjunt d'ordinacions és vigilar la qualitat del producte abans de ser entregat a l'assaonador.

El mostassà ho podia controlar comprovant que usaven un bon taní per adobar la pell, que no incloïen pells inferiors (morros, orelles) i que estarien nets de residus d'ossos, banyes, ungles, nervis o restes de carn, etc.

Els cònsols podien entrar pels tallers i inspeccionar el producte. Si estava mal adobat es podia fer cremar per autoritat del mostassà.⁶⁷⁹

Trobem una norma restrictiva que, prohibeix vendre cuiro adobat als jueus, pensem que es margina el grup jueu perquè centraven les seves operacions en la revenda, és a dir, fonamentaven els guanys amb l'especulació del producte.

L'import de les multes oscil·lava entre 2 i 50 sous. També es podia cremar el producte en cas de ser declarat defectuós.

5.6.3. Normativa sobre la venda del roldor

Incloem el roldor en aquest apartat ja que era un producte gairebé imprescindible perquè els blanquers efectuassin l'adob de les pells.

El roldor és una planta que creix en boscos de la Mediterrània occidental. És summament tòxica per a l'home. L'escorça i les fulles contenen abundosos tanins.⁶⁸⁰

⁶⁷⁸ LIMB. fol. CXXXIII.

⁶⁷⁹ LIMB. fol. CLVIIIvº, en les ordinacions publicades "...a, XI del mes de març. M.CCCC.XXII."

⁶⁸⁰ Font Quer, P.: *Plantas medicinales*, Barcelona 1988, pàg. 448-450. Recull una descripció d'interès: "En Cataluña, los labradores hacen cosecha de las hojas de este arbúsculo a su tiempo, y cuando están en su perfecta disposición las cogen y las secan; y, después de haber juntado crecida porción, las llevan en grandes costales a curtidores; éstos las hacen moler con una muela, del mismo modo que la aceituna, y con estos polvos curten y preparan los cueros que sirven para formar suelas. Esta preparación quieren algunos dé a las pieles curtidura más fuerte que la de corteza de carrasca".

Es percep a través de les ordinacions un control singular sobre la venda d'aquest producte, aquesta peculiaritat podria ser tant per protegir a les persones, ja que el roldor es una planta extremadament verinosa, com per assegurar la seva distribució entre els blanquers.

Sembla que es venia a la plaça del seu propi nom. Els blanquers tenien prioritat en la seva compra i l'obligació de repartir-lo entre els del ofici que en necessitaven.

No queda molt clar si es podia comprar per la revenda, ja que podria provocar la puja del seu preu.⁶⁸¹

El mostassà podia censurar la conducta dels venedors. Si era violenta els podia imposar una condemna de 100 sous.

El roldor no es podia mesclar amb altres herbes,⁶⁸² encara que no s'especifica el motiu, ben segur que era per evitar intoxicacions i enverinaments.

5.6.4. Normativa sobre els assaonadors

Els assaonadors eren uns menestrals que prenien dels blanquers les pells o cuir "en blanc" i al damunt hi aplicaven tot un conjunt d'operacions anomenades actualment "d'acabat" i les lliuraven als tapiners, basters, etc.

Les ordinacions dels assaonadors, per la seva diversitat, ens permeten veure un ampli ventall de les atribucions del mostassà i dels cònsols.

Es posa de manifest una vegada més la missió de controlar les transaccions mercantils combatint l'acció dels acaparadors, el frau i els guanys il·lícits. Asseguraven l'honestedat i l'honradesa exigint qualitat en els productes. La inspecció era per garantir-ho.

S'expliciten a més altres missions menys freqüents com són el calendari de dies festius, l'horari dels revenedors i la regulació del personal a càrrec de l'assaonador.

Començant per aquests darrers aspectes, pel que fa al personal es regulava el salari dels jornalers en un màxim de 16 diners per jornal, el temps de retenció de l'aprenent (que havia de ser com a mínim de quatre anys) i el permís a l'hora de canviar d'amo.⁶⁸³

A més a més dels diumenges no podien treballar els festius propis de l'ofici o de la ciutat "...Que nengun assahonador ne són missatger no gos donar plec al cuiram ne altra manera usar del dit offici en diumenge ne en festa de madona Santa Maria ne de Sancta Eulalia ne de la dedicatio de la seu,ne del evangelista..."⁶⁸⁴

Els cònsols eren elegits el dia de Sant Andreu, per exercir el càrrec durant un any que podia ser prorrogable. Prestaven jurament al mostassà de complir lleialment les seves obligacions que consistien a controlar la qualitat de la producció.⁶⁸⁵

Per complir amb la seva missió podien inspeccionar les cases i tallers dels assahonadors i denunciar al mostassà l'existència de productes defectuosos.

També inspeccionaven els productes que estaven destinats a la venda fora de la ciutat de Barcelona.⁶⁸⁶ Els cònsols garantien la qualitat del producte amb una marca o senyal de la ciutat impresa per ells mateixos.⁶⁸⁷ Si el cuir no era correcte el manaven cremar.

⁶⁸¹ LIMB. fol. CLXIII, en ordinacions publicades "...a XXX de Decembre M.CCCC.VII."

⁶⁸² Aquesta prohibició també la trobem al "Libre de Mostassafia" del Mostassà de Castelló, Roca Traver: op., cit., pàg. 112.

⁶⁸³ LIMB. fol. CLXVII, en ordinacions publicades "...a XXV. de Març. M.CCCC.VII."

⁶⁸⁴ LIMB. fol. CLXVIIIvº, en ordinacions publicades a "...a VII de Octubre M.CCCC.VII."

⁶⁸⁵ LIMB. fol. CLXVIII, en les ordinacions publicades "...a VII de Octubre M.CCCC.VII."

⁶⁸⁶ LIMB. fol. CLXXvº, en les ordenacions publicades "...a VII de Octubre M.CCCC.VII."

⁶⁸⁷ LIMB. fol. CLXXIVº, en les ordinacions publicades "...a VII de Octubre M.CCCC.VII."

Podien requerir als compradors de couro el destí que pensaven donar al seu producte, revenda o treball propi.

Controlaven que els aprenents no canviessin d'obrador abans de complir el temps de aprenentatge sense permís del primer. En cas de malaltia o vellesa d'un assaonador, els cònsols decidien el jove que podria donar-li ajuda.

Per exercir l'ofici d'assaonador era precís ser reconegut pels cònsols.

Per la seva banda els cònsols es comprometien assistir als obradors per fer els reconeixements, sempre que els ho demanessin o nomenar un lloctinent en cas de malaltia del cònsol.

El mostassà podia jutjar qualsevol infracció sense consell dels cònsols.

També incumbia directament al mostassà el control de la qualitat dels cuiros que venien els mercaders castigant a una multa de 500 sous els mercaders que portaven mercaderia fraudulenta.⁶⁸⁸

5.6.5. Normativa sobre els sabaters i els tapiners

Els sabaters formaven en el segle XV un dels dels primers gremis de Barcelona i comptaven amb una important casa gremial. Els tapiners en canvi, eren un grup marginal i menys nombrós. Estaven especialitzats a fer tapins, una mena de sandàlia de suro folrat de cuir amb una coberta de roba que usaven especialment les dones. A partir de 1479 el gremi s'organitzà com entitat separada dels sabaters.

De forma semblant que per als assaonadors, el mostassà rebia el jurament dels cònsols de l'ofici, pel que s'obligaven a complir i fer complir les ordinacions.⁶⁸⁹

Per mitjà dels cònsols el mostassà feia efectiu el seu dret de no inspeccionar directament i es reservava per atendre les denúncies i emetre els judicis.⁶⁹⁰

Els cònsols eren elegits anualment. Els estava encomanat anar pels obradors, reconèixer, marcar les sabates defectuoses i denunciar-ho al mostassà.

El mostassà també arbitrava sobre les competències entre tapines i sabates.

5.6.6. Normativa sobre els beiners

Aquest conjunt d'ordinacions reflecteix en detall, en primer lloc, les normes per a la confecció de fundes: beines, estoigs, etc., així com el material que han d'emprar els beiners.

En segon lloc, la missió dels cònsols i la del mostassà. Els cònsols controlaven la qualitat del material i la aparença de la feina per evitar els fraus. El mostassà jutjava i executava les penes. "... que la conaxença de les dites beynes e altres obres desus dites o contra aquelles sie dels consols o promens del dit offici. però que la executio se haze esser es façe per lo Mostaçaf de la dita ciutat..."⁶⁹¹

5.6.7. Normativa sobre selles i arnesos

⁶⁸⁸ LIMB. fol. CLXXXIII, en ordinacions publicades "...a XXVIII. de Març M.CCCC.XXXIII."

⁶⁸⁹ LIMB. fol. CLXXXV, en ordinacions publicades "...a XXVIII. de Abril M.CCCC.VII."

⁶⁹⁰ LIMB. fol. CLXXXVI, en ordinacions publicades "...a XXVIII. de Abril M.CCCC.VII."

⁶⁹¹ LIMB. fol. CLXXXIIIv°, en ordinacions publicades "...a XXVI de Octubre M.CCCC.XXXVII."

Sota el títol "celles" trobem cinc ordinacions dedicades a les selles. Potser per extensió es refereixen també als arnesos com a revestiment protector dels cavalls. Perquè el comprador no fos enganyat i el producte venut respongués a la qualitat esperada es controlaven els materials que s'havien de fer servir per fer selles, tant pel que fa al seu aspecte exterior com en el farciment. També es prohibia als basters emborrar o arreglar celles.

Pel que fa els preus, s'ordenava que els cònsols de l'ofici els moderessin segons el seu criteri. No s'estableixen preus màxims.

Finalment s'afegeixen dues ordinacions d'ordre intern. La primera diu que si algú comprava estreps o brides noves ho havia de notificar als companys de l'ofici. La segona diu que no es podia sostreure cap aprenent als companys de professió.⁶⁹²

5.6.8. Normativa sobre els cervellerers i els broquers

Les ordinacions es referixen als dos fabricants. El mostassà podia i havia de controlar els materials que empraven per realitzar aquests productes.

Els broquerers eren una branca dels armers i arnesers. Fabricaven broques, escuts petits, bombats del mig, ordinàriament de fusta folrada de pell.

Els cervellerers fabricaven les cervelleres, cascos ajustats a la forma del crani que arribaven fins a mig front.

Les cervelleres havien de ser d'acer. Per reconèixer les que complien aquesta condició i diferenciar-les de les de ferro els posaven un senyal.

Els cònsols de l'ofici reconeixien els productes i donaven fe de la seva autenticitat. Prèviament havien jurat en poder del mostassà.

Per muntar un establiment era precís passar per un examen.

El mostassà controlava la qualitat del producte i rebia el jurament dels cònsols.

5.6.9. Normativa sobre els cuirassers

En les ordinacions dels cuirassers es posa de relleu, en primer lloc, la importància de l'elecció dels cònsols,⁶⁹³ i la seva missió de denúncia dels fraus al mostassà, que havia de jutjar-los i castigar-los.

En segon lloc, es donen les normes pel que fa als materials que s'usaven en la fabricació de cuirasses.

En tercer lloc, els cònsols tenien l'obligació de senyalar amb marca les cuirasses d'acer i reconèixer i assenyalar les que venien de fora.

Finalment, el mostassà vetllava perquè no es pogués treballar en l'ofici sense el examen de mestre, i perquè no es poguessin sostreure els aprenents entre els mestres del mateix ofici.

⁶⁹² LIMB. fol. CLXXXVI- CLXXXVIvº, en ordinacions publicades "...a XXX. de Juliol M.CCCC.LXIII."

⁶⁹³ LIMB. fol. CCIIvº, en ordinacions publicades "...a XVII. de Març. M.CCCC.LVII."

5.6.10. Normativa sobre els carders

Els carders eren els menestrals que fabricaven les cardes utilitzades per cardar la llana.⁶⁹⁴ L'incloem en aquest sector perquè malgrat es considerava un art auxiliar o dependent de la draperia, la materia prima usada per la construcció de cardes era el couro.

El mostassà controlava el material i la qualitat de les cardes. Es vigilaven amb l'ajut dels prohoms del ofici, inclús les que procedien de fora, i si no eren correctes a judici del mostassà les cremaven.⁶⁹⁵ Consta que les autoritats municipals podien intervenir per exigir un examen abans que algú obrís un establiment.

5.6.11 Normativa sobre els corretgers

Pel que fa a les ordinacions dels corretgers és interessant destacar els següents punts: en primer lloc, la definició de la qualitat dels productes que elaboraven; en segon lloc, la normativa referent a la regulació del treball; en tercer lloc, el procediment d'actuació del cònsols del ofici.

Per fabricar els seus productes els corretgers es valien de diverses matèries primeres, però fonamentalment del couro o pell per a les corretges i del metall per als guarniments i els acabats. D'aquesta forma es comprèn que existís la necessitat de regular tant la qualitat de la pell, com la dels metalls.

Respecte el metall, llautó, ferro, estany, o acer, que servia per fer els guarniments, les barres, les sivelles, i els caps de les corretges, es regulava la qualitat del material i l'acabat que presentava. Veiem dos exemples d'aquests requisits quan les ordinacions diuen que no es fabriquin sivelles d'estany, on s'ha d'interpretar que l'estany és un material fàcil de treballar però molt mal-leable i per tant poc consistent i apropiat per fer sivelles, per això només el consideren adequat per fer guarniments i encara si es tracta d'estany fi. Pel que fa al llautó ha de ser brunyit; és a dir, ha de tenir un acabat polit.

D'altra part, pel que fa a la pell, també les ordinacions n'especificuen el tipus: s'exigia que la pell fos de vedell i que presentés un bon acabat. Recordem que l'operació d'acabat la realitzaven prèviament els assaonadors.

Pel que fa a la normativa que regula el treball, sota l'enunciat "Lo temps e preu dels hobrers"⁶⁹⁶ s'apleguen un conjunt d'ordinacions destinades a regular aspectes laborals com el salari, els dies festius, el nombre d'aprenents, les condicions de treball, etc.

Finalment en l'àrea d'actuació dels cònsols, el mostassà els prenia jurament que realitzaven les inspeccions i jutjava i castigava, si calia, els infractors que havien estat denunciats pels cònsols.⁶⁹⁷

5.6.12. Conclusions

⁶⁹⁴ Moles, P.: op., cit., pàg. 372. "... Este oficio no puede clasificarse plenamente de textil, pues no consistia en efectuar el cardado de la lana, sino en fabricar los instrumentos - cardes -empleados en tal menester..."

⁶⁹⁵ LIMB. fol. CCVII, en ordinacions publicades "...a V de Nohembre M.CCCC.LVII."

⁶⁹⁶ LIMB. fol. CLXXIXv, en ordinacions publicades "...a XVI. de Març de M.CCCC.XXXIII"

⁶⁹⁷ LIMB. fol., CLXXXI, en ordinacions publicades "...a XVI. de Març de M.CCCC.XXXIII."

a) En el sector del cuir i la pell es regula la producció i venda de les obres procedents dels següents oficis: suro, blanquers, roldor, assaonadors, sabaters, tapiners i beiners, sellers, arnesers, cervellerers, broquers, corretgers i cuirassers.

b) Es reglamenta sobre certs aspectes de la qualitat de l'obra procedent de tots els mencionats oficis.

c) El mostassà prenia jurament als cònsols de l'ofici que havien de reconèixer la qualitat dels productes.

d) El mostassà regulava la distribució de la matèria primera entre els mestres artesans de l'ofici.

e) Els cònsols senyalaven les obres correctes i denunciaven les incorrectes.

f) Al subsector de sellers i arnesers, s'hi intervenia en els preus per mitjà dels cònsols.

g) El mostassà regulava l'adquisició i distribució d'alguns materials entre els de l'ofici dels sellers i arnesers.

h) Vigilava que entre sellers o arnesers no se sostraguessin els aprenents.

i) Controlava que broquers i cervellerers no poguessin establir-se si no havien passat l'examen.

5.7. Sector de la fusta

5.7.1. Normativa sobre els boters

En les ordinacions fetes sobre l'ofici dels boters s'insisteix un cop més que estan escrites per utilitat pública i per acabar amb els fraus. Per això el mostassà controlava mitjançant els cònsols de l'ofici la qualitat de les botes (es tracta només de botes de fusta per a vi).

Les botes havien de ser de bona fusta i asenyalades amb la marca del cònsol. No servien les que anteriorment havien contingut peix, oli, etc. Les fustes que servien per fer aquestes botes eren de 5 pams i la cana per mesurar-les la tenia el cònsol de l'ofici i estava a disposició del comprador i del venedor.⁶⁹⁸

Per fer botes es podia cobrar com a màxim 6 o 7 sous i per fer caixes 4 sous.

5.8. Sector de l'espart

5.8.1. Normativa sobre els esparters

L'objectiu d'aquestes ordinacions era controlar les cordes, teixits i objectes d'espart vinguts de València.⁶⁹⁹ Els productes es mesuraven amb mides i mesures valencianes. El reconeixement es realitzava a la ribera a l'arribar els vaixells. Els cònsols podien acreditar el producte, però en cas de frau s'havia de denunciar al mostassà que ho judicava.⁷⁰⁰

5.8.2. Normativa sobre els corders

⁶⁹⁸ LIMB. fol. CLXXXXIX.

⁶⁹⁹ LIMB. fol. CLXXXXVvº, en ordinacions publicades "...a V de Maig M.CCCC.XXXXII.", "... a VIII de Setembre. M.CCCC.XXXXVII." i "...a VIII de Juliol. M.CCCC.LXXXVIII."

⁷⁰⁰ LIMB. fol. CLXXXXV, en ordinacions publicades "...a XXVIII de Noembre. M.CCCCLXXXII."

Per verificar la producció dels corders els veedors de l'ofici podien entrar en els obradors i inspeccionar el cànem per comprovar: primer, que era nou; segon, que al teixir no en mesclaven de vell; tercer, el gruix de la corda per assegurar la qualitat del producte.

En el cas del cànem la multa per no sotmetre's al reconeixement dels veedors podríem considerar-la molt greu, ja que era de 300 sous. Probablement perquè les cordes de cànem eren destinades als vaixells i les infraccions podien portar conseqüències molt greus.

Els veedors cobraven per la seva feina 2 diners que pagaven meitat comprador i meitat venedor.⁷⁰¹

5.8.3. Conclusions

- a) Les ordinacions es refereixen a esparters i a corders.
- b) Controlar directament o per mitjà dels cònsols les mercaderies d'espart que arribaven de València.
- c) Controlar directament o per mitjà dels veedors la qualitat de les cordes de cànem.

5.9. El sector del transport

5.9.1. Normativa sobre els traginers

Els traginers transportaven les mercaderies d'un lloc a l'altre.⁷⁰² En el Llibre del Mostassà només es troben ordinacions referides als traginers de mar que transportaven els productes des del port de Barcelona a l'interior de la ciutat.⁷⁰³

Totes les ordinacions són de 1533 i fetes amb un sol fi, com en el mateix llibre s'expressa: desautoritzar una crida del l'any 1454 que no detallava els llocs de la ciutat on havien de descarregar el producte. Per això en aquestes noves ordinacions es concreten diversos itineraris, de tal manera que els traginers no es poguessin excedir en el que demanaven per fer el transport.⁷⁰⁴

Es determinen les tarifes, els trajectes i el pes de la càrrega. S'estableixen cinc recorreguts⁷⁰⁵ indicant el màxim preu que es podia cobrar per aquest servei, que oscil·lava des de 5 diners per la carrera més curta fins a 9 per la més llarga. Les penes per incompliment eren en tots els casos de 20 sous.

5.9.2. El lloguer de bèsties

Un dels serveis necessaris era el lloguer de bèsties, cavalls o mules.

Apareixen set ordinacions encaminades a regular aquest servei, totes de 1460. A través d'elles s'intenta protegir els drets dels propietaris dels animals enfront dels abusos que podien fer els usuaris. El mostassà procurava harmonitzar els interessos d'ambdues parts.

⁷⁰¹ LIMB. fol. CCXVI, ordinació de 30 de Agost de 1404.

⁷⁰² Moles, P.: *Enciclopèdia Catalana*, Barcelona, 1988. Sobre el terme traginer: "...Traginer de mar o traginer de ribera, els quals transportaven les mercaderies a coll de rossí, diferenciant-se en això tant dels llogaters de mules que empraven carros o carretes, com dels bastaixos de capçana, que feien servir només la pròpia força..."

⁷⁰³ LIMB. fol. CXXXV- CXXXVII, en ordinacions "...a XXVIII. de Juny. M.CCCC.LIIII." i també a IMH. Reg. d'Ordi. Especials V-11, 35r^o fins 37v^o.

⁷⁰⁴ LIMB. fol. CXXXV, en ordinacions publicades "... a XXVII. de Juliol. M.D.XXXIII."

⁷⁰⁵ LIMB. fol CXXXV- CXXXVIv^o, en ordinacions publicades "...a XXVII. de Juliol. M.D.XXXIII."

En primer lloc, els propietaris estaven obligats a proporcionar cavalls sans i en bones condicions.

En segon lloc, el màxim recorregut per una jornada eren 10 llegües. Un animal no es podia fer servir de correu sense permís exprés i tampoc anar a un lloc més llunyà del que s'havia previst.

En tercer lloc, no es podia retenir l'animal més dies del que s'hagués acordat ni fer-li fer unes prestacions no establertes.

Si l'animal moria havia de fer-se'n càrrec el llogater.⁷⁰⁶

5.10. Sector de la ceràmica

5.10.1. Normativa sobre els ollers

L'ofici dels ollers formava part d'un gremi organitzat el 1304 i constituït per ollers, gerrers i rajolers.

La missió del mostassà consistia a controlar que a Barcelona no es venguessin olles provinents d'altres indrets de Catalunya, en particular de La Selva i Malgrat. S' exclouïen les de consum propi.

Respecte al preu comprovava que no fos superior a l'establert.

Pel que fa a la qualitat la verificava amb la col·laboració dels experts.⁷⁰⁷

5.10.2. Normativa sobre els gerrers

Es referixen aquestes ordinacions als gerrers que fabricaven gerres per a mel o per a oli. Es controlava la qualitat, el pes i la capacitat de les gerres. En cas de frau podia identificar-se el gerrer perquè totes portaven obligatòriament la marca o senyal del fabricant.⁷⁰⁸

El control el realitzaven els veedors que cobraven per la seva tasca.

5.10.3. Normativa sobre els rajolers

La funció del mostassà es limitava a exigir bona qualitat en les rajoles i teules. "... Que les rejoles sien ben fetes i cuites...",⁷⁰⁹ per la qual cosa prohibia la fabricació de rajoles durant els mesos de novembre, desembre, gener i febrer. Pel que fa la cuita podien fer-la en qualsevol mes de l'any, però no es podia coure en forn de calç.

5.10.4. Conclusions

a) En el sector de la ceràmica trobem ordinacions específiques per a ollers, gerrers i rajolers.

b) En els tres subsectors el mostassà controlava la qualitat del producte. En el cas dels gerrers el veedor cobrava per realitzar la seva tasca.

⁷⁰⁶ LIMB. fol. CXXXXXI- CXXXXXII, en ordinacions publicades "...a XX del mes de Maig. M.CCCC.LX."

⁷⁰⁷ LIMB. fol. CCXVIIvº, en ordinacions publicades "...a XXVI de Noembre M.D.XXVIII."

⁷⁰⁸ LIMB. fol. CCXVIII, en ordinacions publicades "...a XXI de Marts. M.CCCC.III."

⁷⁰⁹ LIMB. fol. CCXIXvº, en ordinacions publicades "...a XV de Octubre. M.CCCC.LXXX"

c) En el cas dels ollers es parla de control de preus i es protegeix la producció pròpia.

5.11. Conclusions sobre la normativa que regula les manufactures, el comerç i els serveis

A partir dels reglaments reguladors de les diferents activitats, productes, serveis, interpretem que el mostassà intervenia com a oficial reial i que feia complir les ordinacions, acordades pels consellers de la ciutat, en el món productiu: artesa i comercial de Barcelona. En altres poblacions, les ordinacions de mostassafia també preveïen aquest tipus d'intervenció, com és ara el cas de les ordinacions de Sant Llorenç,⁷¹⁰ on es troben crides referents a cera, barbers, hotelers, botiguers, ferrers i sastres; o les ordinacions d'Igualada, que al·ludeixen els hotelers, sabaters, ferreria i el tèxtil.⁷¹¹ Però no sempre és així: ni a les ordinacions de Sabadell⁷¹² ni a les de Cardona⁷¹³ no trobem, excepte l'ofici de siquiers, cap crida ni referència al món artesanal ni als serveis. Aquestes diferències ens donen un tret interessant per comparar el camp d'acció sobre el qual el mostassà tenia competències i donaria peu a pensar que coincideix amb l'activitat econòmica desenvolupada a cada indret.

En particular a Barcelona es limitava a intervenir per garantir:

a) Bàsicament l'exactitud en el pes i la mesura i la fidelitat al preu establert en els productes o serveis. Circumstancialment es tractaven alguns altres aspectes com la distribució de matèries primeres o la solució de conflictes en les relacions laborals entre els productors dels següents grups artesanals i comercials: hostalers; venedors de palla, cendra, llenya i carbó; productors de sabó; candelers de sèu; candelers de cera; teixidors de drap de lli; fustaners; matalassers; sombreroers; filaters; batifillers; guaspers; cellers; arnesers; estanyers; cuirassers; cervellerers; broquers; calderers; argenters; esperoners; freners; sabaters; tapiners; blanquers; venedors de roldor; assaonadors; corretgers; beiners; carders; boters; esparters; corders; lloguer de bèsties; traginers; ollers; gerrers i rajolers.

b) Corresponia al mostassà jutjar sobre les mercaderies per establir si eren fraudulentament perquè havien estat falsificades o adulterades. I sancionar els infractors amb multes, el decomís o la destrucció de les mercaderies.

Aquesta funció podia exercir-la directament o indirecta mitjançant els veedors o còsols de l'ofici.

Tradicionalment els actes que estaven relacionats amb la inspecció i control de qualitat dels productes confeccionats per artesans agremiats s'han atribuït als còsols de l'ofici o als veedors. Tal com hem pogut comprovar els còsols actuaven directament, visitaven els establiments, vigilaven la qualitat dels productes, i denunciaven el productor o venedor, si consideraven que el producte elaborat no complia totes les condicions. En realitat eren agents-delegats que tenien la missió d'obrar per al mostassà. I era el mostassà qui ordenava la confiscació, la destrucció o el pagament d'una multa.

D'altra part és obvi que els còsols exercien una clara influència en pronunciar-se sobre la qualitat de les obres, i no és d'estranyar que es produïssin el que actualment podríem anomenar com conflictes de competències.

En aquest sentit les fonts posen de manifest i ens permeten aclarir, respecte a les inspeccions, el paper dels còsols i el del mostassà. En essència les ordinacions vénen a dir:

⁷¹⁰ Riu, M.: *Les Ordinacions...* op., cit., pàg. 367-368

⁷¹¹ Castellà, G.: *LLibre de...* op., cit., pàg. 34-36.

⁷¹² Espuny, M.J.: *Les Ordina...* op., cit., pàg. 31-48.

⁷¹³ Serra, J.: *Història de...* op., cit., pàg. 151-152.

que els cònsols puguin entrar i reconèixer i que el mostassà jutgi i imposi les penes, en tot cas els cònsols només podran actuar per autoritat del mostassà, en aquestes competències.⁷¹⁴

c) Com hem detallat en el capítol primer,⁷¹⁵ la qualitat va íntimament unida a les característiques i condicions d'un producte. Ens preguntem si en realitat exercia un veritable control de qualitat, i la resposta és que sí, en el sentit clàssic, no en l'actual.⁷¹⁶

I diem que sí perquè el mostassà reglamentava mitjançant les seves crides o les dels consellers, inspeccionava directament o indirectament en els tallers artesans la naturalesa del producte; és a dir, comprovava si existia una correcta relació entre el producte que s'oferia i els components que el definien. Amb altres paraules, jutjava allò que el consumidor no pot valorar perquè ho desconeix, i si considerava que el producte estava fora dels límits tolerables intervenia apartant-los del circuit comercial.

Estaven interessats en el control de la qualitat dels productes tant les autoritats municipals com els mateixos agremiats. El municipi perquè havia de vetllar per la integritat en el comerç, i els agremiats perquè la qualitat tenia un paper fonamental per a la consecució d'objectius econòmics.

El prestigi que comportava un producte ben fet era probablement un dels millors arguments de venda. La identificació de l'artesà, per mitjà d'un segell o marca, garantia la qualitat, permetia demanar responsabilitats als qui fabricaven el producte i evitava la competència dels que treballaven fora del gremi.

d) Com a conseqüència de tot el que hem dit anteriorment pensem que corresponia al mostassà protegir els interessos econòmics dels compradors contra les possibles pràctiques abusives dels venedors, perquè tenia competències per jutjar sobre la qualitat dels productes, sobre l'exactitud en el pes i les mesures, i la fidelitat o adequació del preu d'adquisició dels productes i serveis.

⁷¹⁴ Veure, per exemple, les ordinacions següents: LIMB., fol., CLVIIIv; CLXVIIIr; fol. CLXVIII; CLXXVIr; CLXXVIIv; CLXXXr; CLXXXIr.

⁷¹⁵ Veure supra apartat, "mecanismes de control dels preus al mercat."

⁷¹⁶ Garbin, M. Invrea, G.: Op. cit., pàg. 30 "... el concepto moderno del vocablo control encierra un significado mucho más amplio que el tradicional de comprobación, inspección, verificación.", "... o sea la recopilación de datos en base a los cuales se desarrolla a continuación un ciclo de actividades mucho más amplio y mucho más constructivo...resumiendo: recopilación de datos. Confrontación de los resultados con los objetivos. Acción correctiva y preventiva. Esta última fase es sobre todo la que diferencia y caracteriza el control en sentido moderno."

GRÁFICS I ILLUSTRACIONS

[Figura 4-1](#)

[Figura 4-2](#)

[Figura 4-3](#)

[Figura 4-4](#)

[Figura 4-5](#)

[Figura 4-6](#)

[Figura 4-7](#)

[Figura 4-8](#)

[Figura 4-9](#)

[Figura 4-10](#)

CONCLUSIONS

Recapitem en aquest apartat les aportacions: nous punts de vista, matisacions, o aspectes que poden haver rebut una nova direcció a partir de l'anàlisi de les fonts realitzada fins ara, per tractar del comerç a Barcelona durant el segle XVI i, en particular, a l'hora d'examinar el càrrec de mostassà.

1.- A partir del Llibre del Mostassà, recopilat l'any 1560, que es troba actualment a l'IMH, i que hem transcrit com a apèndix de l'estudi que presentem, es pot conèixer un conjunt d'ordinacions referides al comerç barceloní. Aquest llibre no representa una simple agrupació d'ordenances, sinó que és un veritable tractat pràctic lligat a l'àrea d'activitats econòmiques que existia a la ciutat i que es trobaven sota les competències del mostassà. També permet, a partir dels privilegis, ordinacions i sentències que inclou, distingir els elements essencials relacionats amb l'ofici i les atribucions del càrrec. Com a resum del que hem dit, considerem que la informació que aporta el Llibre del Mostassà, si bé no ens permet conèixer fets històrics concrets, no es pot subestimar com a font per a l'estudi de les relacions comercials d'aquell moment.

2.- Dintre ja de l'anàlisi dels elements que estructuraven el comerç, cal destacar que l'abastiment i distribució de productes entre els petits comerciants i la seva venda posterior ocupaven un lloc preponderant per les seves repercussions en el benestar de la població i l'ordre públic. El mostassà intervenia directament en la regulació i control de les persones que portaven a terme aquest abastiment i distribució.

En aquest aspecte podem dividir el camp d'acció del mostassà en dos apartats.

El primer és dedicat als revenedors. Les ordinacions que regulen la seva activitat posen de relleu que aquest grup, malgrat tenir una situació inestable en el context comercial, continuà subsistint en el segle XVI, com a element influent en el comerç quotidià. Tanmateix, les ordinacions també translluïxen, la tolerància i la falta de control eficaç, per part de les autoritats, sobre la conducta d'aquests comerciants.

Les ordinacions prohibeixen als revenedors, essencialment, acaparar, comprar per a altres, comprar als voltants de la ciutat per revendre, i fer venda ambulat. I els obliguen a identificar-se amb un distintiu i a no mesclar-se amb els venedors de productes propis.

Al segon apartat agrupem els venedors estables. D'una banda, se'ls prohibeix vendre per revendre, acaparar i tenir les mercaderies amagades. De l'altra, se'ls obliga a vendre a tothom que desitgi comprar. En aquests aspectes la normativa és especialment estricta en el sector de l'alimentació.

3.- Pel que fa als preus, la política municipal estava encaminada a impedir alces arbitràries i artificials. Si bé no podem afirmar que el mostassà taxés els productes, sí que tenia poder d'inspecció i de jurisdicció. En el curs de les inspeccions podia adequar el preu a la qualitat, és a dir, fer petites modificacions. L'acció del control de preus estava encaminada especialment a fer respectar el preus establerts com a màxims, a prohibir que es variés el preu del producte durant el transcurs de la jornada, a comprovar que es venia en les unitats o escales establertes, i a assegurar-se que els consumidors coneixien els preus.

4.- Quant a l'estructuració orgànica del càrrec de mostassà a Barcelona durant al segle

XVI, hem d'assenyalar:

a) Pel que fa al provisió del càrrec, el procediment habitual per cobrir l'ofici de mostassà era el nomenament anual. El sistema de selecció es desenvolupava en dues etapes: la proposta, que corresponia als consellers i que a partir del privilegi de Ferran II es realitzava mitjançant la insaculació, i la designació, que corresponia al rei, encara que a la pràctica, com que el rei era fora del Principat, el virrei acostumava a fer-la. Finalment, el nomenament l'atorgava el rei, però si no es trobava al Principat, circumstància molt freqüent al segle XVI, l'atorgava el virrei.

Per poder ser nomenat mostassà s'havien de complir certs requisits: ser natural de Barcelona o tenir residència a la ciutat, no ser menor d'edat, no tenir incapacitats físiques, no ser eclesiàstic, no tenir causes amb la justícia i haver acomplert amb les obligacions contretes en el càrrec anterior. A més, l'ofici de mostassà era incompatible amb altres càrrecs, com el d'obrer, síndic, racional, etc.

b) En relació al jurament, hem deassenyalar que era un requisit indispensable per a l'exercici de la funció. També, com altres oficials, havia d'oir sentència d'excomunió. El mostassà prestava jurament, davant el batlle, de respectar les constitucions i altres drets de Catalunya i de complir lleialment el seu ofici. Després, amb una fórmula diferent, jurava davant el conseller en cap.

A més del jurament, havia de donar fermança davant el batlle de presentar-se i respondre de les acusacions que se li poguessin fer, és a dir, es comprometia a "purgar taula".

c) El mostassà tenia la facultat de vetllar pel compliment de les ordinacions, jutjar i castigar els infractors, però amb competències limitades, ja que només posseïa potestat en el seu camp d'activitats. Però la delimitació del camp d'activitats a la pràctica no era molt precís, cosa que comportava enfrontaments amb altres magistrats.

En essència, es podria dir que, si bé se li reconeixia un ampli ventall d'atribucions, tan sols les podia fer efectives en un camp restringit i no ben delimitat.

d) Quant als drets, el principi d'autofinançament del càrrec, que permetia la remuneració segons els ingressos, possibilitava que pogués esdevenir un ofici especialment lucratiu. A diferència d'altres càrrecs, no es va substituir aquest tipus de pagament per salari fix.

e) En relació a l'exigència de responsabilitat, ja hem dit que el mostassà estava sotmès al procediment de la purga de taula. A més, havia de donar comptes de la seva gestió econòmica als racionals de la ciutat. Així i tot, els consellers si ho estimaven oportú podien suspendre'l del càrrec, si mostrava negligència o havia delinquit. Aquest fet, però, era extremadament greu i conflictiu.

f) L'ofici de mostassà no precisava una preparació específica. El nomenament li concedia tots els poders per a l'acompliment del càrrec. Era el titular de les competències, a qui li mancaven moltes vegades els coneixements tècnics precisos per a l'exercici de les seves funcions. Per tant, calia, i així estava previst, que actués assessorat pels tècnics corresponents: els veedors, o cònsols de l'ofici, i els pesadors.

5.- Al segle XVI el mostassà conservava les competències exclusives en el camp de la metrologia, pel que fa a l'aplicació del sistema vigent de pesos, mides i mesures. En virtut d'un privilegi reial, Pere el Cerimoniós havia donat, en concedir el càrrec a la ciutat de Barcelona, la potestat de guardar, reconèixer i mantenir els patrons oficials de la ciutat, i comprovar que els pesos, mides i mesures utilitzats pels venedors eren conformes amb els originals.

Com a conseqüència del que hem afirmat, el mostassà des de l'inici del seu mandat havia de procedir de la manera següent:

a) Homologar i donar conformitat als pesos i a les mesures. En primer lloc, al principi del seu mandat notificava públicament mitjançant una "crida" l'obligació de portar els pesos i les mesures a l'afinador per corregir qualsevol imperfecció, i també la necessitat de rebre l'autorització oficial per utilitzar-los. Aquesta autorització es formalitzava amb el segellat, a cada peça, de les inicials del mostassà.

b) Comprovar que les vendes es realitzessin amb les mesures ja contrastades i que eren emprades correctament pels venedors.

c) Jutjar la legitimitat dels pesos, mides i mesures utilitzats pels comerciants, i si eren falsos castigar o absoldre els infractors.

d) Les atribucions en el camp de la metrologia incloïen tots els sectors del comerç; per tant, també s'estenien sobre totes les persones que disposessin i empressin estris per mesurar o pesar en les transaccions.

6.- Pel que fa a l'actuació, és a dir, a l'exercici de les funcions pròpies del seu càrrec, durant el segle XVI el titular temporal del càrrec tenia potestat per fer publicar les ordinacions, vigilar-ne el compliment i jutjar sobre els assumptes de la seva competència.

Sobre el tema d'atribucions en la disposició de normativa, podem considerar que la fórmula "Ara oiats per manament del mostassaf ordenaren los consellers..." posa de relleu la potestat del mostassà de fer públic i executar les ordinacions i la dels consellers de reglamentar.

En les qüestions referents al control en el compliment de la normativa cal destacar el paper de vigilància sobre els establiments, les transaccions mercantils i la inspecció de productes. Arribats a aquest punt, resulta interessant destacar que el mostassà de Barcelona actuava com a oficial inspector per comprovar que es complien les ordenances acordades pels consellers, l'observança de les quals li corresponia garantir.

Sobre les atribucions judicials cal esmentar que la naturalesa de la jurisdicció es posa de manifest en el privilegi de creació del càrrec. El rei Pere el Cerimoniós dóna i concedeix al mostassà "coneixement i decisió, execució i exacció". Aquesta jurisdicció és un dels motius i una prova patent de la importància del càrrec.

El seu judici era inapel·lable i podia imposar penes als infractors. Les penes podien ser pecuniàries o corporals, també podia ordenar segons la gravetat de la infracció el decomís, la destrucció dels productes, o inhabilitar l'exercici de la professió.

7.- Pel que fa al comerç interior i al camp d'acció que comprenia la potestat del mostassà en el sector alimentari, cal fer les següents consideracions:

a) Havia de prendre les mesures adequades per verificar la qualitat, és a dir, que les mercaderies tinguessin les propietats que teòricament se'ls podien atribuir. També havia de jutjar la salubritat dels següents productes: el pa, el peix fresc i salat, tota la carn que es venia a les carnisseries, el vi, l'oli, les espècies, i tots els productes que venien els revenedors.

Pel que fa aquesta darrera qüestió, des de la nostra perspectiva, podem afirmar que en l'àmbit sanitari el mostassà de Barcelona només tenia competències per garantir la salubritat dels productes d'alimentació que estaven en el mercat.

b) També tenia potestat per controlar que els venedors de tots els productes a què ens hem referit eren les persones adequades i podia assegurar-se que procedien amb honestetat, honradesa i rectitud.

c) Pel que fa als establiments controlava tot el referent a la distribució de llocs de venda de les parades de les places i altres establiments de comerç, mòbils o permanents. També inspeccionava i jutjava la neteja dels locals, botigues, llocs de venda, les parades de la plaça i els seus voltans, i de l'utilatge que s'emprava en la venda i emmagatzematge. És a dir, pel que fa a la higiene, la seva acció se circumscribia tan sols als establiments i places on hi havia mercat.

8- Pel que fa al comerç interior i al camp d'acció que comprenia la potestat del mostassà, en el sector de producció i comerç de productes artesanals, cal fer les següents consideracions:

a) A Barcelona per mitjà de la intervenció del mostassà es regulaven algunes de les activitats dels següents grups artesanals: hostalers, venedors de palla, sabó, cendra, llenya, carbó, candelers de sèu, candelers de cera, teixidors de drap de lli i tarlís, fustaners, matalassers, sombreroers, filaters, batifillers, guaspers, sellers, arnesers, estanyers, cuirassers, cervellerers, broquers, calderers, argenters, sabaters, tapiners, artesans del suro, blanquers, venedors de roldor, assaonadors, corretgers, beiners, carders, boters, esparters, corders, lloguer de bèsties, traginers, ollers, gerrers i rajolers.

b) En tots els grups de productors o venedors abans esmentats, el mostassà inspeccionava i comprovava, amb la col·laboració del cònsol de l'ofici, la qualitat dels productes acabats. En molts casos s'identificava l'obra de l'artesà amb un segell o marca que en garantia la qualitat. Aquest segell permetia reconèixer i demanar responsabilitats als artesans que fabricaven i evitava la competència dels qui treballaven fora del gremi.

c) Inspeccionava i comprovava que els productes no sobrepassessin els preus establerts.

d) Pel que fa als venedors podia cerciorar-se de la rectitud dels seus actes i en alguns casos exigir un examen abans d'obrir un establiment. Podia també controlar que es pagués el sou establert com a salari de jornalers.

e) Pel que fa als establiments, en cas de productes considerats perillosos, com la palla,

la llenya, el roldor, en controlava l'emmagatzematge.

Tanmateix, no podem oblidar que, si bé segons el privilegi de concessió del càrrec tenia competències per reconèixer sobre qüestions referents a les falsificacions, a la qualitat dels productes i al recte compliment de la normativa, en el mateix privilegi s'especifica una certa i obligada col·laboració amb els consellers sobre totes aquestes qüestions. D'aquí possiblement s'esdevé part de la conflictivitat amb les autoritats municipals, que observem durant tot el segle XVI.

9- En referència a les relacions entre el mostassà i els cònsols de l'ofici o veedors, trobem que per diverses raons que ja hem comentat és difícil arribar a conclusions. Una primera valoració, però, ens fa pensar que el paper d'aquestes autoritats era importantíssim, ja que eren ells els que directament inspeccionaven, judicaven la qualitat de les mercaderies confeccionades, venien el segell d'identificació dels productes, podien disposar qui era el responsable d'un negoci en cas de defunció del propietari si no tenia hereus, i vetllaven pels assalariats, entre moltes altres funcions.

El fet que especialment ens interessa assenyalar és que tota aquesta activitat la desenvolupaven sota l'autoritat del mostassà. És per això que un dels primers actes que havia de fer cada any el nou mostassà era prendre jurament als cònsols dels oficis. Sense la participació i col·laboració dels cònsols, vertaders artífexs directes de la vigilància, el mostassà hagués tingut molt difícil exercir la seva autoritat, tant pel desconeixement que en tenia, com per la impossibilitat física d'atendre tots els requeriments.

Un altre aspecte a assenyalar és que de les relacions entre el mostassà i els veedors o cònsols de l'ofici, o altres organismes auxiliars, com els pesadors i els afinadors, no en sorgí cap entreteixit administratiu.

10.- Al municipi de Barcelona la reglamentació del comerç interior era intensa i minuciosa. Una part de la reglamentació i, especialment, el seu compliment estava encomanada al mostassà. Era en essència la normativa referent a la protecció dels interessos econòmics dels consumidors i productors, que vetllava per l'equitat en el comerç i adoptava mesures per evitar les pràctiques comercials abusives.

Durant el segle XVI, la ciutat de Barcelona sempre tingué proveït el càrrec de mostassà, el testimoni documental ens ho permet veure igual que també ens permet resseguir alguns trets de les seves activitats.

Respecte a les atribucions continuava tenint totes les que li permetien lluitar contra el frau, assegurar l'honestedat, honradesa i rectitud dels productors i venedors. Finalment, cal afegir que la seva jurisdicció s'estenia sobre totes les classes socials.

Tanmateix, no podem oblidar que, si bé és cert aquest plantejament teòric, a la pràctica el titular del càrrec es trobava amb dificultats a l'hora d'aconseguir desenvolupar les seves activitats. Part d'aquestes dificultats, sens dubte, es devien a la confusió existent en el camp de competències i a la profusió de funcionaris i oficials; altres causes, no menys importants, eren derivades de les mateixes relacions que tenien amb els consellers i altres autoritats.

APENDIX DOCUMENTAL

I MOSTASSÀS QUE EXERCIREN EL CÀRREC DURANT EL SEGLE XVI

1499

M: Pere de Sanct Climent.⁷¹⁷

1500

T: Joan Avinyo, Pere Anthoni, Joan Fuster.

M: Joan Fuster, mercader.⁷¹⁸

1501

T: Jaume Ros, Joan Deztorrent, Miquel Oliva.

M: Johani Deztorrent.

1502

T: Guillem Pons, Bartomeu Gironella, Joan Roure.

M: Bartomeu Gironella.

1503

T: Johan Bastida, Pere Girgos, Johan Vicens.

M: Pere Girgos.⁷¹⁹

1504

T: Pere de Sanct Climent, Arnau Dusay, Garau de Vallsecha.

M: Arnau Dusay, ciutadà.⁷²⁰

1505

T: Galceran Sestrada, Joan Bastida, Joan Gelten.

M: Joan Bastida, ciutadà.⁷²¹

1506

T: Miro Lanbret, Miquel Satorra, Miquel Ferrer (fill).

M: Miquel Satorra.

1507

T: Tamarit, Joan Sterre, Joan de Avinyo.

M: Tamarit, ciutadà.⁷²²

⁷¹⁷ Abreviatures utilitzades T: terna que es presenta; M: mostassà que és nomenat. Pere de Sant Climent podria ser el mateix que ocupa la conselleria a 1502. De la família Sant Climent, Carreres Candi refereix: "...Dintre d'aquestes families se troban capitots de bandositats barcelonines. Retraurèm l'exemple dels Sant-Climent, que tantes vegades ocuparen la conselleria, contra los Massaguer y La Trilla." Carreres Candi,F.: Geo op., cit., pàg. 536.

⁷¹⁸ D.A.C.B. Vol. III, pàg. 169.

⁷¹⁹ IMH. Reg. Del.II-37, fol. 9vº.

⁷²⁰ IMH. Reg. Del.II-37, fol. 63; D.A.C.B. Vol. III, pàg.192.

⁷²¹ IMH. Reg. Del.II-38, fols. 7, 8vº; D.A.C.B. Vol.III, pàg.197.

⁷²² IMH. Reg. Del.II-39, fol.9; D.A.C.B. Vol.III, pàg. 208.

1508

1^a. T: Garau Çatorra, Francesch de Marimon, Pere Deztorrent.⁷²³

2^a. T: Luis Vilanova, Pere Girgos, Gabriel Sampso.⁷²⁴

3^a. T: Jachme Pau, Galceran Salcet Ombau Carbo, Pere Matali.⁷²⁵

4^a. T es completa la anterior amb Francesch Bret.

M: Galceran Salcet Ombaue Carbo.⁷²⁶

1509

M: Frances de Marimon.⁷²⁷

1510

M: Bernat Joan de Tamarit.⁷²⁸

1511

M:--

1512

T: Joan Deztorrent, Guillen..., Miquel Ferrer.

M: Joanot Deztorrent.⁷²⁹

1513

T: Miquel Ferrer (fill de francesc ferrer), Miquel Ferrer (germa de Pere Joan), Galceran Ferrer.

M: Miquel Ferrer (fill de Francesh Ferrer).

1514

T: Guerau Durvall, Jeroni Torres, Luys Guimera.

M: Luys Guimera, donzell.⁷³⁰

1515

T:--

M: Bernat Serrer Çapila.⁷³¹

1516

T: Steve Ragela, Pere Serra, fill de Jaume Serra, Gaspar Pujades.

M: Gaspar Pujades.

1517

T: Miquel Satorra, Joan Malet, Joan Prats.

M: Miquel Satorra.⁷³²

⁷²³ D.A.C.B. Vol.III, pàgs. 214-216. Es nomena Francesh Marimon que no vol acceptar.

⁷²⁴ D.A.C.B. Vol.III, pàg. 216. Es nomena Pere Girgos que no vol acceptar.

⁷²⁵ a D.A.C.B. Vol.III, pàg. 216. Es nomena Jachme Pau que no vol acceptar.

⁷²⁶ D.A.C.B. Vol.III, pàg. 216.

⁷²⁷ a IMH. Reg. D'Ord.IV-12, fol.197.

⁷²⁸ IMH. Reg. D'Ord.IV-13, fol. 34.

⁷²⁹ IMH. Reg. Del.II-41, fol. 3; IMH. Reg. D'Ord.IV-13, 52v.º

⁷³⁰ IMH. Reg. D'Ord. IV-13, fol. 110; D.A.C.B. Vol.III, pàg. 246.

⁷³¹ IMH. Reg. D'Ord. IV-13, fol. 5

1518

T: Joan Mijavila, Francesc de Marimon, Miquel Cetanti.

M: Miquel Cetanti.⁷³³

1519

T: Francesc Fivaller, Pere Font, Esteve Sapila.

M: Francesc Fivaller.⁷³⁴

1520

1^a. T: Pere Squerit, Bernat Ferrer, Francesc Sanctmost.

2^a. T: Luys de Boxadors, Francesc Boquet, Gonella, que renuncia. Es completa amb Francesc Steve.

M: Francesc Steve.⁷³⁵

1521

T: Pere Lull, Francesc Pons, Joan Malet.

M: Pere Lull.⁷³⁶

1522

T: --

M: Joan Malet, cavaller.⁷³⁷

1523

T: Joan Roanyes, Francesc Golzina, Galceran Ferrer.

M: Bernat Serra, cavaller.⁷³⁸

1524

T: Galceran Rovira, Miquel Çatorra, Pere Çeragossa.

M: Galceran Rovira.⁷³⁹

1525

T: Miquel Çatorra, Pere de Selar, Jacme Çalba.

M: Jacme Çalba.⁷⁴⁰

1526

T: Miquel dez Palau, Miquel de Sancmanat, Pere Squerra.

M: Miquel dez Palau, donzell.⁷⁴¹

⁷³² IMH. Reg. D'Ord. IV-13. fol. 176; D.A.C.B. Vol.III, pàg. 274.

⁷³³ IMH. Reg. Del. II-44. fol. 3.

⁷³⁴ IMH. Reg. D'Ord. IV-14, fol.6

⁷³⁵ IMH. Reg. Del. II-45. fol. 54 v°.

⁷³⁶ IMH. Reg. Del. II-46. fol. 3v^o.

⁷³⁷ IMH. Reg. D'Ord. IV-14 fol. 35v^o.

⁷³⁸ IMH. Reg. D'Ord. IV-14. fol. 83. Hem trobat la crida de Bernat Serra signada com a mostassà. Probablement algun candidat de la terna anterior no fou admès o renuncià al càrrec. No hem trobat, però, la nova extracció de rodolins per la qual Bernat Serra és elegit. El fet de trobar la seva crida ens fa pensar que va ser elegit com a mostassà d'aquell any.

⁷³⁹ IMH. Reg. D'Ord. IV-14. fol. 106v^o.

⁷⁴⁰ IMH. Reg. D'Ord. IV-14. fol. 124; D.A.C.B. Vol.III, pàg. 372.

⁷⁴¹ IMH. Reg. D'Ord. IV-14. fol. 153; D.A.C.B. Vol.III, pàg. 386.

1527

T: --

M: Francesc Cetanti, donzell.⁷⁴²

1528

T: Miquel Frella, Joan Deyavel, Jacme Riaret.

M: Miquel Frella, donzell.⁷⁴³

1529

T: Hieronym Comes, Desplà, Pere de Belloc.

M: Pere de Belloc, donzell.⁷⁴⁴

1530

T: Bertran dezvalls, Galzeran Carbo, Joan Pau Riba.

M: Bertran Dezvalls.⁷⁴⁵

1531

T: Marti Joan de Torrelles, Hieronym Oliba, Galceran Albanell.

M: Galceran Albanell.⁷⁴⁶

1532

T: Francesc Terre, Lois Enfons,...

M: Lois Angles.⁷⁴⁷

1533

T: Francesc Vellero, Guerau Durall, Miquel Terre de Pigualquers.

M: Guerau Durall.⁷⁴⁸

1534

T: Miquel Rossella, Galceran Carbo, Matheu Vidal Dezpla.

M: Matheu Vidal Dezpla.⁷⁴⁹

1535

T: Jordi Joan, Jeroni Olivo, Galceran Lull.

M: Guerau Durall, donzell.⁷⁵⁰

1536

T: Johanot Terre, Perot Montmany, Perot Ferrer.

⁷⁴² IMH. Reg. D'Ord. IV-14. fol. 184.

⁷⁴³ IMH. Reg. D'Ord. IV-14 fol. 208vº; D.A.C.B. Vol.III, pàg. 401.

⁷⁴⁴ IMH. Reg. D'Ord. IV-14. fol. 238. Per absència de Pere Belloc fa l'ofici durant un temps Joan Ribes, conseller. IMH. Reg. D'Ord. IV-15. fol. 11.

⁷⁴⁵ IMH. Reg. D'Ord. IV-15. fol. 30; D.A.C.B. Vol.III, pàg. 436.

⁷⁴⁶ IMH. Reg. Del. II-51. fol. 36; D.A.C.B. Vol.III, pàg. 444.

⁷⁴⁷ IMH. Reg. Del. II-52. fol. 5. El nom podria ser també Lois Enfons, en comptes de Lois Angles.

⁷⁴⁸ IMH. Reg. D'Ord. IV-15. fol. 154.

⁷⁴⁹ IMH. Reg. Del. II-53. fol. 5vº.

⁷⁵⁰ IMH. Reg. Del. II-53. fol. 44. Primer és nomenat Galceran Lull però renuncia al càrrec i és nomenat definitivament Guerau Durall; D.A.C.B. Vol.IV, pàg. 39.

M: Perot Montmany.⁷⁵¹

1537

T: Fernando Bernizal, Hieronym Oliba, Loi Sarrya.

M: Hieronym Oliba, ciutadà.⁷⁵²

1538

T: Pere Bernat Codina, Perot Gibert, Galceran Desclot y Albanell.

M: Pere Bernat Codina.⁷⁵³

1539

T: Lluís Gibat, Galceran Lull, Guillem Oliver.

M: Galceran Lull.⁷⁵⁴

1540

T: Galceran de Burgnes, Johan Ribera, Francesch Llop.

M: Galceran de Burgnes.⁷⁵⁵

1541

T:--

M:--

1542

T: Bernat Tomaner, Ferrando Vernigal, Francesc Llop.

M: Francesc Llop, mercader.⁷⁵⁶

1543

T: Joan Oliver, Miquel Desboscós, Francesch Vellers.

M: Johanès Oliver, donzell.⁷⁵⁷

1544

T: Luys Dusay, Miquel Delbosc de Vilasar, Germans Tavarner.

M: Luys Dusay, ciutadà.⁷⁵⁸

1545

T: Fernando Vernigal, Martí Joan de Vilatorra, Joan Onofre Monmany.

M: Ferrando Vernigal, ciutadà.

1546

T: Baltasar Rosello, Lois Sarria, Hieronym de Sancliment.

M: Hieronym de Sancliment.

⁷⁵¹ . IMH. Reg. D'Ord. IV-15. fol. 174

⁷⁵² IMH. Reg. Del. II-54. fol. 76; D.A.C.B. Vol.IV, pàg. 64.

⁷⁵³ IMH. Reg. Del. II-55. fol. 5; D.A.C.B. Vol.IV, pàg. 73-74.

⁷⁵⁴ IMH. Reg. D'Ord. IV-16. fol. 28.

⁷⁵⁵ IMH. Reg. D'Ord. IV-16. fol. 72.

⁷⁵⁶ D.A.C.B., vol., IV, pàg. 123

⁷⁵⁷ IMH. Reg. Del. II-57, fol. 50; D.A.C.B. Vol.IV, pàg. 135.

⁷⁵⁸ IMH. Reg. Del. II-58, fol. 5.

1547

T: Perot Çalba, Galceran Salzet Carbo, Angel Bastida.

M: Angel Bastida.⁷⁵⁹

1548

T: Joan Luis Llull, Gabriel Gomal, Benet Joan de Talamancha.

M: Joan Luis Llull.⁷⁶⁰

1549

T: Luis Turell, Gilabert de Malla, Miquel dez Palau.

M: Luis Turell, donzell.⁷⁶¹

1550

T: Miquel Salgueda, Ferrerot Sanct Climent e Gualbes, Joanot de Marimon fill de Francesch.

M: Miquel Salgueda.⁷⁶²

1551

T: Ivo Gualbes, Perot Çapila, Ferrando Vernigal.

M: Ivo Gualbes.⁷⁶³

1552

T: Jaume Mitjavila, Antoni Res, Bernat Taverner.⁷⁶⁴

M: --

1553

T: Galceran Desllor y Albanell, Antoni Res, Jan Bofill.

M: Galceran Desllor y Albanell.⁷⁶⁵

1554

T: Miquel Salavert, Pere Cassador, Joan Canyelles.⁷⁶⁶

M: Joan Canyelles, cavaller.⁷⁶⁷

1555

T: Bernat Joan de Yvorra, Galceran Çalba, Luys Dusay.

M: Galceran Çalba.⁷⁶⁸

1556

T: Guillem Ramon Desvalls, Puig de Pons, Miquel de Bellafilla.

M: Puig de Pons.⁷⁶⁹

⁷⁵⁹ Per la renúncia d'Angel Bastida es treu una nova terna: Francesch Bosch de Vilasar, Francesch Staper, Miquel Granada. Es nomenat mostassà Miquel Granada. IMH. Reg. Del. II-60, fol. 30.

⁷⁶⁰ IMH. Reg. D'Ord. IV-17, fol. 3vº.

⁷⁶¹ D.A.C.B. Vol.IV, pàg. 212.

⁷⁶² D.A.C.B. Vol.IV, pàg. 222.

⁷⁶³ IMH. Reg. Del. II-62, fol. 8; D.A.C.B. Vol.IV, pàg. 237.

⁷⁶⁴ IMH. Reg. Del. II-63, fol. 6; D.A.C.B. Vol.IV, pàg. 248.

⁷⁶⁵ IMH. Reg. Del. II-64, fol. 6; D.A.C.B. Vol.IV, pàg. 260.

⁷⁶⁶ IMH. Reg. Del. II-65, fol. 6; D.A.C.B. Vol.IV, pàg. 271.

⁷⁶⁷ IMH. Reg. D'Ord. IV-17, fol. 131.

⁷⁶⁸ IMH. Reg. Del. II-66, fol. 8vº-9vº.

⁷⁶⁹ IMH. Reg. Del. II-67, fol. 7vº; D.A.C.B. Vol.IV, pàg. 320.

1557

T: Miquel Fuster, Onofre de Marimon, Miquel de Corbera.⁷⁷⁰

M: --

1558

T: Joanot Angles, Francesch Benet Codina, Bernat Ros.

M: Joanot Angles.⁷⁷¹

1559

T: Pere Anztoni Colom, Ferrando Alzina, Joan Coma.

M: Pere Antoni Colom, cavaller.⁷⁷²

1560

1^a T: Francesc Benet Codina, Janot Canyelles, Gabriel Peraseca.⁷⁷³

2^a T: Francesc Benet Codina, Janot Setanti, Gabriel Peraseca.⁷⁷⁴

M: Francesc Benet.⁷⁷⁵

1561

T: Francesc Barutell, Damia Ferreres, Joan de Gualbes.

M: Francesc de Barutell, donzell.⁷⁷⁶

1562

T: Miquel Doms, Matheu Soler, Francesch Senesplada.

M: Francesch Senesplada, militar.⁷⁷⁷

1563

T: Hieronym Guinart, Pere Cervera, Pere Miquel Carbonell.

M: Hieronym Guinart.⁷⁷⁸

1564

T: Mateu de Sanct Climent, Joan Rosello, Onofre Cardona.

M: Onofre Cardona.⁷⁷⁹

1565

T: Federich Vilana, Joan Bofill, Tomas Privaler.

M: Federic Vilana, ciutadà.⁷⁸⁰

⁷⁷⁰ IMH. Reg. Del. II-68, fol. 7; D.A.C.B. Vol.IV, pàg. 326.

⁷⁷¹ IMH. Reg. Del. II-68, fol. 52. Aquests folis estan molt cremats i no es pot verificar que el nomenat acceptés.

⁷⁷² IMH. Reg. Del. II-69, fol. 9v°. Llibre del Mostassà de Barcelona, fol. Xr.

⁷⁷³ IMH. Reg. Del. II-70, fol. 10; D.A.C.B. Vol.IV, pàg. 370.

⁷⁷⁴ IMH. Reg. Del. II-70, fol. 12.

⁷⁷⁵ IMH. Reg. D'Ord. IV-18, fol. 94.

⁷⁷⁶ IMH. Reg. Del. II-71, fol. 8; la terna D.A.C.B. Vol.IV, pàg. 404.

⁷⁷⁷ IMH. Reg. Del. II-72, fol. 8.

⁷⁷⁸ IMH. Reg. Del. II-73, fol. 10. Després de diverses renúncies substitueixen de la terna Pere Cervera per Guillem Oliver. El nomenament del mostassà es troba a IMH. Reg. D'Ord. Especials de Mostassafia V-11, fol. 6v°-7; D.A.C.B. Vol.V, pàg.18.

⁷⁷⁹ IMH. Reg. Del. II-74, fol. 9-15.

⁷⁸⁰ IMH. Reg. Del. II-75, fol. 10; IMH. Reg. D'Ord. Espec. Most. V-11, fol. 46.

1566

T: Francesc Puig, Joan Miquel dez Junyent, Gabriel Peraseca Vila.
M: Miquel Joan de Junyent.⁷⁸¹

1567

T: Joan Coma, Francesch Hieronym Bonet, Francesch Castello.
M: Francesch Castello.⁷⁸²

1568

T: Jaume Vila, Galceran Cahors Hieronym Lucia.
M: Galceran Cahors.⁷⁸³

1569

T: Joan Arles, Francesch Palau, Pere Cervera.
M: Pere Cervera.⁷⁸⁴

1570

T: Jaume Casademunt, Jaume Joan Janer, Miquel Montserrat.
M: Jaume Joan Janer.⁷⁸⁵

1571

T: Onofre Cardona, Francesc Ferrer, Jaume Alos Colom.
M: Francesc Ferrer.⁷⁸⁶

1572

T: Perot Salva, Lluys Desvalls, - Fort.
M: Lluís Desvalls.⁷⁸⁷

1573

T: Lluys Gibert, Onofre Cardona, - Fort.
M: Onofre Cardona.⁷⁸⁸

1574

T: Joan Batista Gori, Gaspar Yvorra, Perot Amat.
M: Gaspar Yvorra.⁷⁸⁹

1575

T: Francesc de Barutell, Joan Luys Lull, Galceran Corrego.
M: Francesc de Barutell.⁷⁹⁰

⁷⁸¹ IMH. Reg. Del. II-76, fol. 10vº; IMH. Reg. D'Ord. Espec. Most. V-11, fol. 76.

⁷⁸² IMH. Reg. D'Ord. Espec. Most. V-11, fol. 101.

⁷⁸³ IMH. Reg. Del. II-78, fol. 9. Trobem a més que el dia 21 de gener jura el càrrec Hieronym Ferrer i la seva crida està registrada a IMH. Reg. D'Ord. Espec. Most. V-11, fol. 190.

⁷⁸⁴ IMH. Reg. Del. II-79, fol. 9.

⁷⁸⁵ IMH. Reg. Del. II-80, fol. 9.

⁷⁸⁶ IMH. Reg. D'Ord. IV-19, fol. 14vº; LIMB CXvº.

⁷⁸⁷ IMH. Reg. Del. II-82, fol. 11; trobem una crida d'aquest mostassà a IMH. Reg. D'Ord. IV-19, fol. 127; en trobem una altra d'un tal Frederic Vilana (es nomena mostassà aquest any) a IMH. Reg. D'Ord. IV-19, fol. 102vº.

⁷⁸⁸ IMH. Reg. Del. II-83, fol. 11.

⁷⁸⁹ IMH. Reg. D'Ord. IV-19, fol. 151.

1576

1^a T: Galceran de Burgues, Francesc Ramon Fivaller, Jaume Vila.⁷⁹¹

2^a T: Joan Benet Codina, Martí Joan Despuny, Andreu Çacosta.

M: Andreu Çacosta.⁷⁹²

1577

T: Joan Carles de Caldes, Luys Gibert, Pere Ferreres.

M: Joan Carles de Caldes.⁷⁹³

1578

T: Jaume del More, Joan Coma de Vic, Joan Desxuny.

M: Joan Coma.⁷⁹⁴

1579

T: Pere Pau Bonaventura Llobet, Pau Lull, Jaume Camps.

M: Pau Lull.⁷⁹⁵

1580

T: Pau Siurana, Hieronym Fiveller i Pons Corvellana.

M: Pau Siurana.⁷⁹⁶

1581

T: Francesc Reguer, Francesc Calça, Joan Exerrat.

M: Francesc Reguer.⁷⁹⁷

1582

T: Enric Sola, Francesc Miquel Pol, Josep Ferrera.

M: Josep Ferrera, ciutadà.⁷⁹⁸

1583

T: Joan Batista Gori, Lluís Miralles, Pau de Remires.

M: Pau de Remires.⁷⁹⁹

1584

1^a T: Ponç Cornellana, Francesc Terre, Francesc Ubac.⁸⁰⁰

2^a T: Enric Terre, Joan Spuny, Jaume Camps.

M: Enric Terre.⁸⁰¹

⁷⁹⁰ IMH. Reg. D'Ord. IV-20, fol. 25.

⁷⁹¹ Elegit Galceran Burgues, que renuncia. IMH. Reg. Del. II-86, fol. 12.

⁷⁹² IMH. Reg. D'Ord. IV-20, fol. 47.

⁷⁹³ IMH. Reg. Del. II-87, fol. 12v^o.

⁷⁹⁴ IMH. Reg. D'Ord. IV-20, fol. 120v^o.

⁷⁹⁵ IMH. Reg. Del. II-89, fol. 13v^o; D.A.C.B. Vol. V, pàg. 229.

⁷⁹⁶ IMH. Reg. Del. II-90, fol. 9

⁷⁹⁷ IMH. Reg. Del. II-91, fol. 10v^o.

⁷⁹⁸ IMH. Reg. Del. II-92, fol. 9.

⁷⁹⁹ IMH. Reg. Del. II-93, fol. 12v^o.

⁸⁰⁰ IMH. Reg. Del. II-94, fol. 12.

⁸⁰¹ IMH. Reg. Del. II-94, fol. 18v^o; IMH. Reg. D'Ord. IV-21, fol. 63.

1585

T: Joan Miquel Çarovira, Joan Miquel Bastida, Joan Castello.

M: Josep Dalmau.⁸⁰²

1586

T: Gaspar Montaner, Bernat Pau de Belloc, Gaspar Pons.⁸⁰³

M: Gaspar Montaner.⁸⁰⁴

1587

1^a T: Gaspar Pons, Joan Luis Cornet, Onofre Climent.⁸⁰⁵

2^a T: Macia Hiero y Rialp, Vicens Castello, Gaspar Pons.

M: Gaspar Pons.⁸⁰⁶

3^a T: Joan Lull, Vicens Castello, Hieronym Macia.

M: --

1588

T: Joan Granollach, Montserrat Muntalt, Leandro Guirces.

M: Leandro Guirces.⁸⁰⁷

1589

T: Joan Sauri, Montserrat Grau, Pere Soler.

M: Joan Sauri, ciutadà.⁸⁰⁸

1590

T: Joan Gualbes Bonaventura, Vicens Castello, Onofre Bruguera.

M: Onofre Bruguera, cavaller.⁸⁰⁹

1591

1^a T: Conreat Doms, Gaspar Lleu, Joan de Gualbes de Bonaventura.⁸¹⁰

2° T: Joan Cristofol Fivaller, Vicens Castello, Miquel de Ramires.

M: Vicens Castello, doctor en medicina.⁸¹¹

1592

T: Galceran de Habel, Jaume Ferrer, Narcis Avella.

M: Narcis Avella, mercader.⁸¹²

1593

⁸⁰² IMH. Reg. Del. II-95, fol. 10v°. Joan Miquel Bastida és nomenat però renuncia. Es treu un altre rodolí amb el nom de Josep Dalmau, que serà nominat. Arxiu del Veguer, Caucions i Juraments, XVII-5, foli solt.

⁸⁰³ IMH. Reg. Del. II-96, fol. 12v°.

⁸⁰⁴ IMH. Reg. D'Ord. IV-21, fol. 98.

⁸⁰⁵ IMH. Reg. Del. II-97, fol. 12.

⁸⁰⁶ IMH. Reg. Del. II-97, fol. 18. Pons no accepta el càrrec. D.A.C.B. Vol. V, pàg. 511.

⁸⁰⁷ IMH. Reg. Del. II-u98, fol. 15; D.A.C.B. Vol. VI, pàg. 118-119.

⁸⁰⁸ IMH. Reg. Del. II-99, fol. 12; IMH. Reg. D'Ord. IV-21, fol. 195.

⁸⁰⁹ IMH. Reg. Del. II-100, fol. 10; IMH. Reg. D'Ord. IV-22, fol. 36; D.A.C.B. Vol. VI, pàg. 215.

⁸¹⁰ Elegit Joan Gualbes, que no accepta. IMH. Reg. Del. II-101, fol. 12 i fol. 30v°.

⁸¹¹ IMH. Reg. D'Ord. IV-22, fol. 117v°; D.A.C.B. Vol. VI, pàg. 369.

⁸¹² IMH. Reg. Del. II-102, fol. Xv°; IMH. Reg. D'Ord. IV-22, fol. 105v°. Al novembre de 1593 Narcís Avella és suspès del càrrec. En el període transitori fins al nou nomenament ocupa el càrrec el conseller tercer, Francesc Rodes, doctor en Dret. IMH. Reg. D'Ord. IV-22, fol. 130.

T: Simon Canyet, Jaume Ferrer, Rafael Cervera.
M: Simon Canyet.⁸¹³

1594

T: Onofre Bruguera, Bernat Romeu, Federich Pol.
M: Onofre Bruguera, cavaller.⁸¹⁴

1595

T: Bernat Pau de Belloc, Joan Pau Frano, Jaume Font.⁸¹⁵
M: Jaume Font, mercader.⁸¹⁶

1596

T: Hieronym Prats de Burgues, Miquel Francesc Olsina, Pere Sauri.⁸¹⁷
M: Miquel Francesc Olsina.⁸¹⁸

1597

T: Pau Ciurana, Joan Çarrovira, Joan Exerrat.
M: Pau Ciurana.⁸¹⁹

1598

T: Hieronym Miquel, Pau Moradell, Francesc de Gualbes.
M: Francesc de Gualbes, donzell.⁸²⁰

1599

T: Luis de Gualbes, Miquel Joan Bastida, Josep Miquel Tarradell.
M: Luis de Gualbes, donzell.⁸²¹

1600

T: Miquel Bertran, Gaspar Carcer, Josep Illa.
M: Miquel Bertran.⁸²²

II TRANSCRIPCIÓN DEL LIBRO DE LA MOSTASSAFIA DE BARCELONA EN LA SEVA VERSIÓN ORIGINAL DE 1560

NORMES QUE S'HAN SEGUIT PER A LA TRANSCRIPCIÓN DEL MANUSCRIT⁸²³.

1. S'ha fet una transcripció respectant del document, les grafies, l'ús de majúscules, i la puntuació.

⁸¹³ D.A.C.B. Vol. VI, pàg. 472.

⁸¹⁴ IMH. Reg. Del. II-104, fol. 9vº; D.A.C.B. Vol. VI, pàg. 510-511.

⁸¹⁵ IMH. Reg. Del. II-105, fol. 13.

⁸¹⁶ IMH. Reg. D'Ord. IV-23, fol. 6vº.

⁸¹⁷ IMH. Reg. Del. II-106, fol. 9.

⁸¹⁸ IMH. Reg. D'Ord. IV-23, fol. 88; D.A.C.B. Vol. VI, pàg. 588.

⁸¹⁹ IMH. Reg. Del. II-107, fol. 11vº; D.A.C.B. Vol. VII, pàg. 86.

⁸²⁰ IMH. Reg. Del. II-108, fol. 14vº, fol. 16; D.A.C.B. Vol. VII, pàg. 166.

⁸²¹ IMH. Reg. Del. II-109, fol. 9vº, fol. 12vº; IMH. Reg. D'Ord. IV-23, fol. 184vº.

⁸²² IMH. Reg. Del. II-110, fol. 8; D.A.C.B. Vol. VII, pàg. 265-266.

⁸²³ Manuscrit corresponent a la signatura L-72, que es conserva a l'Institut Municipal d'Història de Barcelona. En el lloc apareix amb lletra capital daurada al segle XIX: ALMOTACENIA.

2. Les lletres, paraules o frases il·legibles en el text, si han deixat algun senyal, es posaran tres punts entre clàudators [...].

3. Les abreviatures s'escriuran amb la paraula sencera, sense assenyalar les lletres que reemplacen les ratlletes d'abreviació.

4. Separació de paraules. Les paraules se separen segons l'ús actual. S'ha confeït una llista de les partícules que apareixen juntes i s'han separat: dela, deles, perço, persi, enla.

5. Les primeres pàgines del manuscrit no estan numerades. Nosaltres ho hem fet amb xifres àrabs per distingir-les de la resta, que està amb xifres romanes.

6. El canvi de foli s'indica mitjançant parèntesi amb l'especificació (fol. 7 r.). Si el canvi coincideix amb una paraula que queda tallada en l'original, la separació serà respectada sense afegir-hi guionet. Tot seguit s'anota el títol del foli que comença i, si cal, s'hi afegirà el punt al final de cada títol. Si el foli no està escrit després del parèntesi s'afegirà l'expressió: en blanc.

7. No es fa menció del color de la tinta utilitzat per l'escrivà.

8. Els grups de paraules que actualment escrivim separades però que al manuscrit apareixen juntes i amb alguna elisió vocàlica les hem respectat, per exemple: nos (en lloc de no·s), sis (en lloc de si·s), nols (en lloc de no·ls) etc.

9. Els grups de paraules que actualment apostrofaríem o que anirien separats amb guionet els hem deixat junts sense marcar-los amb un punt volat, per exemple: l'altra (en lloc de l·altra), retenense (en lloc de retene·se) etc.

10. No s'inclouen en la transcripció les anotacions marginals al cos del text i que no afegixen nou contingut.

11. Sí que hem recollit els afegits posteriors, inclosos en el cos de l'obra, per raons d'interès intrínsec a l'estudi de la institució.

12. Per tal de fer més entenedor el text, hem tallat el manuscrit. Cada fragment va precedit per un encapçalament que n'indica el contingut i la datació de cada ordinació. Tot i això, s'ha respectat la distribució del manuscrit i la separació de paràgrafs.

[Els consellers ordenen que es continui la recopilació de les ordinacions, iniciada pels seus "prop predecessors" contingudes en els registres comuns i en el llibre vell, en un nou llibre, que inclogui el conjunt de disposicions necessàries per a la bona marxa de l'ofici, les ordres publicades i les penes que havien de pagar els qui cometien les faltes o delictes]

[1560, Barcelona]

(fol. 7 r.) En lo Any de la nativitat de nostro Senyor Deu Jesuxpist de MDLX Essent Consellers de la present e Insigne Ciutat de barçelona los Magnífichs y de gran providentia Senyors mossen francesch Amat. Ciutada. mossen bernat ioan ivorra Cavaller. Mossen Guiliem Guirzes Ciutada. Mossen Francesch xifre Mercader. Mossen Michael Selles notari

de barçelona. Tenint mirament en voler provehir al gran desorde e dan ques segueix cascun dia al publich E Senyaladament en lo Comprar, e vendre de les vitualles e sobre los, Pesos e, Mesures falçes e moltes altres coses sobre les quals per los magnífichs Senyors de Consellers e Prohomens ya antigament e apres successivament y son stades fetes moltes e diverses Ordinations que son scrites e registrades en los Registres comuns de la dita Ciutat. E de les dites Ordinations apres son stades corregides e, abilitades e altres revocades e moltes de nou fetes ab los bans e penes segons a ocorregut y es stat necessari. Les quals Ordinations an sguart al Offici de Mostaçaf. I com per ço de aquelles fessen compondre LX Anys ha un Libre lo qual vehent los honorables. Consellers nostros mes prop predecessors que dit llibre era del tot destruhit, e, squinsat hi perdudes moltes fulles per la continuatio del llegirlo quiscun dia de tant de temps en sa per los qui son stats Mostaçafs y altres. En manera que aquell era difficil poder ne haver noticia, e la Scientia ques pertany hi es neçessari. Per tant e perque les dites Ordinations, Bans, e Penes per occasio dels fraus en aquelles apposades los Mostaçafs que per temps seran ne tingan plena notitia, e scientia. Los sobredits honorables Consellers e, promens lo present any regint e governant Ordenaren e, manaren que del dit Libre vell, e dels Registres comuns fos continuada, e, proseguida la comensada recopilatio del present llibre de les dites Ordinations fetes sobre lo offici de Mostaçaf ab lo compliment perfectio forma e manera que esta com per los llurs prop Predecessors fou Ordenat e donat principi. Lo qual Libre volen que stiga conservat en la demunt dita (fol. 7 v.) Scrivania. E que de aquest sia tret un Trasllat lo qual tinga lo qui sera Mostaçaf aquell any, e, finit aquell lo haia a lliurar en aquell qui apres de ell sera Mostaçaf, e, aixi successivament de hu en altre lo dit Trasllat sia lliurat per lo qual facilment poran trobar, e, veure tot lo que los occorrera, e, volran saber de les dites Ordinations.⁸²⁴ y pera que dit libre nos perde lo mostasaph nou que entre ha de pagar al mostasaph que acabe unes lliures cobrant dit libre. (fol. 8), (fol. 9).⁸²⁵

[Index de les prerrogatives i de les ordinations referides al càrrec de mostassà recollides en el present llibre]

(fol. 10 r.) Rubrica. Rubrica del present Libre.

Lo Privilegi Real del Mostaçaf. fol. I.

La Transmutatio de la Electio de dit Offici faedora en lo dia de Santa Lucia. fol. III.

Privilegi atorgat al dit Mostaçaf contra lo Canceller, e Vicicanceller e altres Officials. fol. III.

Privilegi del dit Mostaçaf contra los Ecclesiastichs e los de la Cecha. fol. IIII.

Privilegi del dit Mostaçaf contra los Alcaldes. fol. IIII.

Privilegi del Mostaçaf sobre falsos pesos e, mesures. fol. V.

Que lo Mostaçaf hage de pagar cer salari als Jutges de Taula dels emoluments de dit Offici. fol. VI.

Una nota la qual fa mensio de molts altres Privilegis Calendats en diverses parts en los llibres de la Casa de la Ciutat. que son tots en favor de dit offici. fol. VI.

Sagrament e homenatge prestador per lo Mostaçaf. fol. VIIII.

Sagrament e homenatge prestador per los pesadors del dit Mostaçaf. fol. VIIII.

*Nota de sentencia en favor del Mostaçaf. fol. VIII*⁸²⁶

(fol. 10 v.) Rubrica. *Crida fahedora cascun any en lo Introhit del novell Mostaçaf que entra en que hia XXVIII. Capitols. fol. X.*

⁸²⁴ Després d'un signe d'acabament continua amb lletra cursiva i negra.

⁸²⁵ En el ms. anotacions amb lletra posterior, contenen els noms i cognoms de diverssos mostassas que exerciren el càrrec durant el segle XVII.

⁸²⁶ "Nota de sentencia en favor del Mostaçaf. fol. VIII". En el ms. lletra cursiva posterior.

- Del Colre de les Festes. fol. XIII.*
*Dels Pesos, e, Mesures y com los han de tenir affinats y nets los venedors.*⁸²⁷ *fol.*
 XVIII.
De les Canes e del Canar. fol. XXIII.
De la mesura de la sal. fol. XXIII.
De la mesura de la Sendra. fol. XXIII.
Del mesurar de la Calç. fol. XXIII.
Mesuras Pesos y Pilon de Romanes. fol. XXV.
De la forma, e, mida de les Raioles. fol. XXV.
De les mides que ha de tenir la justa ques ven per edificar Cases. fol. XXV.
De la mida, o, patro de les Sarries de portar Arena, e, Argila. fol. XXV.
De la mida e mesura que han de esser textits los Draps de Li. fol. XXV.
De la mida que han de tenir los Arguens. fol. XXVI.
Del nombre que han de tenir los feixos de les canyes. fol. XXVI.
De les balanses foradades. fol. XXVI.
De afinar los barrals ab ques porta (fol. 11 r.) Rubrica. lo vi a Carregas. fol.
 XXVII.
De la Mesura que han de tenir les botes de Mena e, les Portadores. fol. XXVII.
De la Mesura del Alum. fol. XXVIII.
De les Mercaderies encamerades e, falsificades. fol. XXIX.
De la plassa del Born. fol. XXXI.
De la plassa Nova. fol. XXXII.
De la plassa de la Pescateria. fol. XXXIII.
De la plassa del Blat. fol. XXXVI.
De la plassa dita de les Cols. fol. XXXVI.
De la plassa, o Portal de la Bocaria. fol. XXXVII.
De la plassa de la venema. fol. XXXVIII.
Del lloch de les carniceres. fol. XXXVIII.
De la plassa del Oli. fol. XXXX.
De la plassa de les Fonts. fol. XXXXI.
De la plassa de la Palla. fol. XXXXII.
Limitacions del Mostaçaf e Pesadors. fol. XXXXIII.
La nominatio dels Officis, lo Consols dels quals han de jurar en poder del Mostaçaf.
fol. XXXXV. (fol. 11 v.) Rubrica.
Ordinatio la qual mana als dits Consols Que hagen de Jurar en poder del Mostaçaf.
fol. XXXXV.
Dels Flaquers e Forners. fol. XXXXVII.
Dels Carnicers, e, carn de Molto. fol. LV.
De les de Ovella, Boch, e, Cabra. fol. LXVIII. De les Carns, de Anyells e Anyelles.
fol. LXXI.
De les carns de Bou Vaca, e, Vadell. fol. LXXIII.
De les Carns dels Cabrits. fol. LXXV.
De les Carns, de Porch, e, Carnsalades. fol. LXXVII.
De les Botiffarres e Langonisses. fol. LXXVIII.
Dels Pescadors. fol. LXXXI.
Del Peix fresch. fol. LXXXIII.
Dels Talladors de peix fresch. fol. LXXXX.

⁸²⁷ "Dels Pesos, e, Mesures y com los han de tenir affinats y nets los venedors". En el ms. lletra més petita, interlineat amb lletra posterior.

Dels Fors dels Peixos de Tall. fol. LXXXXIII.
*Del peix salat. nev fol 103*⁸²⁸ *fol. LXXXXV.*
*Revenedors. folio 18 et 103.*⁸²⁹
Dels Revenedors de Cassa e Pollers. fol. CV.
*Dels pasticcers. fol. LX.*⁸³⁰
Dels Revenedors de Fruita Verda e Seca. fol. CXI.
*Taverners. fol. CII.*⁸³¹
Del vi, e Tavarners. fol. CXV (fol. 12 r.) Rubrica.
Dels Hostalers. fol. CXX.
Del Oli. fol. CXXIII.
De la Lenya que entra per Terra. fol. CXXVI.
De la Lenya que entra per mar. fol. CXXVIII.
Del Carbo. fol. CXXXII.
Del Suro. fol. CXXXIII.
Dels Traginers que traginen la Lenya. fol. CXXXV.
De la Palla. fol. CXXXVIII.
Dels Loguers de Besties. fol. CXXXXI.
De les Candeles de Seu. fol. CXXXXIII.
Del Sebo. fol. CXXXXVII.
De la Sendra. fol. CXXXXVIII.
Dels Speciers, e, Apothecaris. fol. CXXXXVIII.
De les Candeles, e, Candelers de Cera. fol. CLIII.
Dels Confits de Suchre. fol. CLVIII.
Dels Blanquers. fol. CLVIII.
Del Roudor. fol. CLXIII.
Dels Assahonadors. fol. CLXVII. (fol. 12 v.) Rubrica.
Dels Sabaters, e, Tapiners. fol. CLXXV.
Dels Corregers. fol. CLXXIX.
Dels Batiffillers. fol. CLXXXII.
Dels Bayners. fol. CLXXXIII.
De les Guaspes. fol. CLXXXV.
Dels Cellers, e, Arnesers. fol. CLXXXVI.
Dels Teixidors de Li. fol. CLXXXVII.
Del for del Terlis. fol. CLXXXXI.
Dels Fustanyers e del fustanyes. fol. CLXXXXII.
Dels Sparters. fol. CLXXXXV.
Dels Clanovers. fol. CLXXXXVI.
Dels Matalassers. fol. CLXXXXVI.
Dels Boters. fol. CLXXXXVII.
Dels Stanyers. fol. CC.
Dels Cuiraçers e Cuirages. fol. CCII.
Dels Cervellerers e Broquerers. fol. CCIII.
Dels Carders. fol. CCVI.
Dels Calderers. fol. CCVIII. (fol. 13 r.) Rubrica.
Dels Argenters, Speroners, e Freners. fol. CCVIII.

⁸²⁸ En el ms. "nev fol 103", escrit amb lletra posterior.

⁸²⁹ "Revenedors. folio 18 et 103", en el ms. interlineat amb lletra posterior.

⁸³⁰ Rubrica interlineada amb lletra posterior.

⁸³¹ "Taverners. fol. CII", en el ms. interlineat amb lletra posterior.

Dels Sombrerers. fol. CCXI.
Dels Jachs, Jupons, e, Farçets. fol. CCXIII.
Dels Filaters, e, Filateres. fol. CCXIII.
Dels Corders. fol. CCXIII.
Dels Ollers. fol. CCXVII.
Dels gerrers. fol. CCXVIII.
Dels Reiolers. fol. CCXIX.
De la Calç. fol. CCXX.
*Aforament de vi. fol. CII.*⁸³²
*Jachs Jupons facets, ara cotons de xambra fol. 223*⁸³³

[Creació de l'ofici de Mostassà de Barcelona]
[1339, novembre, 14. Barcelona]

(fol. I v.) Noverint universi quod nos Petrus Dei gratia Rex Aragonum, Valentie, Sardinie et Corsice, comesque Barcinone. Animadvertentes qualiter regali plurimum competit dignitati circa ea que publicam utilitatem respicere dignoscuntur auctoritatem suam regiam prestare pariter et assensum, hinc est quod, cum pro parte consiliariorum ac proborum hominum universitatis civitatis Barcinone nobis fuerit instantissime supplicatum ut pro bono statu dicte civitatis ac habitatorum eiusdem concedere dignaremur quod officium Mostaçaffie sit de cetero in civitate iam dicta. Eapropter nos, conspicientes quod huiusmodi officium utilitatem communem respicit evidenter, tenore presentis carte nostre perpetuo valiture concedimus consiliariis ac universitati ac consilio centum iuratorum dicte civitatis Barcinone quod amodo in civitate ipsa sit Mostaçaffus qui dictum officium Mostaçaffie teneat atque regat sub modo et forma inferius comprehensis, quique eligatur anno quolibet in festo beati Andree sub hac forma, videlicet, quod per dictum consilium dicte civitatis eligantur tres probi homines eiusdem civitatis ad officium antedictum, nomina quorum sic electorum in scriptis nobis si presentes fuerimus in civitate ipsa, alias baiulo nostro Cathalonie generali vel eius locumtenenti in civitate ipsa presententur per consiliarios civitatis iam (fol. II r.) dicte. Nosque seu dictus baiulus generalis, nobis inde absentibus vel eius locumtenens unum ex ipsis tribus eligamus et eligere teneamur ad officium ipsum ac etiam nominemus. Statuentes ac etiam ordinantes quod dictus Mostaçaffus, cum electus et nominatus fuerit ut prefertur sit ipso anno Mostaçaffus et teneat penes se originalia ponderum et mensurarum, tam panis, vini, olei, pannorum et aliorum que venduntur omnium ac vendi consueverint sub penso, pondere vel mensura. Quodque quilibet Mostaçaffus in principio administracionis eiusdem officii faciat preconizari per preconem publicum in locis dicte civitatis in quibus preconizationes fieri sunt solite quod quicumque homo vel mulier qui aliqua emat vel vendat ad pondus, pensum sive mensuram teneatur sub certa pena arbitrio dictorum consiliariorum apponenda et infra certos dies portare vel mittere pensum, pondus vel mensuram eidem Mostaçaffo ut cum suis comprobentur et ad rectitudinem reducantur, ob hoc ut omnis fraudis et doli materia evitetur. Qui quidem Mostaçaffus in fine sui officii subsequenti successori in officio suo predicta originalia tradere (fol. II v.) teneatur. Dictus vero Mostaçaffus sine vicario, baiulo et alio officiali nostro, auctoritate propria sui officii, recognoscat et possit recognoscere et iudicare pro veris aut falsis pensa, pondera et mensuras et delinquentes punire vel eis facere gratiam usque ad X solidos Barcinonensium tantum et infra, et etiam ultra X solidos cum et de consilio vicarii vel baiuli Barcinone prout officio uniuscuiusque ipsorum hoc competat, iuxta tamen formam statutorum bannorum ordinatorum vel ordinandorum per consiliarios et

⁸³² "Aforament de vi. fol. CII", en el ms., afegit amb lletra posterior.

⁸³³ "Jachs Jupons facets, ara cotons de xambra fol. 223", en el ms. afegit amb lletra posterior.

probos homines dicte civitatis. Pene tamen delinquentium sub prescripta vel infrascripta forma adquisite vel acquirende, deductis tamen prius expensis proinde fiendis, dividantur hoc modo, videlicet, quod tertia pars Curie nostre, tertia vero universitati civitatis predictae et tertia dicto Mostaçaffo pro suo salario et labore, factis tribus equis partibus, adquirantur, adicientes quod dictam universitas tertiam partem sibi, ut premittitur, adquisitam in operibus publicis et aliis rebus communibus convertere teneatur. Dicitur etiam Mostaçaffus habeat seu teneat et habere seu tenere debeat unum vel duos sagiones qui sibi assistant continue vel illi qui ponderabit pro eodem et illud quod sagionibus ipsis vel alteri eorum per ipsum Mostaçaffum in executione ipsius officii mandatum fuerit exequentur. Teneatur etiam dictus Mostaçaffus in fine anni quo dictum officium dimittet reddere rationem et comptum baiulo nostro Barcinone vel eius locumtenenti presentibus consiliariis dicte civitatis vel illis quos ipsi ad hoc ducerint ordinandos vel deputandos de administratione et hiis que receperit et expenderit de emolumentis ac proventibus officii memorati. Dicitur tamen Mostaçaffus, si occurrerit dubium de aliquibus rebus an sint male commixte, in camerate vel false, de et cum consilio consiliariorum predictae civitatis cognoscat et determinet supradicta secundum Ordinationes seu statuta que per dictos consiliarios edita fuerint super eis, et faciat prout cognitum fuerit executionem publice per plateas et exigat colonias sive penas a delinquentibus seu transgressoribus prout sibi visum fuerit expedire, que tamen colonie in tres partes sicut continetur superius dividantur, distribuantur ac etiam convertantur. Preterea super dissensionibus et questionibus operum portalium, fenestrarum de spilleres, stillicidiorum, parietum mediocrum, viarum et aliorum consimilium idem Mostaçaffus cognoscat et procedat summarie et de plano, non recepta in scriptis petitione vel responsione sed solum rationibus partium verbo auditis et ea omnia determinet et decidat verbo tamen per se vel cum et de Consilio si dubia sibi occurrerint consiliariorum civitatis predictae ac illorum qui preterito tempore ipsum officium tenuerint. A qua quidem cognitione vel decisione nemini liceat appellare, et si fuerit appellatum, ipsis appellationibus non admissis, dicte cause seu questiones per dictum Mostaçaffum terminentur et etiam exequantur. Nos enim predicto Mostaçaffo tenore presentis carte nostre damus et concedimus cognitionem et decisionem, executionem et exactionem omnium predictorum ac etiam universorum et singulorum bannorum ordinatorum seu ordinandorum per consiliarios et probos homines dicte civitatis Barcinone presentes et futuros super illis videlicet rebus super quibus in civitate Valentie banna exiguntur ac etiam levantur per Mustaçaffum eiusdem, ac super eisdem omnibus et singulis eidem potestatem plenariam et liberam facultatem conferimus ut superius continetur. Per presentem autem concessionem nolumus preiudicium aliquid generari officio operariorum dicte civitatis vel privilegiis aut usibus eorumdem, quin immo officium, privilegia et usus in suo volumus robore permanere presenti concessionem in aliquo non obstante. Volumus tamen et declaramus quod id quod (fol. III r.) reperiatur ad ipsorum operariorum officium non pertinere ad dictum Mostaçaffum et eius officium pertinere noscatur, quatenus cum sub presenti concessionem nostra comprehendi valeat seu includi. Statuentes nichilominus ac etiam ordinantes quod dictus Mostaçaffus et sagiones qui in officio ipso sibi assistant, antequam utantur eorum officio, teneantur assecurare ydonee in posse baiuli Barcinone de tenendo tabulam et alia faciendo que facere teneantur iuxta constitutiones celebrium Cathalonie curiarum, mandantes per presentem cartam nostram procuratori nostro generali eiusque vicesgerenti, vicario Barcinone et Vallenciis et baiulo civitatis eiusdem ceterisque officialibus nostris presentibus et futuris quod huiusmodi concessionem nostram et omnia et singula supra contenta firma habeant et observent et ab omnibus faciant inviolabiliter observari et dictum Mostaçaffum in predictis vel singulis per modum appellationis vel alias non impediunt, inquietent vel perturbent in executione sui officii circa premissa per nos superius declarata, nec de predictis que iam dicto Mostaçaffo

per nos comituntur se aliquatenus intromittant nisi si et cum eorum auxilium per dictum Mostaçaffum fuerit imploratum. Et ut predicta omnia et singula maiori gaudeant firmitate iuramus per Deum et eius sancta quatuor Evangelia manibus nostris corporaliter tacta ea tenere et observare ac facere inviolabiliter observari et non contravenire aliqua ratione. In cuius rei testimonium presentem cartam inde fieri et sigillo nostro pendenti iussimus insigniri. Datum Barcinone quarto decimo Kalendas Novembris, anno Domini millesimo tricentesimo tricesimo nono.

Habetur in primo libro virido privilegiorum Barcinone in folio CCCLXXIII.

[Data d'elecció del mostassà. Nou sistema d'extracció a partir del privilegi de Ferran II donat el 1498]

[1498, desembre, 13. Ocaña]

Transmutatio electionis Mostaçaffi fienda in festo Sancte Lucie et non in festo Sancti Andree. Habetur in privilegio Regis Petri. Datum Carinyene I die Augusti MCCCLVII folio CCCLXII in libro virido. Sed huiusmodi forma electionis hodie non servatur sed que sequitur.

(fol. III v.) Privilegis. E forma de la Extractio del Mostaçaf la qual vuy dia se observa com per Privilegi del Rey don Ferrando concedit a la Ciutat de barçelona Dat. en la vila de Occanya ha XIII del mes de Desembre. M.CCCC.LXXXXVIII. en lo Libre dit Registre de les desliberations, e, Conclusions del Any M.CCCC.LXXXXVII. foli LXXXXIII. En la pagina XI del dit Privilegi.

Item statuim, e, Ordenam que lo sobre dit per aquest Any primer vinent, e, de aqui avant en los anys esdenenidos Cascun any en lo dia de la festa de Sancta Lucia convocat e, ajuntat lo Consell de Cent Jurats en la forma acostumada sia aportada, e, uberta la dita Caja en lo dit Consell, e, de aquella sia treta la bossa intitulada del Mostaçaf e de aquella sien tres per lo dit fadri tres rodolins hu apres de altre, e, aquells huberts per lo dit Conseller que presedira en presensia dels dits Consellers, e, consell, e, los noms de les tres persones que en dits tres rodolins se trobaran scrits sien presentats a Nos si seren presents en lo Principat de Catalunya, o, en absentia nostra a nostre Lloctinent General, e, en falliment de aquell al batle general segons es acostumat per disposicio del Privilegi de Mostaçaf, e, aquell dels tres qui per nos o en nostra absentia per dit lloctinent general, o, en sa absentia per lo batle general o son lloctinent pres sia Mostaçaf de la dita Ciutat per temps de hun any. E aximatex en lo dit die volen, e, ordena que sia fet en lo officio de administrador de les Plaçes ço es etc.

[Prohibició al canceller i als oïdors de la cort reial d'interferir en els assumptes competents al mostassà]

[1380, juliol, 28. Barcelona]

Quod Cancellarius aut Vice Cancellarius dicti Domini Regis vel eius primogeniti sive auditores Curiarum eorumdem non se intromittant de causis sive factis pertinentibus dicti officii Mostaçaffi et operariorum Barcinone.

Petrus Dei gratia Rex Aragonum, Valentie, Maioricarum, Sardenie et Corsice, comesque Barcinone, Rossilionis et Ceritanie. Dilectis fidelibus Cancellariis, Vicecancellariis et auditoribus nostris seu Curie nostre et charissimo primogeniti nostri presentibus et quicumque pro tempore fuerint et aliis quibuslibet qui cancelliarum et audientiarum nostrarum et dicti nostri primogeniti president regimini ac decetero presidebunt seu ad quos hec spectent et spectabunt in futurum salutem et dilectionem. Exponentibus nobis reverenter di (fol. IIII r.) lectis et fidelibus nostris consiliariis civitatis Barcinone precipimus quod,

quamquam Mostacaffus et operarii civitatis predictae consueverint debeant et possint ex privilegiis super eorum officiis dicte civitati concessis, de causis et questionibus et negotiis ad ipsorum examen et iudicium pertinentibus cognoscere et ea sine lite et scriptis decidere nudo verbo cum et publica utilitas sic requirat, aliqui tamen ad evadendum ab ipsorum Mostaçaffi et operariorum cognicionibus et iudiciis ac turbandum et impediendum eos ad predictas audientias pro factis ad ipsos Mostaçaffum et operarios pertinentibus sepe recurrunt, intricantes negocia et ea litigio involventes ex quibus multotiens differtur justitia et bonum publicum impeditur contra mentem privilegiorum quibus fuerunt dicta officia instituta. Quare supplicato nobis humiliter super his debitum remedium adhiberi providemus ac vobis et cuilibet vestrum dicimus et mandamus de certa scientia et expressa quatenus de factis ad dictos Mostaçaffum et operarios, iuxta privilegia seu usancias dicte civitatis et ipsorum officiorum pertinentibus, non presumatis in aliquo vos intromittere ullo modo. Nos enim quidquid in contrarium factum fuerit irritum decernimus et inane. Datum Barcinone sub nostro sigillo pendenti vicesima octava die iulii anno a Nativitate Domini M.CCC.LXXX

[El rei concedeix al mostassà la potestat d'actuar en el territori de la seva jurisdicció contra eclesiàstics, oficials de la seca, jueus i altres, segons les normes del seu ofici]
[1367, juny, 18. Barcelona]

Quod Mostaçaffus Barcinone potest uti super clericos, monetarios jodeos et alios civitatis et territorio Barcinone.

Petrus Dei gratia Rex Aragonum, Valentie, Maioricarum, Sardinie et Corcice, comesque Barcinone, Rossilionis et Ceritanie, acclito et magnifico Infanti Joanni nostro charissimo primogenito et in regnis ac terris nostris generali gubernatori duce Gerunde, Comitio Cervarie eiusque vicesgerenti Chatalonie non vicario et baiulo Barcinone quorumcumque locatenentibus presentibus et futuris salutem et dilectionem. Percipimus ex supplicatione humili nobis reverenter exhibita per nuntios dicte civitatis Barcinone ad nos noviter destinatos quod licet Mostaçaffus eiusdem civitatis sit in plena possessione utendi de eo quod pertinet ad suum officium in monetarios, clericos et alias personas sive sint tabernarii vel rivenditores aut aliique utantur pennis vel mensuris seu aliis de quibus Mostaçaffus se intromittere consuevit. Tamen monetari civitatis predictae in hiis dictus Mostaçaffus perturbare nituntur suumque forum etiam declinate. Supplicato itaque nobis super hiis de (fol. III v.) congruo justitiae remedio provideri volentes et declarantes huius serie quod Mostaçaffus Barcinone iuxta privilegium eiusdem civitatis de dicto officio concessum et provisiones etiam super exercitio eiusdem officii per nos factas super pennis, mensuris, bannis et aliis eiusdem officio incumbentibus, potest et debet eius officio uti in clericos, monetarios, jodeos et alias personas infra civitatem predictam terminos ac territorium eiusdem in quibus dictus Mostaçaffus dicto eius utitur officio constitutas volumus vobis que et quilibet vestrum dicimus et mandamus expresse quatenus predictum Mostaçaffum in jure et possessione suis manuteneatis et deffendatis prout fiendum est iuxta dicti privilegii et provisionum nostrarum presentis declarationis seriem et tenorem impediens vel turbans ipsum Mostaçaffum. Contra privilegium in provisiones et declarationes ab ipso impedimento per impositionem et exactionem pene mille aureorum nostro aplicandorum erario coibendo. Data Cesarauguste octava decima die junii anno a Nativitate Domini M.CCC.LXVII. In libro secundo Virido folio CCVIII.

7

[Declaració complementària a la definició de competència del mostassà sobre els oficials de la Casa de la Moneda]
[1369, juny, 14. València]

Quod et alcaldi et alii monetarii Barcinone sint de foro Mostaçaffi per eo quod ad officium spectant Mostaçaffi. In libro virido folio CCLXXXV.

Nos Petrus Dei gratia Rex Aragonum, Valentie, Maioricarum, Sardinie et Corsice, Comesque Barcinone, Rosilionis et Ceritanie attendentes quod Monetarii civitatis Barcinone quorum plures sunt mercatores et revenditores seu tabernarii et carnicerii, si vel cum delinquent in eorum officiis contradicunt respondere in posse Mostaçaffi civitatis eiusdem pretendentes foro alcaldorum monete qui conceditur Barcinone se in omnibus sub esse et eos puniri debere, in seu pro hiis in quibus delinquent in dictis officiis, per ipsos alcaldos et non per dictum Mostaçaffum, iuxta privilegium per predescessores nostros ipsis monetariis, indultum et per nos confirmatum. Attendentes etiam dictum Mostaçaffum in contrarium asserere ipsos monetarios in quibus eorundem esse de foro suo si contigerit ipsos delinquere in falsis mercaturis et in falsis pensis et mensuris et aliis que pertineant ad ipsius Mostaçaffi officium dicens generaliter et distincte omnes personas, tam monetarios quam alios quoscumque conditionis, legis et status fuerint delinquentes in hiis que pertineant ad officium ipsius Mostaçaffi et aliis spectantibus ad eius officium, sub esse foro Mostaçaffi eiusdem. Etiam attendentes iam nos fecisse sub hiis provisionem literatoriam per quam providimus predicta pertinuisse et pertinere ad officium dicti Mostaçaffi et dictum Mostaçaffum cognoscere et punire dictos monetarios in (fol. V r.) predictis delinquentes, cuius littere date fuit Cesarauguste octava decima die junii M.CCCLXVII. Attendentes etiam prout percepimus dictam provisionem fuisse presentatam et adhuc dictos monetarios in predictis contradicentes in tantum quod contra aliquos Mostaçaffos qui nunc tenent tabulam in civitate Barcinona et aliis officialibus nostris obtulerunt suas petitiones, allegantes adhuc se non esse de foro dicti Mostaçaffi et dictam provisionem fuit se a nobis surreptitie impetratam, quia ibi de eorum privilegiis nihil dictum fuit et dictos Mostaçaffos incidere in certas penas contentas in privilegiis ipsorum Monetariorum sit quia valde equum et ratione congrum quod omnes persone cuiuscumque conditionis et legis existant, delinquentes in officio dicti mostaçaffi qualitercumque in his in quibus in dicto officio delinquerint et in omnibus aliis que ad ipsum officium expectant, puniantur per ipsum Mostaçaffum et alias in omnibus spectantibus ad ipsum officium subsint foro ipsius Mostaçaffi, cum alias esset turbatio et inconveniens et inde rei publice iniustitia sequi posset. Idcirco ad humilem supplicationem nobis factam pro parte consiliariorum et proborum hominum dicte civitatis huius serie declaramus, providimus et volumus de certa scientia et ex justitie debito, quot dicti Monetarii, presentes et futuri et aliequecumque persone cuiuscumque conditionis, legis et status existant que delinquerunt et delinquerint in pensis et mensuris et mercaturis et in aliis que ad dicti Mostaçaffi officium spectant sint et subsint foro ipsius Mostaçaffi et per Mostaçaffos ipsius civitatis qui exacto tempore fuerunt et pro tempore fuerint potuisse ac posse et debere puniri, omni contradictioni cessante, et quod alcaldi dicte monete presentes et futuri inde se minime intromittant. Et hanc provisionem seruari et teneri precipimus sub pena mille morabatorum auri a contrafacientibus vicem quamlibet exigenda. Mandantes huius inclito ac magnifico Infanti Iohanni primogenito nostro charissimo generali gubernatori regnorum et terrarum nostrarum, nec non vicario et baiulo Barcinone presentibus et futuris et eorum locatenentibus et dictis alcaldis qui nunc sunt et pro tempore fuerunt et dictis monetariis qui huiusmodi declarationem et provisionem nostras firmas habeant, teneant et observent et facient inviolabiliter observari et neminem contravenire permitant sub incursu dicte pene aliqua ratione. In cuius rey testimonium presentem iussimus fieri et nostri sigilli appensione muniri. Datum Valentie decima quarta die junii anno a natiuitate Domini M.CCC.LXVIII regnique nostri XXXIII.

[El rei concedeix al mostassà potestat per actuar contra mercaders, revenedors i tots els qui falsegin pesos i mesures en benefici propi, encara que aquestes atribucions haguessin pertangut a altres magistrats]

[1370, novembre, 27. Montblanc]

(fol. V v.) Quod Mostacaffus Barcinone valeat forciare quoscumque monetarios dicte civitatis falsis utentes ponderibus et mensuris habeant in libro virido folio CC.LXXXXVIII in tertia columna paragrapho Incipienti. Igitur attendentes quod re vera sicut habent aliqua ex predictis provisionibus revocatis in carta preinserta plures et quasi maior pars ex dictis monetariis, mercatores, rivenditores, tabernarii et carnicerii existunt qui non utentes monetario officio, sed eius beneficio abutentes delinquent in predictis eorum officiis que exercent cuius rey cognitio et decisio ad Mostaçaffum predictum sicut actenus consuetum est fieri et non ad alcaldos predictos dignoscitur pertinere. Sunt qui plurimi et diversi petentes gratias, franquitates, privilegia et favores et nos qui multotiens petentium votum debitum aut indebitum ignoramus aut per eorum stuciam et importunitatemue intercedentium sepe concedimus que forent merito deneganda habilitavimus mercatores, rivenditores, tabernarios et huiuscemodi mecanica arte utentes ad officium monetarii quod non est amplius quam lege abuti et tam officiis quam personis doli maculam impartiri supplicatione iam dicta benigne suscepta habitaque deliberatione matura in nostro consilio et doctoribus et peritis qui inter se nobis presentibus tam super carta preinserta quam aliis pro parte dicte civitatis exhibitis altercarunt. Huius serie providemus de certa scientia et consulte quod non obstante dicta carta quam ex rationis debite revocamus. Dictus Mostaçaffus qui nunc est et pro tempore fuerit valeat prout melius hactenus consuevit compellere, pignorare et forciare omnes monetarios utentes falsis ponderibus et mensuris ac delinquentes super victualibus ut prefertur et alias facere super hiis quod de iure et stilo sui officii fuerint faciendum. Decernentes quod hec ad ipsius Mostaçaffi officium pertinere noscuntur serie dicte carte et cuiusuis alterius provisionis contrarie. In posterum quiescentes mandamus itaque presentem universis et singulis officialibus nostris presentibus et futuris nec non monetariis ante dictis firmiter et expresse quatenus provisionem et decretum huiusmodi observando inviolabiliter cum effectu contra ea non veniant aut faciant nec facere aut veneri presumant modo aliquo sine causa. Etiam inhibemus per hanc eandem dictis alcaldis qui nunc sunt et pro tempore fuerint ne de premissis ad officium Mostaçaffi spectantibus ut supra proxime factum est se aliquatenus intromittant quin potius ea permittant per dictum Mostaçaffum libere et omni [...] ostaculo exerceri. In cuius rey testimonium hanc fieri iussimus nostro sigillo pendenti munitam. Datum in Monte albo XXVII (fol. VI r.) die novembris anno a Nativitate Domini M.CCC.LXX regnique nostri XXXV.

9

[El rei ordena que el mostassà hagi de pagar als Jutges de Taula amb part dels emoluments del seu ofici, una retribució proporcional a les seves actuacions]

[1357, agost, 5. Cariñena]

Quod inquisitores Mostaçaffi Barcinone habeant eorum salarium de et super juribus dicti officii Mostaçaffie.

Nos Petrus Dei gratia Rex Aragonum, Valentie, Maioricarum, Sardinie et Corcice, comesque Barcinone Rosilionis et Ceritanie providere volentes quod de cetero inquisitores tabule Mostaçafforum civitatis Barcinone qui nunc sunt vel pro tempore fuerint habeant in loco tuto, securo et designato salarium eis velut inquisitoribus dictorum Mosataçafforum iam taxatum et ordinatum ne ob defectum salarii inquisitores contradictos Mostaçaffos anno quolibet fiende valeant detardari tenore presentis ad supplicationem consiliariorum civitatis Barcinone sic ducimus providendum quod dicti inquisitores Mostaçafforum dictorum habeant

et recipiant anno quolibet salarium eis iam taxatum in et super emolumentis et in iuribus proventibus seu proventuris ex officio Mostaçaffie predictae ita quod de communi accumulato dictorum emolumentorum que in primis partibus ut dicitur dividitur iam dictum salarium prefatis inquisitoribus annis singulis exsolvatur. Mandantes per hanc eandem Mostaçaffo iam dicte civitatis qui nunc est et pro tempore fuerit quod de emolumentis et iuribus dicte Mostaçaffie predictis inquisitoribus tabule antedictae exolvat atque tradat salarium antedictum in illam quam super hoc eisdem inquisitoribus faciant questionem presentemque provisionem nostram firmam habeat et observet faciat ab aliis inviolabiliter observari et non contraveniat seu aliquem contravenire permittat aliqua ratione. In cuius rei testimonium presentem fieri et sigillo nostro pendenti iussimus muniri. Datum Carinyene V die augusti anno a nativitate Domini MCCCLVII folio CCCLXIII.

10

[Referències a la informació continguda en el Llibre Verd de la ciutat de Barcelona].

10 a

[Es referix a una declaració donada pels jutges de taula en relació a una demanda feta contra el mostassà Gillem de Santcliment sobre problemes de monedes pesos i mesures.]

[1372, juny, 10. Barcelona]

Notabilis declaratio lata per iudices tabule officialium regionum Barcinone que continet in summa quod Guillelmus de Sancto Clemente ut Mostaçaffus tunc temporis potuit cognoscere de florenis, ponderibus et mensuris quas magister seu alii de monetaria Barcinone tenent prout in dicta declaratione per quam dictus Guillelmus de Sancto Clemente fuit absolutus die X junii anno a nativitate Domini MCCCLXXII in posse Petri Vives notarius Barcinone latius est consensum habetur in libro virido folio CCC.

10 b

[Referència a una confirmació feta per Raimón de Cervera comisari reial sobre la declaració anterior.]

(fol. VI v.) Privilegis Confirmatio facta de dicta declaratione per Raymundum de Ceruaria decretorum doctor ut commissarius regium apellationis per monetarios Barcinone.

10 c

[Referència a la petició feta al rei per Jacobo de Podio a la que segueix la declaració confirmatoria per part del rei.]

[1372, setembre, 2. Barcelona]

Constat in posse Jacobi de podio petitio fieri regi secunda die septembris, anno Domini M.CCCLXXII. Latius est contentum folio CCC.V et inde sequens est alia declaratio confirmatoria per dominum regem. Vide si oportuerit in dicto libro virido.

11

[Altres privilegis en favor de l'ofici de mostassà, recollits de diversos llibres de la Casa de la Ciutat]

En cartas XXXXIX. Aparen altres coses per la Jurisdictio del Mostaçaf e sobre totes persones que los Consellers haurien fetes Ordinations hi statuts segons los prescrits privilegis. E per consegüent per lo Privilegi atorgat en especial sobre totes les Confraries segons apar en la Concessio atorgada als dits Consellers per lo Privilegi següent.

11 a [1337, juliol, 12.]

Privilegi atorgat als Consellers de barcelona fet ha XII. de les Chalendes de Juliol Any M.CCC.XXXVII. Compte en effecte que los Consellers de la Ciutat ab consentiment y voluntat del Veguer de la dita ciutat puguen elegir Consols en los Officis machanichs de la dita Ciutat en los quals no y haze Consols e fer statuts e ordinations en los dits Officis esta continuat en Cartes CCVIII. o en Cartes. CCXXXIII.

11 b [1354, setembre, 6]

Declaratio feta per lo comte de prades que lleva molts dubtes de que pot usar dit Offici en lo Call dels Juheus hi ab totes altres persones chrestians fou feta ha VI de Setembre any. M.CCC.LIIII en cartes LXXXXVIII.

11 c

Altres coses en favor de dit Ofici aparen tanbe en dit llibre vert en cartes. CC.LXXXXVI.

Nota que en un Libre escrit en pergami appellat Rubrica dels Privilegis lo qual esta recondit en los Armaris de la Scrivania del Consell de la casa de la Ciutat en lo folio C.LXXXVIII. fins al CLXXXII. son rubricats tots los Privilegis, Poders, Perrogativas, Preheminencies e Honors, que toquen y pertanyen al dit Offici de Mostaçaf. No obstant que los ante scrits Privilegis per esser tan senyaladament favorables al dit Offici aparegut Copiarlos de son Original en lo present Libre per que dit Offici no puga minvar sino perseverar y estar ab sa antiga Auctoritat, Poder, y Honors, exercint e administrant los Mostaçafs esdevenidors com Antigament an fet los passats. encara per vedar de present los molts fraus y abusos ques cometrien sinos tingues alguna Ordinaria noticia de dits Privilegis llegintlos quant que quant los Mostaçaf com a mes neccessaris que los altres, Altrament preteri (fol. VII r.) ria la Memoria de aquells y seria en gran dany de la cosa publica.

Los altres privilegis Occorrent al dit Officci algun dubte tenint necessitat de Ley hi favor lo Mostassaf recorrega al dit Libre de Rubriques que alli trobara Claricia en tots dubtes.

11 d

[1685, octubre, 22]

Als 22 de Octubre de 1685 se trobara una sentencia real feta per Don Pedro de Amigant en la qual entre altres atentos diu que lo mostaçaf no pot ser privat per los concellers per ser oficial real i de la dita causa era notari LLuis Cases y las part eran lo Doctor Miguel Grymosachs de una y lo sindich de la present ciutat de altra y dita sentencia fou feta insequendo conclusinem in regia Audientia his formalibus verbis, unde fit quod aedilem privare offitio non possunt quoniam privatio a vero superiori officialis solum emanat conciliaris.⁸³⁴ (fol. VII v.) en blanc,⁸³⁵

12

[Jurament, pel qual el mostassà es comprometia, al final del seu ofici, a donar comptes al racional de la ciutat de la part dels emoluments que corresponien al municipi]

(fol. VIII r.) Sagrament e homenatge. Sagrament he homenatge prestador per lo Mostaçaf.

A dins dels emoluments provinents a ma del Mostaçaf de barcelona se deguen fer tres parts, e, la una de aquelles dega esser dels quatre pesadors del Mostaçaf en satisfaccio o, salari de llurs treballs de les dues restants parts, se deguen fer tres parts la una de les quals es del senyor Rey e l'altra de la Ciutat e l'altra del Mostaçaf per salari seu del Offici. Per ço lo dit

⁸³⁴ "Als 22 de... consiliary", en el ms., afegit posterior amb dos mans diferents.

⁸³⁵ En el ms., falta el foli VIII.

Mostaçaf iure e fa homanatge en poder dels consellers que dins un mes finit lo temps de son Offici aura dat compte bo e legal als racionals de la Ciutat dels emoluments e drets del dit Offici per raho de la dita terça part. E que dins altre mes comptador apres quel dit compte feu per los dits Racionals sera examinat e deffinit tant com toque la dita terça part de la dita Ciutat. E, lo, diffiniment del dit compte li sera notificat haura pagada al Clavari de la Ciutat o, aqui los Consellers volran la dita terça part pertanyent a la dita ciutat dels dits emoluments.

Item iura lo dit Mostaçaf que dins lany de son Offici hira personalment tres vegades als Llochs de sanct Andreu de palomar de Sancta Coloma de Gramanet de Sanct Adria de badalona, de Ripollet, de Sarria, de Sanct Boy sanct Iust desvern de sanct Pheliu, de Alella. e, en tots los altres llochs hon pot, e, ha acostumat de exercir lo Mostaçaf de la ciutat son offici empero si per malaltia o per occupatio de qualsevol altres affers nescessariss no podia personalment anar als dits llochs que hi trametra los Pesadors, o dos dells almenys dues vegades lany e, ell personalment en tot cas hanira huna vegada.

Item iura lo dit Mostaçaf e, fa homenatge en poder dels honorables consellers que durant lo regiment del dit Offici sens espressa licentia e, voler dels Consellers no axira de la ciutat per estar fora aquella. Si donchs no per raho de son Offici mes avant de dos dies. Ne desemparara per qual (fol. VIII v.) Sagrament dels pesadors. sevol causa ho raho lo dit regiment.

Item iura lo Mostaçaf que tendra e servara les Ordinations fetes a XXI de febrer e a VIII de Març any M.CCCC.LXXXIII que disposen sobre lo Pex salat segons en aquelles sta mensionat.

13

[Jurament dels pesadors del mostassà]

Sagrament e Homenatge prestador per los quatre Pesadors del Mostaçaf. Cadany:

Item los quatre Pesadors del Mostaçaf al qual ne fan homenatge que li seran bons he feelts e leyls. E li diran referiran tota veritat e, serviran.

Item iuren los Pesadors del dit Mostaçaf les Ordinations fetes sobre lo pex salat e que les tindran, e, servaran sots los bans e penes en aquelles mencionades

14

[Crida que havia de fer publicar cada mostassà a l'inici del seu mandat. En aquest cas la notificació pertany al mostassà Pere Antoni Colom]

[1560. Barcelona]

(fol. X r.) La crida del Mostaçaf. Crida fahedora quiscun any per lo Mostaçaf.

Ara hoiats tot hom generalment per manament del honorable mossen Pere Antoni Colom Cavaller e Mostacaf lany present M.D.L.X. De la ciutat de barcelona que com per auctoritat del Privilegi de la Mostaçafia per lo molt Alt Rey en Pere de bona Memoria a la dita Ciutat atorgat sie Coneixedor, e, determinador de totes questions de Obres, de portals de finestres, spilleres de Stillifidis, de perets migeres, e, de carreres, e, de altres coses semblants. sia encara conexedor e, determinador lo dit Mostaçaf de totes coses tocants de falcies ffraus, Encamaraments, e, altres coses desordenades de fer en fets de draps, e, en fets de candelas, e, de ciris, e, de antorxes, e, en fet de Seu e, de candelas de seu, e, en fals pes de aquelles, e, sobre encamaraments tocants, e quis comenten es poden cometre en los Officis de Texidors de draps de llana y de lli, e, dels perayres, e, dels tintores e, sobre los flassaders e, en les cordes de canem e, sobre sedas, e, [...] e, en fet de raioles, e, teules, calç, e, guix, e, sobre totes falcies tocans dora de filadis, e quis facen en fet de carbo, e, sobre totes falcies que se cometen, e, se poden cometre en los Officis de carnicers, Flaquers, Pescadors, Taverners, Marcers e, Revenedors e, de tots altres officis de la Ciutat axi com de totes coses ques

entreient lo Mostaçaf de la Ciutat de Valentia segons lo qual us lo dit Senyor Rey ha atorgat a la Ciutat de barcelona lo dit Offici de Mostaçafia. E segons que totes les dites coses son pus llargament contengudes en lo Privilegi de la Mostaçafia atorgat per lo Senyor Rey y en la informatio haguda sobre lo dit us quis observa en la dita Ciutat de Valentia per ço lo dit honorable Mostaçaf notifica a tot hom generalment les dites Coses per ço que aquelles persones entre les quals les dites questions son, o seran vinguen devant lo dit Mostaçaf per determenar aquelles segons lo poder que li es stat donat E, que en algunes de les dites coses algun altre Official no se entrameta segons per lo dit Rey es atorgat e manat en lo dit Privilegi. (fol. X v.) Crida faedora.

Item per manament de dit Mostaçaf que tota persona de qualsevol stament sie que tingue pesos y mesures per comprar y vendre que per tot lo mes de Janer hagen aquelles dades, e, lliurades en poder den Joan poc Affinador dels dits pesos y mesures per afinar aquelles lo qual te lo obredor prop la Plaça den Camprodo, o, que entretant si donchs no son bones y fines no usen de aquelles sots los bans qui posats y son.

Item Ordenaren los dits honorables Consellers, e, Prohomens de la dita Ciutat que alguna persona de qualsevol stament sie que tingue pesos y mesures per comprar y vendre no gos per si matex afinar los dits pesos y mesures ans age aportar aquelles per fer afinar al dit afinador per la dita Ciutat ordenat sots ban de XX sous a quiscu e, per quisqua vegada que sera fet lo contrari.

Item Statuiren y ordenaren los dits honorables Consellers y Prohomens de la dita Ciutat que de assi anant no sie licit ni permes a algun revenedor, o, revenedora o altra qualsevol persona star ni fer star altres per ells en les plaçes de la dita Ciutat per vendre fruites ne altres Coses mesclats ab los Pagesos ans agen e sien tenguts star apartats de aquells de manera que sien coneguts per los qui voldran comprar sots lo dit ban.

Item Ordenaren los dits honorables Consellers, e, Prohomens de la dita Ciutat que no sia licit ni permes ha algu, o, alguns revenedors o revenedores pollaters o, pollateres de la dita Ciutat comprar per revendre ni vendre o, fer vendre per si, o, per interposada persona directament o indirecta en la dita ciutat termens ni territori de aquella. Capons, Gallines, Polles, Pollastres. Perdius o, Conills. Tudons ni altre dinguna specia de volateria e cassa viua o morta. formatges. Ous, sots ban de CC. sous y perdre lo que comprat y venut auran contra forma de la present ordinatio y en cara de esser inhibits e privats perpetuament de excersir lo dit offici de revenedor o revenedora pollater (fol. XI r.) Per lo Mostaçaf. o pollatera en la dita Ciutat terme y territori de aquella e, quiscu e per quisqua vegada que sera fet lo contrari.

Item ordenaren los Honorables Consellers e Promens que de aci avant no sia licit ni permes als dits Revenedors e revenedores vendre, o fer vendre per si o per interposada persona directament o indirecta alguna fruyta ni altres qualsevol coses en les plaçes o altres qualsevol parts de la dita ciutat sino en les de llurs Cases sots los bans desus dits a quiscu, e per quisqua vegada que sera fet lo contrari.

Item ordenaren los dits honorables Consellers e promens que de aci en avant no sia licit ni permes ha algun o alguns revenedors o revenedores, pollaters, o, pollateres comprar, o fer comprar per si o per interposada persona o per persones directament o indirecta ha obs e, per algu o, alguns Monestirs o altres collegis o, Comunitats o singulars persones Ecclesiastiques o seculars. Encara que fossen conijunctes ha ells de parentiu o amicitia en la dita Ciutat. Termens o, Territori de aquella alguns Capons, Gallines, Pollastres, Polles, Perdius. Tudons, Conills, ni altres species de ninguna volateria o cassa ni ous sots ban de CC sous, y de perdre lo que comprat hauran a quiscu e per cascuna vegada que sera fet lo contrari.

Item que totom, e, tota fembra de qualsevol stament o conditio sie sis vol sia pages o hom fora ciutat qui entrara en la dita ciutat, e, aportaran, a vendre al coll, o en bestia que ell

amenara ço es Perdius, Tudons, Conills o alguna altra volateria o casa o [...] formatges que o hage aportar a pales demunt la bestia o en la ma alguna partida a vendre a tots aquells que comprarne volran e qui contra fara pagara per ban quiscu e per quiscuna vegada que sera fer lo contrari V sous.

Item que ningun dels dits pollaters o venedors sis vol que sia hostaler no gos acullir de dia o de nit algun pages o al (fol. XI v.) crida faedora. cascu any. tre qualsevol persona de defora qui aportara en la dita Ciutat Cassa Volateria, Ous, Formatges, Porcells, e, Cabrits, e, aço per esquivar fraus y dains que ne poden venir als singulars de la dita Ciutat sots ban de perdre totes les dites Coses, les quals empero sien perdudes al dit pollater o revenedor qui lo dit pages o a altra persona de fora haura acullits y no al dit pages o, ha altra persona de fora. E que lo dit pollater, o, revenedor los hage a pagar y satisfer en continent aytant com valdran al dit pages, o, a altra persona defora y no res meins que paguen per ban. XX. sous per quiscu, e, per quiscuna vegada que sera contrafet.

Item, Ordenaren⁸³⁶ los dits honorables Consellers e, Promens que daci avant algun portaler o guarda dels Portals no puga ne li sia licit ne permes directament, o indirecta comprarne ne fer comprar per si ni per altre alguna volateria. Cassa, Ous, Formatges. Llenya. Carbo, ne algunes altres vitualles en lo portal o fora del portal sots ban de XX. sous per cascuna vegada que sera fet lo contrari.

Item Ordenaren los dits honorables Consellers e Promens per gran be, e utilitat de la cosa publica de la dita Ciutat per cessar lo gran abus e, dany que se poria seguir a la dita Ciutat per ambitio dels negociadors de vitualles que qualsevol Mercader o, revenedor o, altra qualsevol persona que tingue oli en la present Ciutat aquella hage a vendre dins la dita Ciutat e aquella no gos traure de la present Ciutat per mar ni per terra abans aquell hage a denunciar al dit Mostaçaf dins deu dies primers vinents sots ban de C. lliures e de perdre lo oli que hi traurie a quiscu, e, per quiscuna vegada que sera fet lo contrari.

Item Ordenaren los dits honorables Consellers e Promens que de açi avant alguna persona que vena o fasse vendre amenut Congre salat, o, sech en la dita Ciutat, termens o territori de aquella no puga ne li sie licit ne permes directament o indirecta vendre ames avant de XVI. dines la lliura del dit congre e de les arengades (fol. XII r.) non pugan comprar en una vegada sino huna bota e nomes la qual age a tenir a vendre a la Plaça al for que la aura comprada per temps almenys de tres dies continuos fins la dita bota sie venuda que no puga comprar o, fer comprar altre e, per semblant los qui hauran comprat o compran dels dits Congres hagen vendre aquells al for que comprat hauran pus no sien mes de XVI. diners per lliura. E, que axi dels congres com de les Merluces que comprades hauran hagen affer les parts que per les altres Ordinacions per la dita Ciutat fetes es disposat ço es que abans no sie llevat de la Plaça lo dit compertiment sie fet. E, que aquells que part hauran presa dels dits congres lo agen havendre al dit for e les Merluces a for ya ordenat entes empero quel for del dit Congre se pugue disminuir segons sera vist per la habundantia de aquell a coneguda del dit Mostaçaf de la dita Ciutat sots ban a quiscu, e, per quiscuna vegada que sera fet lo contrari de L. sous.

Item Ordenaren, los dits honorables Consellers e Prohomens de la dita Ciutat per utilitat del be public de aquella, e, per sguart tots fraus quis seguirien si provehit no y ere que de açi avant los pagells o, altre Peix de qualsevol ley o, conditio sia de pes de mitia lliura en sus aquell se age a vendre a pes al for que sera aforat sots ban de. V. sous.

Item ordenaren, los dits honorables Consellers y, Promens que de aci avant algun Pescater o pescatera revenedor o, revenedora de peix no gosen ne puguen vendre a menut e sens pes tal peix que sie de pes de mitia lliura en sus ne tal peix tinguen amagat ne apartat ans lo hagen a tenir a pales axi dins la pescateria com defora sots ban a quiscu e, per quiscuna

⁸³⁶ "ordenaren" en el ms. està sobreescrit sobre paper raspat. Això es repeteix fins a la foli XIII r. inclusiu.

vegada que sera fet lo contrari X. sous.

Item ordenaren los dits Consellers e, Prohomens que alguna venadora o pescatera no gos tallar o trosseiar ni vendre a trossos algun peix ques dega tallar ans lo aien a tallar los homens qui son acostumats tallar lo dit peix sots ban de V sous. (fol. XII v.) Crida fahedora. Item ordenaren los dits honorables Consellers y Prohomens que de aqui avant alguna persona no gos tallar o vendre pex a tall sense llicencia expressa de dit Mostaçaf sots ban de XX. sous a quiscu e per quiscuna vegada que sera fet lo contrari.

Item ordenaren los dits honorables Consellers he Prohomens que dingu pescador, o, pescadora o, qualsevol altra persona no gos tenir pex per algu per a revendre a menut al mix de la pescateria sino per los pedrissos de aquella sots ban de X. sous a quiscu e, per quiscuna vegada que sera fet lo contrari.

Item, ordenaren, los dits honorables Consellers e Prohomens que no sie licit a pescater, alguna o, altre persona que vena pex en la pescateria haver ne apropiarse lloc sert en la pescateria sots ban de V. sous.

Item com per Causa del seure que les pescateres fan en lo mig de la pescateria ab los covens que hi tenen se seguex quen molts desordens o, inconveniens en dany de la cosa publica an ordenat los dits Consellers e, Prohomens que de aci avant no sia licit ni permes a pescater o pescatera alguna o a altra qualsevol persona seure per vendre pex ne en altra manera en lo dit lloc sino les Exevegueres les quals agen ha vendre en gros y no a menut lo dit pex sots ban a quiscu e per quiscuna vegada que sera fet lo contrari de. V. sous e, de perdre lo pex sens gratia ni remissio alguna. E si per los pescadors o, algu dells directament o indirecta era contrafet a la dita ordinatio de continent sie privat de dit offici per temps de mig any.

Item ordenaren los dits honorables Consellers e prohombres que de aci avant alguna persona de qualsevol grau o conditio sie no gos ne sia licit ni permes vendre per si ni per altri dins la dita ciutat arengades a menut o, a centenas o, a millers almenys de tres arengades a diner, Entes empero y declarat que los mercaders qui les hauran aportades o, portaran de aqui avant puguen (fol. XIII r.) Per lo Mostaçaf. vendre les dites arengades per si mateix e, no per inposada persona al for que voldran e, poran e sia fet al contrari incorrega quiscu e per quiscuna vegada en ban de L. sous. e de perdre la dita bota del pex que vendran.

Item Ordenaren los dits honorables Consellers e, prohombres que ningun pescater o, tallador de peix o altra qualsevol persona no gos ni presumisca tallar ni fer tallar algun pex de tall sens que primer no sia afforat per lo dit Mostaçaf sots ban de XX. sous.

Item ordenaren los dits honorables Consellers e, Prohomens que de aci avant qualsevol persones qui aportaran o aportar faran en la present Ciutat pex sech o, salat nols sia licit ni permes vendre aquella bota o botes de arengades, o a costals de Merlucos o, congres sens interventio de corredor de la dita Ciutat sots ban. a quiscu e, per quiscuna vegada que sera fet lo contrari X. sous.

Item ordenaren los dits honorables Consellers e Prohomens de la dita Ciutat ratificat y confirmat altres ordinations en lo passat fetes e en part aquelles abilitant que de aqui avant no sia licit o permes a qualsevol. Cambiador o altre qui tingue o regesca taula de cambi en la dita ciutat pendre o aver de quiscuna pessa de flori dor de cambi mes avant de dos diners per pessa e, de quiscun pacific scut doble castellana e ducat mes de quatre diners e, de quiscuna aguilotxa. Castellana o alfonsi sinc diners ultra lo mancament o minues de les dites monedes si de iust, o vers pes no seran. E si de aquelles entre los, cambiadors e los qui voldran cambiar se seguira differentia sobre lo dit pes en tal cas quiscu age star e contentarse del pes de la taula del contrast de la dita ciutat e que alguna persona de qualsevol stament o, conditio sia no pugue pendre cambi algu de qualsevol de dites monedes dor sino tant solament los dits cambiadors e no altres sots ban de C. sous a quiscu e per quiscu (fol. XIII v.) Crida faedora.

na vegada que sera fet lo contrari.

Item Ordenaren los dits honorables Consellers e Prohomens que algun cambiador o altre qualsevol persona no gos ni sie licit en alguna forma directament o indirecta en la dita Ciutat termens o territori de aquella comprar ni vendre reyal mig reyal sisens ni altra moneda sots ban de X. lliures a quiscu e, per quiscuna vegada que sera fet lo contrari.

Item ordenaren y ordenar que de aci avant tots y qualsevol apotacaris speciers usant de sera per vendre aquella y candeles de cera de la dita ciutat e quiscun ciri faedor o que faran e tindran per vendre que sien de pes de mitga lliura ciris en una liura e aximatex en quiscun ciri o en torxa de pes de⁸³⁷ una lliura o, en sus que faran o, obraran o, fer y obrar faran hi tindran per vendre en la dita Ciutat termens y territori de aquella hagen e sien tenguts posar o fer posar lo seu sagell o marcha o pagella al peu de dit ciri o, entorxa affi ques pugue conixer o saber qui aura obrat o, fet obrar lo dit ciri o entorxes sots ban de X. sous per quiscun ciri de mitia liura fins en pes de una liura e, per quiscuna antorxa o ciri de una lliura o, en sus de XX. sous a quiscu e per quiscuna vegada que sera fet lo contrari.

E per quant moltes voltes los dits ciris o, entorxes son pintats y si proveit no y era nos seguiria lo effecta de la dita ordinatio han statuit y, ordenat los dit honorables Consellers y, Prohomens que no li sie licit ni permes ha algun pintor de la dita ciutat o altre ab la dita pintura que fara en lo dit ciri o entorxa o altrament cobrir o fer cobrir o tapar la marcha o pagella o, sagell de aquella ans age e sie tingut dexar o fer dexar la dita marcha o, sagell de aquell descubert en manera tal ques pugua conixer qui haura fet lo dit ciri o entorxa o, aura obrat o fer obrar sots ban de XX. sous. per quiscu e per quiscuna vegada que sera fet lo contrari.

An statuit y ordenat mes avant los dits honorables Consellers y Prohomens que de aci avant no sia licit ni permes ha al (fol. XIII r.) Per lo Mostaçaf. gu o alguns dels dits candeles y speties obrants de Cera en la dita ciutat, termens y territori de aquella o fer obrar Ciris alguns o entorxes o altre qualsevol obra de la dita art sobre falç com se sien trobats molts Ciris e, entorxes fetes que apres son stats capsats o mig fets aquells eren falsos en lo que abans eren fet y no ses pogut saber la veritat qui havia fet lo fals sots ban de LX. sous a quiscu e, per quiscuna vegada que sera fet lo contrari.

Item Ordenaren los honorables Consellers e Promens que totes les ordinations y bans publicades y fetes sobre lo offici de Mostaçaf per los Consellers y promens de la dita Ciutat en temps passat sien servades e tengudes. Car los dits honorables Consellers e, promens ab veu de la present publica crida refermen e, de nou ordenen totes les dites Ordinations e bans e segons que en aquelles es contengut.

Dels quals bans seran fetes tres yguals parts la una de les quals sera del acusador e, les dues parts de Mostaçaf.

Retenense empero los dits honorables Consellers e, promens poder de interpretar, corregir, smenar y de nou Ordenar sobre les coses demunt dites e quiscuna de aquellas tantes vegades quantes benvist los sera a llur bona coneguda.

15

[Regulació dels dies festius en l'exercici d'activitats laborals i comercials en general i, en particular dels blanquers, barbers i candelers]

15 a

[1393, maig, 28. Barcelona]

(fol. XIII v.) Del colre les festes. Ordinations fetes sobre colre les festes. Die mercurii XXVIII. Mensis madii anno a nativitatis Domini M.CCC.LXXXXIII.

⁸³⁷ Els dos darrers paràgrafs estan sobreescrits amb tinta negra.

Ara hoiats totom generalment per manament del honorable Mostaçaf de la Ciutat de barcelona. Ordenaren los honorables Consellers e promens de la Ciutat de barcelona etc.

Primerament que com totom degue honrar e Colre lo sanct Diumenge e les altres festes deius scrites e abstenirse de tota obra servil que alguna persona de offici algu no gos obrir ne parar son obrador als diumenges ne en les festes de Nadal de Pascha de Cincogesima, de madona sancta Maria, de madona sancta Eulalia, e de tots sants e, de santa Creu, ne vendre res en lo dit obrador als dits Diumenges e, festes ço es a les portes, o, taules dels dits obradors ne algun revenedor o revenedora no gos tenir ninguna taula parada de revendaria ne uberta los dits Diumenges, o festes posant hi algunes coses per vendre, o revendre, e encara algun hom o altra qualsevol persona no gos en les dites festes posar, tenir, ne vendre en les taules tenderes que son prop de la cort del Vaguer ne en les taules dels sastres que son en la plassa del blat, Formatges. Alls, ne ningunes altres coses. e qui contrafara pagara per ban quiscuna vegada X. sous e no resmeins perdra totes aquelles coses que en los dits obradors o taules posades o venudes haura o en aquelles taules o obradors segons que demunt es ordenat trobades seran.

En las ditas Ordinations e bans no son entesos, Carnicers, ne forners ne flaquers ne aquelles persones que venen o, revenen en les plaçes de la dita Ciutat, Cols, Fruita, e altres Ortalisses. Declaren empero los dits Consellers e, promens que en la festa de Nadal no sia entesa la festa dels Innocens e, en la festa de Pascha lo dimars de pascha, e, en la festa de Cincogesina lo Dimarts de Cincogesima.

Dels quals bans sien fetes tres parts eguals etc.

Retenense, empero los honorables Consellers e, promens de la dita Ciutat en tal cas poder de interpretar, si aquests bans, o en algu dells havia algunes coses obscures o, duptoses que ells, o, aquells qui per ells hi seran assignats les puixen smenar corregir, e, declarar a llur bona coneguda aytantes vegades com volran. (fol. XV r.) De colre les festes. Declaren encara los dits Cosellers e prohomens que en lo ban demunt dit no son enteses o compreses Candelers de cera o aquells que obren de cera ço es en les festes de Omni sanctor e, en la festa de madona sancta Maria de febrer venent aquella obra de cera en la forma deius scrita ço es a saber per reverentia de la festa o, Commemoratio del defunts que en la dita festa o, dia de omni Sanctor puguen los dits candelers vendre o logar tota tota obra de cera so es apres quel offici de la missa sera fet lo dia de omni sanctor en la seu de barçelona e, lo dia de madona sancta Maria de febrer puguen vendre los dits Candelers en lurs obradors e, taules candeles, ciris e altres obres de cera a aquells que comprarne voldran. tro que tot lo offici de la Missa sie acabat en la dita Seu sens incorriment de algun ban.

Dels quals bans hage lo Mostaçaf les dues parts e lo acusador la restant terça part.

Retense empero los dits Consellers e Prohomens etc.

15 b

[1486, agost, 9. Barcelona]

Que ffruita. Melons en Diumenges ne altres festes no sien portades per plaçes a vendre.

An ordenat los honorables Consellers e prohomens que no sie licit ni permes a persona alguna de qualsevol lley conditio sie en los dies sants diumenges e de nostra dona sancta Maria e festes anyals portar ab besties o sens aquelles en la dita Ciutat places o altres lochs de aquella per vendre malons o altra qualsevol fruita ne donar o comanar a revenedors o revenedores per vendre aquelles en dites places o altres lochs publichs sots ban a cascu e per cascuna vegada que sera fet lo contrari de X sous e perdre dita fruita. Entes empero que aquells que dits melons o altra fruita en dits dies voldran vendre o puixen fer pus la tingan en lurs cases o abitacions sens incorriment del dit ban. del qual en cas que sie comes haie lo

Mostaçaf les dues parts e la restant tercera part lo acusador.

Retenen se empero los consellers e prohomes etc. Fou publicada a VIII.
de Agost any. M.CCCC.LXXXVI.

15 c

[1482, abril, 1. Barcelona]

(fol. XV v.) Lo divendres Sanct. De colre lo divendres Sanct.

Ara oiats de part del honorable Mostaçaf de barcelona que com entre los altre dies venerables e dignes de esser colts solemnitzats e venerats per los ffaels cristians sia lo beneit dia de Divendres sanct en lo qual nostre Senyor Deu Jesuxchrist per la sua Summa Misericordia e Clemencia volgue pendre Mort y pasio en Larbre de la Sanctissima Creu per merits de la qual als dits feels cristians foren uberts los Cels en lo qual dia en lo passat fes mostrat grandissim abus en la present Ciutat ço es que molts oblidats del be e salud de llurs animes no han fetes menys hobres servils en lo dit die que fan ni acostumen fer en los altres dies de faenes.

Per tant volent provehir a la laor de nostre senyor Deu e tolre lo dit abus. Ordenaren los honorables Consellers e Promens de la dita Ciutat que no sia licit ni permes a persones algunes de qualsevol stat ley o conditio sien en lo die del divendres sanct en los anys sdevenidors abans de eser celebrats los officis divinals ni apres de la dita celebratio per tot lo dia e fins a la mia nit obrir sos obradors o botigas ni en aquells o, fora aquells en places o dins lurs cases o de altres fer lo us o exercici de lurs officis e, altres obres o actes servils ans lo dit die colguen e, veneren com lo die del sanct diumenge no faent per forma alguna lo contrari de dites coses sots ban de X. sous per quiscu e per quiscuna vegada que sera fet lo contrari. Fonc publicada lo primer dia de Abril any M.CCCC.LXXXII.

15 d

[1437, agost, 8. Barcelona]

Les festes que han de colre los barbers.

Ara hoiats de part del honorable Mostaçaf de la Ciutat de barcelona Ordenaren los honorables Consellers e, promens de la dita Ciutat per honor, e, reverentia de nostre Senyor deu, e, de la gloriosa verge Maria mare sua, e, de tots los Sancts del paradis. que de aqui avant qualsevol barbers aixi cirugians com no cirugians los quals exersesquen llur offici de barber en la dita Ciutat no gosen usar lo dit Offici de Barber apellusant ab Tesora, o, Rahor ne Rentant lo Cap, o, en altra qualsevol manera dins llurs Obradors ne cases ne en los alberchs, o, cases dels (fol. XVI r.) Les festes dels barbers. Ciutadans e, habitants de la dita Ciutat en qualsevol hora dels diumenges de la festa del Nadal ne en lo Jorn del Divendres sanct ne en les festes de la verge Maria les quals son sinch he los Jorns de les festes de sanct Pere e de sanct Joan batiste, de sancta Creu e, del Martyri de sancta Eulalia e, de sanct Cosme e sanct Damia, Cap e patro del Offici e, confraria dels Barbers ne en los Dissaptes a nits ne en les vigilies, o vespres de les festes dessus dites emprant hi lluz de candela e de lluminer, o, altra qualsevol natura de llum si donchs no ere claror del Cel, sots ban a cascu e, per cascuna vegada de X sous. Fonc publicada a VIII de Agost M.CCCC.XXXVII.

15 e

[1451, abril, 20. Barcelona]

Abilitacio de la propdita Ordinatio. Ara hoiats per manament del honorable Regent la Vegaria e Batlle de barcelona. que com los honorables Consellers e promens de la dita Ciutat per utilitat de la cosa publica de aquella sien stades fetes e, publicades per los llochs acostumats de la dita ciutat certes Ordinations sobre lart dels barbers, e, apres les dites

Ordinations e, la publicatio de aquellas instants, e, requerents los promens dels Cirurgians e Barbers de la dita Ciutat sie stat vist als honorables Consellers e, promens les Ordinations dessus dites en alguna part deure esser moderades. Per ço los dits honorables Consellers e, promens per utilitat de la cosa publica e, repos del dit art no derogant ni perjudicant a les altres Ordinations fetes en lo passat sobre lo dit art sino entant con aquestes sien contrariants a, aquelles. Ordenaren los honorables Consellers e, promens Que daqui avant qualsevol cirurgia o, barber en los dies del Dissapte, e, vigilies de festes manades pus no sie vespre e mancara la claror del dia no gos ni li sia licit ni permes tenir obrador ubert ni cortines a la porta en tal forma que si faran barbes hagen a fer aquelles ab llum, e, amagadament, e, ab portes tancades sots ban de X. sous a cascu, e, per cascuna vegada que sera fet lo contrari. Fou publicada a XX de abril de M.CCCC.LI.

15 f

[1422, març, 11. Barcelona]

De colre les festes los del Offici dels Blanquers.

Ara hoiats per manament del honorable Mostaçaf. Ordenaren los honorables Consellers, e promens. Que algun blan (fol. XVI v.) De Colre. quer Albadiner ne Pergaminer ne altre hom qui us de Offici de Blanqueria no gos stendre Pells per les plaçes ne per les carreres ne dintre tarrats ne en algun altre lloch ne encare salar ne paler ne levar en lo rech ne metre en tina ne fer refort ne metre en aigua ne spotar ne metre al sol. si donchs Cuiram cusit no es ne llenar calciners ne triarne nengune altra feyna que en les adobaries sien acostumades de fer. Primerament en lo sanct Diumenge, ne en nenguna festa solemnial ne en nengune de les festes de madona sancta Maria ne en la festa maior de Apostol, ne de evangelista, ne en la festa de sanct Miquel. ne en la festa de madona sancta Eulalia ne en la festa de sancta Creu. ne en la festa de sanct Agusti ne alguna festa que hage deiuni e qui contrafara pagara per ban cascuna vegada XX. sous.

Exceptat empero que si per ventura en algun hom del dit Offici esdevenie cars que tingues algun Cuiram perdedor, o, pugues pendre algun dannatge per aquell que li pusque occorer, e, ajudar a restauratio del dit Cuiram. Empero aquell per tot aço no pusque fer sens coneguda, e, llicentia dels Consols de dit Offici sots lo dit ban. Fonch publicada a XI de Marts M.CCCC.XXII.

E dels quals bans seran fetes tres eguals parts la una sera del honorable Mostaçaf, la segona del accusador e la restant tercera part de les obres del murs e valls de la dita ciutat.

Retenen se empero los honorables Consellers e promens. poder de interpretar corregir e, smenar si en les sobredites Ordinations o en alguna de aquelles havia alguna cosa duptosa tantes vegades com ben vist los sera a llur bona coneguda.

15 g

[1451, abril, 20. Barcelona]

Altres festes que los cirurgians e, Barbers an de Colre e tenir.

Item ordenaren los honorables Consellers e promens que los dies de les festes de sancta Creu de Setembre e de la primera traslatio del cos de sancta Eulalia los dits cirurgians e, barbers no gosen ne sie licit ne permes tenir sobre les cortines que tindran fora los Obradors, Bassins ne Tovalloles sino les Cortines soles, sots ban a cascu, e, per cascuna vegada que sera contrafet de V sous.

(fol. XVII r.) Les festes. Fou publicada a XX de abril M.CCCC.LI. Retenense empero los dits honorables Consellers, e, promens etc. Dels quals bans sien fetes tres parts sien fetes tres parts etc.

[Crida publicada pel mostassà Onofre Bruguera per regular l'activitat dels revenedors]
[1595, abril, 24. Barcelona]

(fol. 18 r.)⁸³⁸ Revenedors. Ara hoiats tot hom generalment de part del Magnific Senyor Onofre Bruguera Cavaller doctor en arts y en medecina Mostaçaf de la present ciutat com a 24 del mes de Abril del Any 1595 per los Magnifics Consellers y consell ordinari de la present ciutat selcant lo benefici publich feren statuhiren y ordenaren les ordinacions seguens.

Com la experiencia haja mostrat que en una temporada conve fer unes ordinacions y en altra temporada altres y la matexa experiencia haja mostrat que moltes ordinacions fins assi fetes son molt danyoses ha la republica y assenyalamet les que toquen al mostaçaf de la present Ciutat y la moltitut dels revenedors. Y los abusos per aquells fets haja causat molt gran dany als poblats de la present Ciutat per ço ordenaren los Magnifichs Senyors Consellers y promens les ordinacions següents.

Primerament que ningun Revenedor o revenedora pugua vendre persi, o per altri ningun genero de fruita verda ço es, Presechs, Peres, Prunes, Pomes, Melons, Magranes, Albarcochs, Cireres, ni altres semblants exceptat les qui seran de ciutadans de barcelona cullides de ses propies heretats cultivades per ells matexos y no per Arrendadors o llogaters çots pena de perdre la fruyta y de cent sous per quascu y quis (fol. 18 v.) cuna vegada que sera trobat fer lo contrari.

Item que ningun revenedor, o, revenedora pugua comprar dins set llegues entor de la Ciutat de barcelona Volateria Ous, ni ningun genero de fruita sequa ni altra cosa ha ell permesa comprar per ha vendre y que sempre que sera request per lo Mostaçaf de la present Ciutat haja de dar prova plena y sufficient del lloch haont haura comprat dites coses sots ban de doscens sous y de perdre lo que comprat y venut hauran contra forma de la present ordinatio y encara de esser inhibits e privats perpetualment de exercir dit offici de revenedor o revenedora, inhibint al Mostaçaf de dar llicencia als dits revenedors, o, revenedores de fer lo contrari del que esta contegut en la present, o, altres ordinacions de la present Ciutat sots pena de esser inabil de officis y beneficis de casa de la Ciutat revocant qualsevols ordinacions fins assi fetes en quant son contraries a daquestes.

Item per quant se veu lo gran abus ques fa en la present Ciutat de que moltes persones olgasanas y vitioses se entretenen en moltes botigues ab molt gran desservey de Deu y dany dels poblats en la present Ciutat fent offici de revenedors los quals abusos y danys se llevarant llevant la occasio. Per ço ordenaren los dits Magnifichs Consellers promens que ninguna persona axi home com (fol. SN) dona pugua vendre ni revendre cosa que haja comprada ni li hajan encomanada per ha vendre exceptat en les plasses publiques de la present Ciutat sino Sera, Pa, Vi, Oli, y Sabo, sots pena de perdre tot lo que comprat o venut haura y cent sous per cascu y quiscuna vegada que sera trobat fer lo contrari inhibint tambe als Mostaçaf de la present Ciutat que no pugua dar llicencia defer lo contrari sots la matexa pena.

Item ordenaren los dits Magnifichs Consellers y promens perque ningu no pugua allegar ignorantia de les presents ordinacions que quiscun Any lo Mostacaf enlo introhit de son offici ab les crides ordinaries haje de fer publicar aquestes iustaserie y tenor de aquelles y no pugua lo scriva major de la present ciutat donar copia als corredors per ha publicar la crida sens inserta de aquestes.

Onofre Bruguera Mosteçaf.

⁸³⁸ La numeració és posterior i està escrita en xifres àrabs i no romanes com en la resta del manuscrit. El text està escrit amb lletra de caixa més gran. És un insert que ocupa dos folis i correspon a la rúbrica interlineada del foli 11v.

De manament dels Senyors Consellers. Canyelles S^{a839}. Consilii.

Fonc feta y publicada la present publica Crida per los locs acostumats de la present Ciutat de barcelona ab so de dos trompetas per mi Bertomeu melons trompeta de la Ciutat a 2 de Max 1595

17

[Ordinacions referides als pesos i a les mesures, i a la seva correcta utilització]

17 a

[1441, setembre, 25. Barcelona]

(fol. XVIII r.) Pes e mesura. Ordinations fetes sobre los Pesos e Mesures de Or e de Argent de blats. Oli. e qualsevol altres Coses e sobre los cambiadors e cambiar de monedes. e de totes Mides.

Que qui venra a pes hi mesura no gos tenir Pesos ni mesures que no sien signats de algun Mosteçaf.

Ara oiats per manament del Mostaçaf Ordenaren los Consellers e Prohomens de la dita Ciutat que tot hom e fembre de qualsevol stament Ley o conditio sie que compre o vene qual ques coses a pes o a mesura no gos tenir los dits pesos e mesures si donchs no son signats per algun Mosteçaf de barcelona sots ban de V. sous.

Que hagen ha donar Just pes y mesura.

Item que tot hom e, tota fembra de qualche stament ley o conditio sie qui compre o vena qualsques coses a pes, o, a mesura hage a tenir fines balanses e, calestons e, fins e leals pesos e Mesures, e, Donar iust pes e iusta mesura e llur dret a les gents sots ban de XXXX sous.

Dels quals bans hage la meytat lo Mostaçaf e l'altra maytat entre lo acusador e, les obres dels murs e, valls de la dita Ciutat.

Retenien se empero los dits Consellers e, Prohomens que en les dites coses que si hi avie alguns duptes y coses obscures que aquelles puguen corregir interpretar e, smenar a lur bona coneguda.

Que qui vendra a Cortans o a miges Cortans hagen a tenir cortons e que totes mesures haien esser afinades per lo afinador de la ciutat e senyalades ab lo seyal de la Ciutat e del Mostaçaf.

Ara oiats per manament del honorable en Joan de Gualbes mostaçaf de la ciutat de barcelona Ordenaren los dits Consellers e Prohomens de la dita Ciutat per be e utilitat de la cosa publica de aquella que de aci avant qualsevol persona que vena o revena en la dita ciutat termens y territori de aquella, forment (fol. XVIII v.) Dels pesos. ordi e qualsevol natura de blats fruita sequa de qualsevol Ley o specia sia e, altres sevol coses les quals se acostumen de vendre a mesura de cortans e, de mig cortans haien aver e tenir dassi per tot lo mes de noembre prop vinent mesures de fust de cortons ço es que contengan integrament la quarta part de Corta les quals mesures de Cortons aien esser afinades per lo afinador de la dita Ciutat e asenyalades ab los senyals de la dita Ciutat e, del Mostaçaf de aquella per ço que a cascuna persona sia plaere avinantesa de poder comprar o haver un corto de qualsevol de les dites Coses les quals a mesura de corta o de mig corta se acostumen de vendre sots ban de X. sous a cascu e per cascuna vegada que faran lo contrari.

Dels quals bans haie lo Mostaçaf les dues parts e la altra terça part lo acusador.

Fou feta e publicada a XXV de Setembre. Any. MCCCC.XXXI.

17 b

⁸³⁹ No s'h pogut identificar

[sense data]

Que los Pesos de florins hagen de esser asenyalats e iusts.

Are oiats tothom generalment per manament del honorable en Joan Ros Mostaçaf de la present Ciutat de barçelona al offici del qual per especial provisio del senyor rey se pertany la exequutio de les Ordinations deius scrites Ordenaren los consellers e, Promens de la dita ciutat en nom e veu e per autoritat del dit Senyor Rey que tota persona de qualsevol conditio o stament sie qui en la dita ciutat o sos termens tindra peses per pesar Florins e mig Florins hage aquells a tenir justs e, marcats de la huna part de les armes Reals e de la altra part del senyal de la creu per les persones que son deputades e, que sien fins eguals e, concordats al pes vulgarment apellat miia lo qual devalle e proçeheix del March de Perpinya ço es de LXVIII. Florins eguals de pes qui justats pesen lo dit March e qui contrafara pagara per ban. XXXX sous per quiscu e per cascuna vegada.

Per lo semblant dels pesos grosos.

(fol. XVIII r.) Pes e Mesures.

Item que tota persona de qualsevol conditio o stament sia que en la dita Ciutat o sos termens tindra piles o pesals per pesar en gros Florins e mig Florins hage a tenir aquelles piles o pesals justs e marchats en la forma sobredita e, responents al dit March de perpinya. E qui contrafara pagara per ban XXXX. sous. per quiscuna vegada e per quiscu.

Que los Cambiadors haien ha tenir bons Pesos e minues leyals.

Item per tolre moltes fraus que en la dita Ciutat sobre lo pesar dels Florins se cometen que tot cambiador e, altres qualsevol persona de qualsevol Ley stament o conditio sie qui per cambiar o en altra qualsevol manera reban florins e mig florins, a pes ols liurara a altre a pes dins la dita Ciutat e sos termens e nols pendra per XI. sous barcelonins pus basten al fi del dit pes o per tant II. diners menys com ne faltan grans o un diner sin falta mig gra o per tants II. diners mes com pesaran mes grans o un diner si pesara mig gra mes ols liurera per mes que no pesaran pac per ban LX. sous per cascu e, per cascuna vegada. E mes que sots lo dit ban hage atenir les peses dels grans e, de mix gra marchades e, affinades, E si ha questio sobre lo dit pes ço es si sera leyal o no leyal haie sen a fer la prove en la taula del pes dels florins de la dita Ciutat per lo regidor de la dita taula.

Item que les balances sien netes e leyals.

Item que tota persona de qualsevol ley conditio o stament sie qui metra o tindra en ses balances, o pesos o encare en los Florins que pesara sera grex o altra ronya pac per ban LX sous per cascu e per cascuna vegada.

Que dits pesos sien regoneguts per lo Mostaçaf.

Item que tota persona de qualsevol ley conditio o stament sie qui en la dita ciutat o sos termens tindra balances o pesals grossos o menuts de pesar florins sie tengut mostrat a dit Mostaçaf o a sos pesadors totes les balances o pesals que tindra tota vegada que per lo dit Mostaçaf o sos pesadors requerit ne siga (fol. XVIII v.) Dels Cambiadors. sots ban de XX. sous a cascu e per cascuna vegada. E mes avant si lo dit Mostaçaf en propia persona o de manera sia tengude sots lo dit ban fer sagrament en poder del dit Mostaçaf si te mes balances o peses grossos o menuts.

Que dits pesos sien mercaths.

Item que tota persona que tinga pesals grossos o, menuts en la dita Ciutat o sos termens haie a fer marcar aquells si ia no es fet de senyal de rosa per en Francesch Vilardell argenter, a aço diputat ultra les armes Reals, e, lo senyal de la Creu dessus expressats dins quinze dies primers vinents sots ban de X. sous a cascu e per cascuna vegada.

Lo que se deu pendre de cambiar.

Item que algun cambiador, Flaquer.Taverner. Carnicer. Revenedor o altra qualsevol persona no gos pendre per cambi de un flori que bast al pes si mes avant de un diner menut

barcelones e de mig flori, mes avant de malla segons lo capitol de la Cort de tortosa, pero si lo dit flori o mig flori no basta al pes si puge mes avant aturarse les minues segons desus es declarat e, qui contrafara si es Cambiador pac, C. sous de ban, e, si es altra persona pac XX. sous. de ban per cascu e per cascuna vegada.

17 c

[1494, març, 1. Barcelona]

Après ço en lo primer de Març any, M.CCCCLXXXIII. aquest capitol fou corregit ço es que de cascu flori dor se puguen pendre II dos diners de cambi de cascu, peceffic. scut, Doble Castellana, e, Ducat 4 diners e, de quascuna Aguilotxa, Castellana, e, Alfonsi V. diners ultra lo mancamment o minues segons a la fi de aquesta ordinatio sera per extensum continuat.

17 d

[1408, Octubre, 31. Barcelona]

Que tot Cambiador sie tengut cambiar a totes persones.

Item que tot cambiador que tinga taula per cambiar haie a tenir la dita taula basta en moneda menuda ço es de Croats o, diners menuts, e sie tengut cambiar a cascu qui o demanara tots florins e mig florins en la dita forma e, altres qualsevols monedas de or, e, qui contrafara sie privat de tenir taula. de cambi e ultra de axo encorregue en ban de C sous a cascu e per quiscuna vegada. (fol. XX r.) Pesos, e, Mesures.

Que los Reals puguen esser pesats.

Item com se sien trobats molts del Croats quis baten al present en barcelona tesoriscats e aminuats Ordenaren los Consellers e Promens en persona del dit Senyor e per spetial auctoritat sie que del XVII. die del present Mes de Octubre a avant quascuna persona que voldra pesar los dits Croats los pugue pesar e algun Croat que no bast el seu pes si no sie agut per corrible ne alguna persona laia a pendre.

Que los Pesos sien Marchats de una part ab senyal de Creu de la altra ab una testa dom e ab senyal de rosa.

Notifiquen a totom los dits Consellers que aquelles persones que son deputades a fer los pesos dels Croats e deuen esser marcats e senyats de una part ab senyal de Creu e, daltra part ab una testa dom e, ab lo dit senyal de rosa faedor per lo afinador. E tota persona dels dits pesos lo aie tenir marcats per la dita forma sots ban de X sous a cascu e per quiscuna vegada.

Que pesos falsos no sien fets.

Item que alguna persona de qualsevol stament sia no gos fer fals pes del dits Croats prenent aquells o liurant los sots ban de XX. sous a cascu e per cascuna vegada.

Dels quals bans sien tantes vegades com sien comesos la tersera part al acusador e, les restants dues parts al Mostaçaf e, a son offici. Retenen se empero los Consellers e Promens etc.

Foren publicades a XI de Octubre M.CCCC.VIII.

17 e

[1494, març, 1. Barcelona]

Lo que deuen haver los Cambiadors de cambiar les monedes dor e, no altres.

Ordenaren los Consellers e, Promens de la dita ciutat. Ratificant e confirmant altres Ortinacions en lo passat fetes e, en part aquelles habilitant. Que de aqui avant no sie licit ni permes a qualsevol Cambiador o, altre que tinga o, regesca taula de cambi en la dita Ciutat pendre, o, haver de cascuna peça de Flori dor de Cambi mes avant de II. diners per peça e, de

cascon, Pacific,scut doble Castellana, e, Ducat, mes de IIII diners, e,[...] ⁸⁴⁰, Aguilotxa, Castellana o, alfonsi, V. diners ultra lo (fol. XX v.) Pesos e Mesura. mancament o, minues de les dites monedes si de iust o ver pes, no seran, E si de aquelles entre los Cambiadors e los qui volran Cambiar se saguia differentia sobre lo dit pes en tal cas cascu haie estar e, Contentarse del pes de la taula del Contrast de la dita Ciutat e que alguna persona de qualsevol stament o conditio sia no pugue pendre cambi algu de qualsevol de dites monedes dor sino tan solament los dits Cambiadors hi no altres sots ban de. C. sous. a cascu e per cascuna vegada que fos fet lo contrari.

Que Reals mig Reals sisens ne moneda menuda. nos pugue comprar.

Item ordenaren los dits Consellers e promens que algun cambiador o altre qualsevol persona no gos ne sia licit o permes en alguna forma directament o indirecta en la dita Ciutat termens o territori de aquella comprar ne vendre Reals mig reals sisens ne altra moneda menuda sots ban de X. lliures a cascu e per quiscuna vegada que sera fet lo contrari.

Fou publicada lo primer dia de Març M.CCCC.LXXXIII.

17 f

[1469, març, 24. Barcelona]

[1474, juliol, 10. Barcelona]

Que algu no gos falsificar lo punxot o empremta ni afinar ni asenyalar dels dits pesos. e, minues sino lo afinador.

Item Ordenaren los Consellers e Promens que tota persona qui empremtara o falsificara lo Punxot o, empremta dels dits pesos e, mesures encorrega en ban de X lliures. e, sots incorriment de dit ban algu no gos afinar ne senyalar dels dits pesos e, minues de la dita moneda dor sino lo dit afinador ordenat e, proveit per la dita ciutat lo qual haie haver del dits pesos e minues e, marchar o afinar e, asenyalar de aquell lo salari e guany e, stipendi per la dita Ciutat ordenat segons se seguex.

Lo que deu haver lo afinador dels Pesos e minues dor.

Primo de tot Centenar de pesos ço es de Ducat Aguilotxa en dicha Pacedic e mix pacedic e de tota altra moneda dor qui sie de mes pes de mig gra fins a un gra age lo dit afinador III. sous per Centenar de Pesos.

Item per Centenar de minues que no sien afinades des (fol. XXI r.) Pes,e Mesura. mig gra fins a un gra II sous.

Item que los pesos de moneda dor qui li seran portats ia afinat per metre la empremta en aquels haie de aver II. sous per cent.

Item de les minues que seran ya afinades XVIII. diners per centenar per metre la empremta.

Item haie lo dit afinador de cascon pes que li sera portat per cascon particular de cascuna pesa que haura afinada I. diner e per cascuna pesa de minua aie malla.

Item dels pesos qui seran fins en pes de X Florins e de les altres peses demunt dites haie a haver lo dit afinador I diner per pesa a de X en amunt fins en cent I diner e malla. E, de cent en amunt II diners per peça.

Item que les minues de flori e, de pacific sien grogues e de les altres monedes dor haien esser blanques a fi que per la dita differentia cascu conega les dites minues.

Foren publicades a XXIII. de Març. M.CCCC.LXVIII. e a X de Juliol M.CCCC.LXXVIII.

17 g

[1460, novembre, 29. Barcelona]

⁸⁴⁰ El terme apareix esborrat en el ms.

Que tot or argent joies o altres qualsevol coses puxen esser pesades en la taula del Contrast pus sien dor o dargent. Ordenaren los Consellers e promens de la dita ciutat que com per utilitat e, endreça del public de aquella sien stats fets patrons hu. de March dor altre de argent los quals sien en la taula apellada del pes del Contrast de la dita Çiutat Que de si avant qualsevol persona que aura comprat o volra comprar or argent joyes o altres qualsevulle coses dor o, argent puxe fer pesar aquelles en la dita taula afi que cascu millor pusque aver son dret e, iust pes.

Fou publicada a XXVIII de Noembre. M.CCCC.LX.

17 h

[1465, maig, 28. Barcelona]

Que se haien a pendre los Pesos e mesures del Affinador affinats o fer adobar aquells que tenen iusta los patrons que te lo dit Affinador.

Ara oiats per manament del Mostaçaf Ordenaren los Consellers e promens de la dita ciutat per benefici de la cosa Publica que totes e qualsevol persones de qual (fol. XXI v.) Mesura de blats. sevol stament Grau o conditio sien que tendran mesures per qualsevol natura de blats, e, legums, sal, vi. Oli, e, tendran, pesos, de carn haien e sien tenguts pendre del afinador de la dita Ciutat les mesures e, pesos novament Ordonats e, deslberats ab auctoritat e, deslberatio del Consell de Cent Jurats o, fer adobar aquelles mesures e pesos que tenen Juxta los Patrons que te lo Affinador e, aço haien e, sien tenguts fer daci a Divendres primer vinent que tindrem XXXXI. e derrer del present mes de Maig. e que daqui avant no sie licit ne permes a les dites persones mesurar ne pesar ab altres mesures e pesos sino ab les sobredites ordenades segons es dit per la dita Ciutat sots ban a cascu e, per cascuna vegada que sera contra fet de, CC. sous.

Del qual ban sien fetes tres parts la una de les quals sie del dit Mostaçaf laltra del acusador, e, la restant terça part de les Obres dels Murs e valls de la dita ciutat.

Retenense empero los dits Consellers e Promens de la dita ciutat. Fou publicada a XXVIII. de Maig, del any. M.CCCC.LXV.

17 i

[1396, desembre, 13. Barcelona]

Que en la mesura dels blats nos puixe picar en la mesura. com se mesura.

Ara hoiats tot hom generalment per manament del Mostaçaf Ordenaren los consellers e Promens de la ciutat de barcelona per profit e utilitat de la cosa publica que com los mesures qui mesuren lo forment e, altres blats en les plaçes de la dita ciutat en hora que leven la quorterera piquen ab los bastons ab que raen en lo sol e en los costats de les dites quortereres e, per aço se seguesca evident danpnatge a la cosa publica com per lur picar les dogues de les dites qortereres son naces. Que daci avant algun dels dits mesurers ne altre qualsevol persona no gos picar en alguna manera ab ques liure dels dits blats ans si picar volen hagen a picar sobre banchs e, sobre altres coses sots ban de V. sous e per cascuna vegada. Fonc publicada a XIII. de Decembre M.CCC.LXXXXVI.

Dels quals bans les dues parts sien del Mostaçaf e la restant part del acusador.

Retenen se empero lo dits consellers e Promens que si en les dites coses havie. etc.

17 j

[1469, març, 23. Barcelona]

(fol. XXII r.) Pes de Monedas. Que Pesos per pesar Ducats, Florins, Pacifichs, o, altres monedes de or, e, minues hagen aquelles tenir justs e marcats.

Ara hoiats de part del honorable Mostaçaf, etc.

Ordenaren los honorables Consellers e Promens de la Ciutat de barçelona reitenans e confirmans altres Ordinations sobre les coses devall scrites per la dita Ciutat en lo passat encara de nou ordenans que daci avant tota persona de qualsevol ley, o, condicio o, stament sie tingue, o, tindra en la dita Ciutat termes, o, territori de aquella, Pesos per pesar Florins, Ducats, Pacifichs, o, altres qualsevol monedes de or, e, minues de aquelles hage aquelles tenir justs e, matats ab los senyals acostumats, e ordenats per la Ciutat per antoni Chrestia argenter que esta al carrer ample, e te carrech per la Ciutat de afinar, e, marchar los dits Pesos e, minues sots ban de XXXX. sous per cascuna vegada que sera fet lo contrari. Fonc publicada a XXIII. de Març M.CCCC.LXVIII. (fol. XXII v.) en blanc.

18

[Ordinacions referides a la mida anomenada "cana", bastó de fusta o canya on hi havia marcades les divisions en mitja cana, pams i quarts de pam, i com utilitzar-la en els amidaments en el comerç de robes]

18 a

[1433, març, 5. Barcelona]

(fol. XXIII r.) De Les Canes, e, Canar. Ordinations de les Canes e sobre lo canar.

Que tots Draps axi Dor, Llana, Lli, e altres se hagen acanar ab la Cana en les Ordinations devall scrites specificades.

Ara hoiats per manament del honorable Mostaçaf de barçelona ordenaren los honorables Conselles, e, promens de la dita ciutat que com antigament los venedors de draps de Or, y de Seda, de Lli, de teles, Canamaçeria, Fustanis, Cotomines E altres qualsevol draps e coses acostumassen canar ab Cana de barçelona Rodona axi grossa cregent que no ere presuntio de alguna frau e, en apres per malitia del temps sia entroduit que les dites Canes son axi primes e, flaques que facilment se vinclen es dobleguen en lo canar de ques segueix dan als compradors, e, per conseguint a la cosa publica, volents los dits consellers, e promens a semblant abus posar degut remey provehir Ordenaren que totes e qualsevol persones axi homens com dones, Mercades, botigues, fustanes, Veles. Matalases. Costureras, e de tota altra conditio que vendra draps axi dor com de seda, e, Lli, teles, Canamaceria, Cotonines, e, altres qualsevol draps de semblant specie o altre qualsevol coses acostumades de canar o Cana de barçelona rodona que passat lo present Mes de març agen les dites coses que vendran Canar a Cana rodona iusta de barçelona grossa per ses mesures axi en lo mig com en los caps e, afinada per lo Affinador deputat per la dita Ciutat segons los patrons novellament ordenats los quals son en poder del dit afinador, lo qual haura per cascuna cana rodona que de nou fara e, vendra cumplidament e acabada. II. sous, e, VI. dines, e, aquells que comprar non volran mes ells matexos les aportaran al dit afinador per afinar les segons los dits patrons pagaran per lo afinar XVIII. per cascuna vegada segons es tro aci acostumat e, qui contrafara pagara per cascuna vegada XXX sous. Fou publicada a V de Març M.CCCCXXXIII.

18 b

[1434, maig, 21. Barcelona]

[1436, abril, 18. Barcelona]

Sobre lo Canar en lo Taulell.

Ara hoiats totom generalment per manament del honorable Mostaçaf de barçelona que com per vigor de certes ordinations en lo passat per consellers e promens de la dita Ciutat fetes e, ab veu de crida publicades per los llocs acostumats de la dita ciutat a XXI. del mes de Maig del any M.CCCC.XXXIII. tots draps axi de or com de Ceda, Taffatans, Terçanells, xamallots, e per qualsevol ley, Canamasseria, fustanis, Coto (fol. XXIII v.) Del Canar. nines,

e, altres qualsevol draps de semblant o altres qualsevol ley o specia, e, altres coses acostumades de canar a cane de barçelona. Daci avant hagen e sien tenguts de canar de pla sobre taulell canant e, posant la cana en lo mig dels dits draps e, no per les vores sots ban de X lliures barçelonesas segons en les dites ordinations es pus llargament contengut. E, apres de les dites ordinations E practicant aquelles sien exits alguns contraris en lo canar en la dita forma les draps de lli. Telas, Canamasseria, Fustanis, Cottonies, e altres draps, de semblant specia Per ço ordenaren los dits Consellers e, promens de la dita Ciutat que daci avant tots los draps de Li, Teles, de qualsevol ley Canamasseria, Fustanis, Cottonimes, e, altres qualsevol draps de semblant o altra qualsevol ley o, specia se hagen a canar per vora ab cana redona en lo passat ordenada ab agullo en lo cap i en lo mig del cap de la Cana e, no en altra manera axi que daci avant sessen canar las propdites coses de pla, e sobre tauler per lo mig e, ab Cana Cairada e, qui contrafara pagara cascu e per cascuna vegada que contrafara X lliures barçelonesas en aço no son entesos draps de or, de Ceda, Taffatans, Terçanells, e de qualsevol altra especia o, ley semblants los quals sots semblant ban se hagen a canar de pla sobre taulell ab cana cayrada, e, posant la cana en lo mig dels dits e no per les vores. Fonc publicada a XVIII. de Abril M.CCCCXXXVI.

19

[Ordinacions sobre les mesures de la sal]

[1408, juny, 18. Barcelona]

(fol. XXIII r.) Mesuras. Ordinations de les mesures de la Sal.

Que les Mesures de la sal sien rodones e ab la boca ampla.

Are hoiats totom generalment per manament del honorable Mostaçaf de la ciuta de barçelona Ordenaren los honorables Consellers, e, Promens de la dita Ciutat per be de la cosa publica de aquella. Que tot venedor de sal o qualsevol persona que tinga Quorteres, miges quorteres, cortans e mig cortans de mesurar sal hage dins XX dies primes vinents a fer fer totes les dites mesures rodones ab la boca ben ampla segons que es la quorterera del forment e passats los dits XX dies. alguna persona no gos vendre sal ab les dites mesures rodones. E qui contrafara pagara per ban X. sous per cascu e per cascuna vegada.

Que la mesura de la sal dinal sie affinada, e que los venedors de sal no puxen guanyar mes avant de III. sous en una quorterera.

Ordenaren los dits honorables Consellers e promens de la dita Ciutat que cascun venedor de sal hage e sie tengut tenir una mesura o scudella apellada dinal affinada per lo afinador de la dita Ciutat al for, o, raho que la dita sal se vendra ab la qual hage esser mesurada, e, venuda sots ban de X. sous a cascu, e per cascuna vegada que sera fet lo contrari. E que los venedors de sal no puixen guanyar en una quorterera de sal mes avant de III. sous sots ban de perdre la sal. Foren publicats los demunt dits dos capitols a XVIII. de Juny M.CCCC.VIII.

Dels quals bans hage lo Mostaçaf la tercera part e l'altra terça part lo acusador e la restant terça part a les obres dels murs, e valls de la dita ciutat. Retenense empero los dits honorables Consellers e promens etc.

20

[Ordinacions referides a les mesures de capacitat emprades per mesurar la cendra]

[1490, gener, 28. Barcelona]

(fol. XXIII v.) Mesures e Midas. Ordinations de la Mesura e del mesurar de la sendra.

Que la sendra se hage a mesurar ab Quorterera sendrera.

Ara hoiats per manament del honorable Mostaçaf. Ordenaren los honorables

Consellers, e, Promens de la Ciutat de barçelona per la utilitat publica e, per apartar lo frau ques comet en lo mesurar de dita sendra. Que daqui avant tota sendra que entrara o sera portada per mar, o per terra dins la dita ciutat, o, fora de aquella per vendre hage esser venuda e, comprada ab la mesura ya ab antich ordenada, destinada, e nomenada quortera sendrera. la qual es en poder del affinador e de altres persones de la dita ciutat sots ban de XX sous. e perdre la dita sendra.

Dels quals bans hage lo Mostaçaf les dues parts e la restant tercera part del acusador. Retenense empero los honorables Consellers etc.

Fonc publicada a XXVIII de Janer M.CCCC.LXXXX.

21

[Ordinacions referides a la mesura i al mesurador de la calç]

[1380, octubre, 15. Barcelona]

Ordinacions sobre la mesura de la Calç.

Que Mesurer o Jurat hage a mesurar la calç.

Ara hoiats per manament del honorable Mostaçaf ordenaren los honorables Consellers e, Promens de la Ciutat de barçelona que algu que faça Calç per sessar molts fraus que se fan no gos tenir en casa sua sert mesurador ne altra persona que faça offici de mesurar la dita Calç ans la dita Calç, se hage a mesurar per Mesurer iurat. sots ban de L sous dels quals bans etc. Retenense empero etc. Fou publicada a XV de Octubre M.CCC.LXXX.

22

[Ordinacions sobre els pesos i el contrapès de la romana]

[1572, novembre, 13. Barcelona]

De Mesuras Pesos i Pilons de Romanas.

Ara oiats tot hom generalment que us notifiquen y fan a saber de part del honorable Mostasaf de la present Ciutat de Barcelona Que com los Magnífichs de conselles: Honorable consell ordinari de aquella Celebrat a XXXI del mes de Octubre proppassat del corrent any MDLXXII. entenent continuament al be y repos dels poblats de dita ciutat i per (fol. XXV[a] r.)⁸⁴¹ De Mesura Pesos y Pilons. obviar als grans fraus y enganys se fan En los Pesos y Pilons de Romanas Balances y Mesures. an fetas y instituidas las ordinations següents.

Primerament per obviar molts fraus y enganys que de cadal dia se cometen en la present ciutat termens y territoris de aquella acerca dels pesos y pilons de romanes que fins vuy han servit y servexen per a pesar havent en aquelles moltes Anelles de ferro llevadisses y com per moltes vegades ses vist is veu de cadal dia per speriencia que per molt servir com encara per lo caure y tirar que fan los qui tenen dits pesos com tan be sen puguen traure facilment dites anelles y per dita causa se son trobats y de cadal dia se troben molts pesos falsos que per dit respecte no sen pot saber la veritat qui te la culpa de dita falsedat del preu, redunda molt gran dany a la dita ciutat y poblats de aquella. Per tant los dits honorables Consellers y promens desijant posar remey a uns tant grans abusos y danys que los poblats de dita ciutat termens y territoris de aquella podrien rebre y de cadal dia rebrien si provebit no y hera.

Statuexen y Ordenen. Que de aquesta hora en avant qualsevol persona de qualsevol ley grau, o, conditio que sie que compre o vena qualsevol cosa a pes aja y sia tinguda y obligada de tenir y pesar aquella Ab Balança Marcal y no ab Balança de Rabasta ni Cavallera. y que dintra tres mesos apres del dia de la publicatio de la present ordinatio sia tinguda y obligada haver de aportar en poder del Affinador de la present ciutat y de mestre Gabriel

⁸⁴¹ El número XXV és repeteix en dos folis separats per un altre que té la numeració raspada. Els numerarem XXV a, XXV b, XXV c.

Sabater manya qualsevol pesos que tinguen en son poder afi y effecte que de dits pesos sien llevades totas las anellas que en ells seran trobadas y los dits pesos sian Affinats de nou. per lo afinador de la present ciutat y per lo dit Mestre Gabriel Sabater manya y non puga usar de aquells fins a tant sian afinats com dites fent en aquells anes noves ara de present ans de poder sen servir, y lo mateix sia fet de si al davant tenint facultat los amos de dits pesos fer fer a dit afinador y Sabater de las liuras mitjas liuras y de aqui en avant los pesos sen poran fer, y que dit Afinador y çabater no puga haver ni demanar Per son salari de ditas ansas posaran en dits pesos ço es dels de una liura en avall quatra dines per ansa. y de una liura en amunt Segons lo que dita ansa pesara a raho de setze diners per liura y aço Sots pena per dit Afinador y çabater de V lliures irremissiblement exigidors y los que dins dit temps ara de present ordenat no auran obeit y per avant no obeiran (fol. XXV[a] v.) en fer tot lo demunt dit Cayguen en bant de XX sous Barceloneses, Dels quals bans sian fetas tres iguals parts. la huna per lo acusador y la altra del official executant, y la tercera de la obra dels murs y valls de dita ciutat. De Pilons de Romanes.

Item per quant se vehuen clarament los manifest fraus se fan En los pilons De las Romanas per esser aquells de plom y stany llevant de aquells molts troços de dits pilons. Per tant los dits honorables Consellers y promens desigant provehir y remediari a dits fraus y enganys que acerca de las damunt ditas cosas se cometen de cadal dia Statuexen y Ordenen que de aquesta hora al davant qualsevol persona de qualsevol ley, o, stament sia dins lo temps damunt dit sia tinguda y obligada de posar en poder de dit afinador y sabater totas las Romanas que tindra en son poder a fi y effecte que dits pilons sian fets de ferro o de coure y no de nenguna altra manera de metall, y Que dit afinador y Sabater no puguen aver per llur Salari de dits pilons sino lo saguent, Ço es Que si dits pilons seran de coure ajan de haver quatre sous per liura y del plom que sera menester per umplir dit pilo un sou per liura si ja lo qui voldra dit pilo no donara lo plom en dit cas no aja de pagar cosa nenguna de aquell. y si dits pilons seran de ferro de un quintar en avall a raho de II sous per liura. Y si dit pilo sera de un quintar en amunt a raho de vint dines per liura bo y acabat y afinat y no mes avant dels dits preus tatxats per dits honorables Consellers y promens Sots lo ban demunt dit en lo qual incorega dit afinador y sabater y los qui dins dit temps no obeiran en fer tot lo demunt dit incidescuen en lo bant demunt dit divididora en la forma sus dita.

23

[Ordinacions tocant a la mesura de capacitat de la fruita seca i la marca que la distingia]

[1572, novembre, 13. Barcelona]

De Mesura Fruytera.

Item ordenaren los dits honorables Consellers y promens per obviar molts fraus y engans que de cadal dia acerca de les cosas dejus scrites, que de aquesta hora al davant qualsevol persona de qualsevol ley, o stament que sia que compre, o vena en la present ciutat fruyta seca sia tinguda y obligada de tenir en son poder Corta o Mix Corta. De la mesura en que se sol y se ha de vendre, o mesurar la tal fruyta lo qual Corta o Mix corta, o, la tal mesura aja de esser primer de poder se servir de aquella aprovada y afinada per los dits Afinador y Sabater y senyalat y marcat ab un senyal, o, Marca de letra F. Que significa fruyta y que tinga y tenir aja dita mesura xica, o gran que sia la boca ampla y en tot sia conforme lo original de la fruyta seca. Novament donada a (fol. XXV[b] r.)⁸⁴² De Mesura Pesos y Pilons. dit Afinador. per lo Mostassaf de dita ciutat los quals cortans y Mesures Sian tinguts y obligats de fer los fer afinar y assenyalar Dins lo temps damunt dit Sots bant a cascu e per quiscuna vagada que sera contrafet de III liures Moneda Barcelonesa y De perdre tota la Fruyta. Que

⁸⁴² La numeració està raspada.